

Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri (KASAUM), disiplinlerarası bir yaklaşımla sosyal politika, hukuk, sağlık, aile ve eğitim başta olmak üzere birçok alanda çalışmalar yürüten; kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadınların karar alma süreçlerine katılımının artırılması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesi hedefiyle projeler geliştiren önemli kurumsal yapılardır. Akademi ile kamu ve sivil toplum arasında köprü kuran bu merkezler, kadın çalışmalarının kurumsallaşmasında kritik bir rol üstlenmektedir.

Bu araştırma raporu, Türkiye’de kadın çalışmalarına yön veren başlıca akademik ve idari yapılardan biri olan Kadın Araştırma Merkezlerinin kuruluş ve yapılanma süreçlerini kapsamlı biçimde ele almaktadır. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan “2024–2028 Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” ile üniversitelerde hayata geçirilen Cinsiyet Eşitliği Planları (GEP), bu sürecin önemli kilometre taşları olarak raporda değerlendirilmektedir.

Türkiye genelinde sayıları 128’e ulaşan Kadın Araştırma Merkezleri; sosyal politika, hukuk, sağlık, mühendislik, mimarlık, eğitim, sanat ve kültür gibi farklı disiplinlerde yürüttükleri akademik ve uygulamalı çalışmalarla kadınların güçlenmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkı sunmaktadır. Ancak bu çalışmalar, çoğu zaman dağınık veriler, sınırlı raporlama ve zayıf kurumsal ağlar nedeniyle yeterince görünür olamamaktadır. Elinizdeki rapor, bu boşluğu doldurmayı ve Türkiye’deki Kadın Araştırma Merkezlerinin ilk kez bütüncül ve yazılı bir envanterini sunmayı amaçlamaktadır.

Alanında önemli bir başvuru kaynağı olma niteliği taşıyan bu çalışma; politika yapıcılar, akademisyenler, araştırmacılar ve uygulayıcılar için yol gösterici bir rehber sunarken, kadın araştırma merkezleri arasındaki iş birliğini güçlendirmeyi ve toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına sürdürülebilir bir zemin kazandırmayı hedeflemektedir.

Türkiye’de Kadın Araştırma Merkezlerinin Toplumsal Katkısı

İTÜ Bilim Mühendislik ve Teknolojide Kadın
Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Raporu

TÜRKİYE’DE KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TOPLUMSAL KATKISI

Hatice Ayataç | Hande Beril Küçükler

**TÜRKİYE'DE
KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN
TOPLUMSAL KATKISI**

**İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
BİLİM MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE
KADIN ARAŞTIRMALARI
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ RAPORU**

2026

TÜRKİYE'DE KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TOPLUMSAL KATKISI

İstanbul, 2026
Birinci Basım

Editörler: Prof. Dr. Hatice Ayataç, Hande Beril Küçükler
Bilimsel Danışman ve Son Okuma: Doç. Dr. Fatma Aysel Ilgın
Redaksiyon: Hande Beril Küçükler
Sayfa Tasarımı: Hande Beril Küçükler
Kapak Tasarımı: Mustafa Mucuk

e-ISBN 978-975-561-769-5

İTÜ Yayınevi. No: 2026.1/10

© İTÜ Yayınevi

Bu kitabın her hakkı saklıdır ve tüm yayın hakları “İTÜ Yayınevi”ne aittir. Bu kitabın tamamı ya da herhangi bir bölümü, yayınevinin izni olmaksızın yayınlanamaz, basılamaz, mikrofilme çekilemez, doğrudan veya dolaylı olarak kullanılamaz. Teksir, fotokopi veya başka teknikle çoğaltılamaz, bilgisayarda veya dizgi makinelerinde işlenebilecek bir ortama aktarılamaz. Kitapta yayınlanan tüm metin ve görsellerin sorumluluğu yazar/yazarlara aittir.

Ayataç, Hatice, editör.

Türkiye’de kadın araştırma merkezlerinin toplumsal katkısı :
İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim Mühendislik ve Teknolojide Kadın
Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi raporu / editörler, Hatice
Ayataç, Hande Beril Küçükler. -- İstanbul : İTÜ Yayınevi, 2026.

329 sayfa. -- (İTÜ Yayınevi. No: 2026.1/10)

Kaynakça var.

ISBN 978-975-561-770-1

1. Kadın araştırmaları -- Türkiye. 2. Üniversiteler ve yüksekokullar --
Türkiye. 3. Araştırma merkezleri -- Türkiye. 4. Toplumsal cinsiyet eşitliği
-- Türkiye. I. Küçükler, Hande Beril, editör.

HQ1181.T8 T87 2026

CIP

İTÜ YAYINEVİ

Sertifika No: 70051

İTÜ Ayazağa Kampüsü

Mustafa İnan Kütüphanesi

34469 Maslak İSTANBUL

0212 285 75 05

www.ituyayinevi.itu.edu.tr / ituyayinevi@itu.edu.tr

SUNUŞ

Bu çalışma, Türkiye’de yükseköğretim kurumları bünyesinde faaliyet gösteren Kadın ve Aile Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin (KASAUM) kurumsal yapılanmalarını, faaliyet alanlarını ve toplumsal katkılarını bütüncül bir çerçevede ortaya koymak amacıyla hazırladığımız 2025 yılı Mimoza Dergimizin Özel Konusunu esas alarak hazırlanmıştır. Bu rapor, İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin (İTÜ BMT-KAUM UYG-AR) kuruluşunun 15. yılı vesilesiyle, kadın araştırmaları alanında kurumsal hafızaya katkı sunmak ve mevcut durumu belgeleme hedefi doğrultusunda planlanmıştır.

Türkiye genelinde sayıları 128’e ulaşan Kadın Araştırma Merkezleri; disiplinlerarası yaklaşımlar benimseyerek sosyal politika, hukuk, sağlık, mühendislik, mimarlık, eğitim, sanat ve kültür alanlarında araştırmalar yürütmekte; kadınların güçlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetin önlenmesi amacıyla akademik ve uygulamalı çalışmalar gerçekleştirmektedir. Ancak bu merkezlerin faaliyetleri çoğu zaman dağınık veriler, sınırlı raporlamalar ve kurumsal ağların yetersizliği nedeniyle bütünlüklü bir görünürlük kazanamamaktadır. Bu rapor, söz konusu eksikliği gidermeyi ve Türkiye’deki Kadın Araştırma Merkezlerinin ilk kez kapsamlı bir yazılı envanterini oluşturmayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın giriş niteliğindeki ilk bölümünde, Türkiye’de Kadın Araştırma Merkezlerinin yükseköğretim sistemi içerisindeki tarihsel gelişim süreci ele alınmaktadır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çerçevesinde yürütülen yapılanma çalışmaları, merkezlerin kuruluş gerekçeleri, mevzuat temelli gelişimleri ve zaman içerisinde üstlendikleri roller bu bölümde analiz edilmektedir. Ayrıca üniversitelerde cinsiyet eşitliği politikalarının kurumsallaşması sürecinde Kadın Araştırma Merkezlerinin oynadığı rol, ulusal politika belgeleri ve kalkınma planları ile ilişkisi bağlamında değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, akademiye kadınların güçlenmesini hedefleyen çalışmaların yalnızca bireysel çabalarla değil, kurumsal ve sürdürülebilir yapılar aracılığıyla yürütülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İkinci bölüm, raporun ana gövdesini oluşturmaktadır. Bu bölümde Türkiye’nin farklı bölgelerinde faaliyet gösteren 30

üniversitenin Kadın Araştırma Merkezleri ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Merkezlerin kuruluş yılları, organizasyon yapıları, öncelikli çalışma alanları, yürüttükleri projeler, üniversite içi ve dışı iş birlikleri ile yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde sağladıkları toplumsal katkılar sistematik bir biçimde sunulmaktadır. Yazılı katkı sunan merkezlerin yanı sıra, rapor kapsamına dâhil edilen ancak yazı ile temsil edilemeyen merkezler de liste hâlinde belirtilerek kapsayıcı bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu yönüyle rapor, yalnızca bir faaliyet özeti değil; aynı zamanda karar vericiler, araştırmacılar ve politika yapıcılar için referans niteliğinde bir kaynak olma özelliği taşımaktadır.

Kadın Araştırma Merkezlerinin faaliyetlerinin ortak paydasını; toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmeye yönelik araştırmalar, farkındalık çalışmaları, eğitim programları ve saha uygulamaları oluşturmaktadır. Merkezler, üniversitelerin topluma hizmet misyonu doğrultusunda yerel yönetimler, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iş birlikleri geliştirerek üniversite-kent-toplum etkileşimini güçlendirmektedir. Bu raporda yer alan merkez profilleri, söz konusu iş birliklerinin çeşitliliğini ve etki alanlarını somut örneklerle ortaya koymaktadır.

Üçüncü bölümde yer alan “Nesiller Arası Kadın Çalışmaları” başlığı altında ise kadınların akademi, sanat, mühendislik ve kültür alanlarındaki tarihsel ve güncel temsiliyetleri ele alınmaktadır. Bu bölümde, Cumhuriyet’in erken dönemlerinden günümüze uzanan bir zaman diliminde kadınların bilgi üretimine, sanata ve mesleki alanlara sundukları katkılar, örnek şahsiyetler üzerinden değerlendirilmektedir. Akademide ilkleri gerçekleştiren kadın bilim insanları, sanat alanında öncü rol üstlenen kadınlar ve mühendislik ile sanayi sektörlerinde kadın temsiliyetine ilişkin güncel analizler, kuşaklar arası bir perspektifle sunulmaktadır. Bu yaklaşım, kadın çalışmalarının yalnızca güncel politikalarla değil, tarihsel süreklilik ve birikimle ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

2025 yılının ilk yarısı, İTÜ BMT-KAUM açısından belirlenen stratejik hedeflerin büyük ölçüde hayata geçirildiği bir dönem olmuştur. Bu süreçte elde edilen kazanımlar, yalnızca Merkezimizin akademik ve idari kapasitesiyle değil; aynı zamanda üniversite yönetiminin güçlü desteği ve paydaş kurumlarla kurulan iş birlikleri sayesinde mümkün olmuştur. Bu vesileyle başta üniversite yönetimimiz olmak üzere, Merkez çalışmalarına katkı sunan tüm akademik ve idari birimlere; yaygın sürecine desteğinden dolayı Merkez kurucumuz Prof. Dr. Gülsün Sağlamer’e ve İTÜ Geliştirme Vakfına teşekkür ederiz.

TÜRKİYE'DE KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TOPLUMSAL KATKISI

Bu raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm yazarlar, merkez yöneticileri, araştırmacılar ve destek ekipleri, Türkiye'de kadın araştırmaları alanının kurumsal hafızasına önemli bir katkı sunmuştur. Çalışmanın; politika geliştiriciler, akademisyenler, araştırmacılar ve uygulayıcılar için yol gösterici bir kaynak oluşturmasını; kadın araştırma merkezleri arasındaki iş birliğini güçlendirmesini ve toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına sürdürülebilir bir zemin sağlamasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. Hatice Ayataç
İT BMT-KAUM Merkez Müdürü

İTÜ BMT KAUM'dan EWORA'ya Yolculuk

İstanbul Teknik Üniversitesi'nde “Bilim Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Uygulama Merkezi” (BMT KAUM), 2009 yılında, disiplinler arası bilgi üretiminin teşviki, araştırma kapasitesinin geliştirilmesi ve kurumsal öğrenme süreçlerinin yapılandırılması amacıyla Gülsün Sağlamer'in girişimi ile kurulmuş ve Kadın Çalışmaları konusunda İstanbul Teknik Üniversitesi'nde yaşanan “Kadın Rektör” döneminin ardından önemli bir rol üstlenmiştir. Kuruluş aşamasından itibaren merkez, yalnızca akademik bir yapı değil, aynı zamanda kurumsal dönüşüm ve bilgi temelli politika üretimi için bir platform olarak konumlanmıştır.

Bu çerçevede, Prof. Dr. Gülsün Sağlamer yürütücülüğünde ve Ankara Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mine Tan'ın önemli katkıları ve Hülya Çağlayan'ın katkılarıyla Avrupa Komisyonu'nun FP6 ve FP7 çerçeve programları kapsamında desteklenen UNICAFE (Universities in the Knowledge Society: Networking for Gender Equality in Science), Meta Analysis of Gender and Science Research (Gender and Science Meta-Analysis), SHEMERA (She Figures Mediterranean Research Area) ve FESTA (Female Empowerment in Science and Technology Academia) projeleri ile COST Gender STE (Gender, Science, Technology and Environment) ağı aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çok katmanlı ve karşılaştırmalı araştırmalar gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu çalışmalar; akademik kariyerlerde yatay ve dikey ayrışma dinamikleri, cam tavan ve yapışkan zemin olguları, kurumsal dönüşüm süreçleri, akademik iş-yaşam dengesi ve toplumsal cinsiyetin araştırma içeriklerine entegrasyonu gibi temel eksenlerde ampirik veri üretmiş; metodolojik araçlar geliştirmiş ve kanıta dayalı politika önerileri ortaya koymuştur.

Uluslararası projelerle eş zamanlı olarak, yine Prof. Dr. Gülsün Sağlamer yürütücülüğünde geliştirilen BAP destekli ulusal araştırmalar kapsamında, “Bilim, Mühendislik ve Teknolojide

Kadın Akademisyenler Ağı (BMT-KAAĞ / NETFA)” oluşturulmuş; üniversiteler arası iş birliğine dayalı bu yapı aracılığıyla Türkiye’de kadın akademisyenlerin kariyer örüntüleri, kurumsal ilerleme dinamikleri ve yapısal engeller sistematik biçimde analiz edilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda üretilen raporlar ve akademik yayınlar, hem ulusal düzeyde politika geliştirme süreçlerine hem de uluslararası literatürde toplumsal cinsiyet ve yükseköğretim çalışmalarına özgün katkılar sunmuştur.

Bu kapsamda, BAP destekli araştırma çıktılarının önemli ürünleri arasında, Prof. Dr. Gülsün Sağlamer, Prof. Dr. Mine Tan ve Hülya Çağlayan editörlüğünde yayımlanan *Türk yükseköğretiminde kadın katılımı üzerine bir araştırma* başlıklı eser, Türkiye’de bilim, mühendislik ve teknoloji alanlarında kadın akademisyenlerin durumunu kapsamlı ve veri temelli bir yaklaşımla ele alarak ulusal ölçekte temel başvuru kaynaklarından biri haline gelmiştir.

Bu çalışmaların bir diğer yansıması olarak, *Women’s Studies International Forum* gibi alanın önde gelen uluslararası dergilerinden birinde yayımlanan “Gendered patterns of higher education in Turkey: Advances and challenges” başlıklı çalışma, Türkiye’de yükseköğretimde toplumsal cinsiyet dinamiklerini ampirik verilerle ortaya koyarak uluslararası akademik literatürde önemli bir referans noktası oluşturmuştur. Söz konusu yayında, Prof. Dr. Gülsün Sağlamer, Prof. Dr. Mine Tan, Prof. Dr. Pelin Dursun ve Hülya Çağlayan’ın yer aldığı İTÜ merkezli araştırma ekibi, farklı üniversitelerden araştırmacılarla birlikte çok kurumlu bir iş birliği çerçevesinde çalışmaya katkı sağlamıştır.

Aynı dönemde, merkez bünyesinde geliştirilen araştırma iş birlikleri ve akademik ağlar, Avrupa düzeyinde liderlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı platformların oluşumuna doğrudan katkı sağlamış; bu bağlamda, 2008 yılında Prof. Dr. Gülsün Sağlamer tarafından başlatılan European Women Rectors Platform (EWRP) girişimi, Prof. Dr. Mine Tan’ın önemli katkıları ve Hülya Çağlayan’ın katkılarıyla merkezle ilişkili akademik etkileşimler ve toplantılar üzerinden şekillenmiştir.

Bu süreçte oluşan kurumsal ve entelektüel birikim, 2015 yılında yine Prof. Dr. Gülsün Sağlamer’in girişimi ve Avrupa üniversitelerinde rektörlük yapmış olan Prof. Helena Nazaré, Prof. Krista Varantola, Prof. Christina Ullenius, Prof. Dr. Kristin Ingólfssdóttir, Prof. Dr. Ursula Nelles ve Prof. Dr. Carmen Fenoll ile diğer akademik liderlerin katkılarıyla European Women Rectors Association (Avrupa Kadın Rektörler Derneği) olarak kurumsallaşarak uluslararası ölçekte etkili ve sürdürülebilir bir yapıya dönüşmüştür.

Bu kurumsallaşma süreciyle birlikte European Women Rectors Association, yalnızca bir ağ olmanın ötesine geçerek, Avrupa yükseköğretim alanında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın liderliği ekseninde düşünsel üretimi, politika geliştirme süreçlerini ve kurumsal dönüşümü birlikte ele alan öncü bir platform haline gelmiştir. Bu çerçevede EWORA, düzenlediği uluslararası konferanslar, üst düzey politika diyalogları ve tematik toplantılar aracılığıyla üniversite liderlerini, Avrupa kurumlarını ve farklı paydaşları bir araya getirerek yükseköğretimin geleceğine ilişkin stratejik tartışmalara yön vermektedir.

Aynı zamanda geliştirdiği mentorluk programları ve liderlik girişimleri ile yeni nesil kadın akademik liderlerin güçlenmesine doğrudan katkı sunmakta; kapsayıcı liderlik anlayışını yalnızca bir ilke olarak değil, kurumsal pratiklerin dönüştürücü bir unsuru olarak konumlandırmaktadır. EWORA, bilgi üretimi ile politika geliştirme süreçleri arasında köprü kuran yapısıyla, akademiye eşitlik, çeşitlilik ve sürdürülebilir yönetim modellerinin yaygınlaşmasına katkı sağlarken; Avrupa yükseköğretim alanında değer temelli liderliğin güçlenmesine yönelik stratejik bir referans noktası olarak öne çıkmaktadır.

EWORA'nın kurumsal gelişim süreci içinde, kurucu liderlik rolünü üstlenen Prof. Dr. Gülsün Sağlamer, 2015-2023 yılları arasında başkanlık görevini yürütmüş; bu dönemde EWORA'nın Avrupa düzeyinde tanınan ve etkili bir platform haline gelmesinde belirleyici olmuştur. Günümüzde ise başkanlık görevi Prof. Kerstin Tham tarafından sürdürülmekte olup, EWORA'nın faaliyetleri artan bir ivmeyle devam etmektedir.

Sonuç olarak, İTÜ çatısı altında başlatılan BMT KAUM ile gelişen "Akademiye Kadın" odaklı çalışmalar Türkiye sınırlarını aşarak EWORA'nın kurulmasıyla özellikle bilim, mühendislik ve teknolojide kadın katılımı konusunda Avrupa çapında Türkiye'ye ve İstanbul Teknik Üniversitesi'ne önemli bir görünürlük ve etki alanı kazandırmıştır.

Prof. Dr. Gülsün Sağlamer
Kurucu Başkan (2015-2023), EWORA
Kurucu Müdür (2009-2012), İTÜ BMT KAUM

Referanslar

- COST Action IS1205. (2013–2017). *Gender STE – Gender, Science, Technology and Environment*. European Cooperation in Science and Technology (COST).
- European Commission. (2006–2009). *META-ANALYSIS – Meta Analysis of Gender and Science Research*. FP6.
- European Commission. (2012–2017). *FESTA – Female Empowerment in Science and Technology Academia*. FP7.
- European Commission. (2011–2014). *SHEMERA – She Figures Mediterranean Research Area*. FP7.
- European Commission. (2006–2009). *UNICAFE – Universities in the Knowledge Society: Networking for Gender Equality in Science*. FP6.
- European Women Rectors Association (EWORA). (2026). *Resmî internet sitesi*. Erişim adresi: <https://www.ewora.org>
- Sağlamer, G., Tan, M., Dursun, P., Çağlayan, H. ve diğerleri. (2018). *Gendered patterns of higher education in Turkey: Advances and challenges*. Women's Studies International Forum, 66, 115–123. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2017.12.005>
- Sağlamer, G., Tan, M. ve Çağlayan, H. (Ed.). (2013). *Türk yükseköğretiminde kadın katılımı üzerine bir araştırma. Türkiye'de Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Akademisyenler Ağı (BMT-KAUM / NETFA)*.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ

1.1. Türkiye’de Kadın Araştırma Merkezlerinin Yapılanma Süreci Yükseköğretim Kurulu Çalışmaları	
Prof. Dr. Sezer Ş. KOMSUOĞLU	5
1.2. Türkiye’de Kadın Araştırma Merkezleri ve Çalışmaları	
Prof. Dr. Gülriz UYGUR	15
1.3. Kuruluşundan Günümüze İTÜ Bilim Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Prof. Dr. Fatma ARSLAN.....	21
1.4. Cinsiyet Eşitliğinin Kurumsal Yapılanması ve Yükseköğretim Kurumları	
Doç. Dr. Aslı ULUBAŞ HAMURCU, Ceyda PALAVAR, Fulya HALAÇOĞLU, Özlem AYAR, Şeyda SALMAN, Zeynep VURAN.....	31

2. TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ ve TOPLUMSAL KATKILARI

2.1. Türkiye’de Kadın Araştırma Merkezlerinin Profili	
Prof. Dr Hatice AYATAÇ, Hande Beril KÜÇÜKLER, Özlem AYAR, Azra UCAL	53
2.2. Afyon Kocatepe Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Doç. Dr. Letife ÖZDEMİR, Dr. Öğr. Üyesi Mürşide ŞİMŞEK, Dr. Öğr. Üyesi Hale Fulya KAYA	61
2.3. Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Merkezi	
Doç. Dr. Meltem AKÇA	67
2.4. Anadolu Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Dr. Öğr. Üyesi Ayşen SEYMEN ÇAKAR.....	73
2.5. Avrasya Üniversitesi Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi	
Dr. Öğr. Üyesi Huriye YANIK.....	81
2.6. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Öğr. Gör. Dilek AKICI, Öğr. Gör. Aslıhan TOPAL, Dr. Öğr. Üyesi Rukiye AYDOĞAN.....	87

2.7. Bahçeşehir Üniversitesi Toplum, Sağlık, Davranış ve Önlem Alma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Prof. Dr. Nilüfer NARLI, Dr. Ayşe YILMAZ	99
2.8. Batman Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Doç. Dr. Mehtap NASIROĞLU AYDIN	103
2.9. Bayburt Üniversitesi Kadın ve Aile Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Doç. Dr. Huriye KADAKAL.....	109
2.10. Bursa Uludağ Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Prof. Dr. Nimet Haşıl KORKMAZ, Prof. Dr. Nuray AKBUDAK, Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN	115
2.11. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Doç. Dr. Dilara USLU.....	123
2.12. Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi Doç. Dr. Süheyla ÜÇİŞİK ERBİLEN, Arş. Gör. Uzm. Aleyna MUTLU ALKAŞI	127
2.13. Doğuş Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Doç. Dr. Aslı TELSEREN ÖMEROĞLU	133
2.14. Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Birimi Prof. Dr. Ferhan ŞENGÜR	141
2.15. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Doç. Dr. Zehra GÜVEN KILIÇARSLAN	147
2.16. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi: Kadın, Aile, Çocuk ve Akademi Arasında Köprü Kurmak Doç. Dr. Zeynep Kevser ŞEREFOĞLU DANIŞ, Betül ÇAĞLAR GÖRÇİN	153
2.17. Fırat Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Prof. Dr. Bahar DEMİREL	161

2.18. Giresun Üniversitesi GÜKAM Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Prof. Dr. Reyhan Ayşen WOLFF, Doç. Dr. Burcu YILMAZ ŞAHİN, Doç. Dr. Işıl DEMİRTAŞ, Doç. Dr. Emel BAHADIR YILMAZ, Doç. Dr. Eda ŞAHİN, Dr. Öğr. Üyesi Ülkü KARA, Dr. Öğr. Üyesi Abbas KARAAĞAÇLI, Doç. Dr. Emime Gülçeri GÜLEÇ PEKER, Öğr. Gör. Emine CEBECİ	167
2.19. İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Prof. Dr. Mehtap DEMİR GÜVEN.....	179
2.20. İstanbul Gedik Üniversitesi KAGİMER Kadın Girişimciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Dr. Öğr. Üyesi Ayşin KAYA ŞİŞMAN	187
2.21. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Doç. Dr. Göknur AKÇADAĞ.....	195
2.22. İzmir Ekonomi Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Çalışmaları	
Prof. Dr. Gönül DİNÇ HORASAN, Dr. Öğr. Üyesi Arzu AŞÇI, Dr. Öğr. Üyesi Ebru DIĞRAK, Doç. Dr. Derya NİZAM BİLGİÇ, Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZKAN, Dr. Helin Kardelen KAVUŞ, Buse POLAT, Selcan Zeynep ERGÖZ, Milhan GÖNEN.....	201
2.23. Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Dr. Öğr. Üyesi Güleycan AKGÖZ AKTAŞ	207
2.24. Kocaeli Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Uygulama Merkezi	
Prof. Dr. Ayla ERGİN, Doç. Dr. Ayşegül GÖKALP KUTLU, Dr. Öğr. Üyesi Dilay GÜVENÇ.....	213
2.25. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi	
Doç. Dr. Ayşe GÖNÜLLÜ ATAKAN, Prof. Dr. Duygu ALPTEKİN, Prof. Dr. Aylin ÇANKAYA	219
2.26. Marmara Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Alanda Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Prof. Dr. Fatma AYANOĞLU	229
2.27. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
Prof. Dr. Mucize ÜNLÜ.....	233

2.28. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı	
Prof. Dr. Fatma Umut BEŞPINAR.....	239
2.29. Şırnak Üniversitesi Faaliyetler, Üniversite ile Kente Yönelik Toplumsal Katkı Süreçleri	
Dr. Öğr. Üyesi Dicle ÖZCAN ELÇİ	245
2.30. Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi	
Prof. Dr. Nazife AYDINOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Merve UYSAL	251
2.31. Yaşar Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Akademiden Sahaya: YÜKAM'ın Etki Yolculuğu	
Prof. Dr. Huriye TOKER, Av. Destina Berfin SEVER	259

3. NESİLLER ARASI KADIN ÇALIŞMALARI

3.1. Bir Cumhuriyet Kadın Mimarı; Üniversite Hocası, İlk Kadın Dekanı olarak Hande SUHER	
Prof. Dr. Hatice AYATAÇ	267
3.2. İTÜ'deki İlk Kadın Doktorant: Prof. Dr. Cazibe Arıç Sayar	
Prof. Dr. Nilgün OKAY	273
3.3. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Müziği'nde Kadın Sanatçılar	
Prof. Dr. Gözde ÇOLAK SARI.....	281
3.4. Kanun Sanatçısı ve Müzikolog Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu Anısına	
Şeyma ERSOY ÇAK.....	299
3.5. Bilim ve Teknoloji Tarihimizde İTÜ'lü İlk Kadın Mühendisler	
Prof. Dr. Tuncay ZORLU, Gül AYDIN.....	305
3.6. Bilim, Teknoloji ve Mühendislik Alanlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: İTÜ Örneğinde Sızıntılı Boru Hattı olgusu ve Kurumsal İyi Uygulamalar	
Dr. Öğr. Üyesi Gizem SARIBAY ÖZTÜRK	311
3.7. Hocaların Hocası: Nermin Abadan Unat	
Ayça FİLCAN	319
3.8. Mühendislik ve Sektörde Kadın Temsiliyeti: Mevcut Durum Analizi ve Değerlendirmesi	
Özlem AYAR	325

BÖLÜM 1

Giriş

Türkiye’de Kadın Araştırma Merkezlerinin Yapılanma Süreci Yükseköğretim Kurulu Çalışmaları

Prof. Dr. Sezer Ş. KOMSUOĞLU¹

Kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın-erkek fırsat eşitliği kavramlarında ülkemizde alınan kararlar, sağlanan teşvikler, kadınların sosyal hayatta ve akademide ilerlemesini destekleyen kamu politikaları hayati öneme sahiptir. Cumhuriyetimiz Türk kadınının eğitimine, yaşamına ve kamudaki değerli çalışmalarına, emeklerine kıymet verdi. Türkiye yüzyılında bu kıymetin daha da artacağına olan inancımla sizleri saygıyla selamlayarak makaleye başlamak isterim.

Avrupa Üniversiteler Birliği, Asya Üniversiteler Birliği, UNESCO ve OECD gibi uluslararası kurum ve kuruluşlar ve birçok gelişmiş üniversite 2040-2050 yıllarına doğru yükseköğretim stratejilerini ve hedeflerini belirleyen raporlar ve planlar yayınlıyorlar. Bu raporlar gözden geçirildiğinde, hepsinde ortak olan ve değişmeyen madde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği konularıdır. Ülkelerin kalkınma çabalarının sürdürülebilir ve etkin olabilmesi; birçok başlığın yanı sıra, toplumda “Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği”, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” gibi kavramların yerleşmiş olmasına, kadınların kaynaklara erişimine, kişisel haklardan etkin yararlanmalarına, karar verme mekanizmalarında yer almalarına, sosyal, siyasi ve ekonomik haklardan kadınların da eşit bir şekilde yararlanabilmesi ülküsünden ödün verilmemesine bağlıdır. Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan bu yana değerli çalışmalar sürdürmektedir.

Türk yükseköğretiminde, 2024 yılı istatistiklerine bakıldığında, toplam öğrenci sayısı 7.081.289 (3.685.522’si kadın, %52); lisans öğrenci sayısı 3.740.171 (1.936.660’ı kadın); önlisans öğrenci sayısı 2.822.626

---

1 Kocaeli Üniversitesi 3. Rektörü, YÖK Akademide Kadın Çalışmaları Birimi Kurucu Başkanı, sezerkom@kocaeli.edu.tr

(1.494.714'ü kadın); yüksek lisans öğrencilerin toplam sayısı 409.559 (199.286'sı kadın); doktora öğrencilerinin sayısı 108.933'tür (54.862'si kadın). İstatistiklerden de görüleceği üzere, kadınların yükseköğretimde varlığı yüksek seviyededir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği kavramı 114 yıl önce Dünya Kadınlar Günü'nün kutlanmaya başladığından bu yana uzun bir yol kat etti. Üniversiteler ve sivil toplum, bu alanda araştırmalar, incelemeler yapmakta, politikalar üretmekte ve çeşitli faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Üniversiteler, kadın hakları ve akademide kadın çalışmaları konusunda başarılı olmak ve devamlılık sağlamak için en önemli kurumlardır ve ciddi bir güç unsuru oluşturmaktadırlar.

Dünyada, üniversitelerde kadın araştırmaları merkezlerinin kurulmaya başladığını 1970'li yıllardan itibaren görmekteyiz. Merkezler önce ABD üniversitelerinde daha sonra Avrupa ve diğer ülkelerde kurulmaya ve gelişmeye başlamıştır. Yükseköğretimde Kadın çalışmaları konusunda ABD'de ilk merkez ve eğitim programları 1970'te San Diego Devlet Üniversitesinde açıldı. 2000'li yıllara gelindiğinde yani 30 yıl içinde, ABD'de bu başlıkta 300'e yakın merkez veya bölüm kurulduğunu görmekteyiz (Crouch, 2012). 1970'lerden önce gerek ABD'de gerek Avrupa Birliğinde kadınların üniversitelerde pozisyon bulabilmesi çok nadirdi. İngiltere'de kadınların bir pozisyon ile üniversitelere intisabını ilk olarak 1980'lerde University of Kent at Canterbury, University of Sussex ve London School of Economics'te görmekteyiz (Coate, 1999).

Türkiye'de kadının çalışma hayatındaki durumu, ilk olarak Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1938 mezunu Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu tarafından gündeme taşınmıştır. Prof. Topçuoğlu, hukuk sosyolojisi profesörüdür, 1953'te "Kadınların Sosyal Hayatını Tetkik Kurumu" ve "Kadınların Çalışma Saikleri ve Kadın Kazancının Aile Bütçesindeki Yeri" çalışmaları ile konuyu akademiye taşımıştır.

Üniversitelerimizde bugünkü anlamı ile kadın çalışmaları ile ilgili ilk merkez 1989'da İstanbul Üniversitesi'nde kurulmuştur. Bu merkez örnek alınarak, 2015 yılına kadar üniversitelerimizdeki kadın çalışmaları merkezlerinin sayısı 55'e ulaşmıştır. 21. yüzyılda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği politikaları kamusal alanlarda devlet tarafından uygulanmaktadır. Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği demokrasinin temel ilkelerindendir, kalkınmanın ve refah toplumunun en önemli öğelerinden biridir. Birleşmiş Milletler çalışmalarında ve uluslararası sözleşmelerde ulusların insan hakları bildirgelerinde bu kavramı net olarak görmekteyiz. Yasaların ve hukuki zeminin güçlendirilmesine rağmen, bu hakların hayata geçirilmesinde ve uygulanmasında ciddi

GİRİŞ

zorluklar yaşanmaktadır. Yükseköğretim Kurulunda, Kurul bünyesinde, bütün bu hassasiyetler dikkate alınarak, 29 Temmuz 2015 tarihinde Akademide Kadın Çalışmaları Birimi kurulmuş ve bu çalışmaları yürütecek bir komisyon oluşturulmuştur. Birim ve komisyon doğrudan YÖK Başkanlığına bağlı olarak çalışmalarını yürütmektedir.

Üniversitelerde Kadın Araştırma Merkezleri, Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) bağlı merkezler veya üniversite rektörlüklerine bağlı birimler olarak çalışmaktadırlar. Bugün 2025 yılı itibariyle, YÖK'e bağlı 128 merkez ve üniversitelerin kendi bünyelerinde kurulmuş 70 birim bulunmaktadır. Merkezler (KASAUM), disiplinlerarası veya multidisipliner bir yaklaşım benimseyerek, sosyal politika, hukuk, sağlık, aile ve eğitim alanlarında araştırmalar ve çalışmalar yapmaktadırlar. Daha geniş bir çerçeveden ifade edersek, KASAUM'lar, kadınlara araştırmada daha fazla alan sağlamak, kadına yönelik şiddeti önlemek, daha fazla kadını karar alma mekanizmalarına ve genel olarak çalışma hayatına dahil etmek, özellikle ülkemizin daha az gelişmiş bölgelerindeki kız öğrencilerin karşılaştığı sorunları ele almak ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak için projeler üretmekte ve ilgili bürokratik kurumlarla işbirliği içinde çalışmaktadırlar.

Yükseköğretim Kurulu Akademide Kadın Çalışmaları Birimi olarak, 2015 yılında kurulduktan hemen sonra, üniversitelerimize kampüslerde kız öğrenciler için güvenliği sağlayıcı önlemler almaları, özellikle şiddeti önleme konusunda zorunlu ve seçmeli dersler açarak bu konuda rehberlik dersleri oluşturmaları ve farkındalığı artırmak için iş birliği yapmaları önerilmiştir.

Diğer önemli bir konu, Yükseköğretim Kurumları Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Çalışmaları Tutum Belgesidir. Bu belge, ülkemizin 1985 yılında imzalamış olduğu CEDAW (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi), (Kadına Karşı Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi) ve Anayasamızın başta 10. maddesi olmak üzere diğer ilgili maddelere, ilgili mevzuata ve YÖK'ün 28.05.2015 tarihli Genel Kurul Karar'ına dayanılarak hazırlanmış olup, YÖK'ün bütün bileşenlerinde kadın-erkek fırsat eşitliği ve adaletine duyarlı olarak hareket edileceğini taahhüt etmektedir. Belge, zaman içinde kültürel kodlardaki hassasiyetler dikkate alınarak önerilere ve görüşlere göre revize edilmiş ve üniversitelerimizle paylaşılmıştır.

Tutum Belgesinde, yerleşkelerde güvenli yaşamın sağlanması, üniversitelerin yetkili kurullarınca alınacak kararlar doğrultusunda kadın-erkek fırsat eşitliği ile ilgili derslerin müfredata eklenmesi,

dersin yürütülmesinde uzman öğretim elemanlarının bulunamaması durumunda örgün eğitim kapsamında e-ders olarak verilmesi, üniversitelerde kadın araştırma merkezleri gibi birimlerin kurulmasına ve desteklenmesine, kadın akademisyenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığının konu ile ilgili hazırladığı ulusal eylem planında üniversitelere verilen görevlerin yerine getirilmesi, kız öğrenci yurtlarının yerleşke içinde veya yakınında olmasının sağlanması, cinsel taciz ve saldırıya karşın kız öğrenciler ve kadınlar için güvenli bir ortam yaratılması konularında çalışmalar üretilmesini desteklemekte ve önermektedir.

2015-2022 Yılları Arasında YÖK “Akademide Kadın Çalışmaları” Biriminin Gerçekleştirdiği Çalışmalar ve Projeler

YÖK Akademide Kadın Çalışmaları Birimi; Avrupa Birliği (EU), Avrupa Kadın Rektörler Birliği (EWORA), (UN Women-Birleşmiş Milletler Kadın Çalışmaları Grubu), UNICEF ile birlikte birçok proje geliştirmiştir. Ayrıca KASAUM'ların bu gruplarla yaptıkları çalışmalarına destek vermektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), Yasama Dönemi 27 - Yasama Yılı 5 - Sıra Sayısı: 31; 5-Mart 2022'de “Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleri ile Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu” çalışmalarına YÖK Kadın Çalışmaları Komisyonu olarak bizzat katılım sağlanmış, 03.06.2021 tarihinde dönemin YÖK Başkanı, TBMM'de Komisyona konu ile ilgili bir sunum yapmıştır. YÖK Akademide Kadın Çalışmaları Birimi, bu alanda, hazırladığı, 26.07.2021 tarihli ve 847654 sayılı bilgi notunu TBMM araştırma komisyonuna sunmuştur.

YÖK Akademide Kadın Çalışmaları Komisyonu, TÜBİTAK süreçlerinde Kadın Araştırmacılar Çalışma Grubu ile birlikte projeler yürütmüştür.

Meslek liseleri ve meslek yüksekokullarından mezun olan kızların işsizlik sorunu ve çözüm önerileri başlığında Aile ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı ile birlikte YÖK Kadın Çalışmaları Komisyonu ile seminerler ve çalıştaylar düzenlemiştir. Özellikle kırsal kesimden daha çok kız öğrencinin okutulduğu Meslek Yüksekokullarına ayrıca önem atfedilmiştir.

GİRİŞ

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu kadına yönelik şiddet ile mücadele Ulusal Eylem Planı 2016 - 2020 ve 2021-2025 “Mevzuat Düzenlemeleri, Farkındalık Yaratma ve Zihniyet Dönüşümü, Koruyucu ve Önleyici Hizmet Sunumu ve Şiddet Mağdurlarının Güçlendirilmesi, Sağlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi ve Uygulanması, Kurum ve Kuruluşlar arası İş Birliği ve Politika Geliştirme” temel alanlarında yapılan çalışmaların tümünde ve Ulusal Eylem Planı ve İzleme ve Değerlendirme Toplantılarında, Yükseköğretim Kurulu olarak yer alınmıştır.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” 2018-2023 çalışmalarında YÖK Akademide kadın çalışmaları olarak yer alınmıştır. Politika Eksenleri, Eğitim, Sağlık, Ekonomi, Karar alma mekanizmaları, Medya olarak belirlenmiş bu 5 alanda hazırlanan planlarda Üniversiteler sorumlu kurum veya ilgili kurum olarak yer almıştır. Özellikle Eğitim

başlığı Temel Stratejilerinde (2.1/3.1.2.3.6/4.1.2.3/5.1/6.1) numaralı maddelerde yükseköğretim kurumları sorumlu kurum olarak görev üstlenmiştir.

Projeler:

11. Kalkınma Planı 2019-2023 Çalışmalarında 2.3.5/600.604'te yer alan kızların ve kadınların eğitim, istihdam sorunları, kadınların karar mekanizmalarında yer almaları karşılıklı tüm çalışmalarında akademik çalışmalarda yer almıştır.

- Üniversite öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddette ilişkin tutum ve algılarını ölçmeye yönelik araştırma:

Sorumlu kurum: YÖK

İlgili Kurum: Üniversiteler, Özel Sektör, STK'lar

- Kadın Dostu Kampüs anlayışının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Sorumlu Kurum: YÖK

İlgili Kurum: Üniversiteler, Özel Sektör, STK'lar

- Üniversitelerin Kadın Çalışmaları Merkezlerinde Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Çalışmalar Yapılması teşvik edilecektir.

Sorumlu Kurum: YÖK

İlgili Kurum: Üniversiteler, Uluslararası Kuruluşlar, STK'lar

- İletişim Fakültesi Öğrencilerine “Medyada Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele” konusunda Atölye, Seminer, Toplantı Çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Sorumlu Kurum: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB)

İlgili Kurum: YÖK

- Üniversitelerin Grafik Tasarım, Bilgisayar Programcılığı, Bilgisayar – Yazılım Mühendisliği Bölümü öğrencilerine yönelik “dijital oyunlarda Kadına Yönelik Şiddet” konusunda farkındalık çalışmaları

Sorumlu Kurum: ASHB

İlgili Kurum: YÖK, Üniversiteler

- Üniversitelerin çizgi film-animasyon bölümü öğrencilerine yönelik “çocuk yapımlarında Şiddet ile Mücadele” farkındalık çalışmaları

Sorumlu Kurum: ASHB

İlgili Kurum: YÖK

Kadına Yönelik Şiddetin sebeplerinin tüm yönleri ile araştırılarak, alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacı ile kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Çalışmalarında, Yükseköğretim ile ilgili bahse konu alanlarda yapılan çalışmalarda YÖK olarak yer alınmıştır. Bu rapor TBMM 27. Yasama Dönemi 5. Yasama Yılı ve 315 sıra sayısı ile Mart 2022’de TBMM’ye sunulmuştur. Bu raporda, Yükseköğretim Kurulunun “Şiddetin Önlenmesi” konusu ile ilgili çalışma ve görüşlerimiz yer almıştır.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) bünyesinde çalışmalarını yürüten Akademide Kadın Çalışmaları Birimi ve TÜBİTAK bünyesindeki Kadın Araştırmacıları Destekleme Grubu ile birlikte akademide ve sektörde kadın araştırmacıların ve fırsat eşitliğinin desteklenmesi hususunda önemli bir adım atılmıştır. Bu çalışmaların neticesinde 2020 yılı “She Figures” Avrupa Raporu’na da yansımış ve Avrupa araştırma alanında “araştırma” ve “bilgi aktarımı” önceliklerinde, kadın araştırmacılara ait verilerin sağlanması ve eşitlikçi bakış açısının geliştirilmesi yönünden ülkemiz üçüncü sırada yer almıştır. Kadın araştırmacı oranı AB ülkelerinde oranı %33.8 iken Türkiye’de bu oran %37.0’dır. 2022 yılında bu yana üniversitelerimizin Ufuk (Horizon) 2020 iş birliği çerçevesinde yürütecekleri projelerde bu husus belirleyici parametrelerden biri olmuştur.

Devletimize bir yükümlülük olarak yüklenen Anayasanın 10/1 hükmünün, yükseköğretim açısından gereğini oluşturmak üzere ve de ülkemizin önem verdiği meselelerinden birisi olan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği kavramına, yükseköğretim kurulunun etki alanı içerisinde farkındalık oluşturma sorumluluğunun bilincinde olarak politika ilkeleri oluşturulmuştur:

1. Yükseköğretim kurumları, başta eğitim, araştırma, istihdam ve yönetim olmak üzere amaç ve sorumluluklarının temas ettiği her alanda toplumsal cinsiyet eşitliğine istinaden;

a. Yükseköğretim Kurumlarının ön lisans, lisans ve lisansüstü tüm kademelerinde yer alan derslerin içerik ve işleme tarzının kadınlara yönelik olumsuz algılardan uzak olması ve eğitim süreçlerinde kız öğrencilerin kendilerini rahat ifade edebilmelerinin önündeki engellerin kaldırılması hususunda yüksek bir hassasiyet geliştirilir.

b. Yükseköğretim kurumlarının çeşitli birimlerinde yürütülen araştırma ve yenilik programlarında 24.12.2019 tarihinde yürürlüğe giren “TÜBİTAK Süreçlerinde Kadın Araştırmacıların Katılımının Artırılmasına Yönelik Politika İlkeleri” Yükseköğretim kurulu tarafından benimsenmektedir. Özellikle kapsayıcılık ilkesinin ortak bir değer olarak hayata geçirilmesi amacı ile kadın ve araştırmacıların katılımı konusunda denge gözetilmesi ve karar almaya yönelik yürütme, danışma kurulları gibi yönetim mekanizmalarında, proje değerlendirme ve izleme sürecinde kadın araştırmacı oranlarının dengelyi sağlayacak şekilde oluşturması öncelikli hedeflerinden birini oluşturur.

c. Yükseköğretim, Ülkemizde kadın- erkek istihdam oranının birbirine yakın olduğu alanlardan biridir. Burada konu genel sayısal oranların birbirine yaklaştırılması değil, aynı birim ve ortak çalışma alanlarında cinsiyetçi bakış açısından uzun vadede vizyon daralmasını önlemektir. Yükseköğretimde istihdam politikaları tek cinsiyetli bir yığılmanın oluşmasını önleyecek politikaları teşvik eder.

d. YÖK, yükseköğretim kurumlarının yönetim organlarının oluşturulmasında, kadın-erkek fırsat eşitliğine uygun hareket edilmesini teşvik eder.

2. Üniversitelerimizin Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezleri, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın-erkek fırsat eşitliğine destek vermek üzere çalışmalar ve projeler yapılmasını destekler.

Ülkemizin 11. Kalkınma Planı'nda, öngörülebilirliği yüksek kamu politikaları ile fırsat eşitliğine dayalı, kolay erişilebilir ve vatandaş odaklı kamu hizmetleri sunulmasının temel amaçlar arasında yer aldığı vurgulanmaktadır (Bu makalenin yazarı bu başlıkların 11. kalkınma programında yer alması konusunda bizzat çalışmalara katılmıştır).

Ayrıca, Avrupa Araştırma Alanı'nın söz konusu önceliklerinden biri "ERA Priority 4 on Gender Equality and Gender Mainstreaming in Research – Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ana Akım Araştırmaları" olup, TÜBİTAK araştırma süreçlerinde bu konuya titizlikle yaklaşılmıştır. Avrupa Birliği tarafından GEP (Gender Equality Plan) başlığı kavramında AB Horizon fonlarının, 2022 yılından itibaren GEP (Gender Equality Plan-Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planı) konusunda çalışmalar yapan ve bu konuda önde olan üniversitelere verilmesi kararlaştırılmıştır. YÖK ve TÜBİTAK bu konuya ciddi önem atfetmişler, araştırmacıların katılımı hususunda denge gözetilmesini ve karar almaya yönelik mekanizmalarda kadın araştırmacı oranının dengeyi sağlayacak şekilde önerilmesini hedefleyen politika ilkelerini belirleyen çalışmalar yapılmıştır. Türkiye'de üniversitelerimizde, Araştırma Üniversiteleri başta olmak üzere GEP kararları dikkate alınmış, kamuya ilan edilmiştir.

Ülkemizin ana prensiplerini desteklemekte olduğu Lübnan Bildirgesinde vurgulandığı üzere, Üniversitelerimizde GEP'ler aracılığı ile kadın-erkek fırsat eşitliği açısından kurumsal değişimi teşvik etmek, araştırmalarda ana akımlarda, kadın araştırmacıları desteklemek amacı ile GEP planlarının hazırlanması gerekmektedir. GEP kadın araştırmacılar konusunda, bir "niyet beyanı" değildir, planlanmış programlanmış teknik ve yönetsel belgelere dayalı, politikaları net olarak ortaya koyan stratejik bir plandır ve kamuya açık bir belgedir. Üniversitelerimiz bu kararları yol gösterici olarak değerlendirilebilir ve doğal olarak çeşitli alanlarda kendi önceliklerini, özellikle hedeflerini ve kültürel kodlarını koruyarak planlar hazırlayabilirler.

GEP Planlarında, kuruluşların ve üniversitelerin çalışmalarında dikkate almak isteyebilecekleri 5 tematik alan önerilmektedir:

- İş-yaşam dengesi ve organizasyon kültürü
- Liderlik ve karar aşamasında cinsiyet dengesi
- İşe alım ve kariyer ilerlemede cinsiyet eşitliği
- Kadın-erkek fırsat eşitliği boyutunun araştırma ve öğretim içeriğine entegrasyonu
- Cinsel taciz de dâhil olmak üzere toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı önlemler.

GİRİŞ

GEP çalışmaları YÖK ve TÜBİTAK tarafından kurulan Kadın Çalışmaları komisyonu marifeti ile TÜBİTAK Başkanlığınca yürütülmüştür.

Ayrıca 19 Kasım 2020’de TÜBİTAK Süreçlerinde Kadın Araştırmacılar Çalışma Grubunca düzenlenen toplantıda “She Figures 2019” çalışmalarında tamamlanarak AB komisyonuna sunulmuştur. Yayınlanmaya başladığı 2015’ten itibaren ilk defa bu yıl AB She Figures raporlarına Türkiye’de dâhil edilmiş ve geniş kapsamlı istatistikî verilerimiz oluşmuştur (She Figures).

Türkiye’nin 7 bölgesi ve 81 vilayetindeki en güzide kurumlardan olan üniversitelerimizdeki bu merkezler ve birimler, buldukları illerde, ilgili bürokratik kurumlar, STK’lar (Sivil Toplum Kuruluşları) ve sektörel kuruluşlar ile fevkalade başarılı ilişkiler kurarak akademiye yürütülen çalışmaları uygulamalı olarak bölge halkı ile de paylaşmaktadırlar. Bölge üniversitelerindeki kadın çalışma merkezleri bir araya gelerek, seminerler, konferanslar, paneller düzenlemekte, yerel sorunları, çözüm önerilerini ve kadın konusunda gündemdeki kolaylaştırıcı veya talep edilen yasal düzenlemeleri yakından takip etmektedirler. Güçlü bir WhatsApp grubunu en verimli şekilde, tamamen konu odaklı kullanmaktadırlar.

Kaynakça

- Coate, K. 1999. The History of Women’s Studies as an Academic Subject Area in Higher Education in the UK.
- Crouch, B. 2012. Finding a Voice in the Academy: The History of Women Studies in Higher Education. The Vermont Connection.
- Komsuoğlu, S. Eğitim Alanında Fırsat Eşitliği Sorunlar, Öneriler. TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu IV. Kuruluş Yıldönümü.
- Komsuoğlu, S. 2023. Türkiye’de Akademiye Kadın. YÖMEGA Yayınları.
- Komsuoğlu S. 2025. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Akademiye Kadın Çalışmaları (Bölüm 12). Sürsürülebilir Kalkınma Yolunda Yükseköğretim Kurumlarının Rolü (Bayhantopçu, E. ve Gürsoy, Ç.). İstinye Üniversitesi.

- SHE Figures. (2021). The path towards gender equality in research and innovation. Luxembourg: Publications Office of the European Union (EU).
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. 2018. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. 2021. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025.
- THE Unesco IESALC, 2022. Gender Equality: How Global Universities are performing Part 1-2.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. 2022. Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu (Yasama Dönemi: 27; Yasama Yılı: 3; Sıra Sayısı: 315).
- YÖK. 2022. Yükseköğretim Kurulu Akademide Kadın Çalışmaları. Ankara.

Türkiye’de Kadın Araştırma Merkezleri ve Çalışmaları

Prof. Dr. Gülriz UYGUR¹

Kadın hakları mücadelesinin tarihinde önemli bir yeri üniversitelerde kadın araştırma merkezlerinin kurulması oluşturmaktadır. Bu merkezler, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunda akademik kurumlarda kadınların eşitliğini sağlamakla ilgili belirtilenler çerçevesinde birçok görev yüklenmektedir. Bunlar, Pekin Deklarasyonunda devletlere yüklenen ayrımcı olmayan öğretim ve eğitimi geliştirmek ödevi başlığı altında belirtilmektedir. Deklarasyon’da üniversitelerde yapılacak çalışmalara ilişkin aşağıdaki ifadelere yer verilmektedir:

*Eğitimin her düzeyinde, özellikle akademik kurumların lisansüstü düzeyinde cinsiyete ilişkin araştırma ve çalışmaları geliştirmek ve desteklemek, ve üniversite müfredatı dahil, müfredatın, ders kitaplarının, eğitim malzemelerinin ve öğretmen eğitimin geliştirilmesinde bunlardan yararlanmak.*²

Belirtilen çalışmaları yapmak, üniversitelerdeki kadın araştırma merkezlerinin başlıca amacını oluşturmaktadır. Öte yandan kadın araştırma merkezlerinin amacı daha geniş kapsamlıdır. Bunun bir örneğini İstanbul Üniversitesi’nde 1989 tarihinde “Kadın Sorunları Araştırma ve Eğitim Merkezi” adıyla kurulan Türkiye’nin ilk kadın çalışmaları merkezinin kurulma amacında aşağıdaki gibi görmek mümkündür:

Merkezimizin kuruluş amaçları geniş kapsamlı olmakla birlikte, birbirlerini destekler niteliktedir: Kadınların eğitim, hukuk, siyaset, ekonomi ve çalışma yaşamındaki durumlarının ve sorunlarının saptanmasına yönelik araştırmalar yapmak, bu araştırmalara destek ve eşgüdüm sağlamak; kadınların her alandaki statülerini yükseltmek ve

---

1Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, gulrizuygur@gmail.com

2 Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu

toplumda olgusal eşitliğin yerleşmesini hızlandırmak amacıyla eğitim ve bilinçlendirme programları uygulamak; ulusal kalkınmaya entegre olamamış kırsal kesim ve gecekondü bölgeleri kadınları ile kız çocuklarının eğitimi için özel eğitim programları hazırlamak; aynı amaçlarla toplumsal bilinçlendirme kampanyaları ve etkinlikleri örgütlemek; ve nihayet, Kadın Araştırmalarının akademik alanda yerleşmesini sağlamak ve toplumda eşitlik bilincinin yükselmesinin yarattığı yeni ihtiyaçları karşılayacak eğitilmiş ve donanımlı insan gücünü yetiştirmek amacıyla yüksek lisans (ve ileride doktora) programları açmak.³

Türkiye'de kadın sorunları ve araştırma merkezlerinden ilkinin İstanbul Üniversitesi'nde kurulmasının ardından Marmara Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve diğer üniversitelerle gelişme devam etmiştir. Bu gelişmelerde YÖK'ün tutumu etkili olmuştur. YÖK ilk olarak, 1990'ların ikinci yarısından sonra üniversitelerde kadın araştırma merkezlerinin kurulmasını teşvik eden kararını almış ve ikinci olarak da 2015 yılında yayınladığı "Yükseköğretim Kurumları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi"yle bu teşvikini sürdürmüştür. YÖK'te 2015 yılında kurulan Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Birimi de kadın araştırma merkezlerinin YÖK çerçevesinde yer almasını sağlamıştır. Yükseköğretimde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliğine Destek ve Eşitlikçi Bakış Açısı Geliştirme Üzerine Politika İlkeleri arasında da kadın araştırma merkezleriyle ilgili aşağıdaki ifadeye yer verilmiştir:

Üniversitelerimizin Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin kadın – erkek fırsat eşitliğine destek ve eşitlikçi bakış açısı geliştirme üzerine çalışmalar yapmak, projeler geliştirmek ve uygulamak konusunda sorumluluk üstlenmeleri, Yüksek Öğretim Kurulu tarafından teyit ve teşvik edilir.⁴

Günümüzde ülkemizdeki kadın sorunları ve araştırma merkezlerinin sayısı kamu ve özel üniversiteler olmak üzere toplam 117 olarak belirtilmektedir.⁵

3 Bu konuda bakınız: <https://kadinrastirmalari.istanbul.edu.tr/tr/content/hakkimizda-636894575937161486/tarihce>

4 Bu konuda bakınız: <https://kadincalismalari.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2022/yuksekogretim-gep-stratejik-planlari.aspx>

5 Bu konuda bakınız: <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/degisen-dunyada-universitenin-degerleri-42635150#>

Merkezlerin Çalışmaları

Kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini akademide ve eğitim kurumlarında sağlamak, eşitsizliği gidermekle ilgili farklı alanlarda çalışmalar yapmak ve hazırladıkları eğitim programları ve yayınlarıyla bu konuda farkındalığı yerleştirmek gibi bir çok görevleri bulunmaktadır. Yıldız Ecevit bu çalışmaları araştırma, eğitim ve uygulama olmak üzere başlıca üç başlık altında toplamaktadır (Ecevit 2021).

Yüksek lisans ve doktora programları toplumsal cinsiyet alanında uzmanlaşmayı sağlamada önemli programlardır. Türkiye’de üniversitelerde kadın çalışmaları anabilim dalları veya benzer bilim dalları çerçevesinde bu programlar açılmaktadır. İlk yüksek lisans eğitimleri İstanbul Üniversitesi ile Ankara Üniversitesi’nde başlamıştır. Daha sonra bu sayının az da olsa arttığı görülmektedir. 2018 yılında yapılmış olan “Türkiye’deki Üniversitelerin Kadın Araştırmaları Merkezleri Profili Araştırması” başlıklı çalışmada o dönemki, yani 2018 yılındaki toplam 85 kadın araştırma merkezinde gönderilmiş ve bunlardan 57’si araştırmaya katılmıştır. Bu araştırma sonucuna göre 9 araştırma merkezinde merkezle ilişkili yüksek lisans programı bulunurken bu sayı doktora programı için 3 olarak belirtilmektedir (Savaş-Ertan-Yol 2018). Günümüzdeki sayılar olarak yüksek lisans programı bulunan üniversite sayısı 16 olarak belirtilmektedir.⁶ Doktora programlarının sayısı ise 8 olarak yer almaktadır.⁷

Yüksek lisans ve doktora programlarının sayılarının az olduğu belirtilen rakamlardan hareketle söylemek mümkündür. Merkezlerin eğitim çalışmaları daha çok seminer ve konferans düzenlemekle ilgilidir. Yukarıda belirtilen 2018 yılındaki araştırmada konuyla ilgili şu hususlara yer verilmektedir:

Araştırma merkezlerinin %74’ü gibi büyük bir oranı son 5 yıl içerisinde farkındalık yaratmaya yönelik seminerler düzenlemişlerdir. Düzenlenen seminerlerin de sayısı ağırlıklı olarak en az 5 ve üzeri (%46) olarak gerçekleşmiştir. Benzer bir şekilde, son 5 yıl içerisinde konferans düzenlemiş olan merkezlerin oranı %80’dir; fakat 11 araştırma merkezi son 5 yıl içerisinde herhangi bir konferans düzenlememiştir. Bu merkezlerin sertifikalı kurs düzenleme oranları ise %21’dir. 5 araştırma merkezi 1 tane, 3 araştırma merkezi de 5 ve üzerinde sertifikalı kurs programı düzenlemişlerdir. Araştırma merkezlerinin büyük bir çoğunluğu (%79) ise

6 Bu konuda bakınız: <https://tocikad.org/yuksek-lisans-programlari/>

7 Bu konuda bakınız: <https://tocikad.org/doktora-programlari/>

son 5 yıl içerisinde herhangi bir sertifikalı kurs programı düzenlememiştir. Araştırma merkezleri aynı zamanda sosyal ve kültürel faaliyetlerde de bulunmaktadır. Son 5 yıl içerisinde sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunan araştırma merkezi sayısı 40'tır ki bu da çalışmaya katılan merkezlerin %71'ine denk gelmektedir (Savaş-Ertan-Yol 2018, s.10).

Merkezlerin akademik kültürü toplumsal cinsiyet eşitliğine dönüştürmek şeklindeki çalışmaları da bulunmaktadır. Bu çalışmaları projeler şeklinde yapan üniversiteler arasında Ankara Üniversitesi, ODTÜ, Özyeğin Üniversitesi ve Kadir Has Üniversitesi kadın merkezleri yer almaktadır. Günümüzde ise GEP (Gender Equality Plan) çalışmaları üniversitelerin akademik kültürü değiştirmelerinde önem taşımaktadır. Bu program çerçevesinde üniversitedeki yapılan her araştırmada toplumsal cinsiyetin gözetilmesinde katkıda bulunulacaktır.

Merkezlerin araştırma konularını da farklı şekillerde belirtmek mümkündür. Bunlardan başlıcasını toplumda mevcut sorunlarla ilgili yaptıkları çalışmalar oluşturmaktadır. Bu araştırmalar da merkezlerin bilimsel alanda kuram geliştirmelerinde önemli rol oynama olanaklarını içermektedir.

Kuramdan Pratiğe Problemi Belirlemek

Kadın araştırma merkezlerini üniversitelerde, toplumsal cinsiyet konusunda bilimsel çalışmalar yapmak ve bu alanda kadın hareketinin akademik çevrede ortaya çıkmasını sağlamak ve cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili problemlere bilimsel şekilde yaklaşım çözümler üretmek üzere birçok faaliyetle ilişkilendirmek mümkündür . Özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili konuların bilgi konusu yapılmamasıyla ilgili sosyal, ekonomik, hukuk ve siyasal alanlarda birçok problem söz konusudur. Epistemoloji çerçevesinde bu problemlerin tartışılması ve problemlerin etik ve politik boyutlarının ortaya konabilmesi, sorunların çözümünde temel öneme sahiptir. Bu bağlamda feminist kuram ve feminist metodolojinin toplumsal cinsiyetle ilgili çalışmalarda kullanılması önem taşımaktadır. Dolayısıyla kadın araştırma merkezlerinin feminist teori çerçevesinde kuramları geliştirmekle ilgili temel ödevleri vardır. Bu kuramları geliştirirken de uygulamaktan hareket etmek, kuram ve pratiği birleştirmenin başlıca yoludur. Günümüzde hala sosyal-ekonomik-siyasi ve hukuki sorunlar tartışılırken, toplumsal cinsiyet bakış açısını içerecek şekilde tartışma

yapılmamakta ve kadın araştırma merkezleri de başta üniversite olmak üzere yapılan politikalarda belirleyici rol oynayamamaktadır. Bu bağlamda merkezlerin pratikteki problemleri hedefleyen kuramlar üzerinde çalışmalarına ihtiyaç söz konusudur.

Sonuç

Üniversitelerdeki kadın araştırma merkezlerinin gerek üniversitedeki gerekse toplumdaki mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini gidermede çözümler üretmek ve bu çözümlerin parçası olmak gibi önemli görevleri vardır. Ancak merkezlerdeki mevcut problemler, onların bu görevlerini yerine getirmede engel oluşturmaktadır. Bu problemleri 2018 yılında yapılan araştırma şu şekilde belirtmiştir:

- Merkezlerin kendine ait bir bütçesinin olmaması, uzman kadrosunun bulunmaması,
  - Kadın araştırmaları konusunda yetişmiş eleman sayısının yetersizliği, - Merkez müdürüne ders yükü indirimi verilmemesi,
  - Araştırma merkezlerinin gönüllülük esasında, burada çalışanların ikinci yeri olması, bu merkezlerde kadrosu bulunan ve konuyla ilgili akademisyenlerin olmayışı,
  - Kadın çalışmaları alanındaki uzmanların yeterince koordine olamaması ve kadın sorunlarıyla ilgili kurumlarla uygulama yapmada koordine olamaması,
  - Merkezlerin fiziki alt yapılarının olmayışı,
  - Üniversite içerisindeki diğer uygulama ve araştırma merkezleri ile ve diğer üniversitelerde aynı alanda çalışma yürüten uygulama ve araştırma merkezleri ile olan iletişimin zayıf oluşu,
  - Merkeze gösterilen ilgi ve hassasiyetin yeterli düzeyde olmayışı,
  - Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda karşılaşılan önyargılar.
- (Savaş-Ertan-Yol, s.15)

Günümüzde yukarıda belirtilen problemler devam etmektedir. Bu problemler merkezlerin çalışmalarına engel oluştursa da merkezlerin faaliyetleri sürmektedir. Bu bağlamda kadın araştırma merkezlerinin bir aradalığı önem taşımakta ve sorunlara birlikte çözüm getirme çalışmaları yapmaları gerekmektedir. Zira gelinen nokta Türkiye'deki kadın hareketleri bakımından önemlidir. Bu noktayı ileriye taşımak da bütün merkezlerin başlıca görevidir.

Kaynakça

- Ecevit, Y. (2021). Kadın araştırma merkezleri ile kadın hareketi arasında bağlantı kurulmalı. T24. <https://t24.com.tr/k24/yazi/yildiz-ecevit-kadin-arastirma-merkezleri-ile-kadin-hareketi-arasinda-baglanti-kurulmalı,3249> (Erişim tarihi: 19 Aralık 2024)
- Hürriyet. (t.y.). Değişen dünyada üniversitenin değerleri. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/degisen-dunyada-universitenin-degerleri-42635150> (Erişim tarihi: 19 Aralık 2024)
- Savaş, G., Ertan, S., & Yol, F. (2018). Türkiye'deki üniversitelerin kadın araştırmaları merkezleri profili araştırması. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. <https://tocikad.org/yukseklisans-programlari/> (Erişim tarihi: 19 Aralık 2024)
- Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Ağı Derneği (TOÇİKAD). (t.y.). Doktora programları. <https://tocikad.org/doktora-programlari> (Erişim tarihi: 19 Aralık 2024)
- Yükseköğretim Kurulu. (2022). Yükseköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliği stratejik planları. <https://kadincalismalari.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2022/yuksekogretim-gep-stratejik-planlari.aspx> (Erişim tarihi: 19 Aralık 2024)

Kuruluşundan Günümüze İTÜ Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (İTÜ BMT-KAUM)

Prof. Dr. Fatma ARSLAN¹

Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde 1989'dan beri kadın-erkek eşitliği konusunda çok sayıda araştırma ve uygulama merkezleri ile lisansüstü programları yürütülmektedir. Dünyada ve Avrupa'da yüksek öğretimde kadının katılımını arttırmak üzere strateji geliştirilmesi ve kaynak sağlayan kuruluşlarla işbirliği yapabilecek düzeyde birimlerin oluşturulması, bu alandaki çalışmaların örgütlenmesi bakımından oldukça önemlidir. Bilim, mühendislik, teknoloji ve sanat dallarında kadın-erkek fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla araştırma ve incelemeler yapılmasını, bu konudaki toplumsal bilincin artırılmasını, konuyla ilgili uygulamaların izlenmesini, veritabanı ve göstergelerin geliştirilmesini, kadın çalışmaları alanının ve kadınların toplumsal - akademik yaşama katkısının görünürlüğünün artırılmasını ve üniversitede konuyla ilgili bir bilgi merkezi oluşturulmasını hedefleyen İTÜ Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama ve Araştırma Merkezi (İTÜ BMT-KAUM), 2009 yılında, önceki rektörlerimizden Prof. Dr. Gülsün Sağlamer (Kurucu Müdür) hocamızın başkanlığında 10 öğretim üyesi tarafından kurulmuştur. Kurucu üyeler Prof. Dr. Gülsün Sağlamer, Prof. Dr. Ahsen Özsoy, Doç. Dr. İpek İlkaracan Ajas, Doç. Dr. Kadriye Bakırcı, Yrd. Doç. Dr. Mehtap Hisarcıklılar, Prof. Dr. Mine Göğüş Tan, Doç. Dr. Nilgün Okay, Prof. Dr. Nuran Zeren Gülersoy, Prof. Dr. Seyhan Uygur Onbaşıoğlu ve Araş. Gör. Özge Atalay Çelik'ten oluşmaktadır. Merkez Müdürleri de sırasıyla Prof. Dr. Gülsün Sağlamer (2009-2013), Prof. Dr. Fatma Arslan (2013-2017), Prof. Dr. Yeşim Gürsel (2017-2018), Prof. Dr. Leman Figen Gül (2018-2020) ve Prof. Dr. Hatice Ayataç (2022-devam ediyor) hocalarımızdır.

---

1 2013-2017 Dönemi İTÜ BMT-KAUM Müdürü, İTÜ Maden Fakültesi, Cevher Hazırlama Mühendisliği Bölümü, arslanf@itu.edu.tr

Merkezin kuruluşu ayrıca, kız öğrenci ve kadın akademisyen varlığının giderek arttığı üniversitemizde uygulanmakta olan lisans/lisansüstü programlarda, toplumsal cinsiyet duyarlılığını özümseyen kapsamlı düzenlemelere gidilmesi açısından da önem taşımaktadır. Dolayısıyla, merkez faaliyetleri, bölümlerde uygulanan programları ve araştırmaları, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla tamamlamak ve zenginleştirmek amacıyla akademik destek sağlamayı hedeflemektedir. Merkezimiz 8 Mart 2013 tarihine kadar Taşkışla'daki ofisinde faaliyetini sürdürmüştür. Ancak, merkezimizin adından da anlaşılacağı üzere bilim, mühendislik ve teknoloji alanında çalışan akademisyenlere ve öğrencilere daha kolay ulaşabilmek ve iletişim sağlamak amacıyla, mühendislik fakültelerimizin çoğunun yer aldığı Maslak Kampüsü'ne taşınması ihtiyacı doğmuş, bu nedenle bu tarihten itibaren Maslak'ta İTÜ Maden Fakültesi binasında açılan yeni ofisinde faaliyetlerine devam etmektedir.

Yeni merkez ofisinin açılışında, 8 Mart 2013 Dünya Kadınlar Günü ve Kadınlar Merkezi'nin açılışı için hazırlanan "Özel Pul ve Özel Gün Zarfına İlkün Damgası" vurulmuştur. PTT tarafından da 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla "İTÜ Bilim Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü" konulu özel tarih damgalı özel gün zarfı Türkiye'de tüm PTT Merkez Müdürlükleri'nde ve "www.filatel.gov.tr" adresinde satışa sunulmuştur. Aynı tarihte İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi'nde mesai saatleri içerisinde, "İTÜ Bilim Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 08.03.2013 İSTANBUL" ibareli özel tarih damgası kullanılmıştır.

22 Mayıs 2013 tarihinde de İTÜ BMT-KAUM Yönetim Kurulu Üyemiz Prof. Dr. Gaye Onursal Denli'nin katılımıyla İTÜ BMT-KAUM Kuzey Kıbrıs Kampüsü Şubesi açılışı yapılmıştır. Bu şubemizde de Prof. Dr. Fatma Arslan'ın katılımıyla da çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.

Merkezimiz, 2010 yılında, istihdamda kadın-erkek eşitliğine yönelik politikaların Türkiye dahil 7 OECD ülkesinde karşılaştırmalı olarak incelendiği "Emek Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Doğru: İş ve Aile Yaşamını Uzlaştırma Politikaları" başlıklı araştırma kitabının yayınlanmasına ve dağıtımına destek olmuştur. İstihdam ve iş-aile yaşamı dengesi politikaları konusundaki ilk Türkçe yayın olan bu kitap, halen hükümet gündeminde önemli yer tutan kadın istihdamını destekleyici politikalar konusunda yapılmakta olan çalışmalara önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Merkezimizin, ekonomi politikalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin diğer bir girişimi ise, 2011’de makroekonomi ve uluslararası ekonomi alanında çalışan akademisyen ve politika yapımcılardan oluşan “Gender, Macroeconomics and International Economics GEM Network” ağının Avrupa ayağının (GEM-Europe) kurulmasına yönelik olarak “GEM Capacity-Building and Networking in Europe” başlıklı 20 ülkeden 100’e yakın araştırmacının katıldığı, İTÜ ev sahipliğinde gerçekleştirilen 10 günlük bir çalıştay ve sempozyumdur. Ayrıca, bilim alanındaki kadın istatistikleriyle, toplumsal cinsiyet politikalarına ve bilimsel kariyerlerde kültürel farklılıkları dikkate alan toplumsal cinsiyet eşitsizliği araştırmalarına yönelik projeler de sürdürülmektedir. Bilim, mühendislik ve teknolojiye kadınlar, sorunları, politikaları ve çözümleri, kadın-erkek eşitliği alanında çeşitli toplantılar ve çalıştaylar gerçekleştirilmiştir. Merkezimiz 2008-2010-2012 yıllarında da Avrupa Kadın Rektörler Konferansı’na ev sahipliği yapmıştır.

İTÜ BMT-KAUM’nin, 2014-2015’te New York’taki Levy Ekonomi Enstitüsü işbirliği ile Prof. Dr. İpek İlkkaracan Ajas yürütücülüğünde gerçekleştirdiği “Sosyal Bakım Hizmetlerine Kamu Yatırımlarının İstihdam, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Yoksulluğa Etkileri: Türkiye Örneği” başlıklı araştırma projesinin sonuç raporu 18 Eylül 2015’te İTÜ Maçka Kampüsü’nde yapılan tanıtım toplantısında sunulmuştur. UNDP, ILO, UN Women ve Aydın Doğan Vakfı desteği ile gerçekleştirilen araştırma, maliye politikalarında toplumsal cinsiyet eşitlikçi uygulamaların kısa vadede ekonomi üzerindeki çoklu olumlu etkilerini bir seri simülasyonla göz önüne sermektedir. İTÜ BMT-KAUM ve Levy Ekonomi Enstitüsü’nün Türkçe ve İngilizce olarak iki dilde yayımlanan bu araştırma raporu Hürriyet Gazetesi Ekonomi Bölümü’nde tam sayfa olarak yer almıştır. Rapor UNDP’nin 2016’da Avrupa ve Orta Asya Bölgesi için yayımladığı “Eşitsizlikler” temalı UNDP Bölgesel İnsani Kalkınma Raporu’nda ve “Kapsayıcı Kalkınma” temalı UNDP Türkiye İnsani Kalkınma Raporunda ayrı bir bölüm olarak yer almıştır.

Her yıl üniversitemizdeki mevcut durumu saptamak adına, cinsiyete göre öğrenci ve akademisyen sayılarının elde edilmesi ve nicel bir veritabanı oluşturulmaktadır. Kadın-erkek eşitliğine ilişkin diğer üniversitelerdeki yönergelerin incelenerek İTÜ’de benzer bir yönerge çalışması yapılmış ve merkezimiz tarafından 8 Mart 2012’de İTÜ’de üniversitelerde kadın-erkek eşitliği yönergeleri üzerine düzenlenen panele Boğaziçi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Koç Üniversitesi’nden öğretim üyeleri konuşmacı olarak katılmış; bu toplantı sonucunda üniversitelerarası bir iletişim ve işbirliği ağının kurulmasına ilişkin bir inisiyatifin oluşturulması fikri ortaya çıkmış

ve Ankara Üniversitesi, 2012 içerisinde bu konuda ilk adımı atarak İTÜ'nün de üyesi olduğu bu ağın oluşturulmasında önyak olmuştur. İTÜ'de merkezimizin koordinasyonunda hazırlanan "Cinsel Taciz ve Ayrımcılığı Önleme Yönergesi" İTÜ Senatosunun 11.09.2014 tarih ve 602 sayılı toplantısında onaylanarak yürürlüğe girmiş ve uygulama esaslarını içerir kitapçık halinde basılmıştır. Yönergenin amacı, İstanbul Teknik Üniversitesinde ve bağlı birimlerde tam ve yarı zamanlı çalışmakta olan akademik, idari ve sözleşmeli personel ile öğrencilere cinsel taciz ve ayrımcılık konusunda destek vermek ve çözüm aramaktır. Bu yönerge, İTÜ'de cinsiyet eşitliği duyarlılığının yerleşmesi, yanlış alışkanlık ve uygulamalara karşı duruş geliştirilmesi adına önemli rol üstlenmektedir. Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması yolunda İTÜ'nün sağduyusu ve rehberidir. Bu noktada, 2014'te önemli bir aşama alınarak İTÜ'de Cinsel Taciz ve Ayrımcılığı Önleme Kurulu, Rektörlüğümüz ve BMT-KAUM'un işbirliği ile kurulmuştur. Paralel olarak, "İTÜ Cinsel Taciz, Cinsel Saldırı ve Cinsel İstismara İlişkin Disiplin Soruşturamalarında Uygulanacak Esaslar" belirlenerek yayınlanmıştır. Bir bilgilendirme kitapçığı hazırlanmış ve BMT-KAUM eliyle üniversitemizin tamamına ulaştırılması sağlanmıştır. Bilgi ve bilinç düzeyini yükseltmeyi hedeflediğimiz bu çalışmalardan geri bildirimler de alınmaya başlanmıştır.

Merkezimizde yaptığımız bazı etkinliklerle birlikte kadın çalışmaları alanında bazı konulara dikkat çekmek ve onları sizlerle paylaşmak amacıyla merkezimiz tarafından "İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ-MİMOZA" dergisi yayınlanmasına karar verdik ve ilk sayısını Aralık 2014 yılında yayınladık. Dergimize isim düşünürken, bu bir ağaç ismi olmalı diye düşündük. Yaşama gücünü temsil eden bir renk olduğu için sarıyı ve İtalya'da kadınlar gününün sembolü olması dolayısıyla da Mimoza'yı seçtik. "Mimoza ağacının uçuşan minik çiçekleri arasında kırılmaya dayanan güçlü dallarının kadınları sembolize ettiği düşünülüyor. Üflendiğinde nasıl uçtuğunu anlayamayacağınız kadar kırılğanlar, ama aynı zamanda, dalından koparmaya çalıştığınızda söküp alamayacağınız kadar güçlüler!" 8 Mart 2015 Kadınlar Günü etkinliğinde Cinsel Taciz ve Ayrımcılığı Önleme Yönergesi Kitapçığı ve Mimoza Dergisi'nin birinci sayısı konuklara dağıtılarak tanıtımı yapılmıştır.

Her yıl düzenlenen ve ev sahipliğini İTÜ ve Sabancı Üniversitesi'nin yaptığı "III. Ulusal Üniversite Kadın Araştırmaları Merkezleri Kongresi" ve "IX. Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı İşbirliği ve İletişim Ağı Çalıştayı" 22 Nisan 2016 günü İTÜ Süleyman Demirel

Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi. Ana teması “üniversitelerde toplumsal cinsiyet dersleri” olan kongreye 28 üniversite temsilcisi ve çeşitli sivil toplum kuruluşu temsilcileri katıldı. Açılış konuşmalarını İTÜ BMT-KAUM Müdürü Prof. Dr. Fatma Arslan ve Sabancı Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Sondan Durukanoğlu Feyiz'in yaptığı kongrenin davetli konuşmacısı ise ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Yıldız Ecevit oldu. Ecevit, konuşmasında Kadın Merkezleri'nin asıl fonksiyonunun araştırma yapmak olduğundan ve merkezleri üniversite içinde tanıtmanın öneminden bahsetti. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Derslerinin hassasiyetle ele alınması gerektiğine değinerek önerilerde bulundu. 7 Mayıs 2015 tarihinde YÖK tarafından organize edilen “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Üniversite Çalıştayı” sonunda üniversitelerde bu tür dersler konulması tavsiye edilmişti. Çalıştayda, üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin zorunlu ya da seçmeli olarak açılmasını teşvik etmesinin beraberinde getirdiği sorunlar tartışıldı. Üniversite senatoları tarafından kabul edilen cinsel taciz yönergelerinin doğrultusunda hangi yolların izleneceği ele alındı. Bu anlamda, İTÜ 2014 tarihinde “Cinsel Taciz ve Ayrımcılığı Önleme Yönergesi”ni kabul ederek örnek üniversitelerden biri olmuştu. Ayrıca İTÜ BMT-KAUM yenileme ve geliştirme projesi kapsamında Türkiye'de cinsel taciz ile ilgili yapılan tüm etkinlik ve kabul edilen politika belgeleri ile yönergelerden oluşan bir dijital arşiv oluşturmuş ve çalıştayda arşivin tanıtımı da gerçekleştirilmişti.

7 Mart 2014 Cuma günü, İTÜ Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde düzenlenen “Dünya Kadınlar Günü” etkinliği kapsamında İTÜ'de yetişen Türkiye'nin ilk kadın mühendisleri Sabiha Rifat Gürayman ve Altan Edige adına basılan özel pullara ve Ayşen Taştekin Doda'nın tasarımıyla hazırlanan özel gün zarflarına PTT tarafından özel gün damgası vurulmuştur ve 8 Mart 2014 Cumartesi günü de İTÜ Maslak PTT ofisinde pul damgası devam etmiştir. Türkiye Filateli Dernekleri Federasyonu (TFDF) İkinci Başkanı Murat Hazinedaroğlu'nun organizasyonu ile Türkiye'de şimdiye kadar basılmış tüm kadın pullarının yer aldığı “PTT Kadın Pulları Sergisi” de etkinlikte yer almıştır. Sergide kendi özel koleksiyonu ile birlikte diğer bazı pul koleksiyoncularının da pulları yer almıştır. Türkiye'de basılan ilk kadın pullarından başlayarak günümüze kadar basılan yüzlerce pul ve özel gün zarfları sergilenmiştir. Bunlar arasında yer alan ülkemizde basılan ilk kadın pulları XII. Uluslararası Kadın Hakları Cemiyeti Kongresi Anma Pulları olup 1935 yılında İstanbul'da toplanan XII. Uluslararası Kadın Hakları Cemiyeti Kongresi için TBMM tarafından kabul edilen özel kanun ile çıkartılan pullardır. Dünya'da

Nobel Ödülü alan ilk kadınların portreleriyle birlikte kadının çalışma alanları, Atatürk portresi ve kongrenin yapıldığı Yıldız Sarayı'nın yer aldığı pullardan oluşmaktadır. Bu da, Atatürk'ün kadınlarımızın bilim ve sanat dallarıyla birlikte değişik çalışma alanlarında yer almasını ne kadar önemseydiğini göstermektedir. Sergide ayrıca Avrupa, ünlü kadınlar serisi (Halide Edip Adivar, Nene Hatun), Avrupa ve keşifler pulları, meşhurlar serisi (Bedia Muvahhit), İzmir Enternasyonal Fuarı Kadın Pulları, Türk kadın başlıkları pulları, Türk kadın kıyafetleri pulları, özel günler için yapılan kadın pulları, sanat ve sanatsal olaylarla ilgili pullar, yabancı liderler için yapılan pullar, kadın hakları pulları, halk oyunları, spor ve benzeri alanlarda yapılan kadın pulları ve özel gün zarfları da yer almıştır. İTÜ BMT-KAUM Müdürü Prof. Dr. Fatma Arslan tarafından derlenen "Türk Pullarında Kadın" kitabında 1935 yılından bu yana basılan kadınların yer aldığı pullar sunulmuştur. Bu kitap Gaziantep'te TDFD tarafından düzenlenen "Gaziantep 2014 Milli Pul Sergisi"nde PTT Müdürlüğü tarafından ödüle layık görülmüştür.

Bursa Güzel Sanatları Koruma ve Geliştirme Derneği'nden Ayşen Taştekin Doda başkanlığında, kadın ressamların sergisi de 8 Mart 2014 Kadınlar Gününde İstanbul Teknik Üniversitesi Süleyman Demirel Kültür Merkezinde düzenlenen toplantıyla izleyicilere açıldı. Resimler iki hafta boyunca Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde sergilendi. Kadınların fırça izleriyle canlanan yaşamlar, yaşadıkları coğrafya ve genellikle de kadın resimleri ilgiyle izlendi. Kâh yerel kıyafetleriyle sedirde çorap ören bir kadın, kâh atının yularından tutmuş başında yazmasıyla yürürken ona eşlik eden köpeğiyle, evi ve ağaçlarıyla resmedilen bir kadın ya da eliyle ördüğü nakışlarını dantellerini sergileyen bir kadın, tarlada çalışan kadınlar... Kadın ressamların fırçalarının izlerinden bizlere ulaşan dünyalarında kadının ağırlığı yüksek; doğal çevresinde çalışan kadınlardan resim yapan kadınlara kadar çok sayıda örnek var. Kadın resimleri dışında az sayıda natüremort, portre ve soyut denemeleri sergide bulunan eserler arasında yerini almış. Ayrıca Ayşen Taştekin Doda, kendi yaptığı bir tabloyu merkezimize hediye etmiştir. Bu resim 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinliğinde davetiyemizin kapak resmi olmuş ve ayrıca merkez duvarımızda da yerini almıştır.

İTÜ BMT-KAUM, Actifit ve İstanbul Champions işbirliğiyle düzenlenen "Kızlar Sahada" projesi kapsamında futbolun kazanmak ve kaybetmekten başka bir anlamı olduğunu hatırlatmak isteyen kadınlar sahaya çıktı. Güçlerini birleştirip takımlar kuran kadınlar bir yandan yeşil sahanın tadını çıkarıp bir yandan da toplumsal sorunlara dikkat çektiler. İTÜ'DE KIZLAR SAHADA ETKİNLİĞİ kadınların kendi

güçlerini keşfetmelerini hedefleyen projede rakiplerine karşı mücadele eden kadınlar hem eğlenip hem de sadece seyircisi oldukları futbolun, oyuncusu olmanın heyecanını yaşadılar. Hayatlarında hiç futbol oynamamış 500 kadını buluşturan turnuva, 27 Nisan ve 3-4 Mayıs 2014 tarihlerinde İTÜ Stadyumu'nda gerçekleştirildi. En az on kişiden oluşturulan takımların futbolcuları şirket çalışanları ve bağımsız olarak turnuvaya katılan kadınlardan oluşturuldu. İTÜ personelinden oluşan bir takımın bulunduğu turnuvada ekip olma ruhunun gücünü futbol aracılığıyla göstermek isteyen kadınlar yer aldı. Ekip ruhunu sahaya taşıyan kadınlar, çocukların yüzünü gülümsetecek büyük bir sosyal sorumluluk projesine de imza attılar. Toplum Gönüllüleri Vakfının, “Hadi Beni Harekete Geçir” projesi kapsamında, turnuvadan elde edilen gelir, Eyüp Merkez Ortaokulundaki çocukların sporla tanışmaları için kullanıldı. Gelirin bir kısmı ise İstanbul Teknik Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi'ne bağışlanarak kız öğrencilere eğitim bursu olarak sağlandı.

Türkiye'nin ilk özel ve en geniş katılımı Kadın Futbol Turnuvası olan Kızlar Sahada projesi ikinci defa İTÜ Rektörlüğü ve İTÜ BMT-KAUM desteği ile İTÜ Stadyumu'nda gerçekleştirildi. 24 Nisan, 30 Nisan ve 1 Mayıs 2016 tarihlerinde grup maçları ile başlayan etkinlik 7-8 Mayıs 2016 tarihlerinde ise final maçları ile son buldu. Toplam 40 takımdan yüzlerce kadın sahaya çıkıp takım ruhuyla güçlendi. Etkinlik, okulların katıldığı Gençlik Kategorisi, şirketlerin katıldığı Kurumsal Kategori ve futbolu seven tüm kadınların katılabileceği Takımını Kur Gel Kategorileri ile hem eğlendirip hem de sosyal sorumluluk projelerine destek olmaktadır. Ayrıca katılan takımlara farklı kategorilerde çeşitli ödüller verildi. Bunlardan bazıları, en yaratıcı pankart, en ateşli taraftar, ekip ruhu ile en çok ilham veren takım gibi. Kurumsal kategoride şampiyon olan takım Ford Otosan olurken, Takımını Kur Gel kategorisinde kazanan Starwars takımı olmuştur. Kazanan takımlara ödülleri İTÜ Genel Sekreteri Prof. Dr. Tayfun Kındap ve İTÜ BMT-KAUM Müdürü Prof. Dr. Fatma Arslan verdi. Bilet gelirlerinin tamamı AÇEV'e ve İTÜ'lü kadın öğrencilere burs olarak bağışlanan etkinlik kadınları bir araya getirerek dayanışma ve takım ruhunu arttırmayı amaçlamaktadır.

Üniversitemizin eğitim partneri olduğu “Kız Kardeşim” başlıklı sosyal sorumluluk projesi, Türkiye'de kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarını güçlendirmek amacıyla 2015 yılında, Coca-Cola'nın girişimi ile başladı. Coca-Cola, 3 yıl boyunca 19 ilde 2 binden fazla kadının kendini geliştirerek toplum içinde daha aktif rol almalarına destek oldu. Sosyal sorumluluk çalışmalarına her zaman

destek veren üniversitemiz, bu projenin 2. fazının eğitim partnerliğini üstlendi. Proje 2018 senesinde Uluslararası Kurumsal Sosyal Sorumluluk Mükemmellik Ödülü'ne layık görüldü. Proje kapsamında verilen eğitimlerle; kadınların, ekonomik hayata katılım konusunda gerekli bilgi ve becerilerle donatılarak ekonomik konumlarının güçlenmesine katkı sunuldu. Yeni dönemde, girişimci olmak ve ekonomik hayata katılmak isteyen kadınlara girişimcilik, finans, bilişim ve iletişim alanlarında destek sağlanacak. Her proje şehrinde fikir üretme, girişimcilik kampları ve kadın girişimciler ile ilham buluşmaları gerçekleştirilecek.

7 Haziran 2018'de İTÜ BMT-KAUM ve Girişimcilik ve İnovasyon Merkezi (GİNOVA) ortaklığıyla düzenlenen "STEM Girişimciliğinde İTÜ'lü Kadınları Nasıl Güçlendirebiliriz?" adlı çalıştay İTÜ GİNOVA'da gerçekleştirildi. Kadınların girişimcilik yolunda karşılaştıkları sorunların ve çözüm önerilerinin konuşulduğu çalıştaya, mühendislik ve mimarlık eğitimi almış ve alanlarında çalışmalarda bulunmuş 10 kadın girişimci katılmıştır. Çalıştaya; Özge Yücesoy (Glories Chocolate - Kurucu), Prof. Dr. Zehra Çataltepe (Tazi.ai - Kurucu), Aslı Elif Tanuğur Samancı (SBS-Beeo - Girişimci/Kurucu), Taylan Samancı (SBS-Beeo), Dr. Neslihan Yuca (Enwair Enerji Bataryaları - Girişimci/Kurucu), Sevginar Baştekin (1K Kimya A.Ş. - Kurucu), Bahar Sunman (TriaTech - Kurucu), Ayşen Sine Serbes (Synesis Marine A.Ş. - Girişimci), Elif Güngör (Arkim Kimya - Girişimci), Yasemin Artut (Yasemin Artut Design Studio - Girişimci), Nesrin Mutlu (My Baby & Blw Mobil - Kurucu), katılım göstererek katkı sağladılar.

2019 yılında İTÜ'de idari personelin kişisel ve mesleki gelişimine yönelik başlatılan "Kurumsal Akademi Toplumsal Cinsiyet Eğitimi" kapsamında İTÜ BMT-KAUM olarak iki adet "Toplumsal Cinsiyet Eğitimi" ile katıldık. Eğitimlerden biri Dr. Öğr. Gör. Özge Atalay tarafından verilen Toplumsal Cinsiyete Giriş: Temel Kavramlar, Roller ve Sorumluluklar diğeri Doç. Dr. Ayşe Akalın tarafından verilen Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları: Güncel Temalar başlıklı eğitimlerdir. Eğitimlerde idari personelin kadın-erkek rolleri, bu rollerin oluşumu, günlük hayata ve iş yerine yansımaları gibi konular hakkında düşünceleri hedeflenmektedir. Ayrıca kadın ve erkeğe toplum tarafından öğretilen cinsiyet rollerinin ve bu rollerin bireylere ve topluma olan etkileri de ele alınmaktadır. Böylece katılımcıların, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık kazanarak daha bilinçli bireyler olmaları hedeflenmektedir. **TOPLUMSAL CİNSİYETE GİRİŞ: TEMEL KAVRAMLAR, ROLLER VE SORUMLULUKLAR:** 11 Ekim 2019'da Dr. Özge Atalay tarafından verilen başlangıç eğitiminde cinsiyet ve top-

lumsal cinsiyet arasındaki farklardan bahsedildi. Günlük hayat pratiklerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile karşı karşıya kalınan durumlar ve çözüm önerileri konuşuldu. İnteraktif olarak gerçekleşen eğitimde ayrıca geleneksel kadın-erkek rollerinin çok erken yaşlarda kodlandığı ve bununla mücadelenin çocukluktan itibaren başlaması gerektiği belirtildi. TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI: GÜNCEL TEMALAR Doç Dr. Ayşe Akalın tarafından 18 Kasım 2019'da verilen eğitimde "25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü" dolayısıyla şiddet türleri ve nedenleri üzerine konuşuldu. Şiddeti besleyen toplumsal hafıza ve söylemlerden bahseden Akalın örnek olaylar üzerinden şiddeti değerlendirdi. Karşılıklı etkileşim ve soru cevap şeklinde devam eden etkinlikte toplumsal yargıların ve değerlerin nasıl değiştirileceği ile ilgili tartışıldı.

2019 Güz döneminde de İTÜ Eğitimde Mükemmeliyet Merkezi koordinasyonunda devam eden DAN 101 Akademik Danışmanlık dersi kapsamında İTÜ BMT-KAUM adına Doç. Dr. Ayşe Akalın tarafından üç eğitim gerçekleştirildi. "Mobbing" içerikli bu eğitimlerde öğrencileri hem şu anki öğrencilik hayatları hem de gelecekteki profesyonel hayatları süresince karşılaşılabilecekleri durumlara karşı genel olarak bilgilendirmek ve bilinçlendirmek amaçlanmıştır. Mobbing, hukuki açıdan iş hukuku kapsamına girse de psikolojik olarak kurgulanışı bakımından duygusal şiddet dediğimiz alanın davranışsal araçlarını bire-bir kullanarak gerçekleşir. Bu anlamda öğrencilerin şimdiki hayatlarında karşılaşmış üzerinde fazla durmadıkları gündelik hayat deneyimlerinin bazılarının yasal olarak şiddet kapsamına girebileceği konusunda bilgilendirilmelerinin, onları hem öğrencilik hayatları hem de ileride iş yaşamında karşılaşılabilecekleri farklı duygusal şiddet durumlarına karşı donanımlı birer vatandaş haline getirmede etkili olacağı düşünülmektedir.

Dergimizde girişimci kadınlarımıza da başarı hikâyeleriyle yer vermekteyiz. Merkez Müdürümüz Prof. Dr. Hatice Ayataç başkanlığında 2024 yılında işbirliği ve ortak projeler gerçekleştirmek amacıyla 1773 İTÜ Teknopark ziyareti gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, tarım, sürdürülebilirlik, gıda ve gastronomi alanlarının önde gelen isimlerini merkezimizde ağırladık. Gıda Türk Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Aydan Kırıoğlu, Tanışık Danışmanlık Şirketi Kurucusu, YÜCİTA üyesi ve önceki dönem Tarım ve Orman Bakanlığı Bakan Yardımcısı Ayşe Aysin Işıkgece, İTÜ Kimya Metalurji Fakültesi Profesörü ve BIOACTIVE Araştırma ve İnovasyon Merkezi Kurucusu Beraat Özçelik ve TURYİD Yönetim Kurulu Üyesi ve İTO 17. Restoranlar Meslek Komitesi Başkanı Ebru Koralı'nın katıldığı bu toplantıda sürdürülebilir tarımın gelece-

ğini, gıda ve gastronomi alanındaki gündemleri konuştuk. Girişimci kadınlarımızla görüşmelerimiz devam etmektedir.

Merkezimizde amacımıza yönelik bir kütüphane oluşturulmuş, hediye ve projelerle alınan kitaplarla giderek zenginleştirilmiştir. Diğer üniversitelerdeki kadın araştırmalarına yönelik birimler ve sosyal kuruluşlarla da iletişim halinde olan merkezimiz üniversitemizin tüm bölümleriyle işbirliği halinde olup öğrenci kulüpleri ve öğrencilerle de iletişim içerisinde toplantılar yapmakta ve ortaklaşa etkinlikler düzenlemektedir. Aynı zamanda ilgili alanda çalışan tüm öğretim üyelerimizi de aynı çatı altında toplamaktadır. Merkezimizi ayrıca uluslararası bilim insanları (Çin Bilimler Akademisi, Fransa, Amerika, Avustralya gibi) ziyaret etmiş bilgi alışverişinde bulunulmuştur. Dergimizde yurt dışında çalışan başarılı kadınlarımıza, mezunlarımıza da yer vermekteyiz. Ayrıca İTÜ'lü başarılı kadın akademisyenlerimiz, öğrencilerimiz ve sporcularımızla ilgili haberlerimiz de sunulmaktadır.

İTÜ BMT-KAUM, gerek üniversitemiz içindeki farklı paydaşlarla gerekse diğer üniversitelerin kadın merkezleriyle birçok çalışma yürütmektedir. Nitelikli etkinlikler ve buluşmalar sayesinde, kadın-erkek eşitsizliği gibi önemli bir sorun farklı açılardan değerlendirilmekte, çözüm üretme yolları açılmaktadır. Farklı deneyim ve bakış açılarının ortak akılda buluşmak için bir araya geldiği zeminler oluşturulmaktadır. Her ciddi toplumsal sorun gibi zamana yayılan ve birçok katmanda dönüşüm gerektiren cinsiyet eşitsizliği konusuna karşı çalışmalar yürütülmektedir. İTÜ BMT-KAUM ve diğer kurum/kuruluşlardaki benzer yapılarla etkin faaliyetler yürütmesi çok önemli olup zaman içerisinde başarılı sonuçlara ulaşmış ve alınan yolda önemli çalışmalara imza atmıştır.

Mimoza Dergisi, merkezimizin Aralık 2014 tarihinden itibaren yılda iki sayı olarak yayınlanan sürekli yayınıdır. Dergimiz, Merkez Müdürümüz Prof. Dr. Fatma ARSLAN (2013-2017) döneminde yayın hayatına başlamış ve ilk 6 sayısını yine bu dönemde, 7. sayısını ise Prof. Dr. L. Figen GÜL (2019-2022) yürütücülüğünde okuyucuya basılı olarak sunulmuştur. Dergimizin 8, 9 ve 10. sayıları Prof. Dr. Hatice Ayataç (2022-Devam ediyor) döneminde yayınlanmıştır. Derginin Ocak 2024 tarihli 8. Sayısının 250. Yıl Hatıra Sayısı olarak İTÜ Yayını bünyesinde e-dergi ve basılı olarak yayınlanmasına karar verilmiştir. Sürdürülebilirlik, toplumsal farkındalık ve yenilikçi düşüncüyü odağına alan bir yayın platformu olan Mimoza Dergisi; sanattan bilime, ekolojiden eğitime geniş bir perspektif sunmaya, ilham veren içerikleriyle okuyucularını bilinçlendirmeye devam etmektedir.

Cinsiyet Eşitliğinin Kurumsal Yapılanması ve Yükseköğretim Kurumları

Doç. Dr. Aslı ULUBAŞ HAMURCU¹, Ceyda PALAVAR², Fulya HALAÇOĞLU³, Özlem AYAR⁴, Şeyda SALMAN⁵, Zeynep VURAN⁶

2030 yılına kadar hayata geçirilmesi öngörülen sürdürülebilir kalkınma amaçlarından (SKA) biri de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır. SKA.5 kapsamında toplamda 9 adet hedef ortaya konarak gerçekleştirilecek her türlü faaliyet kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına öncelik verilmiştir (The Global Goals, 2025). Bu faaliyet alanlarından biri de yükseköğretimdir. Yükseköğretim kurumları gerek SKA gerekse de Avrupa Komisyonunca öne sürülen üst ölçekli yasal ve yönetsel çerçeveye uyumlu hale gelme yolunda adımlar atmakta, toplumsal cinsiyet eşitliğini kurumsal kimliğin bir bileşeni haline getirmeye yönelik politika ve stratejiler geliştirerek Cinsiyet Eşitliği Planı hazırlamaktadır.

Cinsiyet Eşitliği Planı (CEP) (Gender Equality Plan (GEP), “araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) kuruluşlarında kurumsal ve kültürel değişim yoluyla cinsiyet eşitliğini teşvik etmeyi amaçlayan bir dizi eylemi kapsayan ve ilgili kuruluşlar bakımından bağlayıcılığı bulunan belgedir (European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, 2025: 3). CEP kapsamında temelde beş ana tematik alana ilişkin kurumsal politika ve stratejiler geliştirilmeli, bunların hayata geçirilmesine yönelik faaliyetler tanımlanmalı, ölçme ve değerlendirmeye yönelik parametreler tariflenmelidir. Bu tematik alanlar, Avrupa Komisyonu tarafından şu şekilde belirlenmiştir: (1) iş-yaşam dengesi ve kurumsal kültür; (2) liderlik ve karar alma süreçlerinde

-
- 1 İTÜ BMT-KAUM Müdür Yardımcısı, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, ulubas@itu.edu.tr
  - 2 İTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, palavar21@itu.edu.tr
  - 3 İTÜ İnşaat Fakültesi, Geomatik Mühendisliği Bölümü, halacoglu21@itu.edu.tr
  - 4 İTÜ Kimya-Metalurji Fakültesi, Metalurji ve Malzeme Mühendisliği Bölümü, ayar24@itu.edu.tr
  - 5 İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, salmans21@itu.edu.tr
  - 6 İTÜ İnşaat Fakültesi, Geomatik Mühendisliği Bölümü, vuran22@itu.edu.tr

cinsiyet dengesi; (3) işe alım ve kariyer gelişiminde cinsiyet eşitliği; (4) araştırma ve öğretim içeriğine cinsiyet boyutunun entegrasyonu; (5) cinsel taciz de dahil olmak üzere cinsiyete dayalı şiddete karşı önlemler (a.y.).

Avrupa Komisyonu, aynı zamanda, CEP'lerin hazırlanmasına dair bazı yol gösterici bileşenler ve dikkat edilmesi gereken hususlar da tariflemiştir. Bunlar;

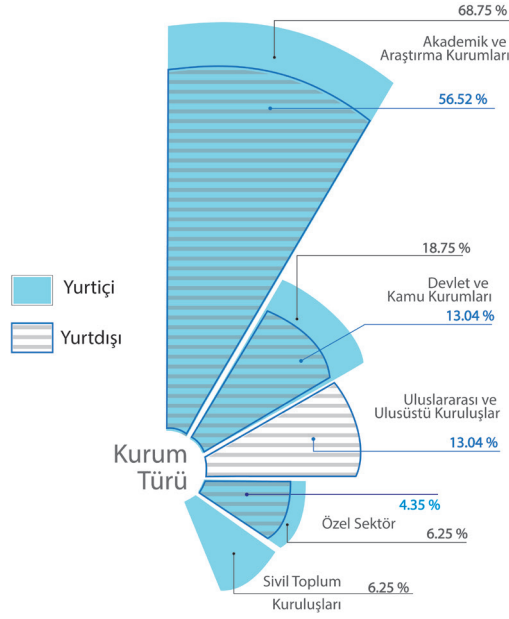
- Cinsiyet Eşitliği Planı'nın (CEP) kuruluşun misyonuna, tarihine ve bağlamına göre uyarlanarak hazırlanması ve ulusal yasal ve yönetsel çerçevenin bu süreçte temel teşkil etmesi,
- CEP'in geliştirilmesi ve uygulanmasından sorumlu net bir üst düzey yöneticinin belirlenmesi,
- Kuruluş verilerinin, mevcut politika ve uygulamaları ile geri bildirimlerinin incelenmesini içeren bir cinsiyet eşitliği iç denetimi yapısının oluşturulması,
- Cinsiyet eşitsizliklerinin nedenleri, cinsiyet eşitsizliğini önlemeye yönelik amaçlar ve bunları başarmak için gereken eylemler arasındaki ilişkiyi dikkate alarak CEP için bir değişim modeli oluşturulması,
- CEP'in geliştirilmesi ve uygulanmasında tüm kuruluşun dâhil edilmesi, üst düzey yöneticinin yanı sıra tüm akademik ve idari personelin, öğrencilerin ve diğer paydaşların da dahil olmak üzere daha geniş bir topluluğun katılımına ve desteğine ihtiyaç duyulması,
- Sürekli izleme ve değerlendirmeye dayalı bir yaklaşımla CEP'in, kuruluşun çalışma şeklini iyileştiren sürekli bir sürecin parçası haline getirilmesidir (European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, 2025: 3).

Avrupa Komisyonunca, 2026 yılı itibariyle Avrupa Araştırmaları Alanında (AAA) (European Research Area (ERA) faaliyet gösteren kuruluşlarda, ırk ve etnik köken, engelli olma durumu, sosyo-ekonomik geçmiş veya cinsiyet gibi özelliklerin kesişimsel ayrımcılığı güçlendirebileceği kabul edilerek kapsayıcı cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi planlanmıştır (SwissCore, 2025). Buradan hareketle geliştirilen AAA Yapısal Politikaları (2025-2027) (ERA Structural Policies (2025-2027))'na göre toplumsal cinsiyet eşitliğine, fırsat eşitliğine ve kapsayıcılığa ulaşmak ve cinsiyet boyutunu araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) içeriğine dahil etmek, sistematik bir strateji gerektirmektedir (European Commission, 2025). Bir başka deyişle, yeni dönemde hazırlanacak CEP'lerin kapsayıcılık kavramını içerir nitelikte olmasına yönelik bir beklenti de ortaya konmaktadır.

Cinsiyet Eşitliği Planları (CEP'ler): Kurumsal Yapılanma ve Yükseköğretim Kurumları

Mevcut durumda var olan ve web tabanlı arama motorları üzerinden erişilebilir CEP'lerin hangi kurum veya kuruluşlarca hazırlandığı incelendiğinde⁷, yurt dışı merkezli kurum ve kuruluşların %59.26'sının yükseköğretim ve araştırma kurumları olduğu, %22.22'sinin devlet/kamu kurumu, %14.81'inin uluslararası veya ulus üstü kuruluş, %3.70'sinin ise özel sektör kuruluşuna olduğu tespit edilmiştir (bkz.

Şekil 1). Ulusal merkezli kurum ve kuruluşlar incelendiğinde ise bunların %57.59'unun yükseköğretim ve araştırma kurumları olduğu, %19.23'ünün devlet/kamu kurumu, %11.54'ünün özel sektör kuruluşu, %7.69'unun sivil toplum kuruluşu, %3.85'inin ise uluslararası veya ulusüstü kuruluş olduğu görülmüştür (bkz. Şekil 1). Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliğinin hayata geçirilmesini kurumsal düzeyde bir politika ve strateji olarak benimsemeye yükseköğretim kurumlarının öncü bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Şekil.1 Cinsiyet Eşitliği Planı Bulunan Kurumların/Kuruluşların Türlerine Göre Dağılımı

(Kaynak: Çalışma kapsamında derlenen veriye dayanılarak yazarlar tarafından üretilmiştir.)

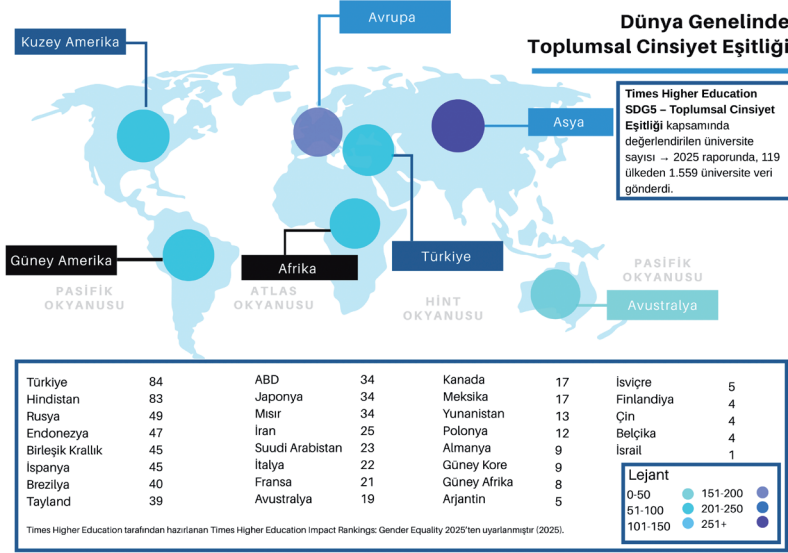
7 Mevcut Cinsiyet Eşitliği Planları'nın derlemesine ilişkin tüm kurum türlerini (yükseköğretim ve araştırma kurumları, devlet/kamu kurumları, uluslararası ve ulus üstü kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum örgütleri) kapsayan hızlı ve yüzeysel bir araştırma (*dirty and quick search*) yapılmıştır. Eksik bilgiler nedeniyle bazı kurumlar/kuruluşlar betimleyici istatistiklerin üretimi sürecinde örneklem dışı bırakılmıştır. Toplamda 53 CEP'e sahip kurum/kuruluş (27'si yurtdışı, 26'sı ulusal) tespit edilerek bir veri seti oluşturulmuştur.

Öte yandan, her ne kadar yükseköğretim kurumları bu alanda öncü rol üstleniyor olsalar da ülkeler düzeyinde yükseköğretim alanında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik ortaya konan politikaların ve stratejilerin hayata geçirilme düzeylerinde farklılıklar gözlemlenmektedir. 119 ülkeden ve toplam 1,559 üniversiteden gelen veri ışığında hazırlanan THE (Times Higher Education) 2025 SKA.5 Sıralaması'na⁸ göre cinsiyet eşitliğine öncelik veren yükseköğretim kurumları içerisinde Türkiye 84 üniversite ile başı çekmektedir (THE, 2025) (bkz. Şekil 2). Türkiye özelindeki sıralamaya bakıldığında ise ilk sırada Bahçeşehir Üniversitesinin (değer=82.8), ikinci sırada Kadir Has Üniversitesinin (değer= 74.7), üçüncü sırada Hacettepe Üniversitesinin (değer=68.3), dördüncü sırada Biruni Üniversitesinin (değer=63.2-67.8), Ege Üniversitesinin (değer=63.2-67.8), İstanbul Teknik Üniversitesinin (İTÜ) (değer=63.2-67.8) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinin (değer=63.2-67.8), beşinci sırada ise Abdullah Gül Üniversitesinin yer aldığı görülmektedir (THE, 2025). Yükseköğretim kurumları düzeyinde cinsiyet eşitliğini önceleyen ve ilk beş içerisinde yer alan kurumların %25'inin özel, %75'inin ise devlet üniversitesi olması ise dikkat çekicidir.

---

8 THE (Times Higher Education) 2025 SKA.5 Sıralaması'na dayanak oluşturan bibliyometrik verilerin Elsevier (Scopus) aracılığıyla harici olarak temin edildiği kurumsal verilerin ise üniversiteler tarafından doğrudan sağlandığı (kendi bildirimlerine dayalı kanıtlar ve istatistikler) bildirilmiştir (THE, 2024). Sıralamanın hesaplanmasında kullanılan temel ölçütler ve ağırlıklandırmalar şu şekildedir: (1) Araştırma (Katkı Oranı=%27): Kadınlar tarafından yazılan makalelerin oranını ve özellikle cinsiyet eşitliğiyle ilgili araştırmaların hacmini/ etkisini ölçer. Veri Kaynağı: Elsevier'in Scopus veri seti (2018-2022); (2) Kıdemli Kadın Akademisyenlerin Oranı (Katkı Oranı=%15,4): Kıdemli rollerdeki (örneğin, profesörler, dekanlar) kadınların toplam kıdemli roller içindeki oranını gösterir; (3) İlk Nesil Kadın Öğrenciler (Katkı Oranı=%15,4): Üniversiteye başlayan ve yakın ailesinde üniversiteye giden ilk kişi olan kadın sayısını verir; (4) Öğrenci Erişim Ölçütleri (Katkı Oranı=%15,4): Kadınların başvuru/giriş oranlarını ve erişim programlarını (örneğin, mentorluk) içerir; (5) Kadınların İlerleme Ölçütleri (Katkı Oranı=%15,3): Ayrımcılık yapmama, annelik/babalık desteği ve çocuk bakım tesislerine ilişkin politikaları değerlendirir; (6) Lisans Derecesi Alan Kadınlar (Katkı Oranı=%11,5): Lisans derecesi alan kadın sayısını verir, konu ağırlıklı (STEM, Tıp, Sanat) Veri Kaynağı: Kurumsal veriler (2018-2022).

GİRİŞ

Şekil.2 THE (Times Higher Education) 2025 SKA.5 Sıralaması'na Göre Cinsiyet Eşitliğine Öncelik Veren Yükseköğretim Kurumlarının Coğrafi Dağılımı

(Kaynak: THE, 2025'ten çekilen veriye dayandırılarak yazarlar tarafından üretilmiştir).

Cinsiyet Eşitliği Birimleri (CEB'ler): Kurumsal Yapılanma ve Yükseköğretim Kurumları

Genel tanımı itibariyle Eşitlik Birimleri, cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak ve marjinalleştirilmiş grupların ihtiyaçlarını belirlemek, ardından bu gereksinimleri karşılayacak politikalar üretmek amacıyla kurulmaktadır (Yalçın, 2017). Bu bağlamda Eşitlik Birimleri, uluslararası anlaşmaları yerel kurumların politika ve strateji belgelerine dönüştürerek verdikleri hizmetleri yerelleştirme ve böylece bu belgelerde dile getirilen hakları hayata geçirme kapasitesine sahiptir (a.g.e.). Öte yandan, kurum içi Eşitlik Birimlerinin örgütsel konumunun belirlenmesi ve netleştirilmesi, kurumsal güçlenmeleri açısından kritik öneme sahiptir (Şener ve İnanç 2021). Bu nedenle, öncelikle yöneticiler Eşitlik Birimlerini benimsemelidir. Eşitlik Birimlerinin, kurumsal kimliklerini güçlendiren ve onlardan beslenen, ancak kurum içindeki işleyişi açısından bağımsız kalan bir yapıya sahip olmaları, sürdürülebilir yönetim için esastır. Aynı zamanda, Eşitlik Birimlerinin, faaliyetleri ve ilgili giderleri dikkate alınarak kendi bütçelerine sahip olmaları gerekir (a.g.e.).

Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (European Institute for Gender Equality (EIGE) (2025)'ne göre Cinsiyet Eşitliği Birimleri (CEB'ler);

- Cinsiyet eşitliği konusunda araştırma yapmak, veri toplamak ve analiz etmek;
- Cinsiyet istatistiklerini ve veri toplama yöntemlerini geliştirmeye yönelik stratejiler geliştirmek;
- Umut odaklı bir strateji kullanarak karşılaştırılabilir ve güvenilir istatistikler ve bilgiler sunmak;
- Kurumsal düzeyde cinsiyet eşitliğinin durumunu değerlendirmek;
- Kurumsal politikalara cinsiyet hususlarının entegrasyonu için metodolojik araçlar geliştirmek ve teknik destek sunmak;
- İç ve dış paydaşlarla iş birliği yapmak gibi görev ve sorumlulukları barındırır.

Mevcut durumda var olan ve web tabanlı arama motorları üzerinden erişilebilir bir CEP'e sahip toplam 53 kurum/kuruluş içerisinde özelleşmiş birer cinsiyet eşitliği birimi bulundurma durumu incelendiğinde⁹ sadece 39 kurumun/kuruluşun (16'sı yurt içi, 23'ü yurt dışı) CEP'lerin hazırlanmasına, izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik özelleşmiş birer birime sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, Avrupa Komisyonunca da tariflenen kurumsal yapılanmada cinsiyet eşitliğinin öncelenmesi ve benimsenmesi hususunda yeterli düzeyde yol kat edilemediğine işaret etmektedir.

Cinsiyet Eşitliği Birimlerinde (CEB'lerde) Cinsiyet Dengesi

Mevcut durumda var olan ve web tabanlı arama motorları üzerinden erişilebilir bir CEP'e sahip kurumlar/kuruluşlar içerisinde özelleşmiş birer cinsiyet eşitliği birimi bulunduran kurumların/kuruluşların CEB'lerindeki cinsiyet dengesine bakıldığında¹⁰ kadınların erkeklere oranla bu birimlerde %80'den fazla bir temsiliyet oranı ile aktif rol

9 Mevcut Cinsiyet Eşitliği Planlarının derlemesine ilişkin tüm kurum türlerini (yükseköğretim ve araştırma kurumları, devlet/kamu kurumları, uluslararası ve ulus üstü kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum örgütleri) kapsayan hızlı ve yüzeysel bir araştırma (dirty and quick search) yapılmıştır. Eksik bilgiler nedeniyle bazı kurumlar/kuruluşlar betimleyici istatistiklerin üretimi sürecinde örneklem dışı bırakılmıştır. Betimleyici istatistikler şu kriterlere göre oluşturulmuştur: CEP'lere sahip kurum türleri (n=53), CEB'lerin bağlı olduğu kurum türleri (n=39), ilgili CEB'lerdeki cinsiyet dengesi (n=31), ilgili CEB'lerin yönetim yapısındaki uzmanlık alanları (n=28).

10 39 CEB içerisinde sadece 31'inin yönetim yapısına dair detaylı veriye erişilebilmiştir. Bunların, 19'u yurt dışı 12'si yurt içi merkezli CEB'lerdir. Betimleyici istatistikler toplam 212 kişi üzerinden hazırlanmıştır.

GİRİŞ

üstlendikleri tespit edilmiştir (bkz. Şekil 3). Bu durum, gerek toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen CEB'lerin kurulması ve yönetilmesi gerekse de CEP'lerin hazırlanması, izlenmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde erkeklerin daha fazla etkin rol alması gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Benzer şekilde, Avrupa Komisyonu Araştırma ve Yenilik Genel Müdürlüğü'nün (European Commission Directorate-General for Research and Innovation) 2024 yılı "Avrupa Araştırma Alanında Cinsiyet Eşitliği Planlarının Etkisi (Impact of gender equality plans across the European Research Area)" başlıklı raporunda, kadınların CEP geliştirme ve uygulama süreçlerinde karşılaştıkları iş yüküne ve bunun akademik veya araştırma çalışmalarına ayırayabilecekleri zamanı azalttığına dikkat çekilmektedir.

Şekil.3 Cinsiyet Eşitliği Birimlerinde Cinsiyet Dengesi

(Kaynak: Çalışma kapsamında derlenen veriye dayandırılarak yazarlar tarafından üretilmiştir.)

Cinsiyet Eşitliği Birimlerinde (CEB'lerde) Uzmanlık

Mevcut durumda var olan ve web tabanlı arama motorları üzerinden erişilebilir bir CEP'e sahip kurumlar/kuruluşlar içerisinde özelleşmiş birer cinsiyet eşitliği birimi bulunduran kurumların/kuruluşların CEB'lerinin yönetim yapısındaki uzmanlıkların dağılımına bakıldığında¹¹ ise çok çeşitli araştırma alanlarından kişilerin bir araya gelerek bu birimlerde faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir (bkz. Şekil 4 ve Şekil 5). Yurtdışı merkezli CEB'lerde ağırlıklı olarak ekonomi, hukuk, kamu politikaları ve yönetim alanlarından uzmanların görev aldığı yurt içi merkezli CEB'lerde ise hukuk ve yönetimin yanı sıra sosyal

11 39 CEB içerisinde sadece 28'inin yönetim yapısının uzmanlıklarına dair detaylı veriye erişilebilmiştir. Bunların, 16'sı yurt dışı 12'si yurt içi merkezli CEB'lerdir. Betimleyici istatistikler toplam 155 kişi üzerinden hazırlanmıştır.

ve beşeri bilimler alanlarından çok çeşitli disiplinlerden uzmanların bir araya geldiği görülmüştür.

Şekil.4 Cinsiyet Eşitliği Birimlerinde Uzmanlık - Yurtdışı

(Kaynak: Çalışma kapsamında derlenen veriye dayandırılarak yazarlar tarafından üretilmiştir.)

Şekil.5 Cinsiyet Eşitliği Birimlerinde Uzmanlık - Yurtiçi

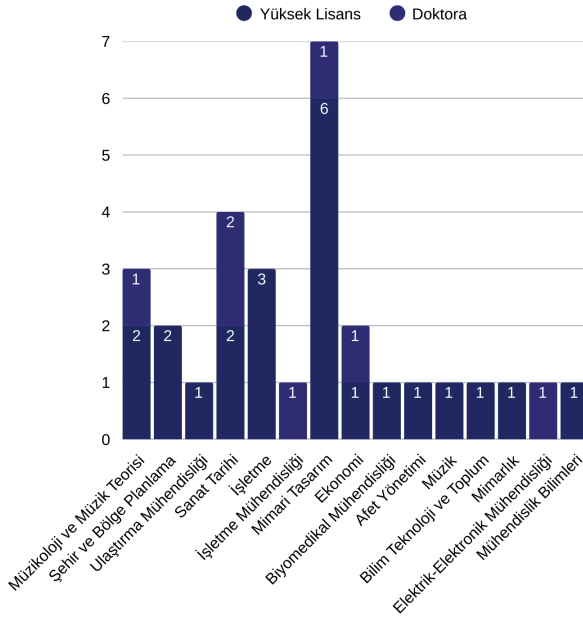
(Kaynak: Çalışma kapsamında derlenen veriye dayandırılarak yazarlar tarafından üretilmiştir.)

Sonuç Yerine: İTÜ'de Cinsiyet Eşitliği

İTÜ'nün SKA.5 kapsamında cinsiyet eşitliğini kurumsal kimliğin resmi bir parçası haline getirmek amacıyla attığı ilk adımlardan birisi İTÜ Cinsiyet Eşitliği Planı 2021-2026'nın hazırlanması ve yürürlüğe koyulmasıdır. Cinsiyet eşitliğine dair kurumsal politikanın ve stratejinin temelini oluşturacak planın hazırlandığı yıl esas alınarak, İTÜ AKADEMİ ve İTÜ POLEN web siteleri üzerinden 2020 ile 2025 yılları arasında tamamlanan lisansüstü tez çalışmaları incelenerek bu alandaki araştırma ve geliştirme kapasitesi incelenmiştir. Toplamda 30

GİRİŞ

adet lisansüstü tezine ulaşılmıştır. İlgili tezlerin çok çeşitli disiplinlerden çok farklı araştırma alanlarında hazırlandığı tespit edilmiştir. Disiplinler düzeyinde bu alanda ortaya konan tezlerin dağılımına bakıldığında ağırlıklı olarak Mimari Bilişim, İşletme ve Müzikoloji-Müzik Teorisi'nin öne çıktığı görülmüştür (bkz. Şekil 6). Araştırma alanları özelinde ise sağlık bilimleri alanında toplumsal cinsiyet çalışmalarına ağırlık verildiği bu çalışmaları mekânsal/kentsel ölçekli toplumsal cinsiyet çalışmaları ile müzik-ses, sanat-kültür ve kurumsal dönüşüm alanlarında toplumsal cinsiyet çalışmalarının takip ettiği tespit edilmiştir (bkz. Şekil 7). Bu durum, İTÜ içerisinde her ne kadar farklı disiplinler ve araştırma alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik araştırma ve geliştirme düzeyinde çalışmalar ortaya konduğuna işaret ediyor olsa da henüz bütün disiplinler veya araştırma alanlarınca toplumsal cinsiyetin yeterince çalışılmadığını da gözler önüne sermektedir.

Şekil.6 İTÜ'de Cinsiyet Eşitliği Çalışmaları – Bölümlere Göre Dağılım

(Kaynak: Çalışma kapsamında derlenen veriye dayandırılarak yazarlar tarafından üretilmiştir.)

Şekil.7 İTÜ'de Cinsiyet Eşitliği Çalışmaları – Araştırma/Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılım

(Kaynak: Çalışma kapsamında derlenen veriye dayandırılarak yazarlar tarafından üretilmiştir.)

Kaynakça

- Dspace. (n.d.). Polen-İTÜ akademik arşiv, İTÜ Polen. Accessed from <https://polen.itu.edu.tr/home>
- European Commission: Directorate-General for Research and Innovation. (2024). Impact of gender equality plans across the European Research Area – Policy briefs, Pépin, A.(editor), Mougou, A.(editor), Gilloz, O.(editor) and Tenglerova, H.(editor), Publications Office of the European Union, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/655676>
- European Comission. (2025). ERA Structural Policies (2025-2027). Erişim tarihi 01 Aralık 2025, <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-structural-policies-2025-2027>
- European Commission: Directorate-General for Research and Innovation. (2025). Horizon Europe, gender equality – A strengthened commitment in Horizon Europe, Publications Office of the European Union, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/0508238>
- European Institute for Gender Equality (EIGE). 2025. EIGE's organization. Erişim tarihi 01 Aralık 2025, <https://eige.europa.eu/about/organisation>
- İTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. (n.d.). İTÜ akademi. Erişim tarihi 01 Aralık 2025, <https://akademi.itu.edu.tr/>
- SwissCore. (2025). Implementation of gender equality plans. Erişim tarihi 01 Aralık 2025, <https://www.swisscore.org/implementation-of-gender-equality-plans/>
- Şener, Ü., & İnanç, B. (2021). Belediye Eşitlik Birimleri Mevcut Durum Analizi. Ankara: CEİD Yayınları.
- The Global Goals. (2025). Gender Equality. Erişim tarihi 01 Aralık 2025, <https://globalgoals.org/goals/5-gender-equality/>

- Times Higher Education (THE). (2024). Impact Rankings 2024: gender equality (SDG 5) methodology. <https://www.timeshighereducation.com/impact-rankings-2024-gender-equality-sdg-5-methodology>
- Times Higher Education (THE). (2025). University Impact Rankings for UN SDG 5: gender equality. Erişim tarihi 01 Aralık 2025, https://www.timeshighereducation.com/impactrankings/gender-equality#!/length/25/locations/TUR/sort_by/rank/sort_order/asc
- Yalçın, Z. (2017). Equality units as a tool for women's participation at the local level. Turkish Economic and Social Studies Foundation (TESEV) Sustainable Development Policy Briefs.

BÖLÜM 2

Türkiye Geneli
Kadın Araştırma
Merkezleri Profili ve
Toplumsal Katkıları

Türkiye'deki Kadın Araştırma Merkezleri Listesi

(Bu tablo 23.02.2026 tarihinde güncellenmiştir.)

1	Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi	Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi
2	Adana Alparslan Türkeş Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
3	Adıyaman Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
4	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
5	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
6	Akdeniz Üniversitesi	Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma Ve Uygulama Merkezi
7	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
8	Altınbaş Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
9	Amasya Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
10	Anadolu Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
11	Ankara Üniversitesi	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
12	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
13	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Aile ve Toplum Araştırmaları ve Uygulama Merkezi
14	Ardahan Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
15	Atatürk Üniversitesi	Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
16	Atılım Üniversitesi	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
17	Avrasya Üniversitesi	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
18	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
19	Bahçeşehir Üniversitesi	Toplum Sağlık Davranış Ve Önlem Alma Çalışmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi
20	Bahçeşehir Üniversitesi	Öğrenme ve Öğretme Uygulama ve Araştırma Merkezi
21	Balıkesir Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi

22	Bandırma Onyedli Eylöl Üniuersitesi	Kadın, Aile ve Toplum Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi
23	Bartın Üniuersitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
24	Başkent Üniuersitesi	Kadın-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Araştırma ve Uygulama Merkezi
25	Bayburt Üniuersitesi	Kadın ve Aile Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
26	Beykent Üniuersitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
27	Bilecik Şeyh Edebalı Üniuersitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
28	Bingöl Üniuersitesi	Kadın ve Aile Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
29	Bitlis Eren Üniuersitesi	Kadın ve Genç Girişimcileri Destekleme Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi
30	Boğaziçi Üniuersitesi	Sosyal Politika Forumu Uygulama ve Araştırma Merkezi
31	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniuersitesi	Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
32	Bursa Uludağ Üniuersitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
33	Bursa Teknik Üniuersitesi	Kadın ve Aile Koordinatörlüğü
34	Çağ Üniuersitesi	Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
35	Çanakkale Onsekiz Mart Üniuersitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
36	Çankaya Üniuersitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
37	Çankırı Karatekin Üniuersitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
38	Çukurova Üniuersitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
39	Dicle Üniuersitesi	Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
40	Doğuş Üniuersitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
41	Dokuz Eylöl Üniuersitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (DEKAUM)
42	Düzce Üniuersitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
43	Ege Üniuersitesi	Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
44	Erciyes Üniuersitesi	Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
45	Erzincan Binalı Yıldırım Üniuersitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
46	Erzurum Teknik Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
47	Eskişehir Osmangazi Üniuersitesi	Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
48	Eskişehir Teknik Üniuersitesi	Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Birimi
49	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniuersitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

50	Fırat Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
51	Gaziantep Üniversitesi	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
52	Gebze Teknik Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama Merkezi
53	Giresun Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
54	Girne Amerikan Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Merkezi
55	Hacettepe Üniversitesi	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
56	Hakkari Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
57	Harran Üniversitesi	Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
58	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Kadın ve Aile Uygulama ve Araştırma Merkezi
59	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
60	Hitit Üniversitesi	Kadın ve Aile Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
61	Iğdır Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
62	İnönü Üniversitesi	Kadın, Aile ve Toplum Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
63	İskenderun Teknik Üniversitesi	Kadın Girişimciler Topluluğu
64	İstanbul Aydın Üniversitesi	Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü
65	İstanbul Gedik Üniversitesi	Kadın Girişimciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
66	İstanbul Gelişim Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
67	İstanbul Nişantaşı Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
68	İstanbul Okan Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
69	İstanbul Okan Üniversitesi	Cinsel Tacize Karşı Önlem ve Destek Çalışmaları Komisyonu
70	İstanbul Rumeli Üniversitesi	Kadın Hakları Eylem Planı Komisyonu
71	İstanbul Topkapı Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
72	İstanbul Teknik Üniversitesi	Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi
73	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Kadın ve Aile Uygulama ve Araştırma Merkezi
74	İstanbul Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
75	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
76	İstinye Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi
77	İzmir Demokrasi Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
78	İzmir Ekonomi Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet Sorunları ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

79	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
80	İzmir Kavram MYO	Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Komisyonu
81	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Toplumsal Sorumluluk Projeleri Koordinatörlüğü
82	Kadir Has Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
83	Kafkas Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
84	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
85	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
86	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
87	Kastamonu Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
88	Kıbrıs Doğu Akdeniz Üniversitesi	Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi
89	Kırıkkale Üniversitesi	Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
90	Kırklareli Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
91	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Fatma Bacı Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
92	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
93	Kocaeli Üniversitesi	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
94	Koç Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
95	Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Kadın Ve Aile Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
96	Malatya Turgut Özal Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
97	Maltepe Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
98	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi
99	Mardin Artuklu Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
100	Marmara Üniversitesi	Ekonomik ve Sosyal Alanda Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
101	Mersin Üniversitesi	Kadın Sorunlarını Uygulama ve Araştırma Merkezi
102	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
103	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
104	Munzur Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
105	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

106	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Kadın, Aile ve Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
107	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
108	Ordu Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
109	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı
110	Özyeğin Üniversitesi	Sürdürülebilirlik Platformu Toplumsal Eşitlik Koordinatörlüğü
111	Pamukkale Üniversitesi	Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
112	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Aile Ve Kadın Sorunları Uygulama Ve Araştırma Merkezi
113	Sakarya Üniversitesi	Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
114	Konya Selçuk Üniversitesi	Kadın, Aile ve Toplum Hizmetleri Uygulama Ve Araştırma Merkezi
115	Siirt Üniversitesi	Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
116	Sinop Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
117	Süleyman Demirel Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
118	Şırnak Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
119	T.C İstanbul Kültür Üniversitesi	Kadın ve Sosyal Araştırmalar Birimi
120	TED Üniversitesi	Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
121	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
122	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
123	Trakya Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
124	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	Bilgi Toplumu Uygulama ve Araştırma Merkezi
125	Uluslararası Final Üniversitesi	Aile ve Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi
126	Uşak Üniversitesi	Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
127	Üsküdar Üniversitesi	Çözüm Odaklı Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
128	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
129	Yalova Üniversitesi	Kadın Ve Aile Araştırmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi
130	Yaşar Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
131	Yozgat Bozok Üniversitesi	Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Türkiye’de Kadın Araştırma Merkezlerinin Profili

*Prof. Dr Hatice AYATAÇ¹, Hande Beril KÜÇÜKLER², Özlem AYAR³,
Azra UCAL⁴*

Kadın Araştırma Merkezlerinin Toplumsal Katkısı

Dünya genelinde UNESCO, OECD ve Avrupa Üniversiteler Birliği gibi kuruluşların yükseköğretim raporlarında 2040 ve 2050 yıllarına yönelik katılımcı, kapsayıcı ve çeşitliliği önceleyen bir üniversite ortamı hedeflenmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2025). Bu uluslararası eğilim, Türkiye’de de akademik çevrelerde fırsat eşitliğini önceleyen stratejiler geliştirmesinin önünü açmıştır. Kadın araştırma merkezleri, Türkiye’deki üniversitelerde sosyal etki odaklı proje ve stratejilerin geliştirilmesi ve kurum içi fırsat eşitliğinin sağlanması yönünde önemli bir birim haline gelmiştir. Raporun bu kısmında ülkemizdeki kadın araştırma merkezlerinin tarihsel gelişimi, bölgesel çeşitliliği, toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarındaki rolleri, STEM alanlarında kadın desteği, kadın girişimciliği ve kooperatifçiliği ile öne çıkan merkezlerin katkıları ele alınmıştır.

Türkiye’de üniversitelerde kadın çalışmaları yürüten merkezlerin kuruluş süreci 1980’lerin sonuna kadar uzanmakta, ilk kadın çalışmaları merkezinin ise 1989 yılında İstanbul Üniversitesi bünyesinde açıldığı bilinmektedir (Alptekin, 2011). İstanbul Üniversitesi’nin başlattığı çalışmalardan sonra kadın araştırma merkezi sayıları hızla artmış, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) teşvikleri ve toplumsal farkındalığın artması ile birlikte üniversitelerde kadın çalışmalarının ve etkinliklerinin yaygınlaştığı görülmüştür. 2025

- 1 İTÜ BMT KAUM Müdürü, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, ayatac@itu.edu.tr
- 2 İTÜ BMT KAUM Araştırmacı Asistanı, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Öğrencisi, kucukler19@itu.edu.tr
- 3 İTÜ BMT KAUM Araştırmacı Asistanı, İTÜ Kimya-Metalurji Fakültesi, Metalurji ve Malzeme Mühendisliği Yüksek Lisans Öğrencisi, ayar24@itu.edu.tr
- 4 İTÜ BMT KAUM 2025 Dönemi Stajyeri, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Lisans Öğrencisi, ucal22@itu.edu.tr

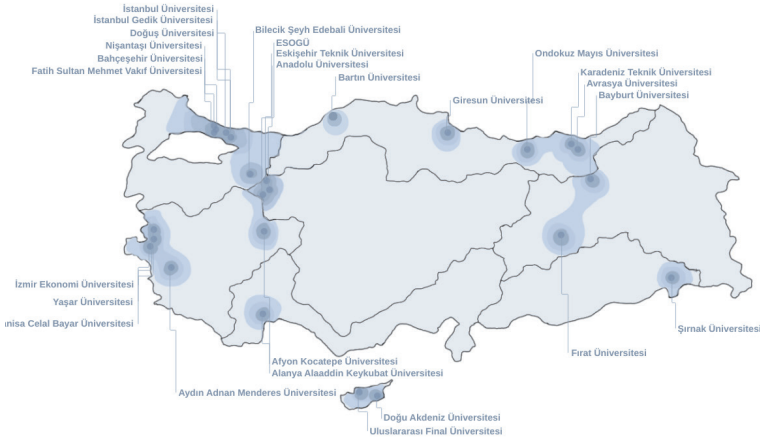
itibarıyla toplam 128 kadın araştırma merkezi ve üniversitelerin kendi bünyelerinde kurulan 70 birim faaliyet göstermektedir (İTÜ BMT-KAUM, 2025). Türkiye genelindeki bu merkezler, disiplinlerarası bir yaklaşımla girişimcilik, kültür sanat, afet, kadın sağlığı, cinsiyet eşitliği, hukuk, göç ve akademi gibi alanlarda çalışmalar yürüterek kadınların araştırma alanlarını artırmış, katılımı çoğaltacak projeler geliştirmeyi amaçlamıştır (Koç & Turgut, 2026). Bu araştırma merkezleri, kadınların akademik gelişimine destek mekanizmaları geliştirmek, kadınlara yönelik şiddeti önlemek, kadınlar için iş-yaşam dengesini kurmak ve kız öğrencilerin sorunlarına çözüm önerileri geliştirmeye odaklanmaktadır.

Türkiye genelinde farklı coğrafi bölgelerde dağılım gösteren kadın araştırma merkezleri, buldukları bölgenin sosyo-kültürel yapısına, sosyal dinamiklerine ve yerel ihtiyaçlarına ışık tutmaktadır. Çalışma alanlarındaki bu çeşitlilik, akademik ortamda çoğul bir bakış açısının olmasına olanak sağlamıştır. Örneğin Ege Bölgesinde İzmir Üniversiteleri Platformu bünyesinde kurulan İZKAM ve bu platforma üye olan dokuz üniversite dikkat çekmektedir (Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2025 Haziran). Bu sayede üniversiteler arasında bir bağ oluşturulmuş, Ege Bölgesinde toplumsal cinsiyet temalarındaki ortak etkinlikler desteklemektedir. Karadeniz Bölgesinde Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Kadın ve Aile Çalışmaları Araştırma Merkezi'nin çalışmaları ön plana çıkmaktadır. KTÜ KAÇAUM, 2012'de kurulmuş olup 2020'den itibaren aktif olarak çalışmaktadır (Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2025 Eylül). Merkezin araştırma konuları, "kadının temsili" konu başlığı etrafında şekillenmektedir. Kadının aile, akademi, eğitim, sağlık ve siyaset alanlarındaki rolleri üzerine çalışılmaktadır. Marmara Bölgesi ise bünyesinde en çok kadın araştırma merkezi ve birimi bulduran üniversiteleri kapsadığından dolayı, bu bölgedeki araştırma merkezlerinin araştırma konularında oldukça farklı temalar bulunmaktadır. Bu bölgede genel olarak fırsat eşitliği ve toplumsal cinsiyet konularında başlıkları ön plana çıkmakta, benzer biçimde İstanbul'da kadınların karşılaştığı kentsel sorunlar, kadınların kamusal alandaki statüsünü ve liderlik özelliklerini güçlendirmeye yönelik projeler geliştirilmektedir. Özellikle merkezimizin de önceliğinde olan İstanbul Kadın Araştırma Merkezleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü ve Kadının Statüsünü Geliştirme Müdürlüğü desteği ile 2025 Aile yılı vesilesiyle bir araya gelmiştir.

TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ VE TOPLUMSAL KATKILARI

Son olarak, Doğu Anadolu Bölgesi'nde kooperatifçilik eğitimleri, tarım teşvikleri, dijital pazarlama ve finansal okuryazarlık konu başlıkları öne çıkmaktadır. Bu konu başlıklarında yürütülen projeler, o bölge ile sınırlı değil, ülke genelinde yerel yönetimler ile işbirliği ve kırsal kalkınmaya da katkı sağlamıştır. Özet olarak Türkiye genelindeki her merkez, o toplumun yerel sorunlarına yönelik araştırmalar yaparak ulusal düzeyde fırsat eşitliğinin güçlenmesine ve çalışmaların çeşitlenmesine katkı sunmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde faaliyet gösteren kadın araştırma merkezlerinin deneyim ve perspektiflerini bir araya getirmek amaçlanmıştır. Marmara, Ege, Karadeniz, İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinden 30 üniversitenin katkılarıyla oluşan bu çalışma, kadın araştırmalarının mekânsal olarak tek bir merkezde yoğunlaşmadığını; aksine ülke geneline yayılan çok odaklı bir üretim alanı sunduğunu göstermektedir (Şekil 1).

Şekil.1 Çalışmaya katkı sağlayan kadın araştırma merkezlerinin mekansal dağılımı
(Batman Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi çalışma kapsamına sonradan dahil edilmiştir.)

(Kaynak: Çalışma kapsamında ulaşılan üniversitelerin araştırma merkezleri derlenerek üretilmiştir.)

Teknik Üniversitelerde Kadın Araştırma Merkezlerinin Rolü

2025 yılının Şubat ayında Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 11 teknik üniversitenin bir araya gelmesiyle birlikte Teknik Üniversiteler Birliği'nin kurulduğunu bildirdi (Yükseköğretim Kurulu, 2025). İstanbul Teknik Üniversitesi, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bursa Teknik Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Konya Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve İskenderun Teknik Üniversitesi'nden oluşan bu bileşim; temelinde birlikte hareket etmeyi, işbirliğini ve ortaklığı esas alırken bunu üniversiteler arasındaki etkileşimi arttırarak, ortak projeler geliştirerek ve teknik bilgi üretiminde kolektif bir yapı kurarak yapmayı amaçlamaktadır. Bu teknik üniversiteler arasındaki iş birliğinin yalnızca endüstri temelli bir çerçeveye sınırlı kalmaması gerektiği düşüncesinden hareketle, söz konusu birlikteliğin bir başka önemli yansıması olarak kadın araştırma merkezleri arasında geliştirilebilecek kurumsal dayanışmanın görünür kılınması, merkezimizin hedeflerinden biri olmuştur. Bu doğrultuda yazının bu bölümünde teknik üniversitelerde faaliyet gösteren kadın araştırma merkezlerinin kurumsal yapılanmalarını, çalışma alanlarını ve özgün üretim pratiklerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Farklı akademik ve toplumsal bağlamlarda faaliyet yürüten merkezlerin odaklandıkları temalar, önceliklendirdikleri araştırma konuları ve gerçekleştirdikleri çalışmalar, teknik üniversiteler bünyesindeki kadın araştırmalarının çeşitliliğini, çok disiplinli yapısını ve potansiyelini görünür kılmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu merkezlerin kurumsal profillerini ve çalışmalarını daha yakından incelemek, hem mevcut birikimi değerlendirmek hem de olası iş birlikleri için zemin oluşturmak açısından önem taşımaktadır.

Bursa Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Koordinatörlüğü 20 Haziran 2023 tarihinde kurulmuştur (Bursa Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, t.y.). Koordinatörlük; kadın ve sanat, toplumsal sorumluluk ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenen 2025 Aile Yılı programıyla paralel etkinliklere yoğunlaşmıştır. Aynı zamanda kurulduğu günden itibaren Evlilik Öncesi Eğitim Semineri, Engelsiz Yaşam Sergisi ve Kadın Emegi Ürünleri Sergisi, 8 Mart etkinlikleri, Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü Semineri gibi çalışmalarıyla da toplumsal farkındalık yaratmayı amaçlamıştır.

Erzurum Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi (EKAUM), Kasım 2015 tarihinde kurulmuş ve kuruluşundan bu yana kadın sorunları ile ilgili çalışmalarda bulunmak, yayınlar çıkarmak, kadın haklarının korunması, yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve bu alanda bilinç düzeyinin yükseltilmesi gibi konulara yoğunlaşmıştır (Erzurum Teknik Üniversitesi, 2020). Medyada Kadın İmgesi, Kadına Yönelik Şiddet, Erkeklere Yönelik Cinsiyetçilik, Edebiyatta Kadının Yeri, Çocuklarda İhmal ve İstismarı Anlamak, Akademideki Kadınların Yolculuğu, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Siber Zorbalık konularında da çalıştaylar, paneller ve seminerler düzenleyerek bu konularda farkındalık yaratmayı amaçlamıştır.

Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Birimi (BİTEK), 24 Ağustos 2021'de kurulmuştur (Eskişehir Teknik Üniversitesi BİTEK, t.y.). Birim, çalışmalarında ve yaptıkları etkinliklerde kadına yönelik şiddet ve üretimde kadının rolü konularına yoğunlaşmıştır.

Gebze Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (KUAM) 16 Mayıs 2021 tarihinde kurulmuştur (Gebze Teknik Üniversitesi, 2025). Merkez, kadının sosyo-ekonomik statüsü ve sorunları ile ilgili her alanda bilimsel araştırmalar yapmayı, bu araştırmaların uygulanmasını sağlamayı ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında duyarlılığı artırmaya yönelik eğitim faaliyetleri düzenlemeyi amaçlamaktadır. GTÜ KUAM, toplumsal cinsiyet ve kadın konusuna 3 ayaklı bir perspektiften yaklaşmaktadır. Bunlar “Akademik”, “Kampüs içi bilinçlendirme ve eğitim” ve “Sosyal sorumluluk”tur. Merkez, yukarıda bahsedilen 3 katmanlı yapı ile inisiyatif olarak çalışmalarını yürütmektedir. Bu bağlamda merkez; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Deprem ve Kadın, Dijital Dünyada Kadın, Kadına Yönelik Şiddet ve Siber Şiddet konuları hakkında seminerler ve paneller düzenlemiştir.

İskenderun Teknik Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSTE-SEA) Şubat 2018'de çalışmalarına başlamıştır. Merkezin mevcut müdürü, Dr. Öğr. Üyesi Ali Birvural, toplumsal eşitsizlikler, sosyal politika ve ekonomik kalkınma konularında uzmanlaşmış bir akademisyendir ve kadın çalışmaları etkinliklerinde aktif rol almaktadır. İSTE-SEA'da kadın çalışmaları kapsamında Toplumsal Kalkınmada Eşitlik Mücadelesi paneli ve 8 Mart etkinlikleri düzenlenmiştir. Ayrıca yine 8 Mart 2025'te imzalanan Girişimcilik Protokolü kapsamında üniversitede girişimcilik kulübü kurulması, girişimcilik eğitimlerinin verilmesi ve kadın girişimcilerin

desteklenmesi kararlaştırılmış, ve kadının ekonomiye katılımının artırılmasının sürdürülebilir kalkınmadaki önemi vurgulanmıştır.

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Toplumsal Sorumluluk Proje Koordinatörlüğü, 2014 yılından bu yana faaliyet göstermektedir. Koordinatörlük, İYTE öğrencileri ile akademik ve idari personelin gönüllü olarak toplumsal sorumluluk projeleri geliştirmelerini ve uygulamalarını teşvik etmeyi; bu sayede topluma, çevreye ve kente karşı duyarlılığı artırmayı amaçlamaktadır. Bu hedef doğrultusunda, İYTE'nin yakın çevresindeki kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü bireylerle iş birliği yapılarak, İYTE Gönüllüleri farklı sosyo-ekonomik ve demografik gruplarla bir araya getirilmektedir. Koordinatörlük kadın çalışmaları kapsamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konusunda farkındalık çalışmaları yürütmekte ve lise öğrencilerine Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Hakkında Liselere Seminer Etkinliği ile bu konuda bilinç kazandırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda İZKAM'a üye olan İYTE üniversiteler arasında işbirliğini sağlamayı hedeflemektedir. İZKAM ise İzmir Üniversiteleri Platformu bünyesinde kurulan ve bu platforma üye olan dokuz üniversitenin Kadın Araştırma Merkezleri, merkezi henüz kurulmamış üniversitelerin de görevlendirdikleri temsilcilerle kurulan bir operasyon grubudur.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (KTÜ KAÇAUM), 2012 yılında kurulmuş, 2020 yılından itibaren de faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Araştırmalarında kadınların aile, eğitim, sağlık, ekonomi ve siyaset gibi alanlardaki rollerine odaklanan merkez; toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele etmeyi, kadınların her türlü ayrımcılıktan korunmasını sağlamayı ve kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik politikalar geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda KTÜ KAÇAUM; 8 Mart Dünya Kadınlar Günü konulu seminer ve paneller düzenlemiş, Toplumsal Cinsiyet çalışmaları yürütmüş, Türk Kültüründe Kadın, Kadınlar için Yaşanabilir Kentte Belediye Hizmetleri konulu seminerler düzenlemiş, Dilde Cinsiyet ve Türkçe, Kadınlar için Güvenli Kentsel Mekanlar konulu radyo programları organize etmiş ve Doğa ve Kadın, Kadın - Erkek Fırsat Eşitliği gibi konularda etkinlikler düzenlemiştir.

Konya Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Birimi 2022 yılından itibaren kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanında görünür bir şekilde faaliyet göstermeye başlamıştır. Birim, çalışmalarını Kadına Yönelik Şiddet konusu altında yoğunlaştırmıştır ve bu konuda farkındalık sağlamak amacıyla seminerler, paneller ve sergiler düzenlemektedir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü aracılığı ile sağlanan Birleşmiş Milletler (UNDP) desteğiyle Şubat 1994'te kurulmuştur. Programın temel özelliği disiplinlerarası bir yapıya sahip olmasıdır. Hem öğretim üyesi kadrosunun hem de programa kabul edilen öğrencilerin farklı eğitim dallarından geliyor olmaları ODTÜ Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programına özgün bir zenginlik kazandırmaktadır. ODTÜ Kadın Çalışmaları Programının öğretim üyeleri Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, İşletme, Tarih ve Psikoloji bölümlerinde eğitim veren ve kadın çalışmaları alanında uzun yıllardır araştırmalar yürüten, ulusal ve uluslararası nitelikli uzmanlardan oluşmaktadır ve bu bağlamda çalışmalar yürütmektedir.

Yıldız Teknik Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uygulama ve Araştırma Merkezi (TCEUAM), 2019 yılında kurulmuştur. Kuruluş sürecinde Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Nilay Vardar Ergenekon aktif rol oynamıştır ve halen merkez müdürü olarak görev yapmaktadır. Prof. Dr. Ergenekon, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği ve eğitimde fırsat eşitliği konularında çalışmalarıyla merkez faaliyetlerini sürdürmektedir.

Kaynakça

- Alptekin, D. (2011). Sokaktan Akademiye: Kadın Hareketinin Kurumsallaşma Süreci. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(26), 33-43.
- Bursa Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. (t.y.). Kuruluş. <https://kadinveaile.btu.edu.tr/tr/sayfa/detay/6060/kurulus>
- Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. (2025, Haziran). İzmir Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (İZKAM). Dokuz Eylül Üniversitesi. <https://dekaum.deu.edu.tr/izkam/>
- Erzurum Teknik Üniversitesi. (2020). Kurum içi değerlendirme raporu 2020. Erzurum Teknik Üniversitesi.
- Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilgi ve İletişim Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezi. (t.y.). Hakkımızda. <https://bitek.eskisehir.edu.tr/tr/Icerik/Detay/hakkimizda>

- Gebze Teknik Üniversitesi. (2025, Haziran). Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. <https://www.gtu.edu.tr/kategori/6543/0/display.aspx>
- İTÜ Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Merkezi. (2025, Haziran). *Üniversiteler ve CTS*. <https://kaum.itu.edu.tr/cts-arsiv/tum-universiteler>
- Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. (2025, Eylül). Hakkımızda. Karadeniz Teknik Üniversitesi. <https://ktu.edu.tr/kadinarastirmalari/hakkimizda>
- Yükseköğretim Kurulu. (2025, Şubat). *Haberler*. <https://www.yok.gov.tr/tr/news/yuksekogretim-kurulu-baskani-ozvar-teknik-universiteler-birliginin-kurulduğunu-duyurdu-bQtqk>
- Yükseköğretim Kurulu (2025). *YÖK 2030'a doğru: Türk yükseköğretiminin yol haritası*. Yükseköğretim Kurulu Yayınları. ISBN 978-975-7912-71-2.
- Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi. (2023, Mart 7). 100. Yılda Anadolu Kadınları Sergisi. <https://sts.yildiz.edu.tr/duyurular/100-yilda-anadolu-kadinlari-sergisi>

Afyon Kocatepe Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

*Doç. Dr. Letife ÖZDEMİR¹, Dr. Öğr. Üyesi Mürşide ŞİMŞEK², Dr. Öğr.
Üyesi Hale Fulya KAYA³*

2019 yılında kurulmuş olan Afyon Kocatepe Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, aile birliğinin korunması ve kadınların toplumsal yaşamda hak ettiği yeri alabilmesi amacıyla hareket etmektedir. Merkezde, dünya genelinde ve ülkemizde yaşanan aileye ve kadına ilişkin sorunları araştırmak, çözüm önerileri geliştirmek, bilinçli gelecek nesiller yetiştirmek hedeflerine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bu bağlamda gerek toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik etkinliklerle gerek akademik çalışmalarla gerekse ilgili kurumlarla yürütülen ortak faaliyetlerle kadına ve aileye ilişkin sağlıklı toplumsal yapıların oluşmasına katkı sunulmaktadır.

1. Akademik Araştırma ve Yayın Faaliyetleri

Merkez faaliyetlerinin önemli bir kısmını toplumda yaşanmakta olan sorunların analizini, teorik bilgilerin yenilikçi yaklaşımlarla geliştirilmesini ve güncel sorunlara özgün çözümler üretilmesini amaçlayan akademik araştırma ve yayınlar oluşturmaktadır. Merkez yönetim kurulu üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Meryem Şahin'in 2020 yılında "Dünyada Toplumsal Cinsiyet Karşıtı (Anti-Gender) Hareketler", 2021 yılında "Toplumsal Değişimin Bir Göstergesi Olarak Gençlerin Evliliğe Yönelik Tutumları" ve "Üniversite Öğrencilerinin Aile Değerlerine İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", 2023 yılında "Eşler Arası İlişkilerde Dinin Rolü: Din Aile

1 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, letifeozdemir@aku.edu.tr

2 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdür Yardımcısı, msimsek@aku.edu.tr

3 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdür Yardımcısı, halefulyakaya@aku.edu.tr

İlişkilerini Nasıl Etkiler?” başlıklı çalışmaları yayımlanmıştır. Dr. Öğr. Üyesi Mücahit Gültekin’in 2021 yılında “Feminizmin Queer Sınavı: Kadın Yoksa Feminizm Var mı?”, 2023 yılında “Alternatif Aile Arayışları ve Üremenin Biyoteknolojik İnşası” çalışmaları yayımlanırken, Dr. Öğr. Üyesi Mürşide Şimşek’in 2023 yılında “İnsan Hakkı Olarak Kadın Haklarının Hukuki Gelişimi ve 6284 Sayılı Kanun’un Önleyici Tedbirlerine İlişkin Bir Değerlendirme” başlıklı kitap bölümü ve “Aile Birliğinin ve Kişilik Hakkının Korunması Bağlamında Evlenen Kadının Soyadı” isimli makalesi yayımlanmıştır. Arş. Grv. Dr. Ezgi Fulya Akkuş’un ise 2024 yılında “Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Karşılaştırmalı Anayasa Yargısı İncelemesi” başlıklı çalışması yayımlanmıştır.

2. Toplumsal Katkı Faaliyetleri

Merkez, hem kendi üyeleri hem de farklı kurumlarla iş birliği yaparak toplumsal katkı sağlamayı amaçladığı faaliyetler yürütmektedir. Bu amaç doğrultusunda Afyonkarahisar ilinde Valilik himayesinde yürütülen ve 2021 yılında başlatılan Kadın Kültür Evleri Projesi’nin yönetim kurulunda yer alınmaktadır. Proje kapsamında her ilçede kadınların sosyal, kültürel, sanatsal, sportif faaliyetlere katılımına imkan veren merkezler inşa edilmiş, ayrıca kadınların bu merkezler üzerinden kooperatifleşmesi yoluyla üretime katılımı sağlanmıştır. Özellikle kadınların bilinçlenmesi yoluyla sosyal problemlerin azaltılmasını hedefleyen projede, çeşitli ilçelerdeki kadın kültür evlerinde akademisyenlerce farklı konularda seminerler verilmektedir. Bu seminerlerde şimdiye kadar madde bağımlılığından korumada ailenin rolü, medya okuryazarlığı, sınav sürecinde ebeveynlik, ailede değerler eğitimi, ailede iletişim, şiddetsiz bir dünya için sorunlarımız ve sorumluluklarımız, çocuklarda ihmal ve istismar, sabır ve başa çıkma, gençlerin aile yaşantısına bakışı, ailede kadının rolü, yeni bir yaşam dönemi olarak yaşlılık, iletişimde dinleme, ailede öfke kontrolü, Türk Medeni Kanunu kapsamında eşlerin hak ve yükümlülükleri, çevre sorunları ve geri dönüşüm, gıda güvenliği ve hijyeni gibi pek çok konu ele alınmıştır.

2021 yılı Afyonkarahisar Valiliği tarafından aile yılı olarak kabul edilmiştir. Aile yılı kapsamında, Ailenin Önemi ve Aileye Yönelik Tehditler, Ailede Eşler Arası İletişim, Ailede Çatışma Yönetimi ve Sorun Çözme, Ailede Bütçe Yönetimi, Ailede Merhamet, Ailenin İnşası: Evlilik Kararı, Ailede Ergenlerle İletişim, Ailede Çocuk Eğitimi, Ailede Doğruluk ve Adalet, Bağımlılığı Önlemede Ailenin Rolü,

Ailede Öfke Yönetimi başlıklarının yer aldığı 12 çevrim içi seminer düzenlenmiştir.

26 Ekim 2022 tarihinde “Aile Olma Yolunda I” paneli Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Emin Türkoğlu moderatörlüğünde gerçekleştirilmiştir. Bu panelde, Eğitim Fakültesi PDR ABD Başkanı Dr. Öğr. Üyesi Mücahit Gültekin “Ailede Psikolojik Sağlamlık”, Aile Danışmanı Müjgan Gölcük Yağcı “Evliliğe Giden Süreç ve İlk Yıllar”, Avukat Gönül Ar Güngör ise “Hukukta Aile” konulu sunumlarıyla yer almışlardır. 14 Aralık 2022 tarihinde “Aile Olma Yolunda II” paneli Doç. Dr. Letife Özdemir moderatörlüğünde gerçekleştirilmiş ve bu panelde Dr. Öğr. Üyesi Mücahit Gültekin “Aile içi etkileşim ve Psikolojik Sağlamlık”, Müjgan Gölcük Yağcı “Evliliğe Giden Süreç ve İlk Yıllar” konulu sunumlarını gerçekleştirmişlerdir.

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli depremin ardından Afyonkarahisar’a gelen depremzedelere yönelik Afyonkarahisar Valiliğinin başlattığı “Mutluluk Kervanı” Projesinde Afyon Kocatepe Üniversitesi (AKÜ) de önemli rol üstlenmiştir. Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi koordinasyonunda alanlarında uzman AKÜ öğretim üyeleri, psikososyal destek hizmetleri kapsamında saha görevlileri ve ailelerle görüşerek çocuk ve yetişkinlere yönelik ihtiyaç analizleri gerçekleştirmiş ve bunları Afyonkarahisar İl AFAD Koordinasyon Merkezi ile paylaşarak gerekli çalışmaların başlatılmasına destek olmuşlardır. Psikoloji bölümü öğretim üyelerince “Afet Sonrası Psikolojik İlk Yardım” konulu kitapçık hazırlanarak AFAD İl Koordinasyon Merkezi ile paylaşılmıştır. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Psikoloji, Sosyoloji, Sosyal Hizmet, Çocuk Gelişimi Bölümleri ile İslami İlimler Fakültesindeki gönüllü akademisyenlerden oluşan 35 kişilik ekip tarafından Tınaztepe ve Çiğiltepe yurtlarındaki depremzede vatandaşlara psikososyal destek verilmiştir. Bu kapsamda hafta içi her gün üçer kişilik ekipler yurtlarda oda ziyaretleri ve bireysel görüşmeler yapmışlardır. Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalına bağlı öğretmen adayı gönüllü üniversite öğrencileri bu yurtlarda hizmet veren okul öncesi sınıflarında eğitim programının yürütülmesinde aktif rol üstlenmişlerdir. Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı akademisyenleri ve gönüllü öğrencileri Çiğiltepe yurdunda öğrencilere yönelik oyun etkinlikleri düzenlemişlerdir. Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalında görev yapan Dr. Öğr. Üyesi Mücahit Gültekin tarafından ise sınavlara hazırlanma sürecinde olan öğrencilere “Verimli Çalışma ve Sınavlara Hazırlık” konularında bilgiler aktarılmıştır. Üniversite öğrencileri, üniversitenin akademik

ve idari personeli tarafından bağışlanan kitaplar ile 394 ilkokul, 114 ortaokul ve 116 lise ve üzeri yaş grubuna hitap eden toplam 624 kitabın bulunduğu kitaplık ve kitap okuma salonu oluşturularak depremzedelerin hizmetine sunulmuştur.

2 Kasım 2023 tarihinde Arş. Grv. Meleksima Türkirkı tarafından “Dijital Oyunlarda Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Çözüm Önerileri” konulu konferans verilmiştir. 6 Kasım 2023 tarihinde Akademide Aile seminerleri kapsamında Dr. Öğr. Üyesi Mücahit Gültekin “Ailede Psikolojik Sağlamlık” ve Dr. Öğr. Üyesi Meryem Şahin “Eşler arası İlişkilerde Dinin Rolü” başlıklı konuları ele almışlardır.

11 Aralık 2023 tarihinde “Kadın Hakları” paneli Dr. Öğr. Üyesi Mürşide Şimşek moderatörlüğünde gerçekleştirilmiştir. Panelde Avukat Nesrin Çelikkbilek “Dünyada ve Türkiye’de Kadının Siyasete Katılımı ve Kadın Hakları” başlıklı konuşmasıyla yer alırken Arş. Grv. Yasin Atalan “Danıştay’ın İstanbul Sözleşmesi Kararlarının Düşündürdükleri” başlıklı sunum yapmıştır. 13 Aralık 2023 tarihinde Afyonkarahisar Cumhuriyet Savcısı Gülşen Sezer tarafından “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi” konulu konferans verilmiştir.

Merkez, iş hayatında rol model olan kadın girişimcilerle öğrencileri buluşturmak üzere de faaliyetler düzenlemektedir. Bu kapsamda, 11 Ocak 2024 tarihinde Afyon İş Kadınları Derneği (AFİKAD) işbirliği ile “İş Hayatında Kadınlar ve İlham Veren Başarı Hikayeleri” Konulu Söyleşi Doç. Dr. Letife Özdemir moderatörlüğünde, Dernek Başkanı Samiye Hancıoğlu ve Kocaçay Lojistik Firma Sahibi Ayşe Kocaçay’ın katılımlarıyla gerçekleşmiştir. 13 Mayıs 2024 tarihinde “İş Hayatında Kadınlar ve İlham Veren Başarı Hikayeleri II” konulu söyleşi Dr. Öğr. Üyesi Hale Fulya Kaya moderatörlüğünde, Balmahmut Mermer Firma Sahibi Hatice Ayva ve BTM Sağlık Firma Sahibi Şükriye Nizamoğlu’nun katılımları ile gerçekleşmiştir.

15 Şubat 2024 tarihinde başlayan ve dört hafta süren “Aile Akademisi Projesi: Ebeveyn Tutumlarının Çocuğun Geleceğine Etkisi Eğitimi” pilot uygulaması 7 Mart 2024 tarihinde tamamlanmıştır. Afyonkarahisar Valiliği, Afyon Kocatepe Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Afyonkarahisar Kadın Kültür Evleri ve Göktuğ Aile Danışma Merkezi’nin katkılarıyla oluşturulan proje, Çay ilçesinde bulunan Kadın Kültür Evi’nde gerçekleştirilmiştir. Uygulama kapsamında Atatürk Ortaokulu’nda eğitim alan on öğrenci ve velilerine dört haftalık süreçte “Ailenin Önemi”, “Ailede İletişim”, “Ailede Beş Sevgi Dili” gibi konularda çeşitli eğitimler verilmiştir.

8 Mart 2024 tarihinde Dünya Kadınlar Günü kapsamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Başkanı Prof. Dr. Muharrem Kılıç'ın katılımıyla “Uluslararası Normlar ve Yerel Stratejiler Bağlamında Kadın Hakları” konferansı gerçekleştirilmiştir.

18 Nisan 2024 tarihinde “İş Yaşamında Kadın ve Cam Tavan Sendromu” başlıklı konferans Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Şenay Eray Sarıtaş'ın katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

15 Mayıs 2024 tarihinde “Hukukta Kadın ve Aile” panel Doç. Dr. Mehmet Aykanat'ın moderatörlüğünde düzenlenmiştir. Panelde Dr. Öğr. Üyesi Hakan Kaşka “Suç Tiplerinde Kadının Unsur Olarak Yer Aldığı Düzenlemeler”, Arş. Grv. Dr. Özlem Burdurlu Ahlat “Milletlerarası Özel Hukukta Ortak Velayet” ve Arş. Grv. Dr. Ezgi Fulya Akkuş “Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Kadına Karşı Şiddet” başlıklı konuşmaları ile yer almışlardır.

16 Mayıs 2024 tarihinde Sosyoloji Bölümü Arş. Gör. Gözde Aykut'un katılımıyla “Aile ve Çevrenin Gençler Üzerinde Oluşturduğu Performans Baskısı” konferansı düzenlenmiştir.

23 Mayıs 2024 tarihinde moderatörlüğünü Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nesrin Kula Demir'in yaptığı “Aşk Her Şeyi Affeder mi? Medya Anlatılarından Örneklerle Flört Şiddeti” başlıklı konferans düzenlenmiştir. Konferansta Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nesrin Aysun Yüksel konuşmacı olarak yer almıştır.

11 Ekim 2024 tarihinde “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi ve Ailenin Korunması” konulu söyleşi Dr. Öğr. Üyesi Mürşide Şimşek'in moderatörlüğünde ve Doç. Dr. Ahmet Ayhan Koyuncu, Dr. Öğr. Üyesi Meryem Şahin ve Dr. Öğr. Üyesi Mücahit Gültekin'in katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir.

5 Aralık 2024 tarihinde moderatörlüğünü Doç. Dr. Mehmet Aykanat'ın yaptığı Kadın Hakları panelinde Pamukkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Fatma Duygu Bozkurt, “Kadının İnsan Hakları Perspektifinden Yoksulluk Nafakası”, Dr. Öğr. Üyesi Mürşide Şimşek “Anayasal Bağlamda Evlenen Kadının Soyadı” ve Arş. Grv. Dr. Ezgi Fulya Akkuş “Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Anayasal Fikirlerin Göçü” başlıklı konuşmaları ile katılım sağlamışlardır.

28 Kasım 2024 tarihinde AKÜ Hukuk Fakültesi iş birliği ile “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi

Kanununun Afyon İlinde Uygulanmasının Değerlendirilmesi Çalıştayı” düzenlenmiştir. Çalıştaya üniversitenin ilgili birimlerinin yanı sıra Afyonkarahisar Belediyesi, Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Afyonkarahisar Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma Müdürlüğü, Afyonkarahisar Barosu, Afyon Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi, İl Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Kadın ve Demokrasi Vakfı, Göktuğ Aile Danışmanlığı Merkezi temsilcileri katılmıştır. Çalıştayda 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu kapsamında uygulanmakta olan koruyucu tedbirler, önleyici tedbirler ve ihbar ve şikayet mekanizmalarına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. 6284 sayılı yasada uygulamadan doğan aksaklıkları giderecek öneri içeren Çalıştay sonuç raporu hazırlanmış ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na iletilmek üzere Afyonkarahisar Valiliği’ne gönderilmiştir.

Merkez, kadın ve aileye ilişkin kadim değerlerimizi koruyacak ve sorunlara yeni gelişmelere uygun çözümler araştırarak nitelikte çeşitli faaliyetleriyle çalışmalarına devam etmektedir. 2025 yılı Cumhurbaşkanlığı tarafından aile yılı ilan edilmiştir. Bu kapsamda ailenin korunmasına ilişkin çalışmalara Merkez olarak hız verilmiştir. Akademideki uzmanların toplumun geniş kesimleriyle bilgi paylaşımında bulunabilmesini sağlamak için yerel basında yayınlanacak programlar planlanmaktadır. Ayrıca ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi hakkındaki uygulamaların etkinliğinin bilimsel ölçme yöntemleriyle saha analizi yapılması planlanmaktadır.

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Doç. Dr. Meltem AKCA¹

Alanya, Torosların eteklerinde, Akdeniz'in incisi konumunda yer alan, tarihte Anadolu Selçuklu Devletine kışlık başkent olmuş kadim ve güzide kentlerimizden biridir. Bu eşsiz coğrafyada yer alan Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi (ALKÜ), 23 Nisan 2015 tarihinde kurulmuştur. Kurulduğu tarihten itibaren akademik faaliyetlerini sürekli olarak geliştiren üniversitemiz, toplum yararına bilimsel üretim ve sosyal sorumluluk ekseninde çalışmalarını sürdürmektedir. Üniversitemiz bünyesindeki Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ALKÜKAM) ise 2021 yılında kurulmuştur. Merkezimiz, hem üniversitedeki kadınların, kız çocuklarının gelişimine katkı sunmakta, hem de bölgemizde kadınların ve tüm aile üyelerinin güçlendirilmesine yönelik yenilikçi ve girişimci çalışmalar gerçekleştirmektedir. Merkezimiz kuruluş amacı; toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve aile temalarında bilimsel araştırmalar yürütmek, kadınların ve aile bireylerinin güçlendirilmesine yönelik politikalar geliştirmek, üniversitenin ilgili bölüm ve anabilim dallarının iş birliği ile yurt içinde ve yurt dışında kadın sorunlarıyla ilgili her alanda araştırma yapmak ve eğitime yönelik faaliyetlerde bulunmaktır. Vizyonumuz da *“Toplumun kadına olan bakış açısını geliştiren, kadının toplumsal hayatın her alanında hak ettiği yeri almasına bilimsel yöntemlerle hizmet eden, kadına ve aileye ilişkin sorunların azalmasına katkıda bulunan, misyon doğrultusunda farkındalık yaratan ve bu kapsamda çalışan öncü merkezlerden birisi haline gelmektir.”*

Diğer taraftan, Üniversitemizin *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı* 2022 yılında hazırlanmış olup, ALKÜ internet sitesinde paylaşılmaktadır. ALKÜ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planımızda genel olarak; *toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalığın artırılması, kadın ve aile konularında disiplinler arası lisansüstü programların planlanması, kadın dostu yerleşke temasının hayata*

1 Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Gazipaşa Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Havacılık Yönetimi Bölümü, meltem.akca@alanya.edu.tr

geçirilmesi, üniversite yönetimine kadın katılımının artırılması, kadın akademisyenlerin kariyer gelişiminin teşvik edilmesi gibi hedefler yer almaktadır. Merkezimiz, bu hedefler doğrultusunda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Hedefi ve ilgili ulusal planlarla uyumlu faaliyetler yürütmektedir. Merkezimizin faaliyetleri ve yönetim organlarına yönelik detaylı tüm bilgiler Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğimizde mevcuttur. Faaliyetlerimiz her akademik yıl başında, merkez yönetim organlarını oluşturan yönetim kurulu ve danışma kurulu toplantıları ile belirlenmektedir. Ayrıca merkezimiz; Alanya Kaymakamlığı, Alanya Belediyesi, Alanya Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü gibi paydaşlar ile kurumsal iş birlikleri geliştirmekte, bu iş birlikleri aracılığıyla çeşitli projeler üreterek bölgesel etki kapasitesini artırmaktadır. Bununla birlikte, merkezimizin yönetim ve danışma kurullarında üniversite içinden ve dışından birçok akademisyen ve uzman görev almakta, kadın ve aile temalı çalışmalara büyük bir isteklilik göstererek destek sunmaktadır. Mevcut yapı, merkez faaliyetlerinin disiplinler arası ve çok paydaşlı bir yaklaşımla yürütülmesini sağlamaktadır. Erkek akademisyenlerimiz ve idari personellerimiz de merkezimiz faaliyetlerine aktif olarak katılmakta; Babalar Günü, Kadınlar Günü, Anneler Günü, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü gibi özel günlerde düzenlenen etkinliklerde bizlere destek olmaktadır.

Merkez faaliyetlerimizin sürdürülebilirliğinde önem arz eden bir diğer unsur bilgi paylaşımı ve koordinasyondaki gayretlerimizdir. Bu bağlamda merkez yönetim kurulu ve merkez danışma kurulu WhatsApp gruplarımız oldukça aktif bir şekilde kullanılmaktadır.

Merkez Faaliyetlerimiz

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak, merkez faaliyet alanındaki ulusal ve uluslararası hedeflere erişilmesi amacıyla her eğitim-öğretim döneminde çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Bu etkinlikleri; *Kadın Akademisyenler İçin Kariyer Destek Programları, Kız Öğrencilere Yönelik Mentorluk Çalışmaları, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konusunda Hukuk, Psikoloji ve Sosyal Hizmet Alanlarında Çok Disiplinli Seminer ve Panellerin Düzenlenmesi, Köy Okulu Ziyaretleri ve Mesleki Farkındalık Atölyeleri, Kadın Girişimcilerle Söyleşiler, Paneller, Konferanslar, Sanatsal Etkinlikler (Kadına Şiddete Son Ver Resim Sergisi,*

Kadınlar Günü Resim Sergisi, Kadın Hakları Resim Sergisi, Havacı Kadınlar Resim Sergisi, Anadolu Ana Dolu Fotoğraf Sergisi), Üniversite Festivallerinde Bilgilendirme Stantları Kurulumu, Kadın Çalışmaları Temalı Seçmeli Derslerin Bazı Bölümlerin Müfredatlarına Eklenmesi, KADES Kullanımı ve Flört Şiddetinin Önlenmesi Gibi Bilinçlendirme Seminerleri, Kadın Akademisyen Buluşmaları, Kadın Akademisyen İftar Programı, Üniversitemiz Organizasyonlarında Çocuklara Kitap vb. Ürünlerin Dağıtımı, Bakanlık Koordinasyonunda Kadın ve Aile Temalı Kortejlere Katılım Gösterilmesi, Koku Atölyesi, Takı Atölyesi, Havacı Kadınlar Söyleşisi, Kadın Akademisyenler İçin Üretken Yapay Zekâ Atölyesi vb. şeklinde sıralamak mümkündür. Ayrıca, kadın ve aile çalışmaları konusundaki ulusal ve uluslararası katılımlı toplantı bilgileri merkez internet sayfasında paylaşılmaktadır. Uluslararası Bilimde Kadınlar ve Kız Çocukları Günü, Dünya Kadınlar Günü, Çocuk Hakları Günü, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü, Dünya Kız Çocukları Günü gibi özel günlerin içeriğine uygun bilgilendirme mesajları hazırlanarak, internet sayfası ve sosyal medya kanallarından yayınlanmaktadır. Kadın sağlığı konusu başta olma üzere önemli gün ve haftalar için dikkat çekmek ve farkındalık oluşturmak amacıyla hazırlanan afişlerin dijital iletişim kanalları kullanılarak yayılması sağlanmaktadır. Her etkinliğimiz için mutlaka üniversitenin etkinlik başvuru formu düzenlenerek ilgili birimler arasında yazılı koordinasyonun oluşturulmasına özen gösterilmektedir. Böylece merkezimize ait tüm etkinlikler ve faaliyetler de kayıt altına alınmış olmaktadır. Tüm bu çalışmalarla kadın dostu üniversite ve şiddetsiz yerleşke hedefimize ulaşarak, kadın ve aile çalışmaları konusunda örnek bir merkez olunması arzu edilmektedir.

Diğer taraftan merkezimizin görünürlüğünü artırmak amacıyla bilimsel yayınlar üretmekte, sosyal medya ve internet sitesi gibi dijital mecraları aktif olarak kullanmakta; Türkiye genelindeki benzer merkezlerin faaliyetleri de yakından takip edilmektedir. Bununla birlikte; kadınların güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadına ve çocuğa yönelik şiddetin sona erdirilmesi, ailenin korunması ve güçlendirilmesi amacıyla düzenlenen Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonundaki çalıştaylara aktif katılım sağlanmakta; seminer, panel ve eğitim faaliyetleriyle farkındalık yaratılarak toplumsal bilincin arttırılması hedeflenmektedir. Yönetim kurulumuz ile her dönem sonunda değerlendirme toplantıları yapılarak, faaliyet süreçlerimizin iyileştirilmesine özen gösterilmektedir. İç ve dış paydaşlar ile gerçekleştirilen toplantılarımızda Üniversitemiz Kalite Yönetim Koordinatörlüğü tarafından oluşturulan Toplantı Tutanak Formları

kullanılmaktadır. Ayrıca, bazı etkinliklerimizde üniversitemiz öğrenci toplulukları ile iş birliği yaparak öğrenciler arasında tanınırlığımızın sağlanması amaçlanmaktadır. Hazırlanan afişlerde topluluk isim ve logosunun kullanılması, etkinlik programlarının planlanmasında öğrencilerin katılımına önem verilmesi gençlerin karar alma süreçlerinde var olmaları yönünde motivasyonlarını ve merkeze yönelik ilgilerini artırmaktadır.

Üniversitemizdeki akademik ve idari birimleri ziyaret ederek, merkez faaliyetlerimizi yakından tanımaları yönünde girişimlerimiz bulunmaktadır. Üniversite içi birçok idari birim, merkezimiz etkinliklerinde bizlere destek olmaktadır. Benzer şekilde bölgemizdeki basın yayın organlarının kadın ve aile temalı yayınlarına ve oturumlarına üst yönetim izni ile katılım gösterilerek merkez faaliyetlerimiz anlatılmaktadır. Böylece yerelde bilinir bir merkez olunması, yeni paydaşlar ile tanışılıp projeler üretilmesi hedeflenmektedir.

Son olarak 2025 yılı içerisinde merkezimiz koordinasyonunda üniversite öğrencilerimiz ve Antalya ilinde ikamet eden vatandaşlarımız örneklemelerinde toplumsal cinsiyet algısı, kadına yönelik şiddet tutumunun ölçülmesi ve bulguların değerlendirilerek bilimsel esere dönüştürülmesi çalışmalarımız devam etmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

ALKÜ Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak hedefimiz; hem üniversitemizde hem de bölgemizde kadın ve aile çalışmaları alanındaki farkındalığını artırmak, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda sürdürülebilir katkılar sunmak ve bilimsel bilgi üretimini teşvik etmektir. Bu doğrultuda, yönetim kurulu üyesi akademisyenlerimizin yürekten çabası, üniversite üst yönetiminin desteği ve danışma kurulu üyelerimizin de parçası olduğu paydaş kurumlarla geliştirilen sinerji, merkez başarısının temel bileşenleri arasındadır.

Kadın ve erkek bireylerin birlikte hareket ettiği, eşitlikçi ve kapsayıcı bir kültür oluşturmak amacıyla yürüttüğümüz tüm faaliyetler, akademik, sosyal ve yönetsel unsurları içeren bütüncül bir yaklaşımı temel almaktadır. İlerleyen dönemlerde merkezimiz bünyesinde öğrenci katılımlı çalışma grubunun oluşturulması, üniversitemiz uluslararası öğrencileri ile kadın ve aile çalışmaları konularında projeler üretilmesi, üniversitemiz akademisyenleri tarafından yayınlanan kadın ve aile temalı eserlerin bir araya

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

getirilmesi amaçlanmaktadır. 2026 yılında ulusal katılımlı bir çalıştay, 2027 yılında ise uluslararası katılımlı bir sempozyum düzenlenmesi hedeflenmektedir. Ayrıca merkezimize ait YouTube kanalı açılarak kadın ve aile konularında kısa bilgilendirme videoları ve uzman görüşleri ile toplumsal katkının artırılması sağlanacaktır.

Merkezimizin başarısı, üniversitemiz tarafından kabulü ve tanınırlığında gönülden gayret gösteren kıymetli ekibimize, desteklerini her daim hissettiğimiz Değerli Rektörümüz Prof. Dr. Sn. Kenan Ahmet TÜRKDOĞAN Hocamıza teşekkür ediyorum. Yönetim kurulundaki kıymetli akademisyenlerimiz başta olmak üzere, merkezimizin gelişimine destek veren tüm paydaşlarımıza da şükranlarımı sunuyorum. Cumhuriyetimizi Ulu Önder Mustafa Kemal ATATÜRK öncülüğünde kadın-erkek el ele vererek birlikte kurduk, Türkiye Yüzyılında da kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması, kadının güçlendirilmesi, ailenin korunması ve güçlendirilmesi konularında hep birlikte çok çalışarak etkinlikler düzenlemeye, projeler üretmeye, araştırmalar yapmaya ve bilimsel bilgi birikimi sağlamaya devam edeceğiz.

Anadolu Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Aysen SEYMEN ÇAKAR¹

Anadolu Üniversitesi bünyesinde 2010 yılında kurulan AKAUM'un 2010-2019 yılları arasında "Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi" olan merkez ismi 2019 Ağustos ayından itibaren "Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi" olarak değiştirilmiş ve faaliyet alanları genişlemiştir. Kurucu merkez müdürü Prof. Dr. İncilay Cangöz'dür, kendisi iki dönem merkez müdürlüğü görevini sürdürmüştür. 2016-2025 yılları arasında merkez müdürlüğü üç dönem Doç. Dr. Zerrin Sungur Taşdemir tarafından yürütülmüştür. 2025 yılı Eylül ayından itibaren merkez müdürlüğü görevi Dr. Öğr. Üyesi Aysen Seymen Çakar tarafından yürütülmektedir. Merkezin idari yapısında merkez müdürü ve yardımcısı dahil olmak üzere toplam beş kişiden oluşan bir yönetim kurulu bulunmaktadır. Merkez müdürü üç yıllık dönemlerle atanmaktadır.

Merkezin temel faaliyet alanları ise şöyledir;

a) Toplumsal, kültürel, ekonomik, hukuki ve politik konular ile çalışma hayatı, sağlık konuları, toplumsal cinsiyet, kadın ve aile sorunlarıyla ilgili konularda açık ve uzaktan öğretim sistemini kullanarak yaşam boyu eğitime katkı sağlamak,

b) Merkezin amaçları doğrultusunda araştırma, inceleme ve projeler yapmak, bu çalışmaların sonuçlarını bilimsel yayınlarla akademik çevrelerle ve kamuoyu ile paylaşmak,

c) Yapılan araştırmalar ve Merkezdeki akademik kadronun uzmanlık alanları doğrultusunda, kadın sorunlarının çözümü için öneriler geliştirmek ve bu çözüm önerilerini ilgili kurum, kuruluş ve kamuoyu ile paylaşmak,

ç) Kamu kuruluşları, diğer tüzel kişiler veya özel kişilerden gelecek istekler doğrultusunda danışmanlık hizmeti sunmak, yapacağı etkinliklerle ilgili olarak yerli ve yabancı kuruluşlarla işbirliği yapmak,

---

¹ Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, aysenseymencakar@anadolu.edu.tr

d) Toplumsal yapı içerisinde kadını daha güçlü, bilgili ve eşit kılmak için kentte ve ülke genelinde çalışmalar yapmaktır.

Merkezin hedefleri; yurt içinde ve yurt dışında kadın ve aile sorunları ile ilgili her alanda araştırma yapmak, kadının ve ailenin değerinin ve durumunun geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar yapan birimlerle işbirliği içinde bulunmak, kongre, sempozyum, panel, atölye çalışmaları ve kurslar düzenlemek, özel ya da resmi kuruluşlardan gelecek istekler doğrultusunda önerilen projeler ile araştırma projelerini desteklemek ve yürütmektir.

Üniversitemizin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Plan ön çalışmaları ardından Anadolu Üniversitesi Senato'sunun 04 Ekim 2022 tarihli ve 16/2 sayılı kararı ile GEP yönergesi görüşülerek katılanların oy birliği ile kabul edilmiştir. Anadolu Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı (2024-2028) uygulamaya başlanmıştır. Bu bağlamda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu faaliyetlerine başlamıştır, daha sonra da aylık olarak düzenli yapılan toplantılarla faaliyetlerin devamlılığı sağlanmaktadır. Anadolu Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu 17 üyeden oluşmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı kapsamındaki 6 temel amaç doğrultusunda oluşturulan 6 alt komisyon çalışmalarını koordineli şekilde sürdürmektedir.

AKAUM bünyesinde birçok proje ve bilimsel faaliyet gerçekleştirilmiştir. Önceki dönemde tamamlanan projeler şunlardır:

- Suğur, S., Cangöz, İ. "Anadolu Üniversitesi'nde Kadın Çalışanların Yöneticiliğe ve Kadın Yöneticiye Bakışları". Yükseköğretim Kurumları Destekli Proje (2010-2018)
- Cangöz, İ. "Eskişehir'de Kadın Örgütleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma", Yükseköğretim Kurumları Destekli Proje (2015-2017)
- Cangöz, İ. "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamalı Eğitimi", Diğer Özel Kurumlarca Desteklenen Proje (2013-2014)
- Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddetine Yönelik Tutum, Algı, Deneyim ve Başetme Yolları, Önlemler ve Stratejiler: Eskişehir Örneği Projesi (Yürütücü: Doç. Dr. Zerrin Sungur Taşdemir, Araştırmacı: Arş. Gör. Dr. Mine Karkuş Yetkin, Bursiyer: Doktora öğrencisi Melis Karkuş)

"Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddetine Yönelik Tutum, Algı, Deneyim ve Başetme Yolları, Önlemler ve Stratejiler: Eskişehir Örneği" başlıklı proje Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi olarak desteklenmiş, 2022 yılı sonunda tamamlanmış ve raporlanmıştır. Bu projenin sonunda flört şiddetine ilişkin iki makale yayımlanmıştır

(Sungur Taşdemir, Karakuş Yetkin ve Karakuş, 2022; Karakuş Yetkin, Sungur Taşdemir ve Karakuş, 2025). Sonuç olarak, toplumsal cinsiyetçi tutum ve flört şiddeti tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu kapsamda gerçekleştirilecek çalışmalar, yaşamın ilerleyen dönemlerinde kurulacak evlilik ve aile içinde yaşanması olası şiddetin önlenmesinde de etkili olacaktır.

Babalar ve Oğulları- Çok Disiplinli Bir Yaklaşım Kitabı (2024) içinde bir bölüm iki yazarlı olarak kaleme alınmıştır ve Kardeş Selimoğlu ve Sungur Taşdemir (2024), aile şirketlerinde baba-oğul rekabetini incelemiştir. “Mühendislikte Kadınlar: Eskişehir’de bir SWOT Analizi Çalışması” başlıklı bildiri 2024 yılında Ordu-Ünye’de gerçekleştirilen 23. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi’nde sunulmuştur. Doktora tezinden türetilen bir makale de yayınlanmıştır (Dilara Ünüvar Ünlüoğlu, Zerrin Sungur Taşdemir, “Avrupa Sosyal Şartı Çerçevesinde Kadın İşgücünün Değerlendirilmesi: Eskişehir Özel Sağlık Sektörü Örneği”, Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, Vol.2, Sayı:1, 2020, ss:113-130). Disiplinler Arası Boyutuyla Örgütsel Davranış (2020) isimli kitap içinde “Örgütsel Davranış ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın” başlıklı bölüm Zerrin Sungur Taşdemir tarafından kaleme alınmıştır.

AKAUM’u temsilen Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin toplantı ve eğitim faaliyetlerine katılım sağlanmıştır. Derneğin faaliyetleri sayesinde kamu kurumları, belediyeler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri olarak biraraya gelme ve bir sinerji oluşturma fırsatı elde edilmiştir.

2024 yılında 25 Kasım Kadına Karşı Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü BM 16 günlük aktivizm kampanyası, Anadolu Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu olarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 16 gün içinde her güne bir etkinlik planlanarak; Kadına yönelik şiddetle mücadele dinamikleri başlıklı panel (ESTÜ, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi ortak etkinliği), Anadolu Üniversitesi TCE Komisyonu 3 üyesinin senatoda TCE komisyonu tanıtımı, toplumsal cinsiyet konulu Lisansüstü tez sunumları, “Kadın için söyle” isimli Türk Halk Müziği Konseri, Anadolu Üniversitesi’nde Erkek sesler şiddete karşı videoları, Sosyal medya bilgilendirme kampanyası, KYŞM konusunda Öğrenci Buluşmaları, Kadına yönelik şiddete karşı erkekler yürüyor etkinliği, KYŞM Yuvarlak masa toplantısı, KYŞM Karekod kampanyası, Kadın araştırmaları alanında yürütülen proje deneyim paylaşımı gibi pek çok etkinlik gerçekleştirilmiştir.

Son üç yıldır özellikle 25 Kasım ve 8 Mart kapsamındaki etkinliklerimiz Anadolu Üniversitesi'nden AKAUM, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nden ESKAM ve Eskişehir Teknik Üniversitesi'nden BİTEK ortaklığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerin ortaklaşa düzenlenmesi ile etkinliklere katılımın artırılması ve işbirliklerinin pekiştirilmesi amaçlanmıştır. Böylelikle özellikle kadın ve aile çalışmaları konusunda birlikte çalışma kültürünün önemi bir kez daha idrak edilmiştir. 2025 yılında 11 şubat “Uluslararası Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü” kapsamında Eskişehir Şükrü Sever İlköğretim ve Ortaöğretim Okulu öğrencilerine yönelik olarak üç kadın araştırma merkezinin temsilcileri ile ortak bir meslek tanıtımı etkinliği gerçekleştirilmiştir. Böylelikle üniversite öğrencileri ve personeli dışında farklı bir gruba hitap edilerek toplumsal katkı verilmeye gayret edilmiştir. Buranın Eskişehir'in çeperinde kırsalda yer alan bir okul olduğu düşünüldüğünde, bu okulun öğrencilerinin üniversiteden gelip onlara hitap eden kişilerden ilham alabilme fırsatını bulmasının kıymeti daha iyi anlaşılabilir. 2025 yılında 8 Martta Anadolu Üniversitesi - AKAUM, ESOGÜ - ESKAM ve ESTÜ - BİTEK ortaklığı ile “Kadınların gücüyle dönüşen dünya: kırsalda, teknolojiye, yönetimde” başlıklı ortak bir panel gerçekleştirilmiştir. Böylelikle üç üniversitemizin söz konusu merkezleri kapsayıcı bir etkinlik daha gerçekleştirmiştir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele konusunda faaliyet gösteren kurum, kuruluş ve STK temsilcileriyle birçok toplantıda bir araya gelmenin kazanımları arasında sosyal ilişki ağlarının nicelik ve nitelik açısından gelişmesi sayılabilir. Özellikle uzun yıllardır bu alana emek vermiş pekçok kişi ile içten ilişkiler geliştirme fırsatı bulunmuştur.

Eskişehir Kent Konseyi Kadın Meclisi Yürütme Kurulu üyesi olarak temsiliyetimiz ise bizlere kentin kadın ve aile ile ilgili sorunlarına bütüncül olarak bakma fırsatı tanımıştır. Gerek üniversitede gerek şehirde birlikte düzenlenen etkinliklerde işbirliği ve dayanışmanın güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Böylelikle akademinin bilimsel alandaki birikimini ve çalışmalarını sahaya buluşturma imkanı bulunmuştur.

Anadolu Üniversitesi bünyesinde 2019 yılında eğitime başlayan Tazelenme Üniversitesinin 60 yaş ve üzeri öğrencilerinin katılımıyla AKAUM'un birçok etkinliği çok daha renklenmiştir. Onlara Anneler Günü ve Babalar Günü kapsamında seminerler verilmiş, atölye çalışmaları yapılmıştır. Örneğin; “Haydi Kuşaklararası Köprü Kuralım” semineri ile kuşaklararası ilişkilerimiz değerlendirilmiştir.

AKAUM'un toplumsal katkı verdiği bir başka alan ise kadın kooperatifleridir. Eskişehir'de tekstilden otomotive pekçok sektörde öncü bir firmanın ev sahipliğinde Eskişehir'deki tüm kadın kooperatifleri ve üniversite temsilcilerinin katılımıyla kapsamlı bir buluşma ve tanışma faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyette tanıtımın yanında kadın kooperatiflerinin temel sorunları da aktarılmıştır. Daha sonra Anadolu Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü organizasyonda gerçekleşen bir etkinlikte Eskişehir'de faaliyet gösteren bir kadın kooperatifinin yaşadığı sorunlar ve çıkmazlar 10 farklı uzmanlık dalından öğretim üyesi tarafından değerlendirilip, ardından kooperatif temsilcilerine mentorluk yapılmıştır. AKAUM'u temsilen bu etkinliğe katılım ve destek sağlanmıştır. 2025 yılının Uluslararası Kooperatifler Yılı ilan edilmesi bağlamında izleyen dönemde kadın kooperatifleri ile ilgili olarak “Bir Sosyal Girişim Olarak Kadın Kooperatiflerinin Sosyal İnovasyon Kapasitelerinin Değerlendirilmesi: BEBKA Bölgesi Kadın Kooperatifleri İle Nitel Bir Araştırma” başlıklı bir projeye başlanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu üyeleri 2025 yılında 6 mayısta Prof. Dr. E. Nezih Orhon'un Türkiye Koordinatörlüğünü yaptığı uluslararası bir medya araştırması olan (GMMP- Global Medya Monitoring Project) Küresel Medya İzleme Projesi'ne katılmıştır. Bu proje, her beş yılda bir dünya çapındaki haber medyasında kadınların temsilini takip etmek için bir günlük haberleri izlemektedir. Araştırma, gündemdeki siyaset, ekonomi, sosyal meseleler üzerine toplumsal cinsiyetin haberde anlık görüntüsünü yakalamayı amaçlamaktadır. 6 Mayıs günü radyo, TV, gazete ve internet haberlerini kayıt altına alınarak toplumsal cinsiyet perspektifinden analiz edilmiş, böylece dünya çapında gerçekleştirilen bir izleme çalışmasına katkı verilmiştir.

20 Mayıs 2025'te Anadolu Üniversitesi ev sahipliğinde “Muhtarın Yanında Muhtarlığın Yarımında” başlıklı Kadın Muhtarlar Çalıştayı Anadolu Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu çalışmaları kapsamında gerçekleştirilmiştir. Eskişehir, Ankara, Bilecik, Kütahya ve Afyonkarahisar'dan gelen 90 kadın muhtar 10 tema altında çalıştaya katılmıştır. Alt gruplarda moderatörlükleri komisyon üyeleri tarafından yapılan bu etkinlik sayesinde yerelde kadın muhtarların sahada yaşadığı deneyim ve sorunları bilimsel çerçevede tartışma imkanı ve işbirlikleri geliştirme fırsatı bulunmuştur.

2025 yılı haziran ayı içinde AKAUM'un düzenlemede paydaş olduğu bir başka etkinlik de Uluslararası Göç Politikaları Eğitim Çalıştayı'dır. Bu etkinlikler başka temalarla seri şeklinde devam ettirilecektir. Bu bağlamda uluslararası bir konu olan göçün farklı boyutları ele alınarak, bu alanda emek veren kurum, kuruluş ve STK temsilcileriyle birlikte konuyu bilimsel çerçevede ele almak ve çözüm önerileri sunmak mümkün olacaktır.

Anadolu Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AKAUM) koordinatörlüğünde, "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Anlamak" konulu seminer Arş. Gör. Eda BAŞOĞLU tarafından 24 Kasım 2025 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Sosyal Medyada Güvenli Kadın: Şiddetin Dijital Yüzü ve Siber Şiddetle Mücadele konulu seminer Dr. Öğr. Üyesi Serap ŞİŞMAN UĞUR tarafından 25 Kasım 2025 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Anadolu Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezimizce, Anadolu Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Serpil KOÇDAR hocamızla 25 Kasım 2025 tarihinde, Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında "Kadın Liderliği" üzerine bir söyleşi gerçekleştirilmiştir. Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla AKAUM koordinasyonunda öğrencilere yönelik eğitim seminerleri kapsamında Hukuk Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Edebiyat Fakültesi ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nden toplamda bin civarında öğrenciye eğitim verilmiştir. AKAUM ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (TCE) Komisyonu tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele ve farkındalık oluşturmak amacıyla İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde 1-5 Aralık 2025 tarihleri arasında Yapay Zeka Tasarım Afiş Sergisi düzenlenmiştir. Sergi, Anadolu Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu üyesi Prof. Dr. Nilgün ÖZDAMAR moderatörlüğünde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin katkılarıyla hazırlanmıştır. AKAUM tarafından 8 Aralık 2025 tarihinde "Eğitimde Kadın Erkek Eşitliği" konulu seminer gerçekleştirilmiştir. AKAUM ve ARİNKOM TTO işbirliğiyle "Üniversiteli Kadın ve Erkek Öğrencilerin Kariyer Planlamasında Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Etkisi" konulu TÜBİTAK 2209 Projesi Bilgilendirme Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Anadolu Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu üyesi Doç. Dr. Duru ŞAHYAR AKDEMİR'in moderatörlüğünü gerçekleştirdiği programda Proje Yürütücüsü Buse Nur ÇAM ve Danışmanı Prof. Dr. Fuat GÜLLÜPINAR konuşmacı olarak yer almıştır. 11 Aralık 2025 tarihinde Siyaset ve Sosyal Bilimler Tezli Yüksek Lisans Programı, İnsan Hakları Hukuku ve Toplumsal Cinsiyet Dersi kapsamında, Zafer

CEYLAN tarafından “Kırsal Alanda Toplumsal Cinsiyet Roller ve Aile İçi Karar Davranışları Özelinde Ankara İli Nallıhan İlçesi Osmaniye Mahallesi Örneği” konulu seminer, Eda DÜNDAR tarafından “Türk Aile Hukukunda Kadın: Elisabeth Badinter’in ‘Kadınlık mı Annelik mi?’ Eseri Üzerinden 21. Yüzyılda Kadın Kimliğine Dair İnceleme” konulu seminer ve Aslı YİĞİT tarafından “Töre Uygulamaları Adı Altında İşlenen Kadın Cinayetleri” başlıklı seminer gerçekleştirilmiştir.

18 Aralık 2025 tarihinde Siyaset ve Sosyal Bilimler Tezli Yüksek Lisans Programı, İnsan Hakları Hukuku ve Toplumsal Cinsiyet Dersi kapsamında Hüseyin Haşim Çakır tarafından “Toplumsal Dinamiklerin İki Yüzü: Şiddet, Aile ve İyilik Halleri Üzerine Bir İnceleme-Toplumsal Şiddet Sarmalı ve Spiritüel İyi Oluşun Koruyucu Rolü” konulu seminer, Simge KEKEÇ tarafından “Immanuel KANT’ın Güzellik ve Yücelik Duyguları Üzerine adlı eseri bağlamında Toplumsal Cinsiyet Roller” ve Burcu TETİK DEMİRHAN tarafından “Sürdürülebilir Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği: 2030 Küresel Hedefleri Kapsamında SKH 5’in 2025 Yılı Değerlendirmesi” konulu seminer sunumu gerçekleştirilmiştir. 25 Aralık 2025 tarihinde, Siyaset ve Sosyal Bilimler Tezli Yüksek Lisans Programı, İnsan Hakları Hukuku ve Toplumsal Cinsiyet Dersi kapsamında Elif YUMRUKAYA tarafından “Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” ve Güllü ASADOVA tarafından “Karabağ Savaşlarında Şehit ve Şahit Kadınlar” konulu seminer sunumu gerçekleştirilmiştir. 15 Ocak 2026 tarihinde AKAUM tarafından düzenlenen “Rahim Ağzı Kanseriyle Mücadele ve Farkındalık” konulu hizmet içi eğitim, Op. Dr. Ramazan BAYIRLI tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kaynakça

- Karakuş, M., Sungur Taşdemir, Z., & Karakuş Yetkin, M. (2025). Experiences of dating violence in gender discussions: A qualitative study with university students in Eskişehir. *The Journal of Economy, Culture and Society*, 72, 20–39.
- Kardeş Selimoğlu, S., & Sungur Taşdemir, Z. (2024). Aile şirketlerinde sürdürülebilirlik sorunu: Baba-oğul rekabeti (Türkiye örneği). In Babalar ve oğulları: Çok disiplinli bir yaklaşım (ss. 91–109). Ege Üniversitesi Yayınları.
- Sungur Taşdemir, Z., Karakuş Yetkin, M., & Karakuş, M. (2022). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti davranışlarına yönelik tutumlarının toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmesi: Eskişehir örneği. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 5(2), 295–323.

Avrasya Üniversitesi Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Huriye YANIK¹

Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezleri (KAUM), üniversitelerde faaliyet gösteren akademik birimler olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda önemli bir misyon üstlenmektedir. Son yıllarda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun uluslararası ve ulusal düzeyde artan önemi, KAUM'ların akademik bilgi üretiminin yanı sıra toplumda somut ve etkili değişimler yaratma hedeflerini güçlendirmiştir. Bu merkezler, kadınların sosyal, ekonomik ve siyasi yaşamda karşılaştıkları engelleri ortadan kaldırmak amacıyla çeşitli projeler ve eğitim faaliyetleri düzenleyerek toplumsal bilinçlenmeyi artırmakta ve yapısal değişikliklere öncülük etmektedir.

KAUM'ların faaliyet alanları, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadınların ekonomik hayata katılımının teşvik edilmesi, cinsiyet temelli ayrımcılığın giderilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair politikaların oluşturulması gibi geniş bir yelpazede şekillenmektedir. Merkezler, toplumun farklı kesimlerinde cinsiyet eşitliği bilincini artırmaya yönelik faaliyetlerini sürdürürken, bu bilinci akademik bilgi ile destekleyerek sürdürülebilir bir toplumsal dönüşüm hedeflemektedir. Böylece akademik bilginin toplumla buluşmasını sağlayan ve sahada pratik karşılıklar bulan çalışmalar aracılığıyla, sadece teorik değil, aynı zamanda pratik çözümler de üretmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Farkındalık Yaratma

KAUM'ların toplumsal faydalarının en belirgin boyutu, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmalarıdır. Bu organizasyonlar, gerçekleştirdikleri eğitim programları, seminerler, konferanslar ve atölye çalışmalarıyla geniş kitlelere ulaşmakta,

---

¹ Avrasya Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü, huriye.yanik@avrasya.edu.tr

toplumsal cinsiyet rollerine dair sorgulayıcı bir yaklaşımın toplum genelinde benimsenmesini teşvik etmektedir. Özellikle kadınların ve dezavantajlı grupların karşılaştıkları ayrımcılıklar ve eşitsizlikler konusunda bilinç artıran bu etkinlikler, toplumsal algının dönüşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu sayede geleneksel cinsiyet rollerinin sorgulanması ve değiştirilmesi sürecinde etkili adımlar atılmaktadır.

Kadınların Sosyal ve Ekonomik Güçlenmesi

KAUM'ların toplumsal fayda sağlayan diğer önemli boyutu, kadınların sosyal ve ekonomik güçlenmesine yönelik faaliyetleridir. Merkezlerin yürüttüğü eğitimler ve bilgilendirme seminerleri, kadınların ekonomik hayata katılımını artırmakta, istihdam olanaklarını genişletmekte ve kariyer ilerlemelerindeki engelleri azaltmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde veya dezavantajlı topluluklarda yürütülen projeler, kadınların toplumsal ve ekonomik yaşama aktif katılımını destekleyerek, bölgesel kalkınmaya da olumlu katkılar sunmaktadır. Bu faaliyetler, kadınların ekonomik bağımsızlığını sağlayarak genel toplumsal refahı artırmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Hukuki Bilinçlendirme

KAUM'ların faaliyetleri aynı zamanda kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve hukuki bilinçlendirme konularında da etkili olmaktadır. Hukuk eğitimi, danışmanlık hizmetleri ve şiddet mağdurlarına yönelik destek mekanizmalarını güçlendirme faaliyetleri ile KAUM'lar, bireylerin hukuki haklarını bilmelerini ve şiddetle mücadelede etkin yöntemler geliştirmelerini sağlamaktadır. Bu faaliyetler, uzun vadede toplumda şiddetin önlenmesine yönelik kalıcı çözümler oluşturulmasına olanak tanımaktadır. KAUM'ların bu alanda yaptığı çalışmalar, yerel ve ulusal düzeyde politika yapımcılar tarafından da dikkate alınmaktadır.

Akademik Araştırma ve Politika Geliştirme

KAUM'lar toplumsal cinsiyet araştırmalarının akademik düzeyde güçlendirilmesine katkıda bulunarak, bu alandaki bilimsel bilgi birikimini artırmaktadır. Araştırmalar aracılığıyla elde edilen veriler, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin nedenleri ve sonuçları üzerine politika önerileri geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, KAUM'ların ürettiği akademik çalışmalar, politika

yapıcılar ve kamu kurumları için önemli referans kaynakları oluşturarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin yasal ve kurumsal olarak desteklenmesine yardımcı olmaktadır. Bu sayede, eşitlikçi politikaların tasarlanması ve uygulanması süreçlerinde akademik bilginin önemi ve etkinliği artmaktadır.

Toplum ve Üniversite Birlikteliği

KAUM'lar, toplum ve üniversite işbirliğini güçlendirerek toplumsal sorunların çözümüne yönelik ortak çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu merkezler, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve kamu kurumlarıyla etkin iletişim kurarak, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik projelerin uygulanmasında ağırlarını genişletmektedir. Bu tür ortak girişimler, akademik bilgiyi toplumun ihtiyaçlarıyla buluşturarak, toplumun genelinde sürdürülebilir değişimler yaratmaktadır. Üniversite öğrencileri ve akademisyenlerin yerel topluluklarla aktif bir şekilde etkileşim içinde olmaları, akademik bilgi ve pratiğin sahaya taşınmasında önemli rol oynamaktadır. Bu sayede akademik bilginin toplumla buluşması sağlanarak, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda çözüm odaklı projeler geliştirilmektedir. Ayrıca, toplumdan geri bildirim alınarak, merkezlerin faaliyetlerinin etkinliği ve sürdürülebilirliği artırılmaktadır. Bu kolektif çabalar sayesinde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda geniş tabanlı destek oluşmakta, kamu politikalarının daha kapsayıcı ve etkin biçimde şekillenmesi sağlanmaktadır. KAUM'ların toplum-üniversite dayanışması, toplumda kalıcı ve derinlemesine dönüşümlerin gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak, Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezleri'nin toplumsal faydaları, yalnızca üniversite sınırları içerisinde kalmayıp, toplumun geneline yayılan çok boyutlu etkiler yaratmaktadır. KAUM'lar, yürüttükleri kapsamlı faaliyetlerle toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirme, kadınların toplumsal ve ekonomik yaşamdaki konumlarını iyileştirme, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve akademik bilginin toplumsal dönüşüm süreçlerinde kullanılması gibi kritik alanlarda önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle KAUM'ların desteklenmesi ve faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, sürdürülebilir ve eşitlikçi bir toplum inşası için vazgeçilmez bir öneme sahiptir.

Avrasya Üniversitesi Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin Toplumsal Rolü Üzerine Bir Değerlendirme

Avrasya Üniversitesi Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin gerçekleştirdiği faaliyetler, toplumsal cinsiyet eşitliğini akademik düzlemde kamusal yaşama taşımada kritik bir rol üstlenmektedir. Merkez, kurulduğu günden itibaren çeşitli etkinlikler ve projeler aracılığıyla toplumun farklı kesimlerinde farkındalık yaratmakta ve dönüştürücü etkiler üretmektedir. Bu kapsamda düzenlenen etkinlikler, projeler ve atölyeler, hem kadınların hem de erkeklerin cinsiyet eşitliği konusundaki bilinç düzeyini yükseltmekte ve toplumun farklı alanlarında eşitliği pekiştirmektedir.

Merkez tarafından organize edilen en kapsamlı ve yüksek katılımı etkinliklerden biri olan “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” etkinliği, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların çalışma yaşamında karşılaştığı sorunlar ve uluslararası hukuki düzenlemeler gibi önemli konulara dikkat çekmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu programlarda, cinsiyet eşitsizlikleri konusunda kapsamlı sunumlar yapılmış, kadın liderliği ve teknolojiye kadınların yeri gibi temalar detaylı olarak incelenmiştir. Özellikle, toplumda cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesinde eğitimin rolü ve kadınların üst düzey yönetici pozisyonlarına erişiminin güçlendirilmesi üzerine vurgu yapılmıştır. Etkinlik kapsamında sunulan veriler, kadınların istihdam oranları, kariyer engelleri ve sosyal güvenceleri olmaksızın çalışma koşulları gibi konularda kapsamlı analizler içermiştir. Böylece sempozyum, sadece farkındalık yaratmakla kalmamış, toplumsal algıları değiştirecek politika önerilerinin geliştirilmesine de zemin hazırlamıştır.

“Kadın Kadına Kadın Sağlığı Atölyesi” projesi kapsamında Sürmene, Maçka, Beşikdüzü, Akçaabat gibi bölgelerde yaklaşık 500 kadına yönelik sağlık okuryazarlığını artırıcı seminerler gerçekleştirilmiştir. Bu seminerlerde erken tanının önemi, psikolojik sağlık yönetimi ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları gibi konular vurgulanmış, katılımcıların sağlık farkındalığının artırılması sağlanmıştır. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan kadınların sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırarak, bu etkinlikler toplum sağlığına doğrudan olumlu katkılar sunmuştur. Atölyeler, kadınların bireysel sağlık kararlarını bilinçli biçimde alabilmelerini sağlamanın yanı sıra, bölgesel sağlık politikalarının oluşturulmasına da rehberlik edecek düzeyde etki yaratmıştır. Ayrıca kadınların sağlık konusunda doğru bilgiye erişimlerini destekleyerek sağlık eşitsizliklerinin giderilmesi

yolunda da önemli bir adım olmuştur. Böylece sağlık politikalarının daha kapsayıcı hale gelmesine katkı sağlamıştır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede gerçekleştirilen etkinlikler, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bilinç oluşturmaya amaçlanmıştır. “Kadına Şiddet ile Mücadele” konulu seminerler ve radyo programları, şiddetin hukuki boyutu, şiddet döngüsünün psikolojik temelleri ve müdahale mekanizmaları üzerine detaylı bilgiler sunmuştur. Bu etkinliklerde, kadınların ve toplumun genelinin hukuki hakları konusunda bilinçlendirilmesi hedeflenmiş, özellikle KADES uygulaması gibi önleyici mekanizmaların kullanımına dikkat çekilmiştir. Üniversite gençliğinin bu tür konularda bilinçlendirilmesi, şiddetin önlenmesi ve toplumsal dönüşüm açısından hayati önem taşımaktadır. Ayrıca, şiddet gören kadınlara yönelik destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve toplumda bu konularda duyarlılığın artırılması amacıyla yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile etkin paydaşlık yapılmıştır. Bu sayede, şiddete maruz kalan kadınların yaşadıkları sorunlara hızlı ve etkin çözümler sunulmuştur.

“Engellerin Ötesinde Kadın” ve “Engelleri Aşan Sesler” başlıklı etkinliklerde, engelli bireylerin ve ailelerinin toplumda karşılaştığı zorlukları gündeme taşımış, bu konuda toplumsal farkındalık yaratılmasını hedeflemiştir. Engelli bireylerin sosyal hayata katılımlarının artırılması ve toplumsal yaşamda karşılaştıkları engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Bu etkinlikte sunulan çözüm önerileri, yerel yönetimler ve ilgili sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılarak pratiğe dönüştürülmesi yönünde önemli bir referans olmuştur. Özellikle engelli bireylerin ve ailelerinin yaşadığı zorlukların daha geniş kesimlerce anlaşılması ve bu sorunların çözüme kavuşturulması için farkındalık yaratıcı çalışmalar yürütülmüştür. Bu tür çalışmalar, toplumsal engelleri azaltarak kapsayıcı ve eşitlikçi bir sosyal yapı oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

“Aile Okulu”, “Bağımsızlık Yolunda İlk Adım Aile” ve “Farkında Ol, Güvende Kal!” başlıklı etkinliklerde, aileyi tehdit eden önemli sorunlardan biri olan madde bağımlılığına yönelik toplumsal farkındalık oluşturmak ve koruyucu bilinç geliştirmek amaçlanmıştır. Etkinliklerde, bağımlılık döngüsünün psikolojik ve biyolojik dinamikleri; bağımlılığın aile içi iletişim, ebeveyn tutumları ve çocuk gelişimi üzerindeki yıkıcı etkileri derinlemesine ele alınmıştır.

Ayrıca teknoloji, dijital oyunlar ve sosyal medya gibi davranışsal bağımlılıkların genç bireylerin psikolojik sağlığı üzerindeki etkileri tartışılmış; bu tür bağımlılıkların sosyal izolasyon, akademik başarısızlık ve duygusal bozulma gibi sonuçlara yol açabileceği vurgulanmıştır. Uzman akademisyenler ve ruh sağlığı profesyonelleri eşliğinde yürütülen bu çalışmalar, toplumsal düzeyde erken müdahale ve önleyici stratejilerin yaygınlaştırılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Etkinlikler yalnızca bireysel farkındalık yaratmakla kalmamış; aynı zamanda yerel yönetimler, eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği olanaklarını güçlendirerek, madde bağımlılığıyla mücadelede sürdürülebilir toplumsal politikaların geliştirilmesine zemin hazırlamıştır.

Merkez ayrıca “Toplumsal Cinsiyet Rollerini: Erkeklik Algısı” konulu etkinlik ile erkeklerin de toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan sorunlarını gündeme getirerek, eşitlik mücadelesinde bütüncül bir yaklaşım benimsemiştir. Erkeklerin yaşadığı toplumsal baskılar, psikolojik etkiler ve hukuki sorunlar gibi konular derinlemesine ele alınarak erkeklerin de cinsiyet eşitliği mücadelesinde aktif rol almaları teşvik edilmiştir. Bu tür çalışmalar, toplumun her kesiminden bireylerin eşitlik konusunda daha bilinçli ve sorumlu davranmalarını teşvik etmekte, eşitlikçi ve demokratik bir toplumun temelini atmaktadır.

Sonuç olarak KAUM, gerçekleştirdiği çok yönlü etkinliklerle toplumun farklı kesimlerinde kapsayıcı, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir dönüşümün temelini oluşturmaktadır. Bu etkinlikler, bireylerin farkındalıklarını artırmakla kalmayıp, toplumsal normları dönüştürme ve kalıcı çözümler üretme yolunda kritik katkılar sağlamaktadır. KAUM’un faaliyetleri, uzun vadeli toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında ve sürdürülebilir sosyal politikaların oluşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Öğr. Gör. Dilek AKICI¹, Öğr. Gör. Aslıhan TOPAL², Dr. Öğr. Üyesi
Rukiye AYDOĞAN³

Kadın ve aile çalışmaları merkezleri, yalnızca ulusal değil, yerel düzeyde de toplumsal yapının güçlendirilmesine önemli katkılar sunmaktadır. Aynı amacı taşıyan merkezimiz, 2547 sayılı Kanun'un 2880 sayılı Kanun'la değişik 7/d-2 maddesi gereğince Yüksek Öğretim Kurulu'nun 10.11.2010 tarihli toplantısında alınan karar ile kurulmuştur. 15 Şubat 2011 tarih ve 27847 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Adnan Menderes Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği hükümlerine göre faaliyetlerine başlamıştır. 1 Haziran 2021 tarih ve 31498 sayılı Resmi Gazete'de Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanmıştır. Merkezimiz, ilgili mevzuata göre faaliyetlerini yürütmektedir.

Üniversitemizde mevcut 36 adet uygulama ve araştırma merkezi içerisinde Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, disiplinlerarası çalışmalara odaklanmasıyla ayrı bir öneme sahiptir. Merkezimizin 29.05.2023 itibariyle değişen yönetimi, 18.08.2023 itibariyle yeni yönetim kuruluyla çalışmalarına başlamıştır.

Merkezimiz, kadın aile sağlığının korunması ve geliştirilmesini, kadının toplumsal statüsünün iyileştirilmesi ve kadın erkek fırsat eşitliğinin her alanda uygulanması için çaba gösterilmesini ilke edinmiştir. Hizmetlerimizi daha büyük hedef kitlelere ulaştırmak, faaliyetlerimizin etki düzeyini artırmak ve toplumsal sorunlara proaktif çözümler üretebilmek için stratejik yaklaşımlar benimsenmiştir. Bu doğrultuda; merkezimizin birincil üst politika belgesi olan Aydın

---

1 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, dtayanc@adu.edu.tr

2 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdür Yardımcısı, topal.aslihan@adu.edu.tr

3 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi, rukiye.aydogan@adu.edu.tr

Adnan Menderes Üniversitesi 2024-2028 Stratejik Planı doğrultusunda, merkezimizin ilgili olduğu mevzuatta tanımlanan faaliyet alanlarına uygun olarak 2024-2028 stratejik plan dönemine ilişkin amaç, hedef ve göstergeler belirlenmiştir.

Amacımız, Misyonumuz, Vizyonumuz, Faaliyetlerimiz

Amacımız, kadınlar ve ailelerin karşılaştıkları sorunların en aza indirilmesi, yaşam kalitelerinin sürdürülebilir bir şekilde iyileştirilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırma, inceleme ve uygulamalar yapmak yapılan araştırmaların sonuçlarının değerlendirilmesini sağlamak, kadın ve aile çalışmaları ile ilgili konularda duyarlı, bilgili ve yeterli kadroların yetiştirilmesine yönelik eğitim faaliyetlerinde bulunmaktır. Merkezimizin misyonu, Türkiye ve dünyada kadın ve aile sorunları ile ilgili araştırmalar yapmak, kadına verilen değer ve toplumsal statüsünün geliştirilmesi için tüm ulusal ve uluslararası örgüt ve birimlerle iş birliği içinde çalışmak, kongre, sempozyum, çalıştay, panel, konferans, seminer, kurs vs. düzenlemek ve diğer kuruluşlardan gelecek istekler doğrultusunda önerilen projeler ile araştırma projelerini desteklemek ve yürütmektir. Merkezimizin vizyonu ise, kadın ve aile araştırmaları alanında faaliyet gösteren tüm ulusal ve uluslararası örgüt ve birimlerle işbirliği içinde çalışmak, misyon doğrultusunda farkındalık yaratmak ve bu kapsamda çalışan öncü merkezlerden birisi haline gelmektir.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak, önceki dönemlerde gerçekleştirilen faaliyetler Tablo 1’de sunulmuştur.

Faaliyet Adı	Tarih	Faaliyet Türü	Faaliyet Yeri	Katılımcılar	Paydaş Kurum
8 Mart Dünya Kadın Emekçiler Günü “Kadın Akademisyen Olmak”	8 Mart 2022	Panel	Çevrimiçi	Akademisyenler öğrenciler	-
Doç.Dr. Emine GERÇEK ÖTER "Günümüz Kadınından Beklentiler: Yaşlanma Bağlamında Fiziksel ve Ruhsal Değişim"	16 Mart 2022zz	Panel	İl Müftülüğü Konferans Salonu	Müftülük Personeli	-
Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü Programı	25Kasım 2022	Konferans	Hidayet Sayın Kültür Merkezi Konferans Salonu	Sosyal çalışmacılar, akademisyenler, halk	İl Sos. Hiz. Müd.

Toplam 3 Faaliyet

Tablo 1. 2021-2022 Faaliyetleri

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4 'te ise mevcut merkez yönetim kurulunu oluşturan ekibimizin 2023- 2025 Ocak- Haziran tarihleri arasında gerçekleştirdiği ve katıldığı tüm faaliyetler gösterilmektedir.

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı
Çalıştay	Erken Yaşta Evlilik Çalıştayına katılım
	Aile Çalıştayına katılım
Konferans	Merkez yönetim kurulu Dr. Öğr. Üyesi Kemal Ramazan Haykıran, Anadolu'ya Uzanan Hanım Eli: Aydın ve Çevresindeki Kadın Ahilere Bir Bakış
	Gönül İnşacı Kadınlar
	Christine Rabia Broadbeck, Gönül İnşacı Kadınlar
Panel	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile birlikte Şiddete Karşı Ses Ol
Seminer	Merkez Müdür Yardımcısı Öğr. Gör. Aslıhan Topal, Dijital Ebeveynlik
Söyleşi	Gönül İnşacı Kadınlar: Kitap Okuma Atölyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kütüphanesi Konferans Salonu (Kasım-Aralık, 8 oturum)
Sergi	25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü Paneli (27.11.2023)
	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, KADEM Aydın ve Kütüphane Daire Başkanlığı ile paydaş olarak Kadın Çalışmaları Basılı Eserler Sergisi
Toplam 16 faaliyet	

Tablo 2. 2023 Faaliyetleri

TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TOPLUMSAL KATKISI

Tarih	Faaliyet Adı	Tür	Mekân	Katılımcı	Katılımcı Sayısı	Paydaşlar	Rol
Aralık 2023-Mayıs 2024 (Haftada 2 saat)	Gönlü İnşacı Kadınlar Kitap Atölyesi	Atölye	AAÜ Recep Tayyip Erdoğan Kütüphanesi Konferans Salonu	Öğrenci, akademik, idari personel	Her hafta 6-10 kişi	KADEM Aydın Temsilciliği	Yürütücü
15 Şubat	Ailede Kriz Yönetimi	Seminer	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Konferans Salonu	Sosyal Çalışmacılar	100	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	Yürütücü
1 Mart	Gönlü İnşacı Kadınlar Okur Yazar Buluşması: Yazar Sibel Eraslan	Söyleşi-Konferans	AAÜ Atatürk Kongre Merkezi	Öğrenci, idari personel, STK üyeleri, halk	100	KADEM Aydın Temsilciliği	Yürütücü
6 Mart	Güçlü Kadın Güçlü Aile Güçlü Türkiye Çalıştayı	Çalıştay	AAÜ Atatürk Kongre Merkezi	Akademisyenler, Kamu Kurum ve STK temsilcileri	80	Sos.Hiz. İl Müdürlüğü, KADEM Aydın Temsilciliği	Yürütücü
8 Mart	Disiplinlerarası Bakışla Kadın Sorunları Paneli	Panel	AAÜ Atatürk Kongre Merkezi	Akademisyen, öğrenciler, halk	50	Felsefe Anabilim Dalı, KADEM Aydın Temsilciliği	Paydaş
11 Mart	Kadına Yönelik Şiddet ve Cinsiyet Ayrımıcılığı	Seminer	Aydın Açık Cezaevi	Erkek Mahkumlar	100	KADEM Aydın Temsilciliği	Yürütücü
14-15 Mart	İş Başvurusu ve Kariyer Planlama Eğitimi	Kurs-Eğitim	AAÜ Recep Tayyip Erdoğan Kütüphanesi Konferans Salonu	Öğrenciler	16	Genç KADEM öğr.top.	Yürütücü
17 Mayıs	Şiddeti Önlemede Aile Faktörü	Seminer	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Konferans Salonu	Sosyal Çalışmacılar	100	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	Yürütücü
Yaz Dönemi	Protokol Görüşmeleri ve Hazırlıkları	Görüşme ve Toplantı	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ve AAÜ	Birim amirleri ve ekipleri	5-6	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	Yürütücü ve Paydaş
4-6 Ekim	Güçlü Kadın, Güçlü Aile, Güçlü Türkiye başlıklı çalıştayın sonuç raporu, uluslararası tam metin bildiri sunumu ve yayınlanması	Uluslararası Bildiri ve Yayın	3. Uluslararası Dünya Kadın Çalışmaları Kongresi (Gevrimici)	Akademisyenler	-	Atatürk Üniversitesi, Erzurum	Katılımcı

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

17 Ekim	Aile yılmazlığının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi Akademide Kadın Buluşmaları Eğitim Serisi Doç. Dr. Didem Aydoğan	Eğitim Atölyesi	ŞÖNİM	Sosyal Çalışmacılar	62	ŞÖNİM	Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	Yürütücü
20 Ekim	Çocuğumun Gelişim Yolculuğu ve İyileşen Anneliğim	Seminer	İHH Aydın Şubesi Hamımlar Kolu	Yetim anneleri ve gönüllüler	10	İHH Şube Binası		Paydaş
Kasım	Kendini Tanıma	Seminer-Atölye	GSB KYK	Kız Öğrenciler	81	Gençlik Spor İl Müdürlüğü Gençlik Merkezi		Paydaş
Kasım	İletişim Becerileri	Seminer-Atölye	Berrin Menderes Kız Öğrenci Yurdu					
Kasım	İletişim Becerileri	Seminer-Atölye	GSB KYK	Kız Öğrenciler	81	Gençlik Spor İl Müdürlüğü Gençlik Merkezi		Paydaş
Aralık	“Disiplinlerarası Bir Bakış Açısıyla Kadın ve Aile Sorunlarına Eleştirel Bir Yaklaşım ve Çözüm Önerileri	Uluslararası Kitap Çalışması	Berrin Menderes Kız Öğrenci Yurdu	Akademisyenler ve Saha Çalışmacıları	12			Yürütücü
25 Aralık	Ailede Problemleri Davranış Yönetimi (Akademide Kadın Buluşmaları)	Eğitim	Nazilli Şehit Sümer Deniz Kız İmam Hatip Lisesi	Rehber Öğretmenler	82	İl Milli Eğitim Müdürlüğü		Yürütücü
13 Aralık	Dijital Genç Yapay Zekâ Ekosistemi Tanışma Toplantısı	Eğitim	AADÜ Kongre Merkezi	Akademik Personel ve Öğrenciler	100	Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, Genç KADEM Öğrenci Topluluğu, ADÜ Proje Arge Koordinatörlüğü, ADÜ Dijital Dönüşüm Koordinatörlüğü		Yürütücü
Aralık	AEP Eğitici Eğitimi (Akademide Kadın Buluşmaları)	Eğitim		Sosyal Çalışmacılar	34	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü		Yürütücü

Toplam 27 Faaliyet

Tablo 3: 2024 Faaliyetleri

TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TOPLUMSAL KATKISI

Tarih	Tür	Faaliyet Adı	Mekân	Katılımcı	Katılımcı Sayısı	Paydaşlar	Rol
7 Şubat	Eğitim	İlişki Başlatma ve Sürdürme Becerileri- Prof. Dr. Yalçın Özdemir (Akademide Kadın Buluşmaları)	İl Sağlık Müdürlüğü Konferans Salonu	İl Sağlık Müdürlüğü Personeli	82 kişi	İl Sağlık Müdürlüğü	Yürütücü
8 Mart	Panel	Dünya Kadınlar Günü Paneli+KADES Bilgilendirmesi+broşür dağıtımı	ADÜ Kongre Merkezi	Öğrenciler; akademik, idari tüm personel, halk	100	KADEM Aydın Temsilciliği	Yürütücü
Mart	Eğitim	Erken Yaşta Evlilik+KADES+Broşür dağıtımı	GSB Kuşadası Davutlar Gençlik Kampı	Öğrenciler	37	KADEM Aydın Temsilciliği	Paydaş
Mart	Protokol	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile protokol imzalanmıştır.					Paydaş
Nisan	Eğitim	Proje Yazma Eğitimi (Harmoni-Zihin Projesi Kapsamında)	GSB Efeler Gençlik Merkezi	Öğrenciler	37	KADEM Aydın Temsilciliği	Paydaş
14 Nisan	Eğitime Katılım	Öfke Kontrolü Eğitici Eğitimi	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Konferans Salonu	Sosyal çalışmacı, psikolog, uzmanlar, akademisyenler	2	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	Katılımcı
16 Nisan	Çalışmaya Katılım	Aile Çalıştayına	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Sultanhisar Huzurevi Konferans Salonu	Sosyal çalışmacı, psikolog, uzmanlar, akademisyenler	2	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	Katılımcı, temsilci

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

Nisan	Bilimsel Araştırma Önerisi	Kadına yönelik şiddet, göç, depresyon ve intihar eğilimi arasındaki ilişkiyi saptamak üzere ölçek kullanımı izinleri alınmış, anket oluşturulmuş ve etik onay alınmıştır. Bakanlık görüşlerinin alınmamasının ardından uygulamaya geçilecektir.	İzmir İktisat Kongresi Salonu	İl müdür ve müdür yardımcılar, Sosyal çalışmacı, psikolog, uzmanlar, akademisyenler	4	TBMM Başkanlığının Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Katılımcı temsilci	Yürütücü
9 Mayıs	Çalışmaya Katılım	İzmir Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Çalıştayı	İzmir İktisat Kongresi Salonu	İl müdür ve müdür yardımcılar, Sosyal çalışmacı, psikolog, uzmanlar, akademisyenler	4	TBMM Başkanlığının Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Katılımcı temsilci	Yürütücü
14 Mayıs	Konferans, Eğitim	Av. Züleyha Vardarlı:Şiddetin Karşısında En Güçlü Kale: Kadın ve Aile Konferansı+KADES eğitimi+ broşür dağıtım	ADÜ Aydın Meslek Yüksek Okulu Konferans Salonu	Akademisyenler, öğrenciler	120	KADEM Aydın Temsilciliği	Katılımcı temsilci	Yürütücü

Toplam 10 Faaliyet

Tablo 5: 2025 Ocak Haziran Faaliyetleri

Tablolarda da görüldüğü gibi merkezimizin faaliyetleri her geçen dönemde sayıca artmakta ve içerik bakımından çeşitlenip zenginleşmektedir. Yaz döneminde 2025 yılının Aile Yılı olması hasebiyle “Disiplinlerarası Bir Bakış Açısıyla Kadın ve Aile Sorunlarına Eleştirel Bir Yaklaşım ve Çözüm Önerileri II: Aileyi Anlamak” isimli kitap çalışması planlanmıştır. Bu çalışmada merkez yönetim kurulu öğretim üyelerimizin yanısıra pek çok farklı alandan akademisyenin de katılımı hedeflenmektedir. Ayrıca planlamalarımız arasında, çok sayıda üniversitenin Kadın ve Aile Çalışmaları merkezleri ile ortak yürütülecek bir kitap çalışması da bulunmaktadır.

Kadın merkezlerinin önemini ulusal düzeyde olduğu gibi yerel düzeyde de yapılan ve yapılacak çalışmalarla göstermek, toplumsal alanda katkı sunmak merkezimiz açısından önem taşımaktadır. Merkezimiz, akademik çalışmalara odaklanmanın yanısıra sahada bizzat ve sivil toplum kuruluşlarıyla, kamu kurumlarıyla iş birliği içerisinde olmanın önemine vurgu yapan çalışmaları yürütmekten ve yürütecek olmaktan onur duymaktadır.

Önümüzdeki dönemde de kadınların güçlenmesine, toplumsal eşitliğin sağlanmasına ve aile yapısının desteklenmesine yönelik çalışmalarımızı artırarak sürdürmeyi hedefliyoruz. Bu doğrultuda, destek veren tüm paydaşlarla birlikte daha adil, kapsayıcı ve sağlıklı bir toplum için çalışmayı kararlılıkla sürdüreceğimizi ifade ediyor; gelecekteki projelerimizin daha geniş kitlelere ulaşmasını temenni ediyoruz.

Kaynakça

- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi. “Akademisyenlerimizin Editörlüğünü Yaptığı Kitap Yayınlandı”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/akademisyenlerimizin-editorlugunu-yaptigi-kitap-yayimlandi-1000145852>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi. “Aydın Meslek Yüksekokulunda “Şiddetin Karşısında En Güçlü Kale: Kadın ve Aile” Konulu Seminer Gerçekleştirildi”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/aydin-meslek-yuksekokulunda-siddetin-karsisinda-en-guclu-kale-kadin-ve-aile-konulu-seminer-gerceklestirildi-1000163695>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi. “Genç KADEM Öğrenci Topluluğu, “İş Kulübü Eğitimi” Verdi”.

- Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/genc-kadem-ogrenci-toplulugu--is-kulubu-egitimi-verdi-1000138292>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi. “Güçlü Kadın, Güçlü Aile, Güçlü Türkiye” Çalıştayı Raporu Yayımlandı”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/guclu-kadin-guclu-aile-guclu-turkiye-calistayi-raporu-yayimlandi-1000143129>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi. “Öğretim Üyemiz, “Kadın ve Aile Çalışmaları Merkezleri Buluşması ve Deneyim Paylaşımı” Etkinliğine Katıldı”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/ogretim-uyemiz--kadin-ve-aile-calismalari-merkezleri-bulusmasi-ve-deneyim-paylasimi-etkinligine-katildi-1000138061>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi. “Üniversitemizde ‘Anadolu’ya Dokunan Hanım Eli’ Adlı Konferans Düzenlendi”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemizde-anadolu-ya-dokunan-hanim-eli-adli-konferans-duzenlendi-1000127232>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi. “Üniversitemiz ile Aydın Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Arasında İş Birliği Protokolü İmzalandı”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemiz-ile-aydin-aile-ve-sosyal-hizmetler-il-mudurlugu-arasinda-is-birligi-protokolu-imzalandi-1000153510>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi. “Üniversitemizde, “Disiplinlerarası Bakışla Kadın ve Sorunları” Konulu Panel Düzenlendi”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemizde--disiplinlerarasi-bakisla-kadin-ve-sorunlari-konulu-panel-duzenlendi-1000138082>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi. “Üniversitemizde “Dijital Genç Yapay Zekâ Ekosistemi Tanışma Toplantısı” Düzenlendi”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemizde-dijital-genc-yapay-zek-ekosistemi-tanisma-toplantisi-duzenlendi-1000144767>

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi.
“Üniversitemizde, Dünya Kadınlar Günü Paneli Düzenlendi”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemizde-dunya-kadinlar-gunu-paneli-duzenlendi-1000160713>

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi.
“Üniversitemizde Gönül İnşacısı Kadınlar: Okur Yazar Buluşmaları Devam Ediyor”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemizde-gonul-insacisi-kadinlar-okur-yazar-bulusmalari-devam-ediyor-1000128828>

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi.
“Üniversitemizde, “Güçlü Kadın, Güçlü Aile, Güçlü Türkiye Çalıştayı” Düzenlendi”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemizde--guclu-kadin-guclu-aile-guclu-turkiye-calistayi-duzenlendi-1000137998>

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi.
“Üniversitemiz İş Birliğinde Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü Paneli Düzenlendi”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemiz-is-birliginde-kadina-yonelik-siddetle-uluslararasi-mucadele-ve-dayanisma-gunu-paneli-duzenlendi-1000128751>

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi.
“Üniversitemizde, Kadın Cinayetlerine Dikkat Çekildi”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemizde-kadin-cinayetlerine-dikkat-cekildi-1000142646>

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi.
“Üniversitemizde Kitap Okuma Atölyesi ve Okur Yazar Buluşması Etkinlikleri Başladı”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemizde-kitap-okuma-atolyesi-ve-okur-yazar-bulusmasi-etkinlikleri-basladi-1000127911>

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Haber Merkezi.
“Üniversitemiz Öğretim Üyeleri Aile Çalıştayı’na Katıldı”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://haber.adu.edu.tr/haber/universitemiz-ogretim-uyeleri-aile-calistayi-na-katildi-1000162001>

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. “Faaliyet Alanları”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://akademik.adu.edu.tr/aum/kadinsorunlari/default.asp?idx=313339>

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. “2024- 2028 Birim Stratejik Planı”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://akademik.adu.edu.tr/aum/kadinsorunlari/default.asp?idx=36313632>

T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete. “15 Şubat 2011 Tarihli ve 27847 Sayılı Resmî Gazete”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://resmigazete.gov.tr/fihrist?tarikh=2011-02-15>

T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete. “1 Haziran 2021 Tarihli ve 31498 Sayılı Resmî Gazete”. Erişim: 10 Haziran 2025. <https://www.resmigazete.gov.tr/01.06.2021>

Toplumsal Eşitliğin İnşasında Kadınlar ve Kız Çocuklarını Güçlendirmek: Toplum, Sağlık, Davranış ve Önlem Alma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (TOSAM) Örneği

Prof. Dr. Nilüfer NARLI¹, Dr. Ayşe YILMAZ²

Giriş: TOSAM'ın Kurumsal Vizyonu

Bahçeşehir Üniversitesi bünyesinde 2012 yılında kurulan Toplum, Sağlık, Davranış ve Önlem Alma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (TOSAM), bireysel ve toplumsal sağlığı tehdit eden çok boyutlu sorunlara disiplinlerarası yaklaşımlarla çözüm üretmeyi amaçlamaktadır. TOSAM, Türkiye'de kadın merkezlerinin toplumsal katkısını artırmak amacıyla yürütülen çalışmalar kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitliğini hem kurumsal bir ilke hem de eylem çerçevesi olarak benimsemektedir. Toplum sağlığını etkileyen krizler, yalnızca bireylerin yaşam kalitesini değil, aynı zamanda sosyal dokunun bütünlüğünü tehdit etmektedir. Toplumsal dayanışmanın zayıflaması, sosyal uyumun bozulması ve toplumsal eşitsizliklerin derinleşmesi gibi geniş ölçekli dönüşümler, TOSAM'ın çalışmalarında yalnızca birer sağlık göstergesi olarak değil, aynı zamanda yapısal eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin tezahürü olarak ele alınmaktadır. Merkez, bu sorunlara bütüncül ve sosyolojik bir yaklaşımla müdahale ederek, toplumsal dönüşümü destekleyecek yenilikçi ve kapsayıcı politikalar üretmeyi amaçlamaktadır.

Temel Faaliyet Alanları

Merkezimiz, bireylerin psikolojik ve sosyal dayanıklılığını artırmaya, toplumsal kırılganlıkları önlemeye ve sürdürülebilir sosyal yapıların oluşumuna katkı sunmaya yönelik çok boyutlu projeler yürütmektedir. Özellikle kadınların ve kız çocuklarının sağlık, eğitim,

1 Bahçeşehir Üniversitesi Sosyoloji Bölüm Başkanı, TOSAM Müdürü, nilufer.narli@eas.bahcesehir.edu.tr

2 Bahçeşehir Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, TOSAM Müdür Yardımcısı, ayse.yilmazerten@bau.edu.tr

güvenlik ve katılım haklarını önceleyen bu projeler; afetler, göç ve kriz koşullarında daha da derinleşen eşitsizliklere karşı dirençli toplumlar inşa etmeyi hedeflemektedir. Göç, insan ticareti, siber şiddet, Türkiye’de kadın olmanın sosyoekonomik ve kültürel zorlukları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların güçlendirilmesi ve dijital çağın bireyler üzerindeki etkileri gibi güncel meseleler, merkezimizin temel odak alanlarını oluşturmaktadır. Bu konular, yalnızca bireylerin maruz kaldığı hak ihlalleri olarak değil, aynı zamanda yapısal eşitsizlikleri yeniden üreten toplumsal düzenin birer parçası olarak ele alınmakta; merkezimizin müdahale stratejileri bu çok katmanlı dinamikleri dikkate alarak şekillenmektedir. Bu meselelerde yürüttüğümüz araştırma ve uygulamaları, kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum ve özel sektör iş birlikleriyle hayata geçirmektediriz.

Kadınlar ve Kız Çocukları Perspektifinden Sosyolojik Bir Yaklaşım

TOSAM, kadınların ve kız çocuklarının karşı karşıya kaldığı yapısal eşitsizliklere sosyolojik bir duyarlılıkla yaklaşmakta, sağlık ve toplumsal refah politikalarını bu eşitsizliklerin giderilmesi yönünde yeniden düşünmektedir. Kadınlara yönelik çalışmalarımızda, toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler, çatışma ve savaş ortamlarında kadınların kırılabilirlikleri, modern kölelik bağlamında sömürü biçimleri gibi güncel konular ele alınmakta; kadınların sesini ve deneyimlerini görünür kılmayı amaçlayan araştırmalar yürütülmektedir.

Kız çocuklarına yönelik çalışmalarımız ise onların çocuk hakları çerçevesinde aktif bireyler olarak tanınmasını esas alır. Bu doğrultuda, çocuk katılımını artırmayı hedefleyen yaratıcı yöntemler aracılığıyla, kız çocuklarının kendilerini ifade edebilecekleri güvenli alanlar oluşturulmakta ve bu alanlar aracılığıyla ihtiyaçları, hayalleri ve toplumsal talepleri görünür kılınmaktadır. Bu yaklaşım yalnızca bireysel güçlenmeyi değil, aynı zamanda geleceğin güçlü kadınlarını ve demokratik bir toplumun temellerini atmayı hedeflemektedir.

Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesine Yönelik Uygulamalar ve Toplumsal Katkı

TOSAM, kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesini yalnızca saha projeleriyle değil, aynı zamanda eleştirel akademik tartışmalar ve kamuoyu farkındalığını artıran etkinliklerle desteklemektedir. 6 Aralık 2023 tarihinde, BAU Sosyoloji Bölümü iş birliğiyle düzenlenen

“Türkiye Bağlamında Cinsiyet Üzerine Bir Tartışma” başlıklı etkinlikte, toplumsal cinsiyet rolleri, erkekliğin sosyolojik olarak yeniden düşünülmesi ve eşitlikçi anlayışların inşası üzerine interaktif bir diyalog ortamı oluşturulmuştur. Bu etkinlik, üniversite öğrencilerinin yalnızca bilgi edinmesini değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda düşünsel bir pozisyon geliştirmesini hedefleyen pedagojik bir çerçeveye yürütülmüştür.

20 Kasım 2023'te, Dünya Çocuk Hakları Günü kapsamında düzenlediğimiz çalıştayda ise katılımcıların çoğunluğu kız çocuklarından oluşan bir grup çocukla haklar ve ihtiyaçlar üzerine tartışmalar gerçekleştirilmiş, atölye temelli etkinlikler düzenlenmiştir. Bu etkinlik, kız çocuklarının kendi seslerini duyurmalarına olanak tanımış, aynı zamanda çocuk katılımının kurumsal olarak nasıl desteklenebileceğine dair önemli bir örnek teşkil etmiştir.

Şubat-Nisan 2024 tarihleri arasında yürütülen bir başka çalışmada, çocukların dijital hakları ve dijital vatandaşlık temaları merkeze alınmıştır. Bu süreçte, hak temelli bir çerçeve benimsenerek, dijital ortamlarda çocukların karşılaştığı eşitsizlikler, özellikle toplumsal cinsiyet boyutuyla ele alınmıştır. Kız çocuklarının dijital alanlarda kendilerini özgürce ifade edebilmeleri, çevrim içi güvenliklerinin sağlanması ve eşit temsil olanaklarına erişimleri üzerine odaklanılmıştır. Proje kapsamında gerçekleştirilen etkinlikler, kız çocuklarının dijital yurttaşlık haklarına ilişkin farkındalıklarını artırmış, bu alandaki toplumsal eşitsizliklerin görünür kılınmasına katkı sunmuştur.

27 Mart 2024 tarihinde ise BAU Hukuk Fakültesi ve TÜLİP Sürdürülebilirlik Merkezi iş birliğiyle düzenlenen “Kadın Liderliği ve Sürdürülebilir Kalkınma” paneli, kadınların liderlik alanındaki deneyimlerini ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sürdürülebilir kalkınma üzerindeki etkisini görünür kılmıştır. Panelde yer alan konuşmacılar, üreme sağlığı, genç kadınların liderlik potansiyeli, kadın hareketleri ve nöroçeşitlilik gibi çok boyutlu konulara değinmiş; “Kadınlara Yatırım Yapın, İlerlemeyi Hızlandırın” mesajı etrafında toplumsal dönüşümün mümkün olduğunu vurgulamıştır.

7 Mayıs 2024'te düzenlenen “Belgelerle Cumhuriyet ve Kadın” başlıklı seminer ise, kadının toplumsal konumundaki tarihsel dönüşümü belge ve tanıklıklar üzerinden tartışmaya açarak, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine tarihsel bir perspektif kazandırmıştır. Cumhuriyet'in erken dönemlerinden günümüze kadının temsili, güçlenme süreçleri ve modernleşmeyle ilişkisi bu seminer aracılığıyla

görünür kılınmış; yerli ve yabancı öğrencilerin birlikte düşünmesini sağlayan çok dilli bir platform oluşturulmuştur.

Kurumsal İşbirlikleri ve Toplumsal Erişim

TOSAM, çalışmalarını çok paydaşlı bir işbirliği anlayışıyla yürütmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), ilçe belediyeleri, sivil toplum kuruluşları, diğer üniversitelerin araştırma merkezleri ve okullarla kurulan ilişkiler, merkezimizin yerel düzeyde etkinliğini ve toplumsal erişimini artırmaktadır. Bu işbirlikleri, araştırma sonuçlarının sahaya uygulanabilir hale gelmesini ve kırılgan grupların güçlendirilmesine yönelik çok boyutlu çözümler geliştirilmesini sağlamaktadır.

İBB ile yürütülen işbirlikleri bu stratejinin önemli örneklerinden biridir. Örneğin, 12 Haziran 2023'te İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin davetiyle düzenlenen Dünya Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Günü Farkındalık Semineri, özellikle kız çocuklarının hane içi emek yükü nedeniyle eğitimden ve toplumsal hayattan uzaklaşmasına odaklanmıştır. Bu seminer, çoğunluğu dezavantajlı kadınlardan oluşan ebeveyn topluluğuna yönelik gerçekleştirilmiş ve çocuk işçiliği meselesi toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle ele alınmıştır.

Bunun yanı sıra, 20 Mart 2025'te İBB Sosyal Hizmetler birimiyle düzenlenen bir seminerde, sosyal hizmet görevlilerine sahada özellikle yoksul ve kırılgan durumdaki kadınlarla çalışırken katılımın önemi aktarılmış, bu katılımın dezavantajlı gruplarda güçlenmeyi ve görünürlüğü nasıl artırabileceği tartışılmıştır.

Sonuç

Tüm bu çalışmalar TOSAM'ın, yalnızca akademik üretim yapan bir merkez olmanın ötesinde, yerelde toplumsal farkındalık yaratmayı, kırılgan grupların güçlenmesini desteklemeyi ve kapsayıcı sosyal politikaların oluşmasına katkı sunmayı hedefleyen bir kadın merkezi olarak konumlandığını göstermektedir. Karşılaşılan zorluklar – kurumlar arası koordinasyon eksiklikleri, toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığının kurumsal kültürlerde sınırlı düzeyde yer bulması gibi – bu hedeflerden sapmaya neden olmamakta; aksine, TOSAM'ın saha ile akademiye buluşturan, katılımcı ve dönüştürücü bir yol izleme kararlılığını pekiştirmektedir. Türkiye'de kadın merkezlerinin topluma katkısını görünür kılmayı amaçlayan bu özel sayıya, TOSAM örneği hem akademik bilgi üretimi hem de yerel düzeyde toplumsal eşitliği kurumsallaştırma çabaları bakımından güçlü bir katkı sunmaktadır.

Batman Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BATU-KAM)

Doç. Dr. Mehtap NASIROĞLU AYDIN¹

BATU-KAM Hakkında

Batman Üniversitesi'nde, kadın ve aile sorunları alanında, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel çalışmaların yapılması ve ilgili araştırmaların desteklenmesi; akademik ve toplumsal nitelikli panel, seminer, konferans, çalıştay ve benzeri toplantıların yapılması, eğitim çalışmalarında bulunulması, projeler geliştirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının oluşturulması amacıyla, 21 Eylül 2021 tarih ve 31605 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelikle "Batman Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği"ne istinaden Batman Üniversitesi'nde BATU-KAM kurulmuştur. Merkezin faaliyet alanları şunlardır:

a) Kadın araştırmaları konusunda lisansüstü programlar açılmasına katkıda bulunmak bu programlarda bilimsel çalışmalar geliştirmek ve bu alanda çalışacak nitelikli insan kaynağı oluşmasına katkı sunmak.

b) Kadın çalışmaları ile ilgili eğitim, hukuk, sosyoloji, tarih, psikoloji, ekonomi gibi birçok alanda araştırma yapmak proje oluşturmak ve projelerde yer almak.

c) İlgili mevzuat hükümleri kapsamında kadınların sosyal, siyasi ve ekonomik alanda karşılaştığı insani ve medeni hak ihlalleri, cinsiyet ayrımcılığı, her türlü şiddet, istismar ve ihmal, yıldırma, taciz, tecavüz ve ifade özgürlüğü kısıtlaması gibi kadınların her alanda karşılaştığı sorunların araştırılması, bu problemlere çözümler üretilmesi ve mevcut durumlarının iyileştirilmesi için bilimsel çalışmalar, etkinlikler ve toplantılar yapmak, dergi, kitap, rapor ve istatistiki

---

1 Batman Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, mehtap.nasiroglu@batman.edu.tr

veriler yayınlamak, eğitimler vermek, kurslar açmak, projeler geliştirmek ve uygulamak, yurt içi ve yurt dışından üniversiteler, kamu ve özel kurumlar, iş dünyası, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmak.

ç) Toplumsal yapıda kadın hakları ve sorunları konusunda farkındalık oluşturarak, kadınların hayatın her alanında karşılaştığı problemlerin, engellemelerin azaltılmasını sağlamak ve kadın haklarını destekleyici bir kültürün gelişmesine katkı sunacak faaliyet ve etkinliklerde bulunmak.

d) Kadınların bireysel yeteneklerini, mesleki bilgisini, sosyal, siyasi ve ekonomik alanda karar mekanizmalarına katılımlarını güçlendirecek, sosyal ve ekonomik gelişmeye de katkı sağlayacak çalışmalarda bulunmak.

e) Kadınların dünyada ve Ülkemizdeki sosyal, ekonomik, teknolojik ve internet temelli gelişmeler karşısında kapasitesini ve becerilerini geliştirici faaliyet ve etkinliklerde bulunmak.

f) Kadın istihdamı ve girişimciliğinin desteklenmesini sağlayıcı, kadının ekonomik alanda varlığını, katkısını, etkinliğini artırıcı ve ekonomik gücünü iyileştirici çalışmalar yapmak.

g) Kadınların yaşamın tüm alanlarında karşılaşılabilecekleri temel sorunların erken dönemde tespit edilmesi, önlenmesi ve azaltılmasına yönelik önleyici, bireysel, sosyal, ekonomik, hukuki stratejiler, politikalar ve kurumsal mekanizmalar geliştirmek.

Toplumsal Katkı Faaliyetleri

Bu merkez ile bölgelerarası dengesizliğin, kalkınma sorunlarının derinden hissedildiği Batman ilinde dezavantajlı bir grup olarak kadınların gelişme sürecine katkı sunmak hedeflenmiştir. Merkezin kurucu Müdürü Doç. Dr. Mehtap Nasıroğlu Aydın bu hedef ve faaliyet alanı doğrultusunda birçok etkinlik ve toplumsal katkı oluşturan faaliyetler gerçekleştirmiştir. Bunlardan ön plana çıkanlar aşağıdaki özetlenmiştir.

- 29 Eylül 2021 tarihinde, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı Semineri gerçekleştirildi. Akademik ve idari personelin katıldığı seminer, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü tarafından hazırlandı, seminere konuşmacı olarak bir psikolog davet edildi.

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

- 21 Ekim 2021 tarihinde, Batman Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Açılış Etkinliği yapıldı. Rektör Prof. Dr. İdris Demir, BATU-KAM'ın açılış etkinliği kapsamında “Uluslararası İlişkiler Disiplininde Kadın Çalışmaları ve Feminist Yaklaşım” isimli bir konferans vermişlerdir. Konferansa, paydaşlarımız arasında yer alan Batman Kent Konseyi Kadın Meclisi üyeleri, çok sayıda öğrenci, akademik ve idari personel katıldı.

- 22 Kasım 2021 tarihinde, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında etkinlik düzenlendi. Batman Üniversitesi, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Kent Konseyi Kadın Meclisi ile birlikte Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele temalı bir konferans verildi.

- 21 Mart 2022 tarihinde, Batman Üniversitesi ile TÜPRAŞ iş birliğinde “Genç Beyinlerde İnovasyon ve Kadın Gücü Girişimcilik Programı” başlatıldı. Bu süreçte, BATU-KAM kurucu Müdürü Doç. Dr. Mehtap Nasıroğlu Aydın merkez faaliyetlerinin ötesinde bireysel gayret ile sürecin yönetilmesi ve ilerlemesine katkı sunmuştur.

- 4 Kasım 2022 tarihinde, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitimi düzenlendi. İçişleri Bakanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütülen “Kadına El Kalkamaz” projesi kapsamındaki eğitim, J. Asb. Kd. Çvş Elvan Veriralmaz Peköz tarafından gerçekleştirildi. ‘Müdahale’, ‘Şiddete Maruz Kaldığınızda Yararlanabileceğiniz Haklar’, ‘Şiddet Uygulayan Kişi Hakkında Alınabilecek Tedbirler’, ‘Şiddete Maruz Kalan Nerelere Başvurabilir?’ gibi başlıklar anlatıldı.

- 5 Aralık 2022 tarihinde, Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda farkındalığı artırmak amacıyla birçok etkinliğin düzenlendiği üniversitemizde, “Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele” kapsamında Üniversitemiz BATU-KAM tarafından “Kadına Karşı Şiddete Hayır!” etkinliği düzenlendi. Üniversitemiz Rektörü Prof. Dr. İdris Demir, BATU-KAM Müdürü Doç. Dr. Mehtap Nasıroğlu Aydın ve TÜPRAŞ Kurumsal İletişim Müdürü Çiler Teber tarafından açılış konuşmalarının gerçekleştirildiği etkinlikte, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Ülke Direktör Yardımcısı Zeliha Ünal, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi HeForShe Türkiye Koordinatörü Sinem Aydın ve Koç Holding Sürdürülebilirlik ve Paydaş İlişkiler Yöneticisi Pelin Kihitir’in konuşmacı oldukları bir panel gerçekleştirildi.

- 1 Aralık 2023 tarihinde, Batman Valiliği himayesinde; Üniversitemiz, TÜPRAŞ ve Birleşmiş Milletler Kadın Birimi'nin

katılımıyla düzenlenen “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele için 16 Günlük Aktivizm Kampanyası” kapsamında her yıl 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Gününde başlayıp 10 Aralık İnsan Hakları Günü’ne kadar devam eden 16 Günlük Aktivizm Kampanyası gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda, 30 Kasım 2023 tarihinde Nejat Nasıroğlu Külliyesi Hatice Nasıroğlu Konferans Salonu’nda bir konferans düzenlendi. Etkinlikte Batman Valisi Ekrem Canalp’in eşi Dr. Ayten Canalp, Üniversitemiz Rektörü Prof. Dr. İdris Demir, Üniversitemiz Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Mehtap Nasıroğlu Aydın, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) HeForShe Türkiye Koordinatörü Sinem Aydın ve TÜPRAŞ Kurumsal İletişim Müdürü Çiler Teber konuşmacı olarak yer aldı. Farkındalık amacıyla düzenlenen konferansa; lise ve üniversite öğrencileri, akademisyenler, kamu çalışanları katıldı. Kadınlara yönelik şiddetin insan hakları ihlali olduğuna dikkat çekilen konferansta katılımcılar, çözüm önerileriyle ilgili değerlendirmelerini paylaşarak, atılması gereken adımlara yönelik görüşler sundu.

- 17 Ocak 2024 tarihinde, Üniversitemiz ve TÜPRAŞ iş birliğiyle yürütülen ‘Genç Beyinlerde İnovasyon ve Kadın Girişimcilik Programı’ ilk mezunlarını verdi. Üniversitemiz ev sahipliğinde gerçekleşen sertifika takdim kapanış törenine Batman Valisi’nin Eşi Dr. Ayten Canalp, Üniversitemiz Rektörü Prof. Dr. İdris Demir, Doç. Dr. Mehtap Nasıroğlu Aydın, Batman Rafineri Müdürü Volkan Demirtaş, TÜPRAŞ Kurumsal İletişim Müdürü Çiler Teber, Tüpraş İnovasyon ve Girişim Sermayesi Müdürü Funda Çetin, İnovasyon Koordinatörü Melis Yırçı, akademisyenler ve çok sayıda öğrenci katıldı.

Programa katılan 40 üniversite öğrencisi; girişimcilik, teknoloji ve inovasyon alanında aldığı eğitim ve edindikleri deneyimle geleceğinin şekillenmesine katkı sağlayacak pek çok yetkinlik kazandı ve başarılı genç beyinlere sertifikaları sunuldu. Programda ‘Genç Beyinlerde İnovasyon ve Kadın Programı’ kapsamında genç beyinlere yönelik inovasyonun teşvik edilmesi ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi hedeflendi. Programın ilk etabında tüm öğrencilere yönelik İnovasyon ve Girişimciliğin Temelleri Seminerleri düzenlendi. İkinci etapta ise değerlendirmelere göre seçilen 3. ve 4. sınıf lisans öğrencilerinden oluşan 40 kişilik bir gruba, yoğunlaştırılmış girişimcilik eğitimleri verildi. İçeriği TÜPRAŞ tarafından özel olarak üniversite öğrencilerine yönelik olarak hazırlanmış Girişimcilik Programı’nın yüzde 60’ını kız öğrenciler oluşturdu.

- 8 Mart 2024 tarihinde, Üniversitemizde “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” dolayısıyla düzenlenen konferansta “Ekolojik Sanat ve Onarıcı Kadın Emegi” konuları ele alınarak farkındalık oluşturulmaya çalışıldı. Program, BATU-KAM Müdürü Mehtap Nasıroğlu Aydın’ın konuşmalarıyla başladı. Nasıroğlu Aydın yaptığı konuşmada 8 Mart’ın bir anma günü mü yoksa bir kutlama günü mü olduğu üzerinde durarak, Kadınlar Günü’nün tarihine değindi. Dünya Emekçi Kadınlar Günü olarak tarihe geçmiş 8 Mart’ın hikâyesinin aslında insan hakları temelinde kadınların sosyal bilinçleri için savaşarak kazandığı bir mücadeleyi esas aldığını belirtti ve tüm kadınlarımızın kadınlar gününü kutladığını ifade etti.

- 10 Mart 2025 tarihinde, Üniversitemiz Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi ve BATÜ-KAM Müdürü Doç. Dr. Mehtap Nasıroğlu Aydın, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında özel bir etkinlik düzenledi. Çevrim içi olarak gerçekleştirilen etkinliğin konuğu, Türkiye’nin ilk kadın valisi Dr. Lale Aytaman oldu.

Sonuç ve Değerlendirme

Bölgelerarası dengesizlik noktasında geride kalan Güneydoğu Anadolu Bölgesi, özelde TRC3 Bölgesi ve bilhassa Batman ilinde kadınlara yönelik sorunların geçen zaman içerisinde derinden yaşandığı bilinen bir realitedir. Bu bağlamda, merkez olarak gerçekleştirilen faaliyetlerle akademik ve idari personelin yanı sıra öğrencilere ve ulaşabildiğimiz kesimlere yönelik toplumsal katkı sunulmaktadır. Şimdiye kadar BATU-KAM bünyesinde yapılan eğitim, panel, konferans ve farkındalık oluşturmak için hazırlanan faaliyetlerin yanı sıra özellikle öğrencilere yönelik somut adımların atıldığı TÜPRAŞ iş birliği ile yapılan etkinlikler toplumsal katkı açısından önem arz etmektedir. Yapılan faaliyetlerde paydaşların katılımına her daim hassasiyet gösterilmektedir.

Batman Üniversitesi BATU-KAM olarak yapmış olduğumuz her faaliyette Batman Valiliği’nin desteğini hissettik. En önemli paydaşlarımızdan olan Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile Kent Konseyi Kadın Meclisi de söz konusu etkinliklere her daim katkı sundular. BATU-KAM Müdürü olarak öncelikle şahsıma, kurumuma akabinde öğrencilerimize ve kente katkı sunan; TÜPRAŞ Kurumsal İletişim Müdürü Çiler Teber’i, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Ülke Direktör Yardımcısı Zeliha Ünaldı’yı, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi HeForShe Türkiye Koordinatörü Sinem Aydın’ı, Koç Holding Sürdürülebilirlik ve Paydaş İlişkiler Yöneticisi Pelin Kıhtır’i, TÜPRAŞ İnovasyon ve Girişim Sermayesi Müdürü Funda Çetin’i ve TÜPRAŞ

İnovasyon Koordinatörü Melis Yirçi'yi bilhassa burada da anmak isterim.

Yaklaşık 5 yıldır BATU-KAM müdürü olarak görev yaptığım süreçte çeşitli zorluklarla karşılaştım ancak yaşadıklarımı bir zorluk olarak görmekten çok aşılması gereken hedef olarak değerlendirdiğim için bu metinde özellikle faaliyetler, kazanımlar ve toplumsal katkıya yer vermek istedim. Bu görevi, şahsıma tevdi eden Batman Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İdris Demir'e kurumumuza ve kentimize yönelik katkıları için teşekkür ederim.

Yerel Dinamiklerden Toplumsal Güçlenmeye: Bayburt Üniversitesi Kadın ve Aile Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin Rolü ve Etkisi

Doç. Dr. Huriye KADAKAL¹

Kadınların güçlenmesi ve aile yapısının desteklenmesi, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda yerel, ulusal ve küresel düzeyde öncelikli alanlardan biri haline gelmiştir. Kadın ve aile, toplumun temel yapı taşlarını oluşturan iki ana unsur olarak, sosyal, kültürel, ekonomik ve hukuki birçok alanla doğrudan ilişkilidir. Bu alanlarda yaşanan dönüşümler, toplumsal gelişmişlik düzeyinin hem bir yansıması hem de belirleyicisidir. Türkiye'de son yıllarda kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve aile yapısının güçlendirilmesi alanlarında yürütülen çalışmalar, yerel düzeydeki uygulama ve araştırma merkezlerinin rolünü artırmıştır. Bu bağlamda, 2014 yılında kurulan **Bayburt Üniversitesi Kadın ve Aile Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BUKAM)**, bölgesel ölçekte kadın ve aileye dair sorunlara akademik bakışla çözüm üretmeyi hedefleyen, aynı zamanda ulusal politikalarla uyumlu çalışmalar yürüten önemli bir kurumdur. Merkezin kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımı, aile içi iletişimin güçlü hale getirilmesi ve şiddetle mücadele gibi konularda gerçekleştirdiği çalışmalar, yerel kalkınmanın toplumsal boyutuna işaret etmektedir.

Merkezin Temel Faaliyet Alanları

BUKAM, kadın ve aile konularında bilimsel araştırmalar yapmak, toplumu bilgilendirme faaliyetleri yürütmek, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve akademik yapılar arasında köprü görevi görmek üzere yapılandırılmıştır. Merkezin faaliyet alanları aşağıdaki başlıklarda toplanabilir:

---

1 Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, huriyekadakil@bayburt.edu.tr

1. Araştırma ve Yayın Faaliyetleri:

Kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, aile içi iletişim, şiddetle mücadele gibi konularda yerel düzeyde veri toplama, analiz etme ve akademik yayın üretme çalışmaları yürütülmektedir. Bayburt ilinde kadının statüsü, aile yapısı ve sosyoekonomik koşullara dair saha çalışmaları bu kapsamda önemli yer tutmaktadır.

2. Eğitim ve Seminer Programları:

BUKAM, toplumun farklı kesimlerine yönelik seminerler, çalıştaylar ve eğitim programları düzenlemektedir. Bu programlarda özellikle kadınlara yönelik hak temelli eğitimler, aile içi iletişim seminerleri ve psikososyal destek atölyeleri öne çıkmaktadır. Katılımcı profili, üniversite öğrencilerinden kamu çalışanlarına, ev kadınlarından yerel STK temsilcilerine kadar geniş bir kitleyi kapsamaktadır.

3. Farkındalık Kampanyaları:

Öğrencilere, kadınlara ve aile bireylerine yönelik farkındalık artırıcı faaliyetler, ulusal ve uluslararası özel günlerde yürütülen etkinliklerle sürdürülmektedir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü, 15-21 Mayıs Uluslararası Aile Haftası gibi tarihlerde düzenlenen konferanslar, seminerler, paneller, sergiler ve yürüyüşler kamuoyunun ilgisini çekmektedir. Radyo programlarına katılım sağlanarak üniversitenin ve merkezin görünürlüğü artırılmaktadır. Bu etkinlikler hem akademik hem toplumsal katılımı teşvik etmektedir.

4. Danışmanlık ve Destek Hizmetleri:

Merkez, kadınlara yönelik psikolojik, hukuki ve sosyal destek alanlarında rehberlik hizmetleri sunmakta; ilgili kurumlara yönlendirme sağlamaktadır. Ayrıca, ekonomik anlamda kadın girişimciliğini teşvik edici kurumsal düzenlemelere dair farkındalık düzeyinin artırılması merkez tarafından gözetilen bir diğer danışmanlık ve destek hizmetleri örneğini teşkil etmektedir. Bu faaliyetler, merkezin hem akademik hem de uygulayıcı kimliğini pekiştirmektedir.

Hedefler ve Vizyon

BUKAM'ın hedefi, kadının sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamda eşit birey olarak yer almasını sağlamak ve aile yapısını güçlendiren politikaların oluşturulmasına katkı sunmaktır. Bu doğrultuda merkezin vizyonu, bilimsel bilgi üretimi ile toplumsal fayda arasında güçlü bir köprü kurarak, Bayburt özelinde model oluşturabilecek projeler geliştirmektir.

Merkezin temel hedefleri şu şekilde özetlenebilir:

- Kadınların toplumsal, ekonomik ve siyasal alanlara etkin katılımını desteklemek,
- Aile yapısının güçlendirilmesine yönelik koruyucu ve önleyici politikalar üretmek,
- Aile içi ilişkileri destekleyecek eğitim ve rehberlik programları geliştirmek,
- Üniversite-toplum etkileşimini güçlendirerek sosyal sorumluluk bilincini yaymak,
- Kadın ve aile çalışmalarında disiplinler arası işbirliğini yaygınlaştırmak,
- Ulusal kalkınma hedefleri ile uyumlu, yerel odaklı sosyal politika önerilerinin geliştirilmesini sağlamak.

Merkez bu hedeflere ulaşabilmek için çok disiplinli bir yaklaşım benimsemekte; sosyoloji, psikoloji, hukuk, halk sağlığı ve iletişim gibi farklı alanlardan uzmanlarla işbirliği yürütmektedir.

Projelerde İşbirlikleri ve Akademik Katkı

BUKAM, gerçekleştirdiği projelerde Bayburt Valiliği, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Göç İdaresi, Bayburt belediyesi ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde çalışmaktadır. Bu işbirlikleri, proje uygulama sürecinde kaynakların daha etkin kullanılmasını sağlamak ve proje çıktılarını daha geniş kitlelere ulaştırmaktadır.

Örneğin, “Kadınların Ekonomik Güçlenmesi İçin Kooperatifçilik Eğitimi” başlıklı projede, Bayburt Belediyesi ve Tarım İl Müdürlüğü ile işbirliği yapılmıştır. Proje kapsamında kadınlara yönelik girişimcilik, üretim kooperatifleri kurma, dijital pazarlama ve finansal okuryazarlık eğitimleri verilmiştir. Bu tür projeler, kadınların ekonomik hayata katılımını teşvik ederken, aynı zamanda kırsal kalkınmaya da katkı sağlamaktadır.

Ayrıca, merkez tarafından yürütülen projeler akademik bilginin sahaya taşınmasına önemli katkılar sunmaktadır. Üniversitenin diğer fakülteleriyle (özellikle Eğitim Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi) işbirliği içinde yürütülen disiplinler arası çalışmalar, merkezin akademik zeminini güçlendirmektedir.

Karşılaşılan Zorluklar

BUKAM'ın yürüttüğü çalışmalarda yapısal, sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyde bazı zorluklarla karşılaştığı görülmektedir:

Faaliyetler sürdürürken karşılaşılan en önemli zorluklardan biri, yerel düzeyde var olan önyargılar ve bilinç eksikliğidir. Kadınların kamusal alanda daha görünür hale gelmesi, özellikle kırsal alanlarda geleneksel toplumsal normlarla çatışabilmektedir. Bazı kesimlerde önyargıların bulunması, farkındalık çalışmaları için ek çaba gerektirmektedir.

Ayrıca, yerel kurumlarla işbirliğinin sürekliliği ve kurumsal koordinasyonun zaman zaman kesintiye uğraması, projelerin sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, BUKAM yönetimi, sürekli diyalog ve işbirliği esaslı bir çalışma kültürü inşa etmeye özen göstermektedir.

Küçük bir üniversite olması nedeniyle; finansal kaynakların sınırlılığı ve sınırlı insan kaynağı, merkez faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. Gönüllü uzman desteğinin sürekliliği konuları da merkezin kapasitesini zaman zaman sınırlayan faktörler arasındadır. Özellikle uzman personel istihdamı ve saha çalışmalarının maliyeti, merkez tarafından geliştirilen projelerde dikkate alınan temel sınırlılıklardandır.

Toplumsal Katkı ve Yerel Dönüşüm

BUKAM'ın Bayburt iline yaptığı en önemli katkı, kadının güçlenmesi konusunda yerel düzeyde oluşturduğu farkındalık ve dönüşümdür. Kadınların daha bilinçli, kendine güvenen bireyler olarak toplumda rol almasına zemin hazırlayan çalışmalar, uzun vadede toplumsal kalkınmaya doğrudan katkı sağlamaktadır.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında seminerler düzenleniyor. Seminerlerde kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mücadele yolları konusunda kapsamlı

sunumlar yapılırken, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen Kadın Acil Destek (KADES) uygulamasının önemi vurgulanıyor.

Kadın ve Aile Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezimiz, Çocuk Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezimiz ve Spor Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezimiz koordinasyonunda dezavantajlı çocuklarımıza yönelik üç haftalık etkinlik dizileri olarak planlanan “Aile Üniversitesi Bilim, Kültür, Sanat ve Spor Etkinlikleri” düzenleniyor. Üniversitemizin araştırma merkezleri ortak projelerde bir araya gelebiliyor.

“Uluslararası Öğrenciler Perspektifinden Kadın’a Bakış” isimli panelde uluslararası kimlikli öğrencilerimiz, kendi kültürleri özelinde bir kimlik yansımalarını yorumladılar. Kadın kimliğini kendi kültürleri ile Türkiye’de deneyimlemek arasındaki değişimleri örneklerle anlatan panelist öğrenciler, her kültürde ve coğrafyada kadının yaşamın sembolü olduğunda hemfikir olduklarını belirttiler. Bayburt İl Göç İdaresi de panelimize katılarak işbirliği sağlamıştır.

11 Ekim Dünya Kız Çocukları gününde Demirözü Meslek Yüksekokulunda lise öğrencilerine eğitim semineri düzenlenerek, ilçedeki vatandaşlarımıza da ulaşım sağlanmıştır.

Bayburt’ta hizmet veren kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) yer aldığı Bayburt’un sürdürülebilir kalkınması için önemli dinamik güçler olarak gördüğümüz kadın ve aileyi merkeze alan Bayburt Aile Çalıştayına katılarak toplumsal katkı arayışlarına ve çözüm müzakerelerine ortak oluyoruz.

BUKAM, yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde projeler geliştirerek etki alanını genişletmektedir. Bu işbirlikleri, hem proje kaynaklarının verimli kullanımını hem de etkinliğin tabana yayılmasını sağlamaktadır.

Merkez, sadece kadınların değil, aynı zamanda aile biriminin tamamının desteklenmesine yönelik faaliyetleriyle toplumsal yapının dayanıklılığını artırmaktadır. Bu kapsamda aile içi iletişim, çocuk gelişimi, evlilik danışmanlığı gibi alanlarda verilen eğitimler, bireylerin yaşam kalitesine doğrudan katkı sunmaktadır.

Ayrıca üniversite öğrencilerinin gönüllü olarak bu projelere katılması, üniversite-toplum ilişkisini pekiştirmekte, sosyal sorumluluk bilincini artırmaktadır. Böylece, üniversite ile toplum arasındaki bağ daha da güçlenmektedir. Merkez tarafından yürütülen faaliyetler, yerel yönetimler ve kamu kurumlarının politika üretme

süreçlerine de veri ve öneri düzeyinde katkı sunmakta; Bayburt'un sosyal kalkınma vizyonuna entegre olmaktadır.

Sonuç

Bayburt Üniversitesi Kadın ve Aile Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi, yerel ölçekte kadınların ve ailelerin karşılaştığı sorunlara bilimsel bir perspektifle yaklaşarak toplumsal fayda üretmeyi amaçlayan önemli bir akademik kurumdur. Faaliyet alanlarının çeşitliliği, hedeflediği dönüşüm ve işbirliğine dayalı proje anlayışı, merkezin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkısını artırmaktadır. Karşılaştığı zorluklara rağmen BUKAM, yerelden başlayan sosyal dönüşümün güçlü bir aktörü olarak hem akademik dünyaya hem de yerel yönetime örnek teşkil etmeye devam etmektedir. Kadınların güçlendirilmesi, aile yapısının desteklenmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması yönünde önemli işlevler üstlenmektedir. Yürütülen projeler, akademik üretkenlik ve saha temelli uygulamalar, merkezin etkisini sadece Bayburt iliyle sınırlı kalmaksızın bölgesel düzeyde yaygınlaştırmaktadır.

Gelecek dönemde merkezin kurumsal kapasitesinin artırılması, akademik işbirliklerinin genişletilmesi ve sürdürülebilir finansman modellerinin geliştirilmesi, yürütülen çalışmaların kalıcılığı açısından kritik önemdedir. Ayrıca, toplumun farklı kesimlerini kapsayacak şekilde daha katılımcı mekanizmaların oluşturulması, merkezin etki alanını derinleştirecektir.

Sonuç olarak BUKAM, yerelden evrensele toplumsal dönüşümün önemli bir taşıyıcısı olarak işlev görmekte; kadının güçlenmesini ve ailenin sağlıklı yapısının korunmasını akademik ve uygulamalı temellerle desteklemeye devam etmektedir.

Akademiden Topluma Uzanan Bir Farkındalık Köprüsü: Bursa Uludağ Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BUKAM) ve Sosyal Dönüşümün Yeni Yüzü

*Prof. Dr. Nimet Haşıl KORKMAZ¹, Prof. Dr. Nuray AKBUDAK², Doç.
Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN³*

Modern dünyada üniversiteler, sadece bilginin üretildiği ve kapalı devre akademik tartışmaların yapıldığı fildişi kuleler olma rolünü çoktan geride bırakmıştır. Bugünün yükseköğretim anlayışı, bilginin toplumsal bir faydaya dönüşmesini, yerel sorunlara bilimsel çözümler üretilmesini ve üniversitenin içinde bulunduğu şehirle organik bir bağ kurmasını zorunlu kılmaktadır. Bursa Uludağ Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BUKAM), yeni nesil üniversite vizyonunun en somut ve dinamik temsilcilerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. BUKAM, akademik çalışmalarını kampüs dışına çıkarıp doğrudan Bursa'nın sosyal dokusuna, ailelerin yaşam odalarına ve kadınların istihdam alanlarına taşımayı temel gaye edinmiştir.

BUKAM'ın Kurumsal Kimliği: Vizyon ve Misyonun Sosyal İzdüşümü

Merkezimizin Vizyonu bireylerin bilinçlendiği, fırsat eşitliğinin sağlandığı ve şiddetten arınmış bir toplum yapısının inşasında referans kabul edilen; yerel dinamikleri evrensel değerlerle buluşturan bir merkez olmaktır. Bu kapsamda misyonumuz kadınların toplumsal statüsünün yükseltilmesi ve aile kurumunun sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi için eğitim, seminer ve farkındalık çalışmaları yürütmek; cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddetle mücadele ve aile

- 1 Bursa Uludağ Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, nhasil@uludag.edu.tr
- 2 Bursa Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, nakbudak@uludag.edu.tr
- 3 Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü, pinarbag@uludag.edu.tr

içi iletişim konularında çözüm odaklı projelerle toplumsal refaha katkı sağlamaktır. Bu doğrultuda BUKAM'ın vizyonu, cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusunda sadece bir gözlemci veya raporlayıcı olmak değil; bu süreçlerin bizzat mimarı ve dönüştürücüsü olmaktır. Bu vizyon, Bursa gibi sanayi, tarımın ve teknolojinin iç içe geçtiği, demografik yapısı zengin bir şehirde, kadınların karşılaştığı özgün sorunlara özgün çözümler üretmeyi gerektirir.

Merkezin misyonu ise, bilimsel veriyi bir “savunuculuk” aracına dönüştürmektir. Kadın ve aile odaklı sorunlara getirilen her bilimsel çözüm, BUKAM'ın sosyal kanalları aracılığıyla halka ulaştırılır. Bu süreçte merkez, akademi ile toplum arasında çift yönlü bir köprü görevi görür. Akademiden topluma bilgi akışı sağlarken, toplumdan topladığı verileri ve ihtiyaçları da yeni akademik araştırmaların konusu haline getirir. Bu bağlamda, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Nilüfer Sosyal Hizmetler Merkezi ile ortak çalışmalar yürütülmektedir. Örneğin; dijital bağımlılık ve evlilik öncesi eğitimler verilmiştir.

Sosyal Etkinliklerde İş Birliği Kültürü ve Çocuk Hakları

BUKAM'ın en güçlü yönlerinden biri, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları ile kurduğu sürdürülebilir iş birliği ağlarıdır. Özellikle Çocuk Hakları konusunda yürütülen çalışmalar, Merkezin “Gelecek Nesiller” odaklı yaklaşımını ortaya koymaktadır. Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Bursa Kent Konseyi ile düzenlenen ortak forumlar, çocukların kentsel yaşamdaki temsilini ve haklarını gündeme taşıyan önemli platformlar olmuştur. BUKAM, bu tür platformlarda sadece bir katılımcı değil, aynı zamanda bilimsel veriyi karar vericilere sunan bir danışman rolü üstlenmektedir. Ayrıca, 3 Aralık Dünya Engelliler Günü kapsamında Engelli Kadınlar Derneği Başkanı ile bir araya gelinerek ortak çalışma olanakları değerlendirilmiş; ŞÖNİM ile iş birliği içerisinde “Şiddetsiz Yaşam Etkinliği” düzenlenmiştir.

Bilimde Kadın: Geleceğin Rol Modellerini İnşa Etmek

Kadınların bilimsel alandaki temsili, BUKAM'ın en öncelikli sosyal gündem maddelerinden biridir. 12 Şubat 2025'te gerçekleştirilen “Uluslararası Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü” semineri, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde verilerek bilim dünyasındaki kadın figürlerini genç nesillere birer rol model olarak sunmuştur. BUKAM, bilimi kadınlarla, kadınları bilimle

buluştururken; Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde düzenlenen “3rd International Interdisciplinary Congress of Women in Science” kongresine sunulan 3 ayrı sözlü bildiri ile katılım sağlanmıştır..

Sosyal Sahada Yenilikçi Adımlar: Dijital Okuryazarlıktan Tarıma

BUKAM'ın etkinlik yelpazesi, toplumun en güncel ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir. Özellikle kadınların dijital dünyada güçlenmesi amacıyla düzenlenen “Kadınlar İçin Dijital Okuryazarlık ve Güvenlik” seminerleri, teknolojinin kadın hakları savunuculuğundaki rolünü ön plana çıkarmıştır.

Cumhuriyetimizin 101. yılına özel düzenlenen “Cumhuriyet ve Kadın Hakları: Geçmişten Geleceğe” paneli, akademik birikimin tarihsel bir perspektifle harmanlanarak geniş kitlelere sunulduğu bir “hafıza tazeleme” etkinliği olmuştur. BUKAM, şiddetle mücadele ve farkındalık eğitimlerini sahanın her noktasına taşımaktadır. Bu doğrultuda, KYK'ya bağlı Uludağ Kız Yurdu, Nilüfer Hatun Kız Yurdu ve Uluşehir Kız Yurdu'nda öğrencilere yönelik “Flört Şiddeti” seminerleri verilmiştir. Dijitalleşen dünyaya uyum kapsamında ise UZEM üzerinden akademik ve idari personel için “Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Hakları” eğitim videoları hazırlanmıştır. Bilimsel faaliyetlerimizi uluslararası alana taşıma hedefiyle Türk ve Dünya Kadın Araştırmaları Kongresi'nde “Spor ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” sunumu gerçekleştirilmiştir.

Bursa'da Bir İlk: Ebeveyn Zirvesi ve Sosyal Dayanışma

15 Şubat 2025 tarihinde Mete Cengiz Kongre ve Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilen “Ebeveyn Zirvesi”, Bursa'da bu kapsamda düzenlenen ilk büyük organizasyon olma özelliğini taşımaktadır. Bursa Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve BUREV paydaşlığında yapılan bu zirve, “Bir Oyuncak Bir Kitap Hediye Eder Misin?” kampanyasıyla taçlanmıştır. Zirve, ebeveynlik pratiklerini akademik bir süzgeçten geçirirken, aynı zamanda çocukların eğitim materyallerine erişimi konusunda toplumsal bir seferberlik başlatmıştır.

TÜBİTAK Projeleri ile Sosyal İnovasyon

BUKAM'ın sosyal etkinlikleri, projelerle desteklenen stratejik bir planın ürünüdür. Nisan 2025 tarihinde kabul edilen TÜBİTAK 4004 (“Eğitimde Etkileşim, Eylem, Esenlik”) projesi, doğa ve bilim eğitimini sosyal birer esenlik aracına dönüştürmektedir. Öte yandan, TÜBİTAK 3005 projesi (“Erken Çocuklukta Öğrenme Güçlüğü: Mobil Uygulamalarla Zenginleştirilmiş Ebeveyn Eğitim Programı”), teknolojiyi sosyal bir destek mekanizması olarak kurgulamaktadır. Bu projelerle BUKAM, dijitalleşen dünyada kapsayıcı eğitimin destekçisi olarak ebeveynlerin yanında yer alarak akademik bilgiyi pratik çözümlere dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

Küresel Sorunlar, Yerel Yankılar: İklim Adaleti

Merkezimiz, toplumsal cinsiyet eşitliğini küresel bir kriz olan iklim değişikliği perspektifinden de ele almaktadır. Web of Science veri tabanında taranan “Climate Justice For Whom: Impacts of Climate Change on Woman and Solutions” isimli eser, bu alandaki akademik savunuculuğumuzun temelidir. Prof. Dr. Nimet Haşıl Korkmaz ve Prof. Dr. Nuray Akbudak'ın katkılarıyla hazırlanan bu çalışma, iklim krizinin kadınlar üzerindeki etkilerini bilimsel bir dille dünyaya duyurmaktadır.

Gelecek Vizyonu: 2026 ve Sürdürülebilir Sosyal Etki

Gelecek vizyonumuzun odak noktasında; dijital dönüşüm, uluslararası ağ oluşturma ve sosyal girişimcilik yer almaktadır. Kadın ve ailenin sosyal ve ekonomik güçlenmesi adına, kadınlar özelinde başlatılacak “Akademik Mentorluk Programları” planlanarak sosyal etkinliklerimizi ekonomik güçlenme ile birleştirmesi amaçlanmaktadır. Uluslararası alanda ise, Avrupa Birliği çerçeve programları kapsamında iklim adaleti ve bilimde kadın temalarında küresel ortaklıklar kurmak önceliğimizdir.

BUKAM, Bursa için bilimin halkla buluştuğu ve sosyal açıdan bunu pek çok kuruma yansıtan bir merkezdir. Üniversite öğrencileri başta olmak üzere, akademik ve idari personelinin ve ailelerinin hayatına dokunan her bir faaliyet, daha eşit ve aydınlık bir geleceğin müjdecisidir. BUKAM, akademi ile toplum arasındaki o sarsılmaz köprüyü her gün biraz daha sağlamlaştırarak yürümeye devam edecektir.

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

FAALİYET ADI	TÜRÜ	PAYDAŞLAR	TARİH	ROLÜ
Yaşamdan Başarılı Kadınlar Buluşması	Söyleşi	-	8 Mart	Yürütücü
Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Şiddet Önleme Ve İzleme Merkezi (Şönim) Toplantısı	Toplantı	ŞÖNİM	24 Mart	Paydaş
“Güçlü Kadın Güçlü Toplum” Temalı Panel	Çalıştay	Gürsu Belediyesi	8 Mayıs	Paydaş
Marelli Eşitlik Projesi Ar-Ge’de Kadının Gücü	Söyleşi	Marelli Firması	17 Mayıs	Yürütücü
Orta Çağ’dan Günümüze Kadın Ve Toplum	Kongre	Dicle Üniversitesi	17-20 Mayıs	Kongre Katılımı
Emeklilerimiz Atlar Ve Doğa İle Buluşuyor	Etkinlik	Mennan Pasinli Atçılık Meslek Yüksekokul	24 Mayıs	Paydaş
Kadına Şiddetle Mücadele	Seminer	Nilüfer İlçesi Mitat Enç Özel Eğitim Ortaokulu	5 Haziran	Yürütücü
Kadın Mücadelesinde Dünden Bugüne	Söyleşi	Türk Kadınlar Birliği	13 Haziran	Paydaş
3. Uluslararası Türk Ve Dünya Kadın Araştırmaları Kongresi	Kongre	Atatürk Üniversitesi	4-6 Ekim	Kongre Katılımı
Şiddetle Mücadele	Film	Bursa Aile Ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Şiddeti Önleme Ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)	Aralık	Paydaş
20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü	Çalıştay	Bursa Evlat Edindirme Derneği Ve Mudanya Üniversitesi	24 Kasım	Paydaş
Çocuk Hakları Çalıştayı	Çalıştay	Nilüfer Belediyesi	10 Ocak	Paydaş
Bilimde Kadın Ve Kız Çocukları	Seminer	Aile Ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	12 Şubat	Paydaş
Ebeveyn Zirvesi	Seminer/ Söyleşi	Bursa Aile Ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, BUREV	15 Şubat	Paydaş
Bir Oyuncak Bir Kitap Hediye Eder Misin?	Kampanya	-	15 Şubat	Paydaş
Eğitimde Etkileşim, Eylem, Esenlik	Proje	İzmit İl Milli Eğitim İl Müdürlüğü	Ekim	Paydaş

TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TOPLUMSAL KATKISI

Climate Justice For Whom:Impacts Of Climate Change On Woman And Solutions	Kitapta Bölüm	Sakarya Üniversitesi	27 Haziran	Paydaş
Çocuk Ve Aile	Panel	Bursa Evlat Edindirme Derneği (BUREV)	28 Mayıs	Paydaş
Erken Çocuklukta Öğrenme Güçlüğü: Mobil Uygulamalarla Zenginleştirilmiş Ebeveyn Destekli Eğitimin Etkililiği	Proje	TÜBİTAK	Ocak	Yürütücü
3rd INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY CONGRESS OF WOMEN IN SCIENCE	Kongre	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	3-5 Ekim	Kongre Katılımı
Kadının Demokrasi Yolculuğu	Söyleşi	Mudanya Belediyesi	5 Aralık	Paydaş
Türk Ve Dünya Kadın Araştırmaları Kongresi	Kongre	-	13 Aralık	Kongre Katılımı
25 Kasım Dünya Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele	Etkinlik	Nilüfer Sosyal Hizmetler Merkezi	25 Kasım	Paydaş
Flört Şiddeti	Söyleşi	Uludağ Kız Yurdu Ve Nilüfer Hatun Kız	23-26 Aralık	Yürütücü
Ailenin Korunması Ve Güçlendirilmesi İl Eylem Planı	Çalıştay	Bursa Aile Ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	27 Şubat	Paydaş
Kadın Sağlığı Ve Endokrin Düzenleyiciler	Seminer	BUÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi	8 Mart	Yürütücü
50.Yılda Hedefe Doğru Hep Birlikte	Oryantiring Yarışma	-	22 Nisan	Yürütücü
Flört Şiddeti	Söyleşi	Uluşehir Kız Yurdu Ve Nilüfer Hatun Kız	28 Şubat	Yürütücü
Ünides Projesi	Proje	Uşak Üniversitesi	31 Mayıs 10 Haziran	Yürütücü
Dijital Dünyada Aile Ve Çocuk Hakları	Çalıştay	Gürsu Belediyesi	23 Kasım	Paydaş
Şiddetsiz Yaşam	Etkinlik	ŞÖNİM	26 Kasım	Paydaş
Koruyucu Aile Tanıtım Etkinliği	Seminer	Nilüfer Kaymakamlığı	22 Aralık	Paydaş

Tablo 1. Bursa Uludağ Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi 2024 ve 2025 yılı Etkinlikleri

Kadın ve Aile Çalışmaları Disiplinler arası Tezli Yüksek Lisans Anabilim Dalı

BUKAM'a bağlı olarak Üniversitemiz Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında akademik faaliyetlerine başlamıştır. Bu programın temel felsefesi, kadın ve aile konularını tek bir pencereden değil, farklı disiplinlerin bir araya geldiği geniş bir perspektiften ele almaktır.

Program, sosyolojiden hukuka, psikolojiden tarihe kadar uzanan farklı alanları sentezleyerek; kadın ve aileye yönelik nitelikli bilgi üretmeyi amaçlamaktadır. Hedef, üretilen bu bilimsel bilginin sadece akademik çevrelerde kalması değil, ulusal ve uluslararası platformlarda paylaşılarak toplumsal faydaya dönüşmesidir. Öğrencilerine teorik derinlik ve araştırma yeteneği kazandırmayı amaçlayan titiz bir müfredat sunmaktadır. Farklı disiplinlerden dersler alarak vizyonunu genişleten ve alana özgü tez çalışmasını başarıyla tamamlayan öğrenciler, “Bilim Uzmanı” unvanı ile mezun olmaktadır. Mezunlar, elde ettikleri uzmanlık sayesinde kadın ve ailenin söz konusu olduğu pek çok farklı kurum ve süreçte aktif rol alabilmektedir. Anabilim Dalı içerisinde yapılan tezler ve makaleler ile BUKAM, bilimsel çalışmalar ve akademik katkılar yapmaya devam etmektedir.

Bursa Uludağ Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, akademinin kuramsal gücünü toplumsal faydaya dönüştürerek şehirle bütünleşen dinamik bir yapı sergilemektedir. Bilimsel veriyi toplumsal bir savunuculuk aracına dönüştüren Merkez, disiplinlerarası akademik çalışmaları, yerel yönetimler ve kamu kurumlarıyla kurduğu güçlü iş birlikleriyle destekleyerek toplumun tüm kesimlerine dokunmaktadır. Gelecek vizyonu doğrultusunda Merkezimiz; Dijital dönüşüm ve sosyal girişimcilik odaklı projelere öncelik vermeyi, kadınların sosyal sermayelerini arttırmaya, ekonomik olarak güçlenmesini desteklemek amacıyla “Akademik Mentorluk Programları” başlatmayı hedeflemektedir. Uluslararası düzeyde ise Avrupa Birliği çerçeve programları aracılığıyla iklim adaleti, gıda güvenliği ve bilimde, sanatta, sporda kadın temalarında küresel ortaklıklar kurarak etkisini artırmayı amaçlamaktadır.

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Doç. Dr. Dilara USLU¹

4 Nisan 2018’te Resmi Gazete’de Yönetmeliği yayınlanarak Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi adıyla kurulan Merkezimiz, bulunduğu bölgede kadının ve ailenin güçlendirilmesi hususunda programlar yapmanın yanı sıra gençlere kültürel değerlerin aktarımı ile ilgili etkinlikler gerçekleştirmeye çalışmıştır.

a) Önemli Gün ve Haftalar İle İlgili Programlar

8 Mart Dünya Kadınlar Günü vesilesiyle 6 Mart 2019’da düzenlediğimiz “**Üreten Kadınlar**” programı ise en kapsamlı programımız olmuştur. Sakarya Güzel Sanatlar Derneği (SAGÜSAD) tarafından hazırlanıp Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi sergi alanında gerçekleştirilen hayatın içinden kadın konulu resim ve fotoğraf sergisinin ardından Bilecik İl Halk Kütüphanesi Müdürü M. Pınar Dengiz ve Sıradışı Okur Bedriye Berber Engin’in konuşmacı olduğu bir panel düzenlenmiştir. Pınar Hanım, Bilecik İl Halk Kütüphanesi’ne müdür olarak atanmış, Bilecik Halk Pazarı’nda kitap okurken gördüğü ve orada pazarcılık yapan Gölpazarı’nın bir köyünde yaşayan Bedriye Hanımın kütüphaneden daha fazla kitap almasını sağlamış ve böylece Bedriye Hanım, 2018 yılında Türkiye’de en çok kitap okuyan kişi olmakla beraber okuduklarını hayata geçirenlere verilen Sıradışı Okur ödülünü almıştır. Bedriye Hanım, Pınar Hanım sayesinde daha fazla kitaba ulaşmış ve okuduğu kitaplardan birinden etkilenerek Bilecik’in ilçesi Gölpazarı’nda ekoturizmi başlatmış ve yıllar içerisinde işsizlik nedeniyle köyünü bırakıp gitmek zorunda kalan ailelerin ekoturizm yapmak için geri gelmelerine vesile olmuştur. Pınar Hanım ve Bedriye Hanımın hikâyesi, bilhassa kadının kadına desteğinin önemini ve kıymetinin altını

---

1 BŞEÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, BŞEÜ Kadın Çalışmaları Uyg. - Ar. Merkezi Müdürü, dilara.uslu@bilecik.edu.tr

çizmekle beraber domino etkisiyle başkalarına ve bölge ekonomisine katkı sağlayan bir buluşma olmuştur.

11 Mart 2020'de ise “Zanzibar Örneği Üzerinden Afrika’da Türk Kadınının Faaliyetleri” adlı bir program düzenledik ve Türk kadının merhametinin ve girişimci ruhunun çok uzak diyarlardaki izlerini konuşmacımız Kevser Aydoğdu’dan dinledik. Birlikten kuvvet doğar sözünden hareketle el ele vermiş Türk kadınının Zanzibar’a giderek orada eğitim faaliyetlerinin yanı sıra bir kafe açarak bilhassa eşi vefat etmiş kadınlara çalışma imkanı sunması ve hem Zanzibar’da hem de İstanbul Üsküdar’da açılan kafelerde (Assalam Kafe) Zanzibarlı kadınların el emeği ürünlerinin satılmasıyla onlara gelir sağlamanın nasıl bir etki yarattığını dinledik.

Cumhuriyet döneminde Türk kadınlarının seçme ve seçilme haklarını kullanma süreci belediye seçimlerine katılma ile başlamış ve 5 Aralık’ta milletvekili seçme ve seçilme hakkını elde etmesi ile mühim bir noktaya ulaşmıştır. Bu mühim değişim sürecinin tarihi seyrinin anlatılmasının akabinde Bilecik’in Pazaryeri ilçesine o zaman seçimle iş başına gelen Belediye Başkanı Zekiye TEKİN’in belediye başkanı olduktan sonra yaptıklarını anlattığı bir program gerçekleştirdik. 9 Aralık 2021’de düzenlediğimiz bu programda, kadınların güçlenmesi konusunda rol modellerden birinin başkanlık sürecini kendinden dinlemiş olduk.

Dünya Kadınlar Günü kapsamında 7 Mart 2024 tarihinde Osmaneli Kadın Girişimciler Kooperatifi’nde çalışan Osmanelili kadın girişimcilerin konuşmacı olarak yer aldığı bir panel düzenledik. “Girişimcilikte Kadın Eli” adını verdiğimiz bu panelde kadının güçlenmesinin ekonomi ile alakasını kurarak hem aile ekonomisine katkı sağladıkları hem de sosyalleştikleri bir ortamda kadınların biraraya gelmelerinin etkisini konuştuk. Rol model olmuş kadınlardan örnekler üzerinden giderek Dünya Kadın Matematikçiler Günü vesilesiyle 15 Mayıs 2024 tarihinde Matematik Bölüm Başkanlığı ile ortaklaşa düzenlediğimiz Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi’nin o zamanki Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Sıdıka Özkaldı Karakuş ve Matematik Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Figen Uysal’ın konuşmacı olarak yer aldığı “Matematikte İlham Veren Kadınlar” başlıklı programımızla Matematik alanında öncü olmuş kadınlardan örnekleri alanın uzmanı hocalarımızdan dinledik.

b) Panel ve Sempozyumlar

7 Ekim 2019'da "Osmanlı'da Tıp" konulu bir panel düzenledik. Sağlık alanında yer almış başta kadınlar olmak üzere önemli kişilerden örneklerin anlatıldığı bir program düzenledik. Biruni Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden Prof. Dr. Nil SARI, Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden Prof. Dr. Mükerrerem Bedizel AYDIN ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Elif GÜLTEKİN'in katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Merkez olarak düzenlediğimiz ilk sempozyum, BŞEÜ Osmanlı Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü ile ortaklaşa 16-17 Ekim 2019 tarihlerinde düzenlediğimiz I. Tarih Öğrencileri Sempozyumu olmuştur. Bu sempozyumun oturumlarından biri kadın tarihi ile ilgili sunumların olduğu ayrı bir oturum şeklinde düzenlenmiştir.

Merkezimizin düzenlediği ikinci sempozyum ise, davetli konuşmacı olarak geçmişten günümüze güçlü ve öncü kadınlardan örneklerin anlatıldığı iki oturumlu bir toplantı şeklinde olmuştur. 12 Aralık 2019 tarihinde düzenlediğimiz "Türk Tarihine Yön Veren Ulu Hatunlar" adlı programımızda İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Prof. Dr. Muallâ Uydu Yücel, Arş. Gör. Dr. Fatma Aysel Ilgın, Marmara Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Prof. Dr. Gülay Öğün Bezer, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Tarih Bölümü'nde Doç. Dr. Vedat Turgut, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Önal ve Dr. Öğr. Üyesi Dilara Uslu konuşmacı olarak yer almıştır. Bu programda geçmişten günümüze Türk tarihindeki öncü rol oynamış kadınların hayat hikâyeleri ve rol model olabilecek güçlü yönlerine vurgu yapılmıştır.

27 Mayıs 2022'de ise Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi bünyesinde ilk kez düzenlenen Bilim Şenliği'nde Tarihte Türk Kadını adlı bir stant açtık ve orada bir lisans bir yüksek lisans öğrencimizle birlikte tarihimizde önemli katkılar sağlamış Türk kadınlarından örneklerin yer aldığı bir poster bildiriye stanta gelenlere sunduk. Ayrıca bu I. Bilim Şenliği kapsamında bilimin bir bayrak yarışı olduğunu göstermesi bakımından bir panel düzenledik. İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Muallâ Uydu Yücel'in oturum başkanlığında kendisinin yetiştirdiği Doç. Dr. M. Ebru Zeren ve Doç. Dr. Kamelya Tekne hocalarımızın çalışma konularını dinledik.

2025 Yılı'nın Aile Yılı olarak ilan edilmesi sonrasında çalışmalarına başlayarak sözü gençlere bırakmak istedik ve onlara yaptığı çalışmalarını sunmaları için imkan sağlamak istedik. Sakarya Üniversitesi bünyesinde kurulmuş olan Genç TÜRKKAB

Sakarya Öğrenci Topluluğu'nun ÜNİDES projesi başvurusunun kabul edilmesiyle Sakarya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Sakarya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ve İstanbul Gedik Üniversitesi ile ortaklaşa düzenlediğimiz “Gençlerin Gözünden Kültür ve Aile Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu”nu gerçekleştirdik. 23 Mayıs 2025 tarihinde Sakarya Üniversitesi Kültür ve Kongre Merkezi'nde düzenlediğimiz sempozyumun Açılış Konuşması'nı YÖK'te Akademide Kadın Çalışmaları Birimi'nin kurucusu ve Kocaeli Üniversitesi'nin eski Rektörü Prof. Dr. Sezer Komsuoğlu hocamızın yapmasından sonra sözü lisansüstü eğitim alan gençlerimize bırakarak onların kültür ve aile konusuna bakışlarını dinledik ve Aile Yılı'na yakışır bir etkinliğin paydaşı olduk.

c) Farkındalık İle İlgili Programlar

Merkez olarak düzenlediğimiz ilk iki programımızı üniversite gençliğine yönelik farkındalık programları olmuştur. 9 Mayıs 2018'te Sakarya Üniversitesi Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu'nda görev yapan Öğr. Gör. Zuhal Erol'un “Çalışan Kadın ve Kelebek Etkisi” ve 30 Kasım 2018 tarihinde “İletişim Kalbin Aynasıdır” adlı ve de katılanlarla etkileşimli şekilde gerçekleştirilen programlardır. Her iki programda da kendinin farkında olan ve potansiyelini doğru yere yönlendiren kişilerin başarıya ulaşmasının mümkün olduğu örnekler üzerinden anlatılmıştır.

Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında 25 Kasım 2021'de Bilecik ŞÖNİM'de (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü) görev yapan Sosyal Çalışmacı Didem Coşkun'un “Kadına Yönelik Şiddete Birlikte DUR Diyelim” başlıklı konferansı düzenledik. Katılımcılarda bu konuya dair farkındalığı arttırıcı interaktif bir program gerçekleştirmiş olduk. 22 Kasım 2022'de ve 14 Kasım 2023'de Bilecik ŞÖNİM'de (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü) görev yapan Sosyolog Şefika DOYMAZ BİLANK'İN “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Farkındalık Semineri” başlıklı konuşmasını yaptığı bir programlar gerçekleştirdik ve bu günü her sene farklı yönleriyle farkındalık seminerleri şeklinde devam ettirdik.

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak toplumun temel yapı taşının aile olduğu ve ailenin ana damarının da kadın olmasından hareketle kadının güçlenmesinin toplumun güçlü olmasına etkisinin farkındayız. Merkez olarak yaptığımız ve bundan sonra yapacağımız programlarda bunu gözönünde bulundurmaya devam edeceğiz.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi (DAÜ KAEM)

*Doç. Dr. Süheyla ÜÇİŞİK ERBİLEN¹, Arş. Gör. Uzm. Aleyna MUTLU
ALKAŞI²*

Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi (DAÜ-KAEM) Kuzey Kıbrıs'taki ilk akademik toplumsal cinsiyet araştırma ve eğitimi merkezidir. 17 Kasım 1998 yılındaki kuruluşundan bu yana KAEM, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın sorunlarına yönelik duyarlılık geliştirmeye ve bu konuları toplumun dikkatine getirerek farkındalığı yükseltmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir. Çok sesliliğe olan inancımız Merkezimizin yapısında da kendini göstermektedir.

KAEM, Başkan ve Yönetim Kurulu'nun yanı sıra Danışma Kurulu, Merkez Birimleri ve Proje Gruplarından oluşmaktadır. Danışma Kurulu, üyeleri aracılığıyla, Üniversite içinden ve/veya dışından Merkez'in amacı doğrultusunda çalışma yapan kişi ve/veya kurum temsilcilerinin farklı görüş ve önerilerini KAEM'e aktarır. Merkez Birimleri ve Proje Grupları da KAEM'in akademik araştırma, geliştirme ve eğitim çalışmaları ve faaliyetlerinin koordinasyonuna katkı koyar.

DAÜ-KAEM, toplumsal cinsiyet eşitliği temelli bilimsel araştırmalar, eğitim faaliyetleri ve farkındalık çalışmaları yoluyla topluma katkı sunmayı amaçlayan disiplinler arası bir yapıdır. Merkezin temel amacı, toplumsal cinsiyet konularında duyarlılığı artırmak; bu alanda bilimsel araştırmaları desteklemek ve yaygınlaştırmaktır. Bu doğrultuda, toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen yayınlar üreterek, bu bilgiyi sadece akademik çevrelere değil, karar alıcılara, politika yapıcılara ve geniş topluma ulaştırmayı

---

1 Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi Yönetim Kurulu Başkanı, Türk Kadın Akademisyenler Birliği (TÜRKKAB) KKTC Temsilcisi, suheyla.ucisik@emu.edu.tr

2 Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi Araştırma Görevlisi, aleyna.mutlu@emu.edu.tr

hedeflemektedir. Ayrıca kadınların toplum içindeki konumunu güçlendirmeye yönelik çalışmalar yürütmekte ve kadın sorunlarına çözüm önerileri geliştirmektedir.

DAÜ-KAEM, araştırma, eğitim, yayın ve uygulama alanlarında çok yönlü faaliyetler yürütmektedir. Merkez; kitap ve dergi yayıncılığı, kamu ve özel sektöre danışmanlık, sürekli eğitim programları, seminer ve konferanslar gibi etkinliklerle bilgiyi üretmenin yanı sıra, bunu topluma aktararak etkili bir akademik-toplumsal köprü kurmaktadır. Ulusal ve uluslararası iş birliklerini teşvik eden merkez, disiplinler arası yüksek lisans ve doktora programlarının oluşumuna katkı sağlamakta, üniversitenin diğer birimleriyle ortak çalışmalar gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda araştırmacılara yönelik bilgi-belge arşivi oluşturarak, akademik üretimi desteklemektedir.

Merkezimiz, toplumsal cinsiyet alanında sürdürülebilir bir akademik üretim ve sosyal etki yaratmayı hedeflemekte; yürüttüğü çalışmalarla yalnızca üniversite topluluğuna değil, geniş toplum kesimlerine de dokunmaktadır. DAÜ-KAEM Yönetim Kurulu Başkanı Doç. Dr. Süheyla Üçışık Erbilen 2014 Temmuz ayında göreve başlamış olup halen görevini ifa etmektedir. Merkez olarak, birçok akademik çalışmanın yanı sıra topluma yönelik çalışmalar, üniversite içinde yapılan çalışmalar, çeşitli faaliyetler ve temsiliyetlerde bulunulmuştur.

Merkezimizin gerçekleştirmiş olduğu toplumsal cinsiyet temelli uluslararası konferanslara bakıldığında,

- 2004 Nisan ayında gerçekleştirilen, 1. Uluslararası Kadın Çalışmaları Konferansı: Milenyumda Kadın Çalışmaları “Gelecek Bize Bağlı mı?”,
- 2006 Nisan ayında gerçekleştirilen 2. Uluslararası Kadın Çalışmaları Konferansı: Tabuları Aşmak,
- 2009 Nisan ayında gerçekleştirilen 3. Uluslararası Kadın Çalışmaları Konferansı: Dönüm Noktalarında Cinsiyet, Multidisipliner Açılardan,
- - 2012 Ekim ayında gerçekleştirilen 4. Uluslararası Kadın / Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Konferansı: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Hukuk,
- 2015 Mart ayında gerçekleştirilen 5. Uluslararası Kadın / Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Konferansı: Neoliberal Söylem ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, 2017 Mart ayında gerçekleştirilen

6. Uluslararası Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Konferansı: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Çatışma, Savaş & Barış,

- 2019 Ekim ayında gerçekleştirilen 7. Uluslararası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Konferansı: Toplumsal Cinsiyet, Yer, Mekan & Kültür,

- 2022 Mayıs ayında gerçekleştirilen 8. Uluslararası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Konferansı: Toplumsal Cinsiyet ve Sanat,

- 2025 Nisan ayında gerçekleştirilen 9. Uluslararası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Konferansı: Toplumsal Cinsiyetin İzini Sürmek: Tarihi Keşfetmek ve Geleceği Şekillendirmek olmak üzere çeşitli konularda uluslararası konferanslar düzenlenmiştir.

Kadın/Woman 2000, DAÜ-KAEM'in bir yayın organı olup, Merkez'in amaçları doğrultusunda kadın konusu ile ilgili değişik disiplinlerde yapılan çalışmalara yer veren bilimsel düzeyde çift-kör hakem değerlendirmesi olan bir dergidir. Her yıl Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere, yılda 2 sayı olarak yayımlanan dergi, toplumsal cinsiyet ve kadının konumu ve hakları konularında sosyoloji, psikoloji, sağlık, antropoloji, hukuk, siyaset bilimi, ekonomi, sanat tarihi, arkeoloji, edebiyat ve iletişim alanlarında disiplinler arası nitelikli bilimsel makaleler yayımlar. Kadın/Woman 2000, kadın ve toplumsal cinsiyet konusunda yapılan çalışmalar ve yayımlarla ilgili bilimsel tanıtım yazılarına yer verir.

2000 yılından bu yana yayında olan, Kadın/Woman 2000 disiplinlerarası bir perspektifle toplumsal cinsiyet ve onun çapraz kestiği sorun alanları olan ırk, cinsellik, kültür, sınıf, milliyet konularına ilişkin akademisyen, bağımsız araştırmacı, sanatçı kişi ve kuruluşlardan araştırma, tartışma ve yazılara yer vermektedir. Bunların yanı sıra notlar, konferans duyuru, rapor ve değerlendirmeleri ve kitap tanıtım ve eleştirileri de yayınlamaktadır. Kadın/ Woman 2000 Dergisi, DergiPark platformunda yer almakta olup 25 yaşını geride bırakmıştır ve derginin SSCI süreci başlatılmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Programları ise, 2017 - 2018 Bahar Dönemi'nde YÖK ve YÖDAK onaylı olarak açılıp ilk öğrencilerini aynı yıl, aynı akademik dönemde almıştır. Lisans öğrencilerine yönelik konu ile ilgili farkındalığın artırılması amacı ile üniversite seçmelisi olarak her dönem Türkçe ve İngilizce olmak üzere açılan toplumsal cinsiyet eşitliği isimli derslerimizin yanı sıra 8 Mart, 25 Kasım gibi bilgilendirici etkinlikler ile öğrencilerimize "toplumsal cinsiyet eşitliği" farkındalığı kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Merkezimiz topluma yönelik çalışmalar açısından devlet kurumları ile iş birliği içinde çalışmalarından bazıları ise şu şekildedir:

- 2015- 2016 yılları arasında KKTC Çalışma Bakanlığı ve İş Kadınları Derneği ile Kadının Ekonomiye Kazandırılması Projesi,

- 16-17 Mart 2017 tarihlerinde KKTC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve DAÜ KAEM iş birliği ile Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalıştayı,

- 2017-2021 yıllarında KKTC Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın oluşturulması,

- 20 Nisan 2019 tarihinde KKTC Sağlık Bakanlığı ve DAÜ KAEM iş birliği ile Kadının Doğurganlık Hakları ve Sağlığı Çalıştayı,

- DAÜ KAEM ve DAÜ-SEM iş birliği ile 15 hafta ve 60 saatlik Toplumsal Cinsiyet Eğitimi- Koza Sertifikası,

- 29 Mart 2022 tarihinde KKTC Cumhurbaşkanlığı ve DAÜ KAEM iş birliği ile Çocuk Hakları Çalıştayı,

- 16 Mayıs 2024 tarihinde KKTC Cumhurbaşkanlığı ve DAÜ KAEM iş birliği ile 1. Engelli Hakları Çalıştayı düzenlenmiştir.

Üniversite içinde toplumsal cinsiyet eşitliğini düzenlemeye yönelik yapılan çalışmalar çerçevesinde,

- 2016 yılında DAÜ Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Politika Belgesi'nin Senato tarafından kabul edilmesi,

- Öğrenci ve Akademik Disiplin Yönetmeliklerinde şiddet, taciz ve tecavüz ile ilgili düzenlemelerin yapılması,

- 2020 yılında DAÜ Cinsel Saldırı ve Tecavüze Karşı Destek Birimi (DAÜ-CTS)'nin kurulması şeklinde faaliyetlerde bulunulmuştur.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Yurtdışı Temsiliyetleri'ne bakıldığında,

- Türkiye'deki üniversitelerle birlikte yapılan "Üniversitelerde Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Neler Yapılabilir" konulu çalıştayların 17'sinde temsiliyet, ayrıca 2 tanesine ev sahipliği,

- 28 Kasım 2017 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Kadına Yönelik Şiddet ve Mülteciler Çalıştayı'na katılım,

- 13 Aralık 2017 tarihinde YÖK - Mesleki Eğitimde Kadın ve İstihdam Sempozyumu,

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

- 8 Mart 2018 tarihinde TC Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın daveti üzerine ziyaret,

- 30 Ocak 2017 tarihinde YÖK Akademide Kadın Çalışmaları Biriminin Kadın Merkezleri Başkanları Toplantısı'na katılım,

- 6-7 Ekim 2017 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen AB 7. Çerçeve Programı Kapsamında Effective Gender Equality in Research and Academia (EGERA) projesine katılım, merkezimizin yurtdışı temsilcilerine örnek gösterilebilmektedir.

KAEM çeşitli kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak birçok faaliyette bulunmaktadır. Bunlardan bazıları:

- 3-5 Nisan 2018 tarihlerinde DAÜ'de gerçekleştirilen UNESCO-KAEM Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalık Çalıştayı'na ev sahipliği,

- Kıbrıs Türk Girişimci Kadınlar Derneği ve DAÜ KAEM iş birliğinde düzenlenen 6 Aralık 2022 tarihinde gerçekleştirilen "1. Kadın ve Siyaset Çalıştayı",

- 20 Nisan-19 Haziran 2024 tarihinde Kıbrıs Türk Girişimci Kadınlar Derneği, DAÜ KAEM ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi iş birliğinde düzenlenen Siyaset ve Liderlik Okulu (20 modülden oluşan eğitim programı), gibi etkinlikler ile örneklendirilebilir.

Merkezimiz, tüm gayretiyle toplumsal cinsiyet konularında duyarlılığı artırmak; bu alanda bilimsel araştırmaları desteklemek ve yaygınlaştırmak amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sağlamada Kurumsal Sorumluluk: DOUKAM Örneği

Doç. Dr. Aslı TELSEREN ÖMEROĞLU¹

Bu makale, DOUKAM'ın (Doğuş Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi) kuruluşundan bu yana gerçekleştirdiği faaliyetleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki kurumsal ve toplumsal katkılarını ele almaktadır. Bu yazıda merkezin 2019 yılında kurulmasından 2025 yılına kadar olan süreçte yürüttüğü çalışmalar, düzenlediği etkinlikler ve geliştirdiği politikalar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu çalışma, bir yükseköğretim kurumunda toplumsal cinsiyet eşitliği merkezinin nasıl toplumsal ve kurumsal bir değişim aracı olarak işlev görebileceğini somut örneklerle ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Toplumsal cinsiyet çalışmalarının toplumsal katkısı, feminist kurumsal teori ve toplumsal değişim teorileri çerçevesinde incelenebilir. Kurumsal değişimin toplumsal dönüşüme etkisi (Acker, 2006), DOUKAM örneğinde görüldüğü gibi, sistemli ve çok boyutlu bir yaklaşımla mümkün olmaktadır. Doğuş Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (DOUKAM), 2018 yılının Eylül ayında kurum içinde başlayan çalışmaların sonucunda, 2 Eylül 2019 tarihinde DOUKAM yönetmeliğinin Resmî Gazete'de yayımlanmasıyla fiilen kurulmuştur.

DOUKAM, kurulduğu tarihten itibaren toplumsal cinsiyet ve kadın sorunları alanında, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırmalar ve uygulamalar yapmakta ve yapılan araştırmaları desteklemektedir. Merkez, akademik ve toplumsal nitelikli panel, seminer, konferans ve benzeri toplantılar düzenlemekte olup, uzmanlık alanıyla ilgili eğitim çalışmaları yürütmekte ve projeler geliştirmektedir. Ayrıca, yükseköğretim kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması, yöneticiler ile idari ve akademik personele toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı kazandırılması, cinsel taciz ve saldırı konularında sıfır tolerans politikasının benimsenmesi gibi konular merkezin faaliyet konuları arasına girmektedir.

---

1 Doğuş Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi; Université de Paris, LCSP'ye ve CEDREF'e bağlı araştırmacı, atelseren@dogus.edu.tr

Rao ve Kelleher'in (2005) belirttiği gibi, toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarının kurumsal ve bireysel düzeydeki etkileri birbirini beslemektedir. DOUKAM'ın faaliyetleri de bu çerçevede hem kurumsal politikaların oluşturulması hem de bireysel farkındalığın artırılması yönünde çift yönlü bir etki yaratmaktadır. DOUKAM, kuruluşundan bu yana şu alanlarda çalışmalar yürütmekte ve yürütülmesini teşvik etmektedir: Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yapmaksızın kadınların mikro ve makro düzeyde sosyal, siyasi, hukuki ve ekonomik alanlarda üretken bireyler olarak yer almalarını destekleyici araştırmalar yapmak; ulusal ve uluslararası düzeyde seminer, konferans, panel, kongre, sempozyum ve kolokyum gibi bilimsel, sanatsal ve kültürel etkinlikler düzenlemek ve düzenlenen etkinliklere katılmak; toplumsal cinsiyet ve kadın sorunları konusunda kamuoyu oluşturmak amacıyla basılı, sözel ve görsel yayınlar yapmak; Avrupa Birliği Çerçeve Programları kapsamında araştırmalar yürütmek; yurt dışındaki kurumlarla işbirliği yapmak; sivil toplum örgütleriyle çalışmalar yürütmek; yetişkinlere eğitim programları düzenlemek; toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanında kitaplık ve arşiv oluşturmak; ve lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde akademik çalışmaları teşvik etmek. Bu çalışmaların toplumsal katkısı, özellikle akademik düzeyde toplumsal cinsiyet çalışmalarının kurumsallaşması ve yaygınlaşması açısından önemlidir. Merkez, yürüttüğü araştırmalar ve yayınlarla toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilimsel literatüre katkı sağlamakta, aynı zamanda bu bilgilerin toplumun farklı kesimlerine ulaşmasını sağlamaktadır.

Doukam'ın Temel Faaliyet Alanları: Şiddetle Mücadele, Kadınların Güçlendirilmesi, Afet ve Toplumsal Cinsiyet

Faaliyetlerine “Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarını Yeniden Düşünmek: Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarında Güncel Konular ve Yaklaşımlar Çalıştayı” ile başlayan merkez, bu çalıştayda, çeşitli üniversitelerden akademisyenler bir araya gelerek bilgi alışverişinde bulunmuş ve ortak projeler geliştirmiştir. Özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yapılabilecekler üzerinde durulmuştur. Bu akademik iş birliklerinin toplumsal yansıması, farklı kurumlar arasında bilgi ve deneyim paylaşımının artması ve ortak projelerin geliştirilmesi yoluyla daha geniş kitlelere ulaşılması şeklinde olmuştur. İlk etkinliğinden itibaren kadınlara yönelik erkek şiddetiyle mücadele, DOUKAM'ın öncelikli çalışma alanlarından biri olagelmektedir. 2019 yılından bu yana, her yıl 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü kapsamında paneller düzenlenmektedir. Şiddetin boyutlarını

değerlendiren bu çalışmalar, farkındalık yaratması açısından önem taşımaktadır. STK'lar, avukatlar ve akademisyenlerin katılımıyla düzenlenen bu panellerde çeşitli konular ele alınmaktadır. Şiddetle mücadele konusunda düzenlenen bu etkinliklerin toplumsal katkısı, özellikle D türlerinin tanınması, şiddete karşı farkındalığın artması ve mücadele yöntemlerinin yaygınlaşması açısından önemlidir. Bu çalışmalar sayesinde, şiddet mağdurlarının başvurabileceği yasal yollar ve destek mekanizmaları konusunda bilgi düzeyi artmıştır. Panellerde öne çıkan başlıklar şunlardır: “25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nün Ardından Flört Şiddetini Tartışıyoruz”; “Dijital Şiddet, Flört Şiddeti, Israrlı Takip ve Cinsel Şiddete Yakından Bakış: Şiddet Çeşitlerini Ne Kadar Tanıyoruz? Haklarımız Neler?”; “DOUKAM Söyleşileri VII: Erkek Şiddeti Nedir? Erkek Şiddetiyle Mücadelenin Neresindeyiz?”; “Türkiye’de Kadın Haklarının Hukuksal Boyutu: Şiddet, İstismar ve Başvurulacak Yasal Yollar”; “Yaralar ve Umutlar: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelenin Yolları”; “COVID-19 Sürecinde Erkek Şiddeti”. Bu etkinlikler, özellikle öğrencilerin kadına yönelik erkek şiddeti olgusunu anlamaları, şiddet türlerini tanımaları ve şiddetle mücadele yöntemleri hakkında bilgi edinmeleri amacıyla düzenlenmektedir.

En önemli hedeflerinden biri kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesine katkıda bulunmak ve kamusal alanda görünürlüklerini arttırmak olan DOUKAM, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde ise daha coşkulu etkinlikler düzenlemekte, gazetecilik, hukuk, oyunculuk, girişimcilik de dahil olmak üzere çeşitli alanlarda çalışan, mesleklerinde karşılarına çıkan engelleri aşarak başarıya ulaşmış kadınlarla söyleşiler yapılmaktadır. Bu söyleşilerde konuk kadınlar, mesleki deneyimlerini, meslek hayatlarında kadın oldukları için karşılaştıkları zorlukları, bu zorlukların üstesinden nasıl geldiklerini ve kadın hakları konusundaki görüşlerini öğrencilerle paylaşmaktadır. Bu etkinliklerin toplumsal katkısı, özellikle genç kadınlara rol model oluşturması ve farklı mesleklerde kadın temsiline artırılması açısından önemlidir. Başarılı kadınların deneyimlerinin paylaşılması, genç kadınların kariyer planlamalarına olumlu katkı sağlamaktadır.

Yukarıda bahsedilen konuların yanı sıra afet, özellikle de deprem konusunun toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınması DOUKAM'ın gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. Beklenen büyük İstanbul depremine karşı önlem alınması için üniversite bünyesinde emek harcayan DOUKAM özellikle 6 Şubat depremi sonrasında bu konuya özel önem vermekte, hem kurum dışında düzenlenen etkinliklere katılmakta hem de kurum içinde etkinlikler düzenlemektedir.

Örneğin merkez üyeleri 2023 yılının Ağustos ayında İBB Kadın ile ortak düzenlenen Afet ve Kadın Çalıştay'ının sekretaryasında yer almış, 6 Mart depremi sonrasında ilk 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinliğini "8 Mart Odağında Kadın ve Afetlerdeki Durumu" temasıyla gerçekleştirmiş ve 6 Şubat 2025'te düzenlenen Afetler ve Kadın Politikaları Kurultayı'na katılmıştır. Afet çalışmalarının toplumsal katkısı, özellikle afet durumlarında kadınların karşılaştığı sorunların görünür kılınması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu çalışmalar, afet yönetiminde toplumsal cinsiyet perspektifinin yerleşmesine katkı sağlaması bakımından önem arz etmektedir.

Düzenlediği etkinlikleri yüz yüze gerçekleştirmeyi tercih eden DOUKAM, pandemi sürecindeyse faaliyetlerine çevrimiçi olarak YouTube üzerinden canlı yayınlanan söyleşiler ile devam etmiştir. Kadınların siyasete katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların uğradığı ayrımcılıklar, iş-yaşam dengesi, kadın hareketinin tarihi, kadın istihdamı ve emeği, eleştirel erkeklik çalışmaları, medya ve edebiyatta kadın temsilleri gibi konulara odaklanmaktadır. Bu etkinliklerle binlerce kişiye ulaşılmıştır. Ayrıca akademik çalışmaların yanı sıra üniversitemizin tiyatro kulübü, sosyoloji kulübü, oyunculuk bölümü ve görsel iletişim ve tasarım bölümü gibi birimlerin desteğiyle etkinliklerimizi çeşitlendirerek öğrencilerin ilgisini çekmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sertifika Programı

Yukarıda bahsedilen etkinliklerin yanı sıra yaygın eğitimi de kapsamına alan DOUKAM, 2022 yılında herkese açık olarak düzenlenen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sertifika Programı ile 200 kişiye ulaşmış ve 30 saatlik bir eğitim programı olarak gerçekleştirilmiştir. Program kapsamında şu konular ele alınmıştır: Toplumsal Cinsiyet ve Temel Kavramlar; Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yerelleşmesi; Kadın Cinselliği ve Sağlık Politikaları; Toplumsal Cinsiyet Temelinde Beden Politikaları; Kadın Hakları ve İstismar Durumlarında Başvurulacak Yasal Yollar; Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetle Mücadele Pratikleri; Bedenin Medyada Temsili; Çalışma Yaşamı, İstihdam Süreci ve Toplumsal Cinsiyet; Adil Bir Toplum İçin Yapılması Gerekenler; Toplumsal Cinsiyete Duyarlı İletişim Biçimi; Siyasette Kadın ve Temsili. Sertifika programının toplumsal katkısı özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda sistematik ve kapsamlı bir eğitim sağlaması açısından öne çıkmaktadır. Katılımcılar, edindikleri bilgi ve farkındalığı kendi çalışma ve sosyal ortamlarına taşıyarak çarpan etkisi yaratmaktadır. Toplumsal cinsiyet merkezlerinin eğitim

programları yoluyla yarattığı çarpan etkisi (Ferguson, 2019), bilgi ve farkındalığın toplumun farklı kesimlerine yayılmasını sağlamaktadır. DOUKAM'ın sertifika programı da benzer şekilde, katılımcıların edindikleri bilgiyi kendi çevrelerine aktarmasıyla geniş bir etki alanı yaratmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı

Topluma katkı sağlamak, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin temel hedeflerinden biridir. Bu amaçla DOUKAM 2023 yılında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı hayata geçirmiştir .

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı'nda temel olarak aşağıdaki hususlar yer almaktadır:

1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalığını Artırmak: Bu bağlamda üniversitemizde toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının geliştirilmesi için farkındalığı artıracak çalışmaların yapılmaktadır.

2. İş-Yaşam Dengesi ve Örgüt Kültürü: İş-yaşam dengesi; unvan, medeni durum, çocuk sahipliği, kıdem ve çalışma alanına göre farklılık göstermekte, özellikle ebeveynlik ve bakım sorumluluğu olan kişiler için önem taşımaktadır. Bu nedenle hem iş-yaşam dengesi hem de örgüt kültürüyle ilgili stratejik planlamalar, toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alınarak akademik ve idari personel ile öğrencilerin yararlandığı iş-yaşam dengesi olanaklarının yeniden düzenlenmesi, eksikliklerin giderilmesi ve bu doğrultuda eylem planları oluşturulmaktadır.

3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planlarının Araştırma ve Öğretim İçeriğine Entegrasyonu: Bu madde kapsamında üniversitenin ayrımcılık karşıtı ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı araştırma ve eğitim-öğretim politikasının benimsenmesini sağlayacak mevcut mekanizmaların güçlendirilmesi hedeflenmekte ve değişimin izlenmesi için stratejiler geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

4. İşe Alım ve Kariyer İlerlemede Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Bu madde doğrultusunda akademik/idari personel ve öğrenciler için toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı, ayrımcılığın olmadığı, güvenli ve destekleyici bir çalışma ortamı yaratmayı amaçlanmaktadır. Üniversite, bu amaçları gerçekleştirirken iç ve dış paydaşlarla iş birliği stratejileri geliştirmekte ve şeffaf, adil, toplumsal cinsiyete duyarlı yapılanma ilkelerine bağlı kalmaktadır.

5. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Önlenmesi:

Üniversitemiz, kurumsal kimliği itibarıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bir yapıya sahiptir. 2019 yılında kurulan Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ile kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi konusunda önemli bir adım atmış ve bu birim öncülüğünde yapılan çalışmalarla üniversitenin akademik-idari personeli ile konuya ilgi duyan herkese farkındalık kazandırmayı amaçlamıştır. Bu çalışmaların kapsamı ve niteliğine rağmen, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı mevcut mekanizmaları sürdürebilmek için bazı düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda Cinsel Taciz ve Cinsel Saldırıya Karşı Destek Birimi kurulması da gündemimizde yer almaktadır.

Yukarıda ana detayları verilen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı'nın potansiyel toplumsal katkısı oldukça geniş kapsamlıdır. Plan, kurumsal düzeyde başlayan değişimin toplumsal düzeye yayılmasını hedeflemektedir. Özellikle işe alım ve kariyer ilerlemesinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin gözetilmesi, iş yaşamında kadın temsilinin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, araştırma ve öğretim içeriğine toplumsal cinsiyet perspektifinin entegre edilmesi, gelecek nesillerin bu konudaki farkındalığını artıracaktır. Şiddetin önlenmesi konusundaki çalışmalar ise toplumsal düzeyde şiddetle mücadeleyle katkı sağlayacaktır.

DOUKAM'ın yürüttüğü bu kapsamlı çalışmalar, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda önemli kazanımlar sağlamıştır. Merkez, özellikle genç nesillerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlenmesine katkıda bulunmuş, üniversite öğrencileri arasında farkındalık yaratmış ve bu farkındalığın aileler ve sosyal çevreler aracılığıyla toplumun daha geniş kesimlerine yayılmasını sağlamıştır. Düzenlenen etkinlikler ve eğitim programları sayesinde, binlerce kişiye ulaşılmış, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda somut adımlar atılmış ve kurumsal düzeyde örnek oluşturacak uygulamalar hayata geçirilmiştir.

Merkezin faaliyetleri, sadece akademik düzeyde kalmayıp toplumsal dönüşüme de katkı sağlamıştır. Özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele, iş yaşamında eşitlik, karar alma mekanizmalarında kadın temsilinin artırılması gibi konularda yürütülen çalışmalar, somut sonuçlar vermeye başlamıştır. Sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve özel sektör temsilcileriyle kurulan iş birlikleri sayesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi farklı alanlara taşınmış, kurumsal politikaların ve uygulamaların dönüşümüne katkı sağlanmıştır. Bu çalışmalar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yolunda atılan adımların sürdürülebilir olmasını ve kalıcı değişimlerin

yaratılmasını mümkün kılmıştır. 2024 yılı Kasım ayı itibariyle özellikle Doğuş Üniversitesi Yerleşkelerinin içinde bulunduğu belediyelerle gönüllülük esasına dayalı iş birliği yapmayı ve ilçe halkına yönelik nitelikli projeler hazırlamayı hedefleyen DOUKAM'ın bu doğrultuda belediyelerin sosyal destek ve kadın sağlığı birimleriyle görüşmeleri devam etmektedir.

Kaynakça

- Acker, J. (2006). Inequality regimes: Gender, class, and race in organizations. *Gender & Society*, 20(4), 441-464.
- Ferguson, L. (2019). *Gender training: A transformative tool for gender equality*. Palgrave Macmillan.
- Rao, A., & Kelleher, D. (2005). Is there life after gender mainstreaming? *Gender & Development*, 13(2), 57-69.

Türkiye’de Kadın Merkezlerinin Toplumsal Katkısı: ESTÜ Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Birimi (BİTEK) Örneği

Prof. Dr. Ferhan ŞENGÜR¹

Kadınların toplumsal yaşamdaki görünürlüğü, eşitliğini ve güçlenmesini sağlamak amacıyla üniversitelerde kurulan kadın merkezleri, Türkiye’de kadın-erkek fırsat eşitliğini destekleyen en önemli yapılardan biridir. Eskişehir Teknik Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Birimi (BİTEK), bu çabanın önemli bir örneğidir. Eskişehir Teknik Üniversitesi’nin 2018 yılında kuruluşunu takiben İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’na istinaden, ESTÜ ailesi olarak, görev ve sorumluluk bilinciyle, akademik ve bilimsel yaşamda kadın odağıyla cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik strateji geliştirme çalışmalarımıza, 2020 yılı itibarıyla dönem Rektörümüz Prof. Dr. Tuncay Döğeroğlu önderliğinde başlanmıştır. “Kurumsal Yapı ve Yönetmelik” ekibi, “Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı” ekibi ve “Veri Toplama” ekibi olmak üzere toplam 16 kişilik bir çalışma grubu ile ESTÜ KAUM kurulumu ve süreç yönetimi çalışmaları sürdürülmüştür. 24 Ağustos 2021 tarihinde Senato kararıyla kurulan BİTEK, kadın-erkek fırsat eşitliği politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik örnek uygulamaları hayata geçirmektedir. Teknik bir üniversite bünyesinde kurulmuş olması, özellikle STEM alanları başta olmak üzere bilimde, teknolojide, sporda, tasarımda ve iş hayatı da dahil olmak üzere tüm kulvarlarda kadın ve kız çocuklarının desteklenmesini, kadınların girişimcilik yoluyla güçlendirilmesini ve ekonomik yetkinliğini öncelikli hedeflerinden biri haline getirmiştir.

Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Birimi (BİTEK), Eskişehir Teknik Üniversitesi bünyesinde bir akademik

---

1 Eskişehir Teknik Üniversitesi, Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Birimi Müdürü & Havacılık ve Uzay Fakültesi, Havacılık Yönetimi Bölümü, fkuyucak@eskisehir.edu.tr

uygulama ve araştırma birimi olarak faaliyet göstermektedir. Kuruluşumuzun temel amacı, kadın-erkek fırsat eşitliği temelinde bilim ve teknoloji alanlarında kadınların katılımını artırmak, eşitlikçi bir akademik ve toplumsal yapı oluşturulmasına katkıda bulunmak, bu alandaki yapısal engelleri görünür kılarak çözüm önerileri üretmektir. Vizyonumuz; hem üniversite topluluğunda hem de yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kadınların bilimsel üretime aktif ve lider olarak katılabildiği, eşitliğin kültürel ve yapısal olarak benimsendiği bir gelecek inşa etmektir. Disiplinler arası bir perspektifle çalışan birimiz, sadece akademik üretime değil, aynı zamanda sosyal etkiye odaklanan projeler geliştirerek örnek bir kurumsal yapı olmayı hedeflemektedir.

BİTEK'in ilk somut çıktılarında biri olan Eskişehir Teknik Üniversitesi Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Politika Belgesi, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış, 2021 yılında senato kararıyla kabul edilerek yürürlüğe konmuştur. Bu belge, üniversite düzeyinde kadın-erkek fırsat eşitliği farkındalığını artırmayı, karar alma mekanizmalarında kadınların temsiliyetini desteklemeyi ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesini amaçlamaktadır.

Bu kapsamlı çalışmanın bir sonucu olarak, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi (KOÇ-KAM) ve Dünya Gazetesi iş birliğiyle düzenlenen "Türkiye'nin Lider Kadın Ödülleri" kapsamında "Kadınların Geleceğini Güçlendiren Üniversite" ödülünü almaya hak kazanmıştır (03 Mart 2022).

2022 yılı Ağustos ayında senatoda kabul edilen ESTÜ Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Planı (ESTÜKEFE), BİTEK'in koordinasyonunda hazırlanmış ve kurumsal web sitesinde yayımlanmıştır. Planın oluşturulmasındaki stratejik dayanaklarımız şu şekildedir:

- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi,
- Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları,
- Avrupa Birliği 2020-2025 Toplumsal Cinsiyet Stratejisi Eylem Planı,
- Ufuk Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planlama Rehberi,
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023),
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025),

- Üniversiteler İçin Stratejik Planlama Rehberi (Sürüm 1.1) ve
- ESTÜ Stratejik Planı (2021-2025)

Planımızın temel amaçları:

1. ESTÜ kurum kültürünün ve kurumsal kapasitesinin kadın-erkek fırsat eşitliği bağlamında geliştirilmesi

2. Çalışma ortamında kadın-erkek fırsat eşitliğinin ve iş-yaşam dengesinin geliştirilmesi

3. Cinsiyete duyarlı iletişim stratejilerinin benimsenmesi

4. Eğitimler aracılığıyla kadın-erkek fırsat eşitliği farkındalığının geliştirilmesi

5. Karar alma ve liderlik mekanizmalarında cinsiyet dengesinin sağlanması

6. Eğitim-öğretim, araştırma geliştirme ve topluma hizmet görevlerimizde kadın-erkek fırsat eşitliğinin geliştirilmesine yönelik uygulamaların benimsenmesi

7. Cinsiyete dayalı taciz ve şiddetin önlenmesi konusunda mevcut kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

8. Kadın-erkek fırsat eşitliği alanında farkındalığın geliştirilmesini sağlamaya yönelik faaliyetler için işbirliklerinin geliştirilmesi

Bu amaçları gerçekleştirmek üzere hazırlanan planımız toplamda 42 eylem ve 75 performans göstergesi içermektedir. Yedi başlık altında toplanan bu plan, kurumsal kültürden istihdama, karar alma süreçlerinden eğitim-öğretime, cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesinden işbirliklerinin geliştirilmesine kadar geniş bir alanı kapsamakta ve yedi alt bölümden oluşmaktadır. “Veri toplama” ve “Eğitim” temel alanlarına bu başlıklar altında yer verilmiştir:

- Bölüm 1 Kurum Kültürünün ve Kurumsal Kapasitenin Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Bağlamında Geliştirilmesi

- Bölüm 2 İstihdam ve Kariyer Olanaklarının Geliştirilmesi

- Bölüm 3 İş-Yaşam Dengesinin Geliştirilmesi

- Bölüm 4 Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Temelli Karar Alma Süreçleri ve Liderlik Konusunda Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

- Bölüm 5 Eğitim-Öğretim ve Araştırmada Kadın-Erkek Fırsat Eşitliğinin Geliştirilmesi

- Bölüm 6 Cinsiyete Dayalı Taciz ve Şiddetin Önlenmesine Yönelik Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi
- Bölüm 7 Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Alanında İşbirliklerinin Geliştirilmesi

BİTEK, yalnızca üniversite içinde değil, aynı zamanda yerel düzeyde kamu kurumlarıyla da etkin işbirlikleri yürütmektedir. Eskişehir Valiliği koordinasyonunda hazırlanan 2022-2025 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı'nın oluşturulma sürecine aktif katkı verilmiş; İl Koordinasyon Kurulu ve Teknik Kurullara düzenli olarak katılım sağlanmıştır. Üniversitenin ilgili fakülte ve birimleri de bu süreçte sorumluluk üstlenmiş; personele yönelik eğitimler ve öğrencilere farkındalık seminerleri gibi faaliyetler planlanarak uygulamaya geçirilmiştir.

Eylem Planı'nın uygulanması sürecinde Eskişehir Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) ve İl Emniyet Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak üniversite içinde ve dışında eğitim ve seminerler düzenlenmektedir. Özellikle 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü kapsamında yapılan etkinlikler kamuoyu farkındalığını artırmayı hedeflemektedir.

BİTEK, yerel düzeyde kadın-erkek fırsat eşitliği alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, belediyeler, ticaret ve sanayi odaları ile ve Eskişehir'in diğer üniversite kadın merkezleri ile de işbirliği içindedir. Bu işbirlikleri aracılığıyla toplumsal farkındalık oluşturma, kız çocuklarını bilim ve teknoloji alanlarına yönlendirme, kadınların karar alma süreçlerine katılımını artırma gibi hedeflere yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bu amaçla ortak etkinlikler düzenlenmekte ve böylece toplumsal etkinin genişletilmesi de hedeflenmektedir.

BİTEK, aynı zamanda kadınların ekonomik ve mesleki anlamda güçlenmesini desteklemek amacıyla STEM alanlarında ve girişimcilik ekseninde özel çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda 2021 yılında TÜBİTAK 4004 Doğa ve Bilim Okulları Programı desteğiyle "Havacı Kızlar Girişimciliğe Adım Atıyor" adlı proje yürütülmüş; Eskişehir'deki havacılık temalı meslek liselerinde eğitim gören 10. ve 11. sınıf kız öğrencilere girişimcilik eğitimi verilmiştir. Bu proje ile kız öğrencilerin girişimciliğe yönelik tutum, niyet ve davranışlarında olumlu gelişmeler gözlemlenmiştir. Bu tür projeler, teknik üniversitelerde kız öğrencilerin STEM temelli alanlara yönelmesini teşvik etmekte ve uzun vadede kadın-erkek fırsat eşitliğine katkı sunmaktadır. BİTEK, bilim ve teknoloji yanında kapsayıcı tasarım, sanat ve spor yoluyla da

kadın-erkek fırsat eşitliği mesajlarını kamuoyuyla buluşturmaktadır. Bu kapsamda 8 Mart programlarına 2024 yılında Türkiye'nin ilk Kadın Kürek takımı Amazonlar Dragon kadın Kürek Takımı davet edilmiş, farklı mesleklerden kadınların gönüllülük çerçevesinde kadın sesini duyurma amaçlı kurduğu bu sportif birlikteliğin üniversite çalışan ve öğrencilerine tanıtımı gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda 2025 yılında FLO Tasarım Merkezi işbirliğiyle gerçekleştirilen sergi ve çalıştay etkinlikleri büyük ilgi görmüştür. Sergi, farklı yaş gruplarından kadın ve erkek öğrencilerin kadın ve kapsayıcılık teması ile tasarıma ve yeniliğe olan katkılarını görünür kılmayı amaçlamıştır. Bu tür yaratıcı alanlarda yapılan etkinlikler, eşitlik konusunun sadece akademik bir gündem olmadığını; aynı zamanda kültürel, görsel ve kamusal bir tartışma alanı olduğunu ortaya koymuştur. Etkinliklerde, tasarım odaklı düşünme, kadınların inovasyona katkısı, kadınların mühendislikte estetikle birleşen gücü gibi temalar öne çıkmıştır.

11 Şubat Uluslararası Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü etkinliği ve toplumsal katkı çalışmaları kapsamında kadın akademisyenlerle ortaöğretim öğrencilerinin biraraya gelmesinin hedeflendiği üç üniversitenin ortak bir etkinlikte meslek tanıtımları yapılması gerçekleştirilmiştir. BİTEK, bu ve benzeri etkinliklerde yerel ve ulusal kuruluşlarla ve özel işletmelerle işbirliği içerisinde kapsayıcı bir zeminde çalışmalarını sürdürmektedir.

Sonuç

Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Birimi (BİTEK), Türkiye'de üniversiteler bünyesinde kurulan kadın merkezlerinin toplumsal katkısının güçlü bir örneğidir. Gerek politika belgeleri gerek uygulamaya dönük projeleriyle, sadece kurumsal gelişime değil, aynı zamanda yerel ve ulusal düzeyde kadın-erkek fırsat eşitliğine dayalı toplumsal dönüşüme de katkı sunmaktadır. Kadınların STEM alanlarında, bilim, teknoloji ve girişimcilik çerçevesinde daha görünür ve güçlü olmaları için BİTEK'in yürüttüğü çalışmalar, üniversite merkezlerinin toplumsal fayda üretme potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar, sadece üniversite topluluğu için değil, aynı zamanda toplumun geneli için daha adil, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etme çabasının somut göstergeleridir.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Doç. Dr. Zehra GÜVEN KILIÇARSLAN¹

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (ESOGÜ) bünyesinde faaliyet gösteren Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESKAM), toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik sorunlar konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde farkındalık yaratmayı amaçlayan bir akademik merkezdir. ESKAM, kadının toplumsal ve ekonomik kalkınmada yerini alabilmesi, statüsü ve sorunları ile ilgili her konuda duyarlı, bilgili ve donanımlı kadroların yetiştirilmesine yönelik faaliyetlerde bulunmak; kadının sosyal hayat içerisinde verimliliğini artırmak; kadın yaşamı, geleceği ve sorunlarına bölgesel ve evrensel çözümler getirmek için yurt içinde ve yurt dışında kadın sorunları ile ilgili her alanda araştırma yapmak, etkinliklere katılmak ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin ilgili birim ve bölümlerinin iş birliği ile kadın sorunlarının çözümüne ilişkin çalışmalarda bulunmak, yayınlar çıkarmak ve konuyla ilgili olarak sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler ve ESOĞÜ arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla 27391 sayılı Resmi Gazete kararı ile 30.10.2009'da kurulmuştur.

Merkezin yönetim kadrosu, farklı fakültelerden akademisyenlerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Prof. Dr. Yasemin Balcı (2010-2013), Prof. Dr. İnci Parlaktuna (2013-2016), Prof. Dr. Hülyam Kurt (2016-2019), Prof. Dr. Elif Gürsoy (2019-2022) ve Prof. Arzum Çelik (2022-2023) kuruluşundan itibaren merkezin müdürlüğünü üstlenmiş isimlerdir. 2023 yılından itibaren ise Merkez Müdürü Prof. Dr. Canan Akay (Dış Hekimliği Fakültesi), Müdür Yardımcıları Prof. Dr. Esengül Köse (Eskişehir Meslek Yüksekokulu) ve Doç. Dr. Zehra Güven Kılıçarslan (İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi), yönetim kurulunda yer alan akademisyenlerle birlikte merkezin faaliyetlerini yürütmektedirler.

---

¹ Doç. Dr., ESOĞÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, ESOĞÜ ESKAM Müdür Yrd., zgkilicarslan@ogu.edu.tr

Kadın hakları, tarihsel süreç içerisinde sürekli bir değişim ve dönüşüm göstermiştir. Kadınların eğitim, siyaset, ekonomi ve hukuk alanlarında erkeklerle eşit haklara sahip olması yolundaki mücadele, dünya genelinde farklı toplumsal ve kültürel dinamikler çerçevesinde şekillenmiştir. Türkiye’de de kadın hakları alanındaki gelişmeler, Osmanlı’dan Cumhuriyet dönemine uzanan süreçte önemli kırılmalar ve ilerlemeler göstermiştir. Cumhuriyet’in ilanından sonra kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması, eğitimde ve iş hayatında daha fazla yer edinmelerini sağlayan yasal düzenlemeler, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda atılan önemli adımlardır. Ancak günümüzde hala kadınların karşı karşıya olduğu eşitsizlikler ve ayrımcılıklar devam etmektedir. İşte tam da bu noktada, akademik dünyada kadın çalışmaları alanında faaliyet gösteren merkezlerin önemi artmaktadır. ESKAM, bu doğrultuda, kadınların eğitimde, iş hayatında ve toplumsal yaşamda daha güçlü bir konuma ulaşmasını destekleyen akademik ve uygulamalı araştırmalar gerçekleştirmektedir.

Kadınların toplumsal, ekonomik ve akademik alanlarda daha fazla yer almasını teşvik etmek amacıyla faaliyet gösteren ESKAM, bu bağlamda hem akademik hem de sosyal projeler geliştirerek farkındalık yaratmayı hedeflemektedir. Kadın çalışmaları, disiplinler arası bir alan olarak, hukuk, sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve siyaset bilimi gibi çeşitli disiplinlerden beslenmektedir. ESKAM da bu disiplinlerarası yaklaşımı benimseyerek, akademik araştırmaları teşvik etmekte, ulusal ve uluslararası projeler geliştirmekte ve toplumu bilinçlendirmeye yönelik etkinlikler düzenlemektedir.

Merkezin temel misyonu, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilimsel bilgi üretmek ve bunu toplumla paylaşmaktır. Kadın hakları konusunda yapılan çalışmaları destekleyen ESKAM, aynı zamanda kamu kurumları ve sivil toplum örgütleriyle iş birliği yaparak sosyal politikaların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikalar üretmek, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda farkındalık yaratmak ve kadın istihdamını artırmaya yönelik stratejiler geliştirmek öncelikli hedefler arasında yer almaktadır.

ESKAM’ın kuruluş amaçlarından biri de Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’nin ilgili birim ve bölümlerinin iş birliği ile kadın sorunlarının çözümüne ilişkin çalışmalarda bulunmaktır. Bu amaçla merkez bünyesinde ESOGÜ’nün kadın akademisyenlerinin yönetim kademelerinde ne oranda var olduklarını ve yıllar içinde bunun ne ölçüde değişiklik gösterdiğini ortaya koyan bir çalışma tamamlanmıştır. 2021 yılında yapılan bu çalışma ile üniversitemizin

kuruluşundan günümüze kadar olan dönemde Üst Düzey Yönetimde Toplumsal Cinsiyet Karnesi kitapçığı oluşturulmuştur. Çalışmanın bulguları, ESOGÜ Personel Daire Başkanlığı aracılığıyla tüm fakülte, enstitü ve yüksekokullardan resmi yazıyla elde edilen veriler ile oluşturulmuş ve çalışma sonucunda bu bulgular kitapçık halinde tüm birimler ile paylaşılmıştır.

Öğrenciler ve toplum için gerçekleştirilen bilinçlendirme çalışmaları ESKAM'ın faaliyetlerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Merkez bünyesinde gerçekleştirilen bu etkinlikler, toplumsal farkındalık yaratma açısından büyük önem taşımaktadır. Bu faaliyetler, hem akademik camiaya hem de geniş kitlelere ulaşarak kadın çalışmalarının daha geniş bir perspektiften ele alınmasını sağlamakta ve kadın haklarına dair bilinç düzeyini arttırmaktadır. Bu amaçla gerçekleştirilen etkinliklerden bazıları şu şekildedir.

11 Şubat Uluslararası Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü etkinliği ve toplumsal katkı çalışmaları kapsamında kadın akademisyenlerle ortaöğretim öğrencilerinin biraraya gelmesi sağlanmış ve ekinlikte meslek tanıtımları yapılmıştır. Etkinlikte havacılık yönetimi, endüstri mühendisliği, sosyoloji, hukuk, özel eğitim öğretmenliği gibi alanlar tanıtılmış ESKAM Müdürü Prof. Dr. Canan Akay ise diş hekimliğini tanıtarak katkı sağlamıştır.

ESKAM tarafından gerçekleştirilen bir diğer etkinlik, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü kapsamında, ESKAM ve KADEM işbirliği ile “Güven Toplumunun İnşası Şiddetin Anatomisi ve Çözüm Yolları” başlıklı eğitim programıdır. Programda şiddet sosyolojik, psikolojik, hukukî ve dinî boyutlarıyla bir bütün olarak ele alınırken, şiddeti açığa çıkaran sebepler, şiddet türleri ve şiddetin önlenmesine yönelik çözüm önerileri hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

25 Kasım Uluslararası Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Günü kapsamında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ev sahipliğinde “İnsana Sevgi Yakıştır” isimli panel gerçekleştirilen bir diğer etkinliktir. Panelde, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Şahika Karaca, “Kadın Nedir” başlıklı sunumunu; Eskişehir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Şiddet Önleme Merkezi Müdürü Nurten Verim Bal, 25 Kasım'ın tarihçesini ve ŞÖNİM hizmetlerini; Eskişehir Cumhuriyet Başsavcısı Ali Yeldan “İsrarlı Takip” başlıklı sunumuyla kadına karşı şiddetle mücadele alanında yapılan çalışmaları ve alınan sonuçları; Anadolu Üniversitesi Gazetecilik Bölüm Başkanı Prof.

Dr. İncilay Cangöz, “Dil, Cinsiyet ve Eşitlik” başlıklı sunumunu ve Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Kadın Çalışmaları Şube Müdür Vekili Özge Ören Sağdıç, “Yerel Yönetimlerde Kadın Çalışmaları: Eskişehir Örneği” başlıklı sunumunu; Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Birimi Müdürü Prof. Dr. Ferhan Şengür de “Girişimcilik Yoluyla Kadının Güçlendirilmesi” başlıklı sunumunu gerçekleştirmiştir.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir Teknik Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi iş birliğiyle 26 Kasım 2024'te “25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü Paneli” gerçekleştirilen bir diğer etkinliktir. Konuşmacılar, Eskişehir Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürü Nurten Verim Bal, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğretim elemanı Dr. Akasya Kansu ve Anadolu Üniversitesi öğretim elemanı Dr. Mine Karakuş Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulamaları Birimi Müdürü Prof. Dr. Ferhan Şengür moderatörlüğünde kadına yönelik şiddetin nedenleri, sonuçları ve çözüm yolları hakkında bilgiler verdiler.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde de ESKAM düzenlediği etkinlikler ve işbirlikleri ile hem üniversitede hem de Eskişehir'de kadınların bilinçlendirilmesi ve toplumsal katkı anlamında çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bunlardan bir tanesi ESKAM ve Eskişehir Büyükşehir Belediyesi işbirliğinde “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” kapsamında 9 Mart 2020'de düzenlenen “Uluslararası Kadın Yönetmenler Kısa Film Gösterim Seçkileri” etkinliğidir. Etkinlik kapsamında kadın yönetmenler tarafından yönetilen kısa filmler izleyicilerin gösterimine sunulmuş, gösterim sonunda da yönetmenler ile söyleşi gerçekleştirilmiştir.

ESKAM, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konularında farkındalık yaratırken, geleneksel toplumsal normlar ve dirençle karşılaşabilmektedir. Ancak, bu zorluklara rağmen, merkezin çalışmaları sayesinde üniversite bünyesinde ve Eskişehir genelinde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Özellikle, kadınların akademik ve yönetsel pozisyonlardaki temsilinin artırılması ve toplumsal farkındalığın yükseltilmesi, merkezin önemli kazanımları arasındadır. Ayrıca ESKAM, Eskişehir'deki yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve diğer üniversitelerle işbirliği yaparak, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konularında önemli katkılar sunmaktadır. Düzenlenen etkinlikler ve projeler sayesinde, yerel halkın bu konulardaki bilinç

düzeyi artırılmakta ve kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almaları teşvik edilmektedir. ESKAM'ın faaliyetleri, Eskişehir ve çevresinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik önemli adımlar atılmasına vesile olmuş, kadınların toplumsal, ekonomik ve akademik alanlarda güçlenmesine katkı sağlamıştır.

Kadın çalışmaları, akademik dünyada giderek daha fazla önem kazanan bir alan olup, ESKAM bu alanda öncü bir merkez olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik önemli katkılar sunmaya devam etmektedir. Akademik araştırmaları, etkinlikleri ve iş birlikleri ile kadın hakları konusunda önemli projeler gerçekleştiren merkez, hem akademik dünyada hem de toplumda fark yaratma hedefini sürdürmekte ve bu hedef doğrultusunda kadın hakları konusundaki akademik araştırmaları desteklemekte, kadın istihdamını teşvik etmekte ve toplumsal farkındalık yaratmayı amaçlayan çalışmalar yürütmektedir. Bu çerçevede, merkezin gerçekleştirdiği projeler, yayınlar ve etkinlikler, kadın çalışmalarının gelişimine ve toplumsal dönüşüme katkı sağlamaktadır. ESKAM, kadın araştırmaları alanındaki akademik üretimi destekleyerek, kadınların toplumsal hayatta daha güçlü ve eşit bir konuma sahip olmalarına katkıda bulunmaya devam etmektedir.

Kaynakça

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. (t.y.). *Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESKAM)*. <https://eskam.ogu.edu.tr/> <https://eskam.ogu.edu.tr/>

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESKAM). (2021, 8 Nisan). *ESOGÜ'de üst düzey yönetimde toplumsal cinsiyet karnesi (1993-2020)*.

Kadın, Aile, Çocuk ve Akademi Arasında Köprü Kurmak: FSMVÜ KAM Deneyimi

Doç. Dr. Zeynep Kevser ŞEREFOĞLU DANIŞ¹, Betül ÇAĞLAR GÖRÇİN²

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (FSMVÜ KAM), 2019 yılından beri, toplumsal cinsiyet adaletinin sağlanması, kadın ve çocuk haklarının korunması ve aile bireylerinin yaşam kalitesinin sürdürülebilir biçimde iyileştirilmesi amacıyla; demokratik temelli bir aile kültürünün gelişmesini destekleyen çalışmalar yürütmektedir.

Yol Haritası ve Hedefler

Toplumsal cinsiyet, kadın, erkek ve aileye dair meselelerin sosyal politikalar düzeyinde giderek daha fazla önem kazanması, bu alanda bilimsel bilgi üretimini merkezine alan kurumsal yapılara olan ihtiyacı artırmıştır. Üniversitelerde kurulan kadın ve aile araştırma merkezleri, yalnızca akademik çalışmaların yürütüldüğü yapılar değil; aynı zamanda kamu politikalarının sahadaki karşılığını gözlemleyen, analiz eden ve çözüm önerileri geliştiren stratejik birimler olarak konumlanmaktadır. Bu bağlamda Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, yalnızca kurumsal bir gerekliliğin ürünü değil; alanın güncel ihtiyaçlarına yanıt verebilecek çok boyutlu ve disiplinlerarası bir çaba olarak hayata geçirilmiştir. Merkez, bu yönüyle benzer pek çok yapıdan farklılaşmakta ve hem akademik dünyaya hem de sahadaki paydaşlara yönelik özgün katkılar sunmayı amaçlamaktadır.

---

1 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

2 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Doktora Öğrencisi, Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Memuru

Akademik Meşruiyet ve Kurumsal Konumlanış

Merkez, kurulduğu tarihten itibaren kendi akademik meşruiyet alanını oluşturmaya gayret etti. Disiplinlerarası içerikler, akademik yayın hazırlıkları, yüksek lisans/doktora öğrencilerine rehberlik gibi faaliyetlerle merkez, üniversite bünyesinde saygın ve görünür bir akademik aktör hâline gelmiştir. Hazırlanan kaynaklar ve akademik üretimler, merkezin kurumsal birikimini yapılandırmaya yönelik adımlar arasında yer almaktadır.

Kavramsal Zemin ve Düşünsel Derinlik: Merkez, kavramsal tartışmaları yürütmek ve tartışmaya katkı verebilecek birbirinden farklı düşünen pek çok paydaşı bir araya getirerek akademik alanın genişletilmesi ve derinleştirilmesine katkı sunmaya çalışmaktadır. “Toplumsal Cinsiyet ve Aile Çalışmaları Kitaplığı” gibi kalıcı arşiv ve kaynak merkezleriyle, üniversite düzeyinde toplumsal cinsiyet çalışmalarına özgü bir araştırma altyapısı inşa edilmiştir. Hazırlanan özel kitap listeleri ve tez destekleri ile lisansüstü öğrenciler için alanın kuramsal zeminine katkı sunulmuştur. Yayımlanma aşamasındaki makaleler ve doktora tezi analizleriyle akademik literatüre veri temelli katkı sağlanmaktadır. “Toplumsal cinsiyet”, “kadın temsili”, “kadın cinayetleri” ve “mitoloji” gibi temaların farklı açılardan ele alınması, merkeze kuramsal esneklik ve düşünsel derinlik kazandırmıştır. Feminist literatürün ötesinde, psikanaliz, mitoloji, tarihsel antropoloji gibi alanlarla bağ kurularak özgün düşünsel pozisyonlar geliştirilmiştir.

“Kadın Çalışmaları”nın Ötesine Geçmek: FSMVÜ Kadın ve Aile Çalışmaları Merkezi’nin yalnızca kadın çalışmalarıyla sınırlı kalmayarak, çocuk yazını, çocuk edebiyatı ve erkeklik çalışmaları gibi alanlarda da faaliyet yürütmesi; merkezin disiplinlerarası niteliğini güçlendirmekte ve onu benzer kurumlardan farklılaştırmaktadır. Merkez, çocuk edebiyatı özelinde gerçekleştirdiği eğitim programları, eleştiri okulları ve yazarlık atölyeleriyle yalnızca çocuğa dair değil, çocukla birlikte düşünme pratiğini de toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden tanımlamaktadır. Benzer şekilde erkeklik çalışmaları alanında yürütülen araştırmalar, toplumsal cinsiyetin sadece kadın odaklı değil, tüm bireylerin ilişkilenebileceği biçimleri üzerinden ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, kadınların yalnızca mağduriyet nesnesi ya da “toplumsal sorun” olarak konumlandırılmasına karşı; sorunun esasen ilişki düzeyinde, cinsiyetin nasıl tanımlandığı ve yeniden üretildiği yerlerde ortaya çıktığını göstermektedir.

Kamuya Açılım: Merkezin toplumsal etkisi ve kamuoyuna açılma durumu, akademik bir yapı olmasına rağmen son derece hızlı olmuştur. Toplumsal cinsiyet okuryazarlığına dönük eğitimler, kadın cinayetleri gibi meselelerin disiplinlerarası değerlendirilmesi ve kitap projeleri sayesinde merkez, sadece akademiye değil, kamuoyuna da seslenen bir birim olmuştur. Bu sayede hem toplumun farklı kesimleriyle temas kurulmuş hem de merkezin çalışmaları sosyal faydayla ilişkilendirilmiştir.

Sivil Toplumla Dayanışma: STK iş birliklerimiz, sahadaki dönüşümle akademik perspektifi buluşturmayı hedefledi. HAZAR Derneği ile birlikte yürüttüğümüz “Açık/Kapalı Kapıların Ardında Başörtüsü” paneli, postmodern darbe sürecinde kadınların yaşadığı dönüşümleri ele alırken; KADEM ile birlikte yürüttüğümüz “Toplumsal Cinsiyet Adaleti Kongresi”, uzun yıllardır akademik katkı sağladığımız önemli bir platform oldu.

Ulusal İşbirlikler ve Kurumsal Güvenilirlik: Kadın çalışmaları alanında yürütülen iş birlikçi faaliyetler, merkezin yalnızca kendi bünyesinde değil, ulusal düzeyde de kurumsal güvenilirliğini ve tanınırlığını pekiştirmiştir. FSMVÜ Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ismi, kadın çalışmaları alanında kurumsal güven ve yetkin bir akademik ağ ile ilişkili hâle gelmiştir. Yirmi beş üniversite merkezinin katılımıyla düzenlenen çalıştaylar, ortak proje girişimleri ve kimi zaman Aile Bakanlığı ile Aile İl Müdürlükleriyle birlikte yürütülen programlar sayesinde merkez, yalnızca üniversite içi bir birim değil, ulusal düzeyde tanınan stratejik bir paydaş haline gelmiştir. Bu konumlanış, hem kurumsal kapasitenin güçlenmesini hem de bilgi alışverişinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

Bu çerçevede gerçekleştirilen “Kız Çocukları Kadın Araştırmalarının Neresinde?” başlıklı çalıştay, FSMVÜ Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin koordinasyonunda, Türkiye genelinden yirmi beş kadın araştırma merkezinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Geniş katılımlı bu etkinlik, kız çocuklarının sosyal ve hukuki konumuna disiplinlerarası bir yaklaşımla odaklanarak, alanın kuramsal derinliğine ve uygulama eksenine eş zamanlı katkılar sağlamayı amaçlamıştır. Çalıştayın devamı niteliğindeki proje kapsamında geliştirilen kapsayıcı sosyal alan modeli, eğitim, sanat, bilim ve özgür ifade gibi öğeleri bir araya getirerek, çocukların güçlenmesini hedefleyen alternatif bir toplumsallaşma biçimi sunmaktadır.

Merkezimizin kurumsal yetkinliği, yalnızca akademik iş birlikleriyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda karar alıcı üst yapılar nezdinde de karşılık bulmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Komisyonu'nda dinlenen dört kadın araştırma merkezi arasında yer almış olmak, merkezimizin alandaki uygulayıcı tecrübesi ve kuramsal birikimiyle öncelikli ve güvenilir bir paydaş olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Hem saha odaklı çözüm önerileri sunabilme kapasitesi hem de disiplinlerarası düşünme biçimi ile FSMVÜ Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, eş zamanlı olarak hem eş paydaşlık zemini oluşturmakta hem de ulusal politika geliştirme süreçlerinde etkin bir referans merkezi işlevi görmektedir.

Uluslararası Akademik Etkileşim: Uluslararasılaşma faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerde, toplumsal cinsiyet çalışmalarına hem yerel düşünsel üretimlerin dahil edilmesi hem de disiplinlerarası kesişimlerin görünür kılınması açısından önemli katkılar sunulmuştur. Viyana'da gerçekleştirilen Turkologentag 2023'te Merkez yönetim kurulu ve ekip üyelerimiz Doç. Dr. Zeynep Kevser Şerefoğlu Danış, Dr. Lale Uçan, Dr. Öğr. Üyesi Emine Tonta Ak, Arş. Gör. Dr. Berna Terzi Eskin, Arş. Gör. Özlem Akyol ve lisans öğrencilerinden Halenur Albayrak'ın katılımları ile “Türk Tarih ve Edebiyatında Toplumsal Cinsiyeti Yeniden Düşünmek” ve “Perception of Women in Turkey in the Context of Plastic and Rhythmic Arts” başlıklı iki oturum gerçekleştirildi. Bu oturumlar, Türk tarihsel birikimi ve edebi mirası üzerinden toplumsal cinsiyet konusunu yeniden yorumlayarak, literatürde baskın olan Batı merkezli yaklaşımlara karşı çoğulcu bir perspektif önerdi. Bu sunumlar, toplumsal cinsiyetin sadece normatif tartışmalar bağlamında değil, kültürel temsil, hafıza ve söylem düzeyinde de ele alınabileceğini göstermesi bakımından literatüre katkı sağladı.

14–16 Nisan 2025 tarihleri arasında Birmingham'da, Birmingham Üniversitesi ve Aston Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen Political Studies Association'ın (PSA) 75. Yıl Konferansı'nda, Doç. Dr. Zeynep Kevser Şerefoğlu Danış ve Dr. Öğr. Üyesi Ravza Altuntaş tarafından sunulan “Defining Liberty: Feminist Thought in the 19th-Century Muslim World – Fatma Aliye and Rokeya Sakhawat Hossain” başlıklı bildiri, 19. yüzyıl Müslüman kadın düşünürlerini merkeze alarak, laik/dinsel ikiliğini aşan, yerli ve özgün bir özgürlük anlayışını feminist teoriye taşıyan bir yaklaşım gündeme getirildi. Bu yaklaşım, sadece alternatif bir tarih okuması değil, aynı zamanda evrenselci

feminist yaklaşımların dışında kalan bir özgürlük tahayyülünün kuramsallaştırılmasına katkı sunmaya çalıştı.

Sürmesi planlanan bu uluslararası mecralarda, edebiyat, tarih ve sanat gibi alanlarla toplumsal cinsiyet çalışmalarını ilişkilendirmeye ve feminist literatürde epistemolojik çoğulculuğa katkı sunmaya yönelik bir zemin oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Farkındalık Geliştirme ve Politika Önerisi Üretme: Merkezin toplumsal farkındalığın derinleştirilmesine katkısı da oldukça önemlidir. Çalıştaylar aracılığıyla çocuk, kadın ve aileye dair güncel meseleler (örneğin kadın cinayetleri, kız çocuklarının hakları) sadece tanımlanmakla kalmayıp, çok boyutlu ve disiplinlerarası biçimde anlamlandırılmış ve görünür kılınmıştır. “Toplumsal Cinsiyet Okumaları Sertifika Programı” gibi etkinliklerle farklı kesimlerden bireylerin bu kavramlara dair eleştirel düşünce becerisi geliştirmesi sağlanmıştır. Medyada temsil, fail rehabilitasyonu, önleyici hukuk gibi çok katmanlı konular çalıştay gündemine alınarak kamu politikalarına girdi olabilecek öneriler üretilmiştir.

Kurum Kültürü ve İçsel Dönüşüm: Merkezin, kurumsal kültürün dönüşümüne katkıları oldukça önemlidir. Akademik ve idari personele yönelik düzenlenen şiddet, mobbing ve ayrımcılık eğitimleriyle üniversite içinde güven temelli bir kurum kültürü inşa edilmeye çalışılmıştır. Bu sayede sadece kadınları değil, tüm çalışanları etkileyen güç ilişkileri ve şiddet biçimlerine dair önleyici bir farkındalık oluşturulmuştur.

Yayın Kapasitesi ve Akademik Üretim ve Toplumsal Belleğe Katkı: Merkezin hâlihazırdaki en önemli odağı, yeni proje ve yayın kapasitesinin artırılmasıdır. TÜBİTAK programlarına sunduğumuz projelerin yanı sıra, Sabancı Vakfı ve İsveç İstanbul Başkonsolosluğu gibi kuruluşların destek çağrılarına başvurularak, çeşitli alanlarda toplumsal etki yaratılması hedeflenmiştir. “Millî Mücadele’nin Yerel Tarihleri” projesi ile Millî Mücadele’nin yüzüncü yıldönümünde, Millî Mücadele ile ilgili başta roman ve öykü olmak üzere edebi varlığımızın ortaya konulması ve bu varlığın bugünün içinden, sosyal tarih ve kapsayıcı toplum bakışı ile yeniden ele alınması için çalışılmıştır.

Merkez, üzerinde çalıştığı alanın başat konularına ilişkin düşünce ve önerileri ile toplumsal belleğe katkı yapma ve konunun konuşulmasını yaygınlaştırma rolünü de yerine getirmek için elinden geleni yapmaktadır. “Cinsiyet Nöbeti” gibi kitap projeleriyle, akademik bilginin halkla buluşması sağlanmış; Cumhuriyetin 100. yılına özgü kolektif bir toplumsal cinsiyet okuması ortaya konmuştur. Bu tür

yayımlar, sadece o dönem için değil, ilerleyen yıllarda da toplumsal hafızada referans oluşturabilecek niteliktedir.

Zorluklar, Çetin Yollar

Merkezin karşılaştığı zorlukların başında, kavramsal bilinç ve anlama alanındaki belirsizlikler geliyor. Merkezin çalışmalarının odak noktasını oluşturan toplumsal cinsiyet eşitliği yahut toplumsal cinsiyet adaleti kavramı, kamuoyunda ve hatta akademi çevresinde dahi çoğu zaman net bir şekilde anlaşılamiyor. Kavramların dünya ve ülke tarihindeki politik düzlemi, merkezin çalışma alanının alımlanmasında sorunlar oluşturabilmekte, kimi zaman merkez, söylemini tekrar tekrar açıklamak veya meşrulaştırmak mecburiyeti ile karşı karşıya kalmaktadır. Kavramsal bulanıklık yalnızca halk nezdinde değil, akademik ve idari çevrelerde de etkisini göstermekte; bu da merkezin faaliyetlerini anlatma, yaygınlaştırma ve paydaşlarla doğru bir zemin oluşturma süreçlerinde kimi engeller oluşturabilmektedir.

Diğer yandan, kadın ve aile çalışmaları merkezleri, kimi zaman yeterince “bilimsel” bulunmamakta; toplumsal duyarlılıklarla iç içe oldukları gerekçesiyle eleştirel akademik mesafe koyamadıkları düşünülmektedir. Oysa FSMVÜ KAM, kurulduğu günden bu yana bu ikiliği aşmaya, hem akademik derinliği hem de toplumsal etkisi olan bir faaliyet alanı inşa etmeye çalışmaktadır. Fakat bu çaba, zaman zaman sosyal bilimlerin geleneksel hiyerarşik yapıları içerisinde ikinci plana atılma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. “Kadın çalışmaları”nın yalnızca hak temelli savunuculuğa indirgenmesi, disiplinlerarası analiz, alan araştırması, kuramsal üretim gibi akademik yetkinliklerin görünmezleşmesine neden olabilmektedir.

FSMVÜ KAM’ın özgün duruşu, ne otomatikleşmiş eşitlikçi kalıplara ne de değer merkezli söylemin eleştiriye kapalı hâline teslim olmadan yürümektedir. Ancak bu dengeyi kurmak oldukça hassas bir süreçtir. Toplumun kadim değerleri ile güncel akademik yaklaşımlar arasında aracılık görevi üstlenen merkez, her iki uçta da kimi zaman “yetersiz” ya da “fazla eleştirel” bulunabilmektedir. Bu durum, merkezin söylemini dikkatle inşa etmesini, ortak dil kurmaya dönük yüksek bir hassasiyetle hareket etmesini gerekli kılmaktadır. Akademiye eleştirelilik ile toplumun kültürel refleksleri arasındaki bu uyum arayışı, merkez için hem risk hem imkân barındırmaktadır.

FSMVÜ KAM, farklı kamu kurumları ve sivil toplum yapılarıyla işbirlikleri yürütmektedir. Kurumlar arası farklı beklentiler, dil farklılıkları, süreç yönetimi anlayışları gibi noktalar; ortak projelerin sürdürülebilirliğini zaman zaman sekteye uğratabilmektedir. Bu noktada merkez, uzun vadeli işbirliklerine yatırım yapma, güven temelli ilişkiler kurma ve ortak dil üretme konusunda stratejik bir hassasiyetle hareket etmektedir.

Merkezin disiplinlerarası yapısı, çok sayıda akademik uzmanlığa ihtiyaç duymaktadır. Ancak bu ihtiyaca cevap verecek nitelikli kadroların kurumsal olarak merkeze atanması, merkez çalışmalarına zaman ayırmaları ve buna uygun idari destek mekanizmalarının kurulması hâlâ önemli bir mesele olarak önümüzde durmaktadır. Ayrıca araştırma bütçeleri, teknik destek personeli, proje yürütme kapasitesi gibi konular, fon sağlayıcıların kimi zaman merkezi algılamadaki endişeleri, merkezin kurumsal sürdürülebilirliği açısından başat önemdedir.

Sonuç

FSMVÜ KAM, yalnızca geçici farkındalıklar değil, bilgi üretimi, kültürel çoğulculuk, kurumsal dönüşüm ve sosyal politika önerisi gibi alanlarda kalıcı, yapısal katkılar sunan bir merkez hâline gelmiştir. Topluma ve akademiye eşzamanlı olarak hitap eden bu çok katmanlı faaliyet yapısıyla, hem yukarıdan (politika ve akademi düzeyi) hem de aşağıdan (bireysel bilinç ve topluluk düzeyi) etkili dönüşüm üretme potansiyelini korumaktadır.

Fırat Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (FÜKÇAM)

Prof. Dr. Bahar DEMİREL¹

FÜKÇAM, Fırat Üniversitesi bünyesinde kurulmuş bir uygulama ve araştırma merkezidir. Merkez, “Fırat Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi” adıyla kurulmuş olup, yönetmeliği 07.08.2016 tarihli ve 29794 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Merkezin amaç ve faaliyet alanlarına ilişkin usul ve esaslar güncellenmiş ve merkezin adı “Fırat Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi” olarak değiştirilmiştir. Yeni yönetmelik 13.09.2021 tarihli ve 31597 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. FÜKÇAM’ın amacı, üniversitenin ilgili fakülte ve bölümleri ile işbirliği içinde, kamu ve sivil kurumlarla da işbirliği yaparak, kadın ve aile çalışmaları ile ilgili her alanda eğitim faaliyetleri yürütmek ve projeler gerçekleştirmek için ulusal ve uluslararası araştırmalar yapmaktır.

Merkezin misyonu, kadınların toplumsal hayatta daha etkin bir şekilde yer almasını sağlamak, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak ve aile yapısının güçlendirilmesine yönelik bilimsel araştırmalar yaparak projeler geliştirmektir. Merkez, kadın ve aileye yönelik çeşitli eğitimler, seminerler ve destekleyici çalışmalarla toplumsal değişime katkıda bulunmayı hedeflemektedir. FÜKÇAM’ın vizyonu, kadınların ve aile bireylerinin hak ve eşitlik temelinde güçlendirildiği, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığı ve aile içindeki ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürüldüğü bir toplum oluşturmaktır. Merkez, bu hedef doğrultusunda akademik çalışmalar, projeler ve toplumsal farkındalık artırıcı faaliyetlerle ulusal ve uluslararası düzeyde örnek bir merkez olmayı amaçlamaktadır.

---

1 Fırat Üniversitesi Teknoloji Fakültesi, İnşaat Mühendisliği, Fırat Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (FÜKÇAM) Müdürü, bdemirel@firat.edu.tr

FÜKÇAM'ın amaçları ve faaliyet alanlarına uygun olarak çalışma grupları oluşturulmuştur. Eğitim, sağlık, ekonomik ve sosyal sorunların çözümü için dört grup belirlenmiş, yönetim kurulunda görev alan öğretim üyelerinin yanı sıra, ilgili branşlardan akademisyenler de çalışma gruplarında yer almaktadır.

FÜKÇAM yönetim kurulu 7 akademik personelden oluşmaktadır. İdari işleri yürüten 2 personel dışında, merkezin sosyal medya hesaplarını ve web sayfasını yöneten yarı zamanlı bir lisans öğrencisi bulunmaktadır. Merkezde görevli akademisyenler; FÜKÇAM'ın kuruluşundan itibaren müdürlüğü yürüten Prof. Dr. Bahar DEMİREL, müdür yardımcısı Doç. Dr. Burcu GEZER ŞEN, Prof. Dr. İzzet TAŞAR, Doç. Dr. Handan KARAKAYA, Dr. Öğr. Üyesi Onur YERLİKAYA ŞAŞMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Emel İLTER, Dr. Öğr. Üyesi Siyret AYAS ŞARMAN, Arş. Gör. Dr. Semra ÖZKAN ve Öğr. Gör. Murat BAL'dan oluşmaktadır. Merkez üyelerinin, Mühendislik, Eğitim Bilimleri, Sosyoloji, Sosyal Hizmetler, İktisadi ve İdari Bilimler, Hukuk gibi alanlardaki uzmanlıkları, merkez faaliyetlerinde destekleyici etkilerde bulunmaktadır.

FÜKÇAM, kadınların ve ailelerin toplumsal yaşamda daha güçlü bir şekilde yer almasını desteklemeyi amaçlayan çok yönlü çalışmalar yürütmektedir. Merkezin temel amaçları arasında, kadın ve aile çalışmalarıyla ilgili akademik araştırmalar yapmak, bu alandaki bilgi birikimini artırmak ve bilimsel bilgileri toplumla paylaşmak yer almaktadır. Bu doğrultuda seminerler, konferanslar, çalıştaylar ve kongreler düzenlenmekte; ayrıca araştırma raporları, makaleler ve kitaplar yayımlanarak akademik katkı sağlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını yerleştirmek ve kadın hakları konusunda farkındalık yaratmak amacıyla çeşitli eğitimler, seminerler ve kampanyalar düzenlenmekte; kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda daha aktif roller üstlenebilmeleri için destekleyici projeler hayata geçirilmektedir. Bununla birlikte, kadına yönelik şiddetle mücadele de merkezin öncelikli hedefleri arasındadır. Bu kapsamda hem farkındalık kampanyaları düzenlenmekte hem de şiddet mağdurlarına yönelik rehabilitasyon programlarına katkı sağlanmaktadır.

Merkezin faaliyet alanları da amaçları doğrultusunda şekillenmiştir. Kadın ve aile çalışmaları alanında güncel literatürü takip ederek akademik yayınlar hazırlamak, nitelikli raporlar üretmek ve bu bilgileri kamuoyuna sunmak temel araştırma faaliyetleri arasında yer almaktadır. Eğitim programları kapsamında, toplumun farklı kesimlerine hitap eden, özellikle kadınlara yönelik farkındalık

artırıcı, beceri kazandırıcı ve psikolojik destekleyici eğitimler verilmektedir. Sosyal projeler ve kampanyalar aracılığıyla ise kadın-erkek fırsat eşitliği, aile içi ilişkiler ve kadına yönelik şiddet gibi konularda kamuoyunun dikkatini çeken, dönüştürücü çalışmalar yürütülmektedir. Merkez, aynı zamanda bireylere yönelik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri de sunmaktadır. Bu hizmetler arasında aile içi sorunlara yönelik psikolojik destek ve hukuki danışmanlık da yer almakta, böylece hem bireysel hem toplumsal düzeyde iyileşme hedeflenmektedir. Ayrıca merkez, ulusal ve uluslararası düzeyde kurumlarla işbirlikleri geliştirerek, farklı kültürel ve akademik yaklaşımları yerel düzeyde uygulamaya aktarmakta ve bu işbirlikleri sayesinde bilgi ve deneyim paylaşımını artırmaktadır.

1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Farkındalık Çalışmaları:

FÜKÇAM, kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki öncelikli hedefi doğrultusunda birçok farkındalık, eğitim ve iş birliği etkinliği yürütmektedir. Bu kapsamda, “Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddet ve Kadın Cinayetleri Konulu TV ve Radyo Programları”, gibi medya temelli çalışmaların yanı sıra; toplumun farklı kesimlerine “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Farkındalık Eğitimleri” verilmektedir. Kamu kurumları ile işbirliği çerçevesinde, özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile birlikte üniversite öğrencilerine yönelik olarak çok sayıda “Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Farkındalık” eğitimlerinin yanı sıra “Erken Yaşta ve Zorla Evlilikler” konusunda bilgilendirme seminerleri yapılmıştır. Elazığ İl Jandarma Komutanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü personeline yönelik olarak toplumsal cinsiyet eğitimi verilmiş, FÜKÇAM faaliyetlerinin tanıtımı yapılmıştır. FÜKÇAM, Elazığ Valiliği'nin Beyaz Ev Projesinde üniversiteyi temsilen paydaş kurum olarak yer almaktadır. Kamu paydaşlarıyla birçok toplantı ve seminer gerçekleştirmiş ve bu iş birlikleri üniversite dışı kurumlarla ortak stratejiler geliştirilmesini sağlamış ve toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının yerel yönetimlerde benimsenmesine katkı sunmuştur. Bununla birlikte FÜKÇAM, Elazığ Barosu ile ortak etkinlikler yürütmektedir. Kadın hakları ve yasal düzenlemeler konusunda hukuki bilgilendirmelerin ön planda olduğu etkinlikler vesilesiyle toplumun farklı kesimlerinden kadınların, bilinç ve farkındalık kazanmalarını sağlayacak faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini ana akımlaştırma ve karar alma süreçlerinde cinsiyet dengesi oluşturma hedeflerine bu tür iş

birlikleriyle önemli bir zemin hazırlanmıştır. Bu etkinlikler, merkezin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planı'ndaki şikâyet ve destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele ve farkındalık artırma hedefleriyle doğrudan ilişkilidir.

2. Kadınların Ekonomik Güçlenmesi ve Girişimcilik:

FÜKÇAM'ın kadınların ekonomik hayata katılımını artırma amacı çerçevesinde, bölgedeki kadın kooperatifleri ile sıkı bir ilişki içinde bulunulmasının yanı sıra, öncelikle öğrencileri odağa alan ve işgücünde kadın istihdamını artırmaya yönelik pek çok faaliyet gerçekleştirilmektedir. “Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi Programı”, “Dijital Ekonomide Kadının Güçlenmesi, Elazığ 4.0” projesi ve “Kadınların Mesleki Hayatı” konulu programlar; kadınların istihdam, beceri geliştirme ve girişimcilik konularında desteklenmesini amaçlamaktadır. Ayrıca, Elazığ Halk Eğitim Merkezi ile iş birliği içinde yürütülen “Kadın Emekçileri Destekleme Pazarı”, Ağın Kadın Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ile pazara destek verilmesi ve Keban Kadın Eğitim ve Üretim Merkezi ziyareti gibi faaliyetlerle yerel kalkınmaya kadın temelli katkı sunulmuştur. Bu etkinlikler, hem kadınların ekonomik katılımını artırma hem de toplumsal cinsiyet eşitliğini sahada uygulama hedefleri açısından önem arz etmektedir.

3. Akademiye Kadın ve Bilimde Cinsiyet Eşitliği:

Akademiye kadınların görünürlüğünü ve liderliğini teşvik etmeye yönelik “Akademiye Kadın Buluşmaları: Kadın Yöneticiler” paneli, “Bilim Dünyasında Kadınlar” bilim söyleşisi, “Kadın ve Bilim Paneli”, “CODE23 Projesi”, “Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü Etkinliği” “1. Uluslararası Kadın Çalışmaları Konferansı” ve paydaş olarak dahil olunan “Kadın ve Aile Dostu Kent Çalıştayı” gibi faaliyetler, FÜKÇAM'ın hem öğretim ve araştırmada toplumsal cinsiyet boyutunu güçlendirme hem de kadın akademisyenlerin karar alma süreçlerine katılımını destekleme stratejileriyle doğrudan örtüşmektedir. Bu etkinlikler, üniversitenin stratejik belgelerinde yer alan eşit temsiliyet ve akademik kariyer fırsatlarında cinsiyet dengesini sağlama hedeflerine hizmet etmektedir. Merkez müdürü Prof. Dr. Bahar DEMİREL'in aynı zamanda inşaat mühendisi olması ve üniversitede yönetim kademelerinde uzun yıllar görev alması, kız çocukları ve kadınların STEM alanlarında eğitimi ve istihdamının önemini vurgulamaya öncülük etmiştir ve bu doğrultuda özel sektör ve AB projeleri işbirliği ile eğitim programları yürütülerek, Mühendislik Fakültelerinde öğrenim gören kadın öğrencilerin istihdamına destek

verilmiştir. Yakın zamanda Dünya Bankası bünyesindeki projelerde çalışan uzmanların konuk olduğu “Dünya Bankası Projelerinde Çalışan Profesyonel Olmak” ve “Dünya Bankası Projelerinde Sosyal Uzmanlık” konularında gerçekleşen bilgilendirme toplantılarında, kadın istihdamını arttırmanın önemi vurgulanmıştır.

4. Toplumsal Farkındalık ve Kültürel Etkinlikler:

“Savaş ve Çatışmanın Mağduru Çocuklar” konulu fotoğraf sergisi, “Veli Bilgilendirme Seminerleri”, “Aile Söyleşileri”, “Değişen Toplumsal Hayatta Aile Olmak ve Ailenin Önemi” “İklim Değişikliği ve Toplumsal Cinsiyet” gibi etkinlikler, toplumsal farkındalığı arttırmaya yönelik kültürel ve bilimsel çalışmalardır. Bu etkinlikler, kadın ve aile konularının daha geniş bir perspektifle tartışılmasına zemin hazırlarken; üniversitenin bilgi üretme ve topluma yayma rolünü de pekiştirmektedir. Ayrıca, “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” kapsamında düzenlenen konferanslar farklı kurumlardaki deneyimlerin paylaşılmasına olanak sunarak dayanışmayı güçlendirmiştir. Bu ve benzer etkinlikler, FÜKÇAM’ın bilgilendirme ve bilinçlendirme yoluyla toplumsal dönüşüm sağlama amacına katkı sunmaktadır.

FÜKÇAM, mevcut GEP Planı doğrultusunda, üniversite genelinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla kurumsal kapasiteyi güçlendirmeyi, cinsiyet temelli verilerin sistematik olarak toplanıp analiz edilmesini sağlamayı ve bu doğrultuda izleme ve değerlendirme mekanizmaları kurmayı hedeflemektedir. Akademik ve idari karar alma süreçlerinde kadın temsiliğini arttırmak, öğretim ve araştırma faaliyetlerine toplumsal cinsiyet perspektifini entegre etmek ve tüm personel ile öğrencilere yönelik bilinç artırıcı etkinlikler düzenlemek merkezin öncelikleri arasındadır. Ayrıca, cinsiyete dayalı ayrımcılık, cinsel taciz ve şiddetin önlenmesine yönelik şikayet ve destek mekanizmalarının işlevselliğini arttırmak da önemli bir hedeftir. Bu amaçlarla geliştirilen stratejik uygulamalar arasında toplumsal cinsiyet veri portalı oluşturmak, Fırsat Eşitliği ve Ayrımcılıkla Mücadele Çalışma Grupları ile koordineli biçimde toplumsal cinsiyet temsilcileri belirlemek, liderlik pozisyonlarında kadın oranlarını yükseltmeye yönelik hedefler koymak, araştırmalarda ve müfredatta toplumsal cinsiyet boyutunu desteklemek, öğrenciler ve personel için mentorluk ve eğitim programları yürütmek gibi somut adımlar yer almaktadır. Tüm bu uygulamalar, hem kurumsal hem toplumsal düzeyde eşitlikçi bir üniversite kültürü oluşturmayı amaçlamaktadır.

Merkezin çalışmaları yürütülürken karşılaşılan birtakım zorluklardan söz etmek gerekirse, bölgedeki sosyo-kültürel yapı

sebebiyle bilinç ve farkındalık faaliyetlerinde zaman zaman direnç oluştuğunu söylemek mümkündür. Yanı sıra şehirde istihdam olanaklarının kısıtlılığı kadın istihdamı konusundaki faaliyetleri etkilemektedir. Yerel STK'larla işbirliği konusunda çeşitli sebeplerden dolayı istenilen verim alınmamaktadır ve bu geliştirilmesi gereken bir durum olarak görülmektedir. Özel olarak, Elazığ'ın depremden etkilenen bir kent olması kırılmalıkları artırmış, afete direnç odaklı çalışmalar yürütme ihtiyacı doğurmuştur. Söz konusu zorluklara karşın, merkez yönetiminin uzmanlaştığı alanların çeşitliliği, merkezin 50 yıllık köklü bir araştırma üniversitesinin bünyesinde olması, diğer merkezlerle işbirliği içinde ortak faaliyetler gerçekleştirilmesi, kamu paydaşları ile verimli çalışmalar yürütülmesi gibi avantajlar, merkezin statüsünü güçlendirmektedir.

T.C. Giresun Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (GÜKAM)

*Prof. Dr. Reyhan Aysen WOLFF¹, Doç. Dr. Burcu YILMAZ ŞAHİN²,
Doç. Dr. Işıl DEMİRTAŞ³, Doç. Dr. Emel BAHADIR YILMAZ⁴, Doç.
Dr. Eda ŞAHİN⁵, Dr. Öğr. Üyesi Ülkü KARA⁶, Dr. Öğr. Üyesi Abbas
KARAAGAÇLI⁷, Doç. Dr. Emime Gülçeri GÜLEÇ PEKER⁸, Öğr. Gör.
Emine CEBECİ⁹*

Giriş

Giresun Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi kısaca “GÜKAM” kurulduğu yıldan itibaren marka isim olma yolunda, çabalarının sonucu olarak üniversitemiz URAP 2021-2022 Dünya Alan Sıralamasında açıklanan bilim alanlarındaki eşik değerlerinin çok az dışında kaldıkları alanlardan biri olan “Kadın Çalışmaları” da diğer bilim alanları içinde olduğu tespit edilmiştir. GÜKAM’ın bu sıralamada katkısı büyüktür. Ayrıca üniversitemizin diğer bilim dallarıyla birlikte “Kadın Araştırmaları Tezli Yüksek Lisans Programı”, UNESCO kürsüsü Giresun Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi ve Kadınların Güçlendirilmesi (UNESCO Chair on Improvement in Gender Equality and the Empowerment of Women, Giresun University, Türkiye, ID2016TR1127) işbirliğiyle faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bu çalışmada; GÜKAM’ın kuruluşundan itibaren tarihsel süreç içinde incelenerek tanıtımının yapılması ve önemli faaliyetlere

1 GRÜ, İİBF, İşletme, aysen.wolff@giresun.edu.tr

2 GRÜ, İİBF, İktisat, burcuylmaz@hotmail.com

3 GRÜ, İİBF, İktisat, isil.demirtas80@gmail.com

4 GRÜ, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, emel.bahadir.yilmaz@giresun.edu.tr

5 GRÜ, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, eda.sahin@giresun.edu.tr

6 GRÜ, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, ulku.kara.duzgun@giresun.edu.tr

7 GRÜ, İİBF, Uluslararası İlişkiler, Siyasi Tarih, abbas.karaagacli@giresun.edu.tr

8 GRÜ, Mühendislik Fakültesi, Temel Bilimler, gulceri.peker@giresun.edu.tr

9 GRÜ, İİBF, İşletme, emine.cebeci@giresun.edu.tr

yer verilerek stratejik öneminin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. GÜKAM kurulduğundan itibaren bilimsel etkinlikler olarak ulusal ve uluslararası çalıştay, panel, sempozyum ve sayısız konferanslar düzenlemiştir. Bu etkinliklerle birlikte GÜKAM diğer üniversitelerle, sivil toplum kuruluşları işbirliği içinde olup bilimsel çalışmalara hız kazandırmaktadır.

GÜKAM'ın Temel Amaçları

Türkiye'de Yüksek Öğrenim Kurumu'nda Akademide Kadın Çalışmaları Birimi'nin kurulmasıyla teşvik edilen Kadın Araştırma Merkezleri kısaca "KASAUM" lar, ilk olarak 1989 da İstanbul Üniversitesi'nde daha sonra 1993 yılında Ankara Üniversitesi'nde kurulmuş olup 2000 li yıllardan sonra da hızla artış göstermiştir. Akademide Kadın Çalışmaları Birimi'nin kuruluş amacı kadının insan hakları, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadın-erkek fırsat eşitliği gibi konularda yükseköğretim alanında akademik ve bilimsel çalışmaların yapılmasına öncelik verilmesidir (Sivrikaya Şerifoğlu,2022). Bugün üniversitelerin kadın çalışmaları ilgili merkezleri kadın sorunlarıyla mücadelede kadının toplumsal statüsünün sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda iyileştirilmesi ve güçlendirilmesinde önemli rol üstlenmişlerdir (Wolff ve Demir,2020). Dünyada ve Türkiye'de üniversitelerde kadın çalışmaları ile ilgili uygulama ve araştırma merkezlerinin kuruluş amaçları tarihsel süreç içinde incelendiğinde stratejik öneme sahip oldukları görülmektedir (Wolff,2022).

Bu amaçlar doğrultusunda 2012 yılında kurulan GÜKAM'ın temel amaçları aşağıda gösterilmiştir;

- Günümüzde kadın ve aile sorunlarına toplumsal farkındalığın ve duyarlılığın artırılması, temel insan haklarına dayalı kadın-erkek haklarının fırsat eşitliğine duyarlılığın sağlanması, insan onuruna yaraşır yaşam hakkının korunması, şiddetsiz yaşam hakkının korunması, kadına yönelik ve aile içi şiddetin önlenmesi, kadının ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlenmesi, kadının statüsü ve sorunları ile ilgili her konuda duyarlı, bilgili ve yeterli kadroların yetiştirilmesine yönelik bilimsel ve eğitsel faaliyetlerde bulunmak, Bilimde kadın ve kız çocuklarının yönlendirilerek değişen dünyanın ihtiyaçları doğrultusunda

önyargıların kaldırılarak bilimsel araştırmalarda yer almalarını sağlamak (Wolff ve Özdemir, 2018),

- Karadeniz Bölgesi ve Giresun ili çevresinde yaşayan kadının verimliliğini arttırmak, eğitimde ve bilimde kız çocuklarının fırsat eşitliğinin sağlanmasıyla sosyo-kültürel yapının iyileştirilmesine yönelik zihniyet değişikliğinde ülkemizin politikalarına göre hazırlanmış plan ve programlarında görev almak,

- Kadın ve aile içi yaşamının güçlendirilmesine yönelik, geleceği ve sorunlarına bölgesel ve evrensel çözümler getirmek için yurtiçinde ve yurtdişında kadın ve aile içi sorunları ile ilgili her alanda bilimsel araştırma ve incelemeler yapmak ve etkinliklere katılmak,

- STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) alanındaki kadın akademisyenlere yönelik kurumsal destek mekanizmalarının olmasına, örtük önyargılarının, kalıp yargıların, zorlukların ve engellerin ortadan kaldırılarak STEM’de kadınların sayılarının arttırılmasına yardımcı olmak (Güleç Peker, 2024),

- Üniversitemizin Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Araştırmaları Yüksek Lisans (Tezli) programında akademik danışmanlar tarafından yürütölen tez konuları Giresun ili ve bölgesel olup güncel sorunları ele alınması ve uzman kadroların yetiştirilmesine önem verilmesi,

- Üniversitemizin ilgili birim ve bölümlerinin işbirliği ile kadın ve aile içi sorunlarının çözümlerine ilişkin çalışmalarda bulunmak, yayınlara çıkarmak ve konuyla ilgili olarak toplumla Üniversite arasındaki koordinasyonu sağlamak, kadına yönelik ve aile içi şiddetine yönelik, erken yaşta ve zorla evlilikler, kadın haklarının ve temel özgürlüklerinin ihlalini oluşturan her türlü şiddetle mücadelede ulusal eylem planı olan “Kadına Yönelik şiddetle Mücadele Dördüncü Ulusal Eylem Planı (2021- 2025)” ve “Kadının Güçlenmesi Strateji ve Eylem Planı (2018-2023)” çerçevesinde bakanlık ve diğer kamu kurumlarıyla işbirliği sağlamaktır (<https://aile.gov.tr/>).

Üniversitemizin UNESCO Kürsüsü Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İyileştirilmesi ve Kadınların Güçlendirilmesi ile GÜKAM işbirliğinin sağlanması uluslararası platformda yer almak ve üniversitemizi uluslararası temsil etmektir.

*GÜKAM’ın Misyon ve Vizyonu
“Hiçbir kadın ve kız çocuklarının geride bırakılmaması
(no one left behind)”*

Misyonumuz

Kadının toplumsal hayatta hak ettiği yere ulaşmasını sağlamak için kadın ve aile sorunları konusunda temel insan hakları ilkesine uygun olarak araştırma ve alan çalışmalarıyla ulusal ve uluslararası düzeyde katkılar sağlayan bir merkez oluşturulması amacıyla, yurt içinde ve yurt dışında kadın ve aile sorunlarıyla ilgili her alanda araştırma yapmak ve bu alana yönelik eğitim faaliyetlerinde bulunmak, kurumsallaşmaya önem vererek sorumluluk yüklenen GÜKAM'ın üstlendiği misyondur.

Vizyonumuz

Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlar çerçevesinde 2030 yılına kadar “hiçbir kadın ve kız çocuklarının geride bırakılmaması (no one left behind)” mottosu ile kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi, kadının ve ailenin toplumda ekonomik ve sosyal olarak güçlendirilmesi ve şiddetin önlenerek huzur ve her alanda verimliliğin sağlanması, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele politikalarının uygulanmasında etkin rol üstlenerek ulusal ve uluslararası platformlarda yaygınlaştırılmasını sağlamaktır.

Bilimsel Yayınlar

Kitaplar/Kitap Bölümleri

Kitap: Bazen Bırakmak Gerekir: Flört Şiddeti Mi Yoksa Güvenli Bir İlişki Mi? (2024) Yazar: Emel Bahadır Yılmaz, Nemesis Kitap, 2024. ISBN:9786256755260.

Bölüm Adı: Yükseköğretimde STEM Eğitiminde Kadın Akademisyenlerin Rolü ve Deneyimleri (2024) E. Gülçeri Güleç Peker, Sosyal Yaşamda Kadın, Ed. Ayşegül Çebi ve Kurtuluş Yılmaz Genç, ISBN:978-625-5968-25-8, EkinYayınevi, Bursa.

Bölüm Adı: Sürdürülebilir Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Önemi ve Rolü (2024) Reyhan Ayşen Wolff, Sonay Akar, Deniz Yıldız ve Murat Sucu, Kadın Girişimcilik İşim: Girişim, Ed. Dr. Berna Turak Kaplan, Eğitim Yayınevi, 978-625-5971-21-0.

Kitap Adı: Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşirelik Bakım İlkeleri, Nobel Akademik Yayıncılık, Editör: Arzu Yüksel, Emel Bahadır Yılmaz, ISBN:978-625-397-546-3.

Kitap: Farklı Boyutlarıyla Kadın Çalışmaları, Editörler: Elif Yüksel Oktay ve Reyhan Ayşen Wolff, Ekin Yayınevi, ISBN:978-625-7983-35-8, Bursa, 2020.

Bölüm Adı: Ebelik Öğrencilerinin Kadının Çalışmasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi (2020) Bahadır Yılmaz Emel, Ekin Hafize, Ekin Gizem, Kitap Adı: Farklı Boyutlarıyla Kadın Çalışmaları, Ekin Yayınevi, Editör: Elif Yüksel Oktay, Reyhan Ayşen Wolff, ISBN:978-625-7983-35-8.

Kadın Çalışmalarında Güncel Konular, Editörler: Reyhan Ayşen Wolff, Selahattin Yılmaz, Yasemin Mamur Işıkcı, Handan Bülbül, Elif Mamur Yılmaz, ISBN: 978-605- 7557-08-7, Eğitim Yayınevi, Konya, 2018

Bölüm Adı: Kadın Sağlığını İlgilendiren Kanser Taramaları ve Hemşirenin Rolü, Şahin Eda, Yeşilçınar İlknur, Yayın Yeri:Eğitim Yayınevi, Editör:Prof. Dr. Reyhan Ayşen Wolff, Dr. Öğretim Üyesi Selahattin Yılmaz, Dr. Öğretim Üyesi Yasemin Mamur Işıkcı, Dr. Öğretim Üyesi Handan Bülbül, Dr. Öğretim Üyesi Elif Mamur Yılmaz, Basım sayısı:1, Sayfa sayısı:568, ISBN:978-605-7557-08-7, Bölüm Sayfaları:440 -456.

II.Sempozyum Bildiri Özet Kitabı, Editörler:Reyhan AyşenWolff ve Selahattin Yılmaz ISBN:978-975-2481-05-3, Giresun, 2018.

Giresun Üniversitesi Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, Kadın Özel Sayısı, ISSN:1309-08IX, Sonbahar, 2017.

Makaleler

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Nedeniyle Acil Servise Başvuran Vakaların Değerlendirilmesi: Retrospektif Bir Çalışma (2025) Yazarlar: Arzu Yüksel, Hüseyin Mutlu, Emel Bahadır Yılmaz. Aksaray Üniversitesi Tıp Bilimleri Dergisi.

Şebinkarahisar Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda Okuyan Öğrencilerin Aile İçi Şiddet Farkındalıkları İle Kadına Yönelik Şiddet Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi (2025) Yazarlar: Aytuğ Kaan Öztürk, Emel Bahadır Yılmaz. Doğu Karadeniz Sağlık Bilimleri Dergisi.

Lise Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Yönelik Algılarının Metafor Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi (2023) Yazarlar: Hasan Şardağ, Emel Bahadır Yılmaz. Doğu Karadeniz Sağlık Bilimleri Dergisi

Kadına Yönelik Şiddet Eğitiminin Hemşirelik Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumları, Mesleki Tutumları ve Şiddetin Belirtilerini

Tanıma Düzeylerine Etkisi: Yarı Deneysel Çalışma (2023) Yazarlar: Emel Bahadır Yılmaz, Arzu Yüksel. *Turkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*,

The effects of irrational romantic relationship beliefs and experiences in close relationships on dating violence of nursing and midwifery students (2022) Yazarlar: Emel Bahadır Yılmaz, Eda Şahin. *Perspectives in Psychiatric Care*

Üniversitelerde “Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezler’nin Stratejilerine Genel Bir Bakış (2022) Reyhan Ayşen Wolff, Yüksek Öğretim Kurulu “Akademide Kadın Çalışmaları”, Ankara Üniversitesi Basımevi,Ank.

Türkiye’de Sanayileşme ve Kadın Emeği İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme, Demirtaş, I., Yıldırım, D. Ç., & Yıldırım, S. (2021). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57-71.

Kamusal Alanda Ayrımcılık (2020) Ela Oğan& Reyhan Ayşen Wolff, *Social Sciences Research Journal*, 9 (4), 218- 235.

Bilimsel Diğer Faaliyetler: Ulusal ve Uluslararası Çalıştaylar, Sempozyumlar, Kongre

I. Uluslararası Kadın Sempozyumu ve Sanat Çalıştayı, Giresun Üniversitesi’nde Birleşmiş Milletler Türkiye Komitesi ve UNESCO işbirliğiyle “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Cinsiyet Eşitsizliğinin Önlenmesinde Devlet Politikaları ve Sivil Sorumluluk” temalı çalıştay düzenlenmiştir (06-07 Mayıs 2013)

II. Uluslararası Kadın Sempozyumu ve Sanat Çalıştayı, Giresun Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (GÜKAM) tarafından Birleşmiş Milletler (BM) ve Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) desteğiyle “Toplumsal ve Siyasal Yaşamda Kadınlar” temalı ikinci çalıştay düzenlenmiştir (08-09 Mayıs 2014).

I. Ulusal Kadın Sempozyumu, Sergisi ve Konseri, (8-9-10 Mart 2017)

II. Ulusal Kadın Sempozyumu, Sergisi ve Konseri, (8-9 Mart 2018)

III. Ulusal Kadın Sempozyumu ve Sergisi (8-9 Mart 2019)

I.Ulusal Kadının ve Ailenin Güçlendirilmesi Sempozyumu 7 Üniversitenin işbirliğinde düzenlenmiştir. Yalova Üniversitesi, Giresun Üniversitesi (GÜKAM), 18 Mart Çanakkale Üniversitesi, Sinop Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi olarak Yalova Üniversitesinde düzenlenmiştir.(13-14/12/ 2023)

“Uluslararası Kadın Çalışmaları Konferansı” Giresun Üniversitesi (GÜKAM ve UNESCO), Yalova Üniversitesi (YÜKAM), Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Sinop Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitelerinin – 8 üniversite işbirliğinde Fırat Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin ev sahipliğinde düzenlenmiştir. “Uluslararası Kadın Çalışmaları Konferansı”na Giresun Üniversitesi olarak kadın araştırmalarıyla ilgili 11 bildiri sunarak üniversiteler arasında en çok katkıyı sağlamıştır. (<https://womenstudies2024.org/>) (16-18 Ekim,2024).

Determining The Relationship Between Domestic Violence Awareness and Attitudes of Violence Against Women of Students Attending Şebinkarahisar Social Sciences Vocational School. Aytuğ Kaan Öztürk, Emel Bahadır Yılmaz, Women Studies 2024, Elazığ.

The Evaluation of Nursing Students' Perceptions of Violence Against Women: A Metaphor Analysis. Emine Delimehmet, Emel Bahadır Yılmaz, Women Studies 2024, Elazığ.

Harnessing Innovative Technologies to Empower Women for Sustainable Development konusunda Demirtaş, I. tarafından K.R Mangalam University, Gurugram Üniversitesi Ev sahipliğinde, University of Sydney, Belarus State Economic University, J&K Economic Association & S.S International Organizes işbirliğinde düzenlenen International Conference on Innovative Technologies for Sustainable Business Transformation (ITSBT- 2025) isimli konferansta davetli konuşmacı olarak online sunum yapılmıştır. (12 Nisan 2025).

Sürdürülebilir Kalkınmada Kadınların ve Kızların Güçlendirilmesi adlı konferans UNESCO işbirliğinde Doç.Dr. Işıl Demirtaş tarafından gerçekleştirilmiştir. (12 Mart 2025).

Diğer Faaliyetler

GÜKAM Kadın Çalışmaları'na ait bir kitaplık 2018 yılında kurulmuştur. Türkiye'deki üniversiteler arasında kurulan ilk kadın çalışmaları kitaplıktır.

Araştırma Projesi : 2020 yılında beş üniversite tarafından başlatılan bir Araştırma Projesi. Projenin adı; “Evli Bireylerin Yaşadığı Aile İçi Şiddetin Türleri ve Nedenleri: Sinop, Samsun, Giresun, Trabzon ve Yalova İlleri Örneği”dir. Projenin amacı, aile içi şiddetin önlenmesinde toplumsal farkındalık, duyarlılık ve farkındalık yaratma açısından yararlı katkılar sağlamak, aile birliğinin korunması ve

güçlendirilmesinde önemli rol oynamak ve aile içi şiddetin çözümüne yönelik politikalar geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Bu amaçla bir pilot çalışma olarak beş üniversite Giresun Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sinop Üniversitesi ve Yalova Üniversitesi katılmıştır.

Araştırma Projesi: Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi tarafından düzenlenen kolluk personelinin kadın-erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet hakkında algı ve farkındalıkları araştırma projesine yönetim kurulu üyelerimiz Doç. Dr. Emel Bahadır Yılmaz ve Doç. Dr. Eda Şahin araştırmacı olarak katılmışlar ve proje 2024 yılında tamamlanmıştır.

CA21123 - Cancer- Understanding Prevention in Intellectual Disabilities (CUPID) Cost Projesinde çalışma gruplarında aktif olarak görev alan Doç. Dr. Eda Şahin, danışmanlığını yaptığı Kadın Araştırmaları Yüksek Lisans (Tezli) öğrencisi Burcu Akciğer ile 17-19 Eylül 2024 yılında Prag'da düzenlenen "Cancer Prevention Approaches and Intervention Modalities for people with intellectual and developmental disabilities (PWIDD)- Training School" başlıklı eğitim okuluna katılmışlardır. Aynı projenin 12-13 Mayıs 2025 yılında İrlanda'da düzenlenen 'Equitable Cancer Prevention & Screening: Advancing Inclusion for People with

Intellectual Disabilities' başlıklı eğitim okuluna ve 14 Mayıs 2025 yılında İrlanda'da düzenlenen 'Breaking Barriers: Enhancing Cancer Care for Individuals with Intellectual Disabilities Conference' başlıklı konferansa katılmışlardır.

Sonuç

Üniversitemizin Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi "GÜKAM" gelişime açık katılımcı ve şeffaf bir yönetimin bulunması, dinamik ve tamamı konusunun uzmanı bir akademik kadronun bulunması, Giresun Üniversitesi'nin bölge üniversitesi olarak niteliği olması, yeniliklere açık üniversite politikalarının olması, üst yönetiminin "Kadın Çalışmalarında" farkındalığın yaratılmasında düzenlenecek bilimsel faaliyetleri desteklemesi sonucunda önemli bir merkez olarak faaliyetini sürdürmektedir. GÜKAM tüm etkinliklerini yönetim kurulu üyelerinin ortak kararıyla planlamaktadır.

Ayrıca, öğrencilerin farkındalıklarını artırmaya yönelik hem sosyal hem de bilimsel etkinliklerin planlanması, bu etkinliklerde

öğrencilere sorumluluk verilerek katılımlarının sağlanması ve desteklenmesi konusunda önemli bir rol üstlenmektedir.

Dünya’da ve Türkiye’de COVID 19 salgının olumsuz etkilerinin olması ardından Türkiye’de 6 Şubat 2023 asrın felaketi olarak 11 ilde deprem felaketinin ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlara rağmen GÜKAM bilimsel etkinliklerine devam etmektedir.

Kaynakça

Bahadır Yılmaz, E. (2024). *Bazen Bırakmak Gerekir*. ISBN:9786256755260. Nemesis Kitap, İstanbul.

Bahadır Yılmaz, E. (2023). *Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Cinayetleri, Kadın Ruh Sağlığı*. Editör: Gonca Üstün, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara. ISBN:978-625-397-381-0.

Bahadır Yılmaz, E. (2023). *Şiddet, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşirelik Bakım İlkeleri*, Editör: Arzu Yüksel,

Emel Bahadır Yılmaz, ISBN:978-625-397-546-3. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Bahadır Yılmaz, E.& Yüksel, A. (2023). *Kadına Yönelik Şiddet Eğitiminin Hemşirelik Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumları, Mesleki Tutumları ve Şiddetin Belirtilerini Tanıma Düzeylerine Etkisi: Yarı Deneysel Çalışma*. *Turkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 15(2), 508-516. <https://doi.org/10.5336/nurses.2022-94829>

Bahadır Yılmaz, E.& Şahin, E. (2022). *The effects of irrational romantic relationship beliefs and experiences in close relationships on dating violence of nursing and midwifery students*. *Perspectives in Psychiatric Care*, 58(4), 1232-1238. <https://doi.org/10.1111/ppc.12920>

Bahadır Yılmaz, E., Ekin, H., Ekin, G. (2020). *Ebelik Öğrencilerinin Kadının Çalışmasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi, Farklı Boyutlarıyla Kadın Çalışmaları*, Editör: Elif Yüksel Oktay, Reyhan Ayşen Wolf, ISBN:978-625-7983-35-8. Ekin Yayınevi, Bursa.

Bahadır Yılmaz, E. (2020). *Şiddet, Hemşirelik Alanında Kullanılan Kavram Beceri ve Modeller*, Editör: Nermin

- Gürhan, Şengül Yaman Sözbir, Ülkü Polat, ISBN:9786057578488. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Demirtaş, I., Yıldırım, D. Ç., & Yıldırım, S. (2021). Türkiye’de Sanayileşme ve Kadın Emegi İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme, İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 57-71.
- Delimehmet, E., Bahadır Yılmaz, E. (2022). Kadın İstismarının Terör Örgütleri Bağlamında İncelenmesi: PKK Örneği. Türk İdare Dergisi, 495, 43-63.
- Güleç Peker, E.G.(2024).Yükseköğretimde STEM Eğitiminde Kadın Akademisyenlerin Rolü ve Deneyimleri, Sosyal Yaşamda Kadın, Ed.Ayşegül Çebi ve Kurtuluş Yılmaz Genç, ISBN:978-625-5968-25-8, EkinYayınevi, Bursa
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025), <https://aile.gov.tr/>
- Öztürk, A.K., Bahadır Yılmaz, E. (2025). Şebinkarahisar Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda Okuyan Öğrencilerin Aile İçi Şiddet Farkındalıkları İle Kadına Yönelik Şiddet Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Doğu Karadeniz Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(1), 1-18. <https://doi.org/10.59312/ebshealth.1505443>
- Sivrikaya Şerifoğlu,F. (2022). Akademide Kadın Çalışmalarının Yaygın Etkileri, Yüksek Öğretim Kurulu “Akademide Kadın Çalışmaları”, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ank.
- Şahin, E. & Yeşilçınar, İ. (2018). Kadın Sağlığını İlgilendiren Kanser Taramaları ve Hemşirenin Rolü, Kadın çalışmalarında Güncel Konular, Ed.Reyhan Ayşen Wolff, Selahattin Yılmaz,Yasemin Mamur Işıkçı,Handan Bülbül,Elif Mamur Yılmaz, ISBN: 978-605-7557-08-7, Eğitim Yayınevi,Konya
- Şardağ, H.,& Bahadır Yılmaz, E. (2023). Lise Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Yönelik Algılarının Metafor Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi. Doğu Karadeniz Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(3), 97-109. <https://doi.org/10.59312/ebshealth.1332721>
- Wolff, R.A.(2022). Üniversitelerde “Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezler’nin Stratejilerine Genel Bir Bakış, Yüksek Öğretim Kurulu “Akademide Kadın Çalışmaları”, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ank.

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

- Wolff,R.A.& Kübra Özdemir (2018). Bilim Dünyasında Kadının Yeri ve Öneminin Değerlendirilmesi, Kadın çalışmalarında Güncel Konular, Ed.Reyhan Ayşen Wolff, Selahattin Yılmaz,Yasemin Mamur Işıkkı,Handan Bülbül,Elif Mamur Yılmaz, ISBN: 978-605-7557-08-7, Eğitim Yayınevi,Konya
- Wolff, R.A.& Gizem Demir (2020). Dünya’da ve Türkiye’de Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uygulanan Politikalar, Farklı Boyutlarıyla Kadın Çalışmaları, Ed. Elif Yüksel Oktay ve Reyhan Ayşen Wolff, ISBN:978-625-7983-35-8, Ekin Yayınevi,Bursa
- Yüksel, A., Mutlu, H., Bahadır Yılmaz, E. (2025). Evaluation of Cases Admitted to Emergency Service Due to Domestic Violence Against Women: A Retrospective Study. Aksaray Üniversitesi Tıp Bilimleri Dergisi, 5(2), 48-54.

İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi: Tarihçesi, Kadın Araştırmaları Dergisi, Tezler ve Kurumsal Politikalar

Prof. Dr. Mehtap DEMİR GÜVEN¹

İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (İÜ-KAUM), Türkiye’de kadın araştırmaları alanında üniversite çatısı altında kurumsallaşmış ilk araştırma ve uygulama merkezidir. 4 Ekim 1989 tarihinde Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi adıyla kurulan Merkezimiz, Türkiye’de kadın çalışmaları alanında hizmet vermek isteyen diğer merkezlerin yapılanmasında da rol model olmuştur. Kadınların toplumsal yaşamdaki sorunlarını anlamak, bu sorunlara çözüm geliştirmek ve kadın haklarının gelişimine katkı sağlamak amacıyla güden bu yapının kurucu müdürü Prof. Dr. Necla Arat’tır.

1990-1991 öğretim yılında kurularak öğrenci almaya başlayan Kadın Çalışmaları Tezli Yüksek Lisans Programı, yine alanın öncü akademik çalışmalarının nüvesini oluşturan birimdir. Ülkemizde kadın sorunlarına ilişkin öğretim amacının yanı sıra, araştırma ve uygulamanın, projelendirme ve sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için merkezin yanı sıra kurulan Kadın Araştırmaları Derneği ve İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği ile toplumsal farkındalık, kadın erkek eşitliği, sosyal ve siyasal alanda haklarla ilgili bir dayanışma modeli oluşturulmuştur.

Necla Arat, Nermin Abadan Unat, Yazgülü Aldoğan, Tülay Arın, Gönül Bakay, Fatmagül Berktaş, Aysel Çelikel, Dilek Doltaş, Türkel Minibaş, Nilüfer Narlı, Pınar Ünsal, Nazan Moroğlu, Berrin Oktay, Serpil Çakır, Yakut Irmak Özden ve Türkan Saylan, Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Yüksek Lisans Programının kurucuları ve ders veren öğretim üyeleri olmuştur. Disiplinler arası bir anlayışla ilerleyen akademik çerçevede, farklı alanlardan gelen

---

1 İstanbul Üniversitesi · Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Müzikoloji Bölümü,
mehtap@istanbul.edu.tr

öğrencilere toplumsal cinsiyet teorisi, feminist düşünce ve kadın politikaları gibi başlıklarda eğitim imkânı sunulmuştur. Merkeze bağlı Kadın Araştırmaları Dergisi, 1993 yılından bu yana hakemli akademik yayınlar arasında yer almakta, yılda iki sayı olarak yayımlanmaktadır. Dergi; feminist teori, toplumsal cinsiyet rolleri, kadın emeği, medya temsilleri gibi birçok konuda disiplinler arası makalelere yer vermektedir.

Merkezin ilk Genel Kurul Toplantısı 19.12.1989 tarihinde saat 15.30'da Hukuk Fakültesi Kurul Odasında gerçekleştirilmiştir. İlk Yönetim Kurulu bu toplantıda seçilmiştir.

1993 yılında Merkezin adı “Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi” olarak değiştirilmiştir.

2017 yılına gelindiğinde ise Merkezin adı “Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi” olarak yenilenmiştir.

Nazan Moroğlu'nun Kadınlarımızla Birlikte On Yıl / İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Kadın Araştırmaları Derneği (1989-1999) başlıklı kitabı (1999), İstanbul Üniversitesi çatısı altında, kuruluş adıyla Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezinin ilk on yılını kapsayan sempozyum, konferans, yayınlar, tezler ve sosyal farkındalık faaliyetlerine ilişkin ayrıntılı verilere sahip değerli bir ilk kaynaktır.

Bugünkü adıyla Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezinin geçmişten günümüze müdürlük görevini üstlenen öğretim Üyeleri, Prof. Dr. Necla Arat (1989-2010), Prof. Dr. Fatma Gül Berktaş (2010-2014), Doç. Dr. Sevgi Uçan Çubukçu (2014-2016), Prof. Dr. Elif Haykır Hobikoğlu (2016-2019) olmuştur. Prof. Dr. Mehtap Demir Güven 2019 yılından bu yana Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Başkanlığı, Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü ve Kadın Araştırmaları Dergisi baş editörlüğü görevlerini sürdürmektedir. Merkez müdür yardımcılığı görevini, Dr. Öğretim Üyesi Şenay Kara ve Doç. Dr. Nil Karabağ yürütmektedir. Üniversitenin farklı fakültelerinden öğretim üyelerinin katkısıyla oluşan bir yönetim kurulu vardır.

23.06.1989 tarihli 18-217 sayılı senato kurulu kararı ile kurulan Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, kuruluş esaslarını bugün de korumaktadır. Hem akademik hem de sosyal farkındalık çalışmalarıyla kurumlar arası işbirliğini öncelemekte ve birimin kuruluş misyonuna dayalı anlayışı devam ettirmektedir.

Diğer yandan, Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul Üniversitesi kurumsal vizyonuna sadık kalarak, bilimde ve toplumda yenilikçi-dönüştürücü araştırma ve eğitim etkinliklerini sürdürmektedir. Bilimsel araştırma ve eğitim çıktıları üretimi, bitirilen tezlerle ve hakemli bir dergi olan Kadın Araştırmaları Dergisi ile sürdürülmektedir.

Kadın Araştırmaları Dergisi, 1993 yılında kurulmuş, Kadın Çalışmaları alanında en eski hakemli dergilerden biri olmakla beraber, açık erişimli, hakemli, yılda iki kere Nisan ve Ekim aylarında yayınlanan bilimsel bir dergidir.

Dergimiz, kadın çalışmaları konusunda bilim camiasına katkıda bulunmayı ve araştırmacılara bir platform sağlamayı hedefler. Dergimiz, kadın çalışmalarını ve toplumsal cinsiyet çalışmalarını bütün yönleriyle ele alan araştırma ve çalışmalarını yayınlamaya odaklıdır. Ayrıca farklı disiplinlerde (sosyoloji, felsefe, tarih, edebiyat, dil, sanat, kültür, hukuk, siyaset bilim, iktisat, sağlık, vb) yürütülen araştırmalara açıktır. Derginin hedef kitlesini akademisyenler, araştırmacılar, profesyoneller, öğrenciler ve ilgili mesleki, akademik kurum ve kuruluşlar oluşturur. Dergimiz Türkçe ve İngilizce olarak bilimsel makaleleri kabul etmektedir.

Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Cinsiyet Eşitliği Planı, Mobbing Yönergesi, Cinsel Tacizi, Cinsel Saldırımı ve Ayrımcılığı Önleme Yönergesi içeriklerini hazırlayıp uygulamaya koymuştur.

Üniversite ile aktif işbirliği ve kurum içi bilgi yayımı sağlayarak, kadın erkek eşitliği, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele, kadın hakları konularını içeren derslerin üniversite genelinde farklı fakültelerin eğitim müfredatları içerisinde lisans dersi olması konusunun takipçisidir.

Merkezimiz, Türkiye Cumhuriyeti Devlet aygıtları aracılığı ile uygulamaya konulan vizyon planları, stratejik planlar ve eylem planları ile ilgili İstanbul sahası içerisinde Bakanlıkların il müdürlükleri ile faaliyet halindedir. İlgili kurumlarla aktif programlar yürüterek, seminer, konferans, misafir eğitimci davetleri, çalıştay ve paneller düzenleyerek ve bu içerikli bilimsel sosyal etkinliklere katılarak, farkındalık kampanyaları düzenlemektedir.

2016 yılı sonrası Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Olarak Yer Aldığımız Çalışmalar:

- 1 - Beyaz Ev Projesi
- 2 - 360° Dostluk Projesi
- 3 - GEP (Gender Equality Plan-Cinsiyet Eşitliği Planı)
- 4 - CİTÖB(Cinsel Tacizi, Cinsel Saldırısı ve Ayrımcılığı Önleme Belgesi/ CİTOK-Cinsel Tacizi, Cinsel Saldırısı ve Ayrımcılığı Önleme Kurulu)
- 5 - Gaziosmanpaşa Aile Akademisi
- 6 - Gaziosmanpaşa Dönüşüm Adımları Projesi

2016 yılı sonrası Kadın Çalışmaları Anabilim Dalında Üretilmiş Tezler

- 1 - Kusursuz Çevreye Uyumu Bozan Kadın:İnfertil Kadın
- 2 - Eğitim Sendikalarında Toplumsal Cinsiyet Politikaları: Kadın Öğretmenlerde Toplumsal Cinsiyet
- 3 - Annie Ernaux`Nun `Bir Kadın` Ve `Bir Adam` Yapıtlarından Metinlerarasılık Ve Anne-Kız İlişkisi
- 4 - "Erkeklerin Öfke İfade Tarzı İle Travmatik Yaşam Olayları Arasındaki İlişki"
- 5 - Türkiye`de Sağlık Hizmetlerinin Dönüşümü: Evde Sağlık Hizmetleri
- 6 - Türkiye`de 1980 Dönemi Feminist Çeviri Hareketinin Kadın Çalışmaları Dizgesini Oluşturmadaki Rolü
- 7 - Agonistik Feminizm Tartışmaları Bağlamında Kamusal Alanı Yeniden Düşünmek
- 8 - İdeolojiler Mekanı Olarak Camilerde Toplumsal Cinsiyet Örüntüleri
- 9 - Ataerkil Toplumda Gönüllü Çocuksuzluk`u Seçen Kadınlara Dair Algı Ve Yaklaşımlar
- 10 - Biyo Politika Ve Toplumsal Bedenin Denetimi: Türkiye`de 2010-2015 Yılları Arasında Beden Politikaları Tartışmaları
- 11 - İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye Ve Abd` De Yeni Kadın İmgesi: Ev-İş Dergisi Ve Ladies Home Journal
- 12 - Türkiye`de Kadın Belleği: Bakırköy Ve Şişli İlçelerinde Yaşayan Ermeni Kadınların Kuşaklararası Bellek Aktarımı
- 13 - İlegal Sol Örgütlerde Kadının Konumu
- 14 - Osmanlı Siyasal Ve Toplumsal Yaşamında Harem
- 15 - Almanya`da Evlilik Yoluyla Göç Eden Türkiyeli Göçmen Kadınların Karşılaştıkları Güçlükler Ve Güçlükleri Yenme Stratejileri

- 16 - Çok Kültürlülük Bağlamında Feminizm Tartışmaları
- 17 - Bir Feminist Mizah İncelemesi: 5 Harfliler Web Sitesi
- 18 - Kadının Özne Olma Sürecine Dair Bir Okuma: Simone De Beauvoir “Kadın Doğulmaz Kadın Olunur”
- 19 - Simon De Beauvoir’ın Yaşamı Ve Yapıtlarında Özgürlük Ve Bağımlılık Arasındaki İlişki
- 20 - Yalçın Tosun Öykülerinde Toplumsal Cinsiyetin İnşası
- 21 - “Feminist Teoride “Özne Sorunu”
- 22 - Görsel Metaryallerde Kadın Cinselliği
- 23 - Arap Baharı Sürecinde Topsumsal Ve Siyasal Bir Dinamik Olarak Kadınlar
- 24 - Türkiye’deki Suriyeli Göçmen Kadınların Savaş Öncesi Ve Sonrası Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Değişiminin Araştırılması
- 25 - “Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyetin İnşası: Niloya Örneği”
- 26 - Kadınların Namus Ve Erken Yaşta Annelik Algısına Bakış Açıları Ve Sosyal Hizmet Müdahalesi
- 27 - Erken Cumhuriyet Dönemi Tiyatro Metinlerinde Milli Ve Cinsel Kimlikler
- 28 - Bharati Mukherjee’nin Yasemin Ve Jhumpa Lahiri’nin Adaş Romanlarındaki Kimlik İnşası Ve Toplumsal Cinsiyet
- 29 - Felsefede Ölüm Sorunsalı Ve Feminizm
- 30 - Slvia Plath’ın Günce’nin Yapıtlarının Tarihsel Koşulları Ve Toplumsal Cinsiyet Işığında İncelenmesi
- 31 - Toplumsal Şiddet Dönemlerinde Siyasi Söylemin Araçsallaştırdığı Toplumsal Cinsiyet
- 32 - Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı Uygulaması: Kadıköy Belediyesi Örneği
- 33 - Türk Kadını Dergisi Bağlamında İdeal Kadın Tasarımı (1966-1973)
- 34 - Türkiye’de Kadın Bekareti Söylemi Ve Etkileri
- 35 - Erken Dönem Cumhuriyette Kadın İntiharları
- 36 - Evlat Edinmek İsteyen İnfertil Çiftlerin İnfertiliteye Bağlı Düzeyleri Ve Cinsiyet Rollerini İle İlişkisi
- 37 - Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Üretimi Ve Çoğaltılmasında Yüksek Yargı’nın Rolü: Yargıtay’da Haksız Tahrik İndirimi
- 38 - Türkiye’de Sosyal Hizmet Politikalarında Kadının Yeri Ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
- 39 - Yaşar Kemal Edebiyatında Erkekliğin Sunumu: Bir Ada Hikayesi Dörtlemesi

- 40 - “Feminizm Işığında Arendt’e ;Arendt Işığında Feminizm’e Bakmak”
- 41 - Bağlantılı Karşıt Kamular:Kadın Hareketi Ve Feminist Tiyatro
- 42 - Ergenlik Dönemine Girmiş Öğrencilerin Öğretmenleri Üzerinden Toplumsal Cinsiyetlerinin Algısı
- 43 - Kadın Bedeni, Mekân ve Hareket
- 44 - Yeni Bir Feminist Aktivizm Alanı Dijital Feminizm
- 45 - Türkiye’de Kadın Sığınaklarına Yönelik Feminist Model Tartışmaları
- 46 - Geleneksel Pedagoji Yaklaşımlarına Bir Eleştiri Olarak Feminist Pedagoji
- 47 - Mitoloji Ve Toplumsal Cinsiyet: Şahmeran Miti
- 48 - Yoldaki Kadınlar: Gezi Anlatılarında Toplumsal Cinsiyet Ve Sınırları Aşmak
- 49 - Sahne Sanatlarında Kadınlar: Müslüman Dindar Kadınların Deneyimleri
- 50 - Uluslaşma Bağlamında Kadının Özgürleşmesi Tartışmaları Ve Türk Devrimi
- 51 - Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet
- 52 - Türkiye’de 2000 Sonrası İşçi Hareketinde Kadınlar
- 53 - Pamuk Preses Masalının Sinema Uyarlamalarında Toplumsal Cinsiyet Ve Feminizmin Masedilmesi
- 54 - 1990 Sonrası Ermenistan’dan Türkiye’ye Gelen Ermeni Kadınların Mekan Ve Kimlik İlişkisi Bağlamında Göç Ve Tutunma Hikayeleri
- 55 - “1990’larda Türkiye Sinemasında Sınır Kimlikler”
- 56 - “Küresel “Minyon Kahverengi” Kadın Emeği: Türkiye’de Çalışan Filipinli Kadınlar”
- 57 - Kentli Alevilerde Toplumsal Cinsiyet Algısı
- 58 - İdeal Vatandaşın Televizyonda Olumlanan Bedeni: Sen Anlat Karadeniz Örneği
- 59 - Türkiye’de Çalışan Göçmen Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Ve Benlik Algısı
- 60 - İstanbul Sözleşmesi’nin Türkiye’deki İç Hukuka Etkisi Bağlamında 6284 Sayılı Kanun’un İncelenmesi
- 61 - Chimamanda Ngozi Adichie’nin ‘Amerikana’ ve Boynunun Etrafındaki Şey’ Adlı Eserlerinde Göç, Irk Ayrımcılığı ve Toplumsal Cinsiyet
- 62 - Suat Derviş’in Romanlarında Kadınlar Ve Yoksulluk
- 63 - Odyssea ve Beowulf Destanlarındaki Kahramanlık Kavramı Bağlamında Erkek Kadın Rollerini

- 64 - Shakespeare' İn Kış Masalı Ve Hırçın Kız Oyunları İle Bu Oyunların Çağdaş Yeniden Yazımlarında Toplumsal Cinsiyet
- 65 - Turizm -Eğlence Sektöründe Göçmen Kadın İstihdamı
- 66 - Genç İşçilerin Cinsiyetlenme Süreci: Şişli Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi Örneği
- 67 - “Tek Ebeveyn Olarak Annelik Deneyiminin Sosyal Politika Yaklaşımı Çerçevesinde İncelenmesi: Türkiye-Almanya Karşılaştırması”
- 68 - 2000’li Yıllarda Türkiye’de Muhafazakâr Sanat Kavramı Ve Kadın
- 69 - Feminist Reklamcılıkta Yer Alan Söylemlerin Sanayide Kadın Emegine Yansımaları
- 70 - “Medya Temsilleri Ve Endüstrisinde Bir Ayrımcılık Kriteri Olarak Cinsiyetlendirilmiş Yaşlılık”
- 71 - “Feminist Alternatif Medyada Annelik : 5 Harfliler Ve Çatlak Zemin Örnekleri”
- 72 - Lise Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Algılarına Yönelik Fenomenolojik Bir Keşif: Van Erciş Örneği
- 73 - “Satın Alma Kararlarında Bilişsel Kusurların Rolü Ve Giderilme Sorunları”
- 74 - Mülteci Kadınların Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü
- 75 - “Aklın Sınırında Gezen Kadınlar: Şebnem İşigüzel Romanlarında Delilik Üzerine Bir İnceleme”
- 76 - Kent Hakkı Bağlamında Transların Cinsiyet Kimliği Deneyimleri: Pakistan- Lahor, İstanbul Karşılaştırması
- 77 - “Darbe, Cinsiyet Ve Bellek: 12 Eylül Darbesine İlişkin Kadınlar Arası Bellek Aktarımı”
- 78 - “Sinemada Erkeklik Krizi: Subay Ve Centilmen-Top Gun Filmleri Üzerinden Araştırma”
- 79 - Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Siyasi Karikatüründe Erkeklik; Karikatür Dergisi Örneği: 1936-1948
- 80 - “Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadın Girişimciliğine Etkisi: Sosyal Sermaye Kavramı Üzerinden Bir Araştırma”
- 81 - Beden Ve İktidar: Radikal Feminizmin Cinselliğe Bakışının İncelenmesi
- 82 - “Erken Cumhuriyet Dönemi Kamu Sağlığı Politikalarında Kadın Sağlığı Ve Cinsellik: Sıhhi Popüler Kültür Metinleri Örneği”
- 83 - “Travma Ve Şiddet: Yakın Dönem Televizyon Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddetin Temsili”
- 84 - Erkeklik, Milliyetçilik, Askerlik: Ekşi Sözlük Örneği
- 85 - Türkiye’de Denizcilik Sektöründe Kadınlar ve Cinsiyetlendirilmiş Mekan Deneyimleri

- 86 - Feminist Açıdan Türkiye’de Kadınların Sosyal Medya İfşaları
- 87 - Sinema Sektöründe Kadın Set Çalışanlarına Yönelik Ayrımcılık
- 88 - İlliberal Popülizm Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Söylem: Aile Dergisi Örneği
- 89 - Toplumsal Cinsiyet ve Günümüz Türk Dizilerinde Güçlü Kadın İmgesi
- 90 - Günümüz Reklam Filmlerinde Annelik Mitinin İnşası: Anne - Bebek Reklam Filmleri
- 91 - Mitoloji ve Toplumsal Cinsiyet: Şahmaran Miti
- 92 - Feminizm Bağlamında Ölüm Felsefesi
- 93 - Sylvia Plath’ın Yapıtlarının Tarihi Koşullar ve Toplumsal Cinsiyet Işığında İncelenmesi
- 94 - İkinci Dünya Savaşı Sonrası Türkiye’de Kadın İmgesi: Ev - İş Dergisi 1945 - 1952
- 95 - J.M. Coetzee’nin Düşman ve Utanç Adlı Romanlarında Sessizlik, Aidiyet Eksikliği ve Toplumsal Cinsiyet
- 96-- Ayfer Tunç’un “Kapak Kızı”, “Yeşil Peri Gecesi” ve “Osman” Romanlarında Kadın Kimliğinin Cinsiyetlendirilmesi ve Beden

Kadın Girişimciliği Özelinde İlk Kurulan Merkez; İstanbul Gedik Üniversitesi Kadın Girişimciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi (KAGİMER)

Dr. Öğr. Üyesi Aysin KAYA ŞİŞMAN¹

“Bir kadın kendisi için her ayağa kalktığında, tüm kadınlar için ayağa kalkar.” Maya Angelou

1970’lerden itibaren dünyaya yayılan ikinci dalga kadın hareketi akabinde üniversitelerde akademik alanda kadın sorunları çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmaların Üniversitelerde açılan “araştırma merkezleri” ile kurumsallaşmaya evrildiği de önemli ikinci aşamadır. Türkiye’de 1989 yılında ilk merkezin kurulması ile geçen 25 yıl içinde sayı 55’lere ulaşmıştır. 2015 yılı ise akademik çalışmalarda ve kurumsallaşmada bir dönüm noktasını teşkil eder. YÖK’ün 2015 yılında yayımladığı “Yükseköğretim Kurumları Fırsat Eşitliği Tutum Belgesi” ve Akademide Kadın Birimi’nin kurulması ile merkez sayısı bugün 128’e erişmiştir.

İstanbul Gedik Üniversitesi Kadın Girişimciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi (KAGİMER), 2016 yılında Tutum Belgesi ilanı sonrası açılan ilk merkezlerdendir.

Yaşam boyu eğitim, bilimsel araştırma ve toplumsal katkı faaliyetlerini, ulusal ve uluslararası tüm paydaşların katılımıyla sektör-akademi iş birliği, sürdürülebilirlik, yenilikçilik, insan odaklılık, çevreye saygı ve etik değerler çerçevesinde yetkin profesyoneller yetiştirmek misyonuna sahip üniversitenin “kadın girişimciliği” alanında faaliyet gösteren bir Uygulama ve Araştırma Merkezi olması hedeflenmiştir.

Türkiye’de kadın çalışmaları ve cinsiyet eşitliği, halâ yeni ve hızla gelişen bir akademik çalışma alanı olarak kabul edilmektedir. Başlangıçta kadın sorunları olarak tanınan bu alan, bugün toplumsal cinsiyetten- erkeklik çalışmalarına ve aileye kadar pek çok bakış açısını içinde barındırmaktadır. Üniversitelerde kadın hareketinin

1 İstanbul Gedik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Kadın Girişimciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, aysin.sisman@gedik.edu.tr

kurumsallaşmasına başlangıç teşkil eden kadın çalışmaları merkezleri kurumlar içinde en aktif ve birbiri ile koordineli çalışan birimlerdir.

Türkiye’de “Kadın Girişimciliği” adı ile ilk kurulan merkez olan KAGİMER’in kuruluş amacı; cinsiyet eşitliği odağında girişimcilik ve özellikle kadın girişimciliği hakkında araştırmalar yapmak ve girişimci yetiştirmeye yönelik yürütülen bütün çalışmalara akademik katkı sağlamaktır. Bu doğrultuda kadınlara mesleki eğitim ve danışmanlık desteği vererek bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmeyi; girişimciliğin geliştirilmesine yönelik kurslar, sertifika programları, konferans, kongre, sempozyum ve atölye çalışmaları düzenlemek suretiyle kamu/özel ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliğinde bulunarak çözümler üretmeyi, kadınların işgücüne katılımının artırılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

İstanbul Gedik Üniversitesi akademik kadrosu, idari personeli ve öğrencileri olmak üzere Üniversite bileşenlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalığını artırmak, onları toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve saldırılar konusunda bilgilendirmek, mağdurlara hukuki ve psikolojik destek vermek üzere 2019 yılında Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddete Karşı Destek Birimi kurulmasına senato tarafından karar verilmiştir. Üniversitelerde karşılaşılan her türlü şiddet ve saldırı olaylarına karşı KAGİMER tarafından hazırlanan “Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddete Karşı Destek Birimi Yönergesi ve Politika Belgesi” kurum içinde başta kadınlar olmak üzere huzurlu ve güvenli bir çalışma ortamı sunması açısından önem arz etmektedir. 2019 yılında kurulan bu birim Üniversitenin 2024 yılında yürürlüğe giren Cinsiyet Eşitliği Planı (CEP) için de temel oluşturmuştur.

KAGİMER kurulduğu günden bugüne yürüttüğü faaliyetleri; çalıştay, konferans, sempozyumlar, farklı hibe programları destekleri ile hayata geçireilen projeler, sertifika programları, büyük önem atfettiği toplumsal katkı çalışmaları, Üniversite CEP Çalışması, akademik yayınlar şeklinde sıralanabilir. Bu çalışmalardan bazı örnekleri ve yarattığı sosyal etkiyi bu makalede sizlere sunacağız.

Çalıştay, Konferans ve Sempozyumlar

Merkezin ilk faaliyeti YÖK Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Birimi işbirliği ile “Meslek Yüksekokulu Teknik Alan Mezunu Kadınların Eğitimi ve İşgücüne Katılımı” konulu çalıştay olmuştur. 24 Mart 2017 tarihinde alanında uzman konuşmacıların yer aldığı “Türkiye’de Kadın İstihdamı Paneli” ve akabinde Türkiye’nin farklı bölgelerinden seçilen 10 Meslek Yüksek Okulundan 2 öğrenci

ve 2 öğretim elemanı katılımıyla yuvarlak masa toplantıları gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında “Üçüncü Bin Yıl Türkiye’sinden Kadınlara Sesleniş Konferansı” ile Üniversite İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Türk Hukukçu Kadınlar Derneği ve KAGİMER’de farklı sivil toplum temsilcilerinin katılımı ile çocuk evlilikleri, istismar, mobbing, şiddet gibi toplumun kadın konusunda kanayan yaralarına dikkat çeken önemli sunumlar gerçekleştirildi². 21. Yüzyılın kadınların toplumsal hayata katılımı kadar bilim ve teknolojiye güçlendirilmesinin de yüzyılı olduğu fikriyle yola çıkan Merkez, 2018 yılı 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde “Teknolojide Lider Kadınlar” panelini gerçekleştirmiş, Bilgisayar Mühendisliği mezunu ilk kadın öğrenci, teknoloji girişimcisi kadınlar ve ilgili STK temsilcilerini buluşturmuştur.

Pandemi dönemi online olarak yürütülen proje ve toplantılar aşağıdaki başlıkların altında değerlendirilecektir. 2023 yılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin 100. Kuruluş yıldönümü olması nedeniyle Cumhuriyet ile güçlenen kadınların eşitlik mücadelesi ve kabul edilen haklar farklı temalarda etkinlikler ile hayata geçirilmiş ve son olarak 24-25 Ekim tarihlerinde Üniversite ev sahipliğinde “Cumhuriyet’in 100. Yılında Her Alanda Güçlü Kadın Çalıştayı”nın ilki gerçekleştirilmiştir. YÖK temsilcisi ve kamu kurumları ile üniversite yönetiminin katıldığı çalıştay kitaplaştırılarak okuyucu ile buluşturulmuştur.³ 2024 Yılında “Sosyal Etki Zirvesi”, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde gerçekleştirilen “Türk Dünyasında Kadın Çalıştayı I” dış paydaşlar ile gerçekleştirilen ve merkezin uluslararası bilinirliğini artıran çalışmalar olmuştur.

1- Yürütülen Projeler

Merkez tarafından yürütülen projelerde; çalışma hayatında ve toplumsal hayatta cinsiyet eşitliği için herkesin birbirini desteklediği, geliştiği ve başarılı olduğu ortamlar meydana getirmek önemli bir hedef olarak belirlenmiştir. KAGİMER, 2018 yılında ilk proje çalışmasını İçişleri Bakanlığı tarafından desteklenen İşte Kadın Derneği, Bahçelievler Belediyesi ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü paydaşlığında Şimdi Sıra Bizde Projesi ile gerçekleştirmiştir. Eş mağduru kadınların liderlik, işgücü potansiyeli ve girişimcilik ruhlarının ortaya çıkarılması için gerekli

2 İzlemek için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=L6nsjopLde0>

3 Cumhuriyet’in 100. Yılında Her Alanda Güçlü Kadın Çalıştayı Kitabı, Editörler; Ayşin Şişman-Emel Birol, İstanbul Gedik Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2024.

destekler temin edilerek, istihdama katılmaları ve iş kurmalarını sağlanması amaçlanmıştır. 2 grup ile bir yıl süren çalışmada KAGİMER, öncelikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın sığınma evlerinde kalan kadınlara, sonrasında müracaat eden ihtiyaç sahibi belirli sayıda kadına kişisel kapasite geliştirme, mesleki eğitim ve beceri kazandırma, finans, muhasebe, planlama, işletme, girişimcilik ve mentorluk hizmeti konusunda eğitimler vermiş ve kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmalarına destek olmuştur.

2019 yılında İstanbul Gedik Üniversitesi, Kadın Girişimcileri Derneği (KAGİDER) liderliğinde kadın istihdamını teşvik etmek için geliştirilen Fırsat Eşitliği Modeli (FEM) Sertifikası Programı kapsamında bağımsız bir denetleme sürecinden geçerek sertifikayı almaya hak kazanan ilk üniversite olmuştur. Sertifikanın önemi; Dünya Bankası teknik desteği, Pricewaterhouse Coopers ve EY iş birliği ile geliştirilen programda, bağımsız bir değerlendirme sürecinden geçtikten sonra Fırsat Eşitliği Modeli Sertifikasına hak kazanan kurumlar, yapıları, eylemleri ve istihdam olguları ile toplumsal cinsiyet eşitliğine ve istihdamda kadın güçlenmesine duyarlı olduklarını ulusal ve uluslararası kamuoyu nezdinde tescil ettirmiş olmasıdır.

2020 yılında Avrupa Birliği tarafından desteklenen Hrant Dink Vakfı Sivil Toplum Güçlendirme Hibe Programı kapsamında Çalışma Hayatının Çeşitlilik Odaklı Yapılandırılması (İş'te Birlikte) Projesi, PERYÖN (Türkiye İnsan Yönetimi Derneği) ile birlikte hayata geçirilmiştir. İşe alım süreçlerinde ve çalışma hayatında fırsat eşitliğinin sağlanmasını, çalışma hayatının toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği bağlamında insan haklarına ve bireysel özgürlüklere saygılı bir yapıya kavuşturulmasını hedeflemiştir. Bu çerçevede; İstanbul, Bursa, İzmir ve Adana'da gerçekleştirilen toplantılarda sektörde lider 26 şirketin İnsan Kaynakları süreçleri ve iyi uygulama örnekleri değerlendirilmiştir. Sonrasında merkez öğretim üyeleri tarafından geliştirilen eğitim içerikleri ile projenin ikinci ayağı olarak 24 Eylül-23 Ekim 2020 tarihleri arasında 8 oturum halinde online eğitimler düzenlenmiş, 30 şirket ve 10 STK temsilcisinin katıldığı eğitimleri ile; tanımlar, stratejiler ve atölye çalışmaları tamamlanmıştır. Bu süreçte eğitimin başında ve sonrasında uygulanan anketlerin değerlendirilmesi ve mentorluk buluşmaları sırasında elde edilen bulgular, mevcut literatürle desteklenerek 2021 yılında bir Sosyal Etki Raporu yayımlanmıştır. Ayrıca kurumların insan kaynakları birimlerine yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği, çeşitlilik, kapsayıcılık temelinde bir rehber hazırlanmıştır.

2- Sertifika Programları

Merkez tarafından yürütülen sertifika programlarının ilki “Çeşitlilik Yönetimi ve Çok Kültürlülük” sertifika programı olmuştur. Çeşitlilik, çok kültürlülük ve kapsayıcılık konuları başta olmak üzere katılımcılara temel bilgileri vermek, farklı arka planlara sahip bireylerin iletişim kurma becerilerini güçlendirmek, çeşitliliği anlamak ve yönetmek bu sayede hem kültürel anlayışı güçlendirmek hem de iletişimde yaşanabilecek problemlerin çözümleme becerilerini geliştirmelerini sağlamaya yönelik içerik ile verimli bir eğitim programıdır. STK işbirlikleri ile yürütülmektedir.

İkinci sertifika programı aynı zamanda kurumsal bir sosyal sorumluluk çalışması da olan “Kadın Dijital Girişimcilik ve E-Ticaret Eğitimleri”dir. Detaylarına Pendik, Kartal, Maltepe ve Yalova’da verilen eğitimlerden bahsedilen topluma katkı çalışmaları başlığı altında yer verilecektir.

3- Topluma Katkı Çalışmaları

KAGİMER’in çalışmaları içinde eğitim ve akademik çalışmaların yanı sıra toplumsal faydaya dayalı, içinde yaşadığı sosyal çevrenin sorunlarına duyarlı projeler her zaman öncelikli olmuştur. G-20’nin de gündeminde olan “kapsayıcı büyüme”nin sağlanabilmesi için toplumun yarısını oluşturan kadınların, eğitim ve çalışma hayatı başta olmak üzere yaşamın her alanında güçlenmesi ve eşit katılımı zorunludur. Kadınların ekonomiye katılması hem kendini, hem çalıştığı kurumu, hem de dünya ekonomisini güçlendirir. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Kadının Güçlenmesi Eylem Planı 2018-2023 kapsamında “Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi” adıyla yer alan ve belirlenen faaliyet alanlarında ilgili kurumlar olarak işaret edilen bu merkezlerin, uygun stratejiler içinde gerçekleştirilecekleri etkinlikler de beklenmektedir.

Son yıllarda kadın çalışmalarının en önemli gündemi olan konu maalesef “şiddet” olmuştur. Bu çerçevede “25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü Pendik Çalıştayı” 2019 yılında Merkez tarafından düzenlenmiştir. Pendik ilçesi kadına yönelik şiddet konusunda ne yazık ki İstanbul’un 39 ilçesi arasında ilk üçtedir. Hazırlanan programda gün boyu Kaymakamlık, akademi, ve kolluk kuvvetlerine kadar tarafların yer aldığı sunumlar gerçekleştirildi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planı

çerçevesinde yapılacak çalışmalar dinleyiciler ile paylaşılmıştır. Çalıştay üniversite tarafından e-kitap olarak yayımlanmıştır¹.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN WOMEN) nin 2021 yılının teması olarak “Liderlikte Kadınlar; COVID-19 dünyasında eşit bir geleceği başarmak” felsefesinden yola çıkarak topluma katkı alanında cinsiyet eşitliği odağında çalışmalar yürütülmüştür. Bunlardan en çok ilgi gören çalışma; pandemi döneminde el emeği üretimi yapan kadınları e-ticaretin tüm aşamaları ile tanıştırmak ve temel bilgi ve becerileri kazandırmak ve sponsor kurumlar (Pendik Kaymakamlığı, Pendik Belediyesi, PESİAD, Kadın Kooperatifi vb STK’lar) tarafından desteklenen *Pendik Kadın Dijital Girişimcilik Projesi* 2022 yılında hayata geçirildi². Halk Eğitim merkezlerinde mesleki eğitim alan ve istihdamda yer almayan kadınlara dijital beceriler kazandırmak ve ürettikleri el emeği ürünlerini satışa dönüştürmek üzere yapılan çalışmalar ile hedefimiz ekonomiye katılımlarını sağlamaktır. Bu süreçte Pendik Halk Eğitim Merkezinde mesleki eğitim alan 160 kadına temel dijital beceriler, girişimcilik, e-ticaretin temelleri, ambalaj tasarımı ve ürün fotoğraflama, sosyal medya yönetimi, KOSGEP destekleri gibi konularda alanında uzman öğretim elemanları tarafından verilmiştir. Eğitimlerin yanı sıra rol model kadın girişimciler ile eğitim alan kadınlar buluşturulmuştur. Bu çalışma ile Merkez, TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu tarafından 8 Haziran 2022 günü Meclis’te düzenlenen çalışmaya davet edilmiş ve yürütülen proje konusunda bilgi paylaşımında bulunmuştur.

İlki Pendik’te başlayan proje, İstanbul Kartal, Maltepe, Tuzla ilçeleri ile 2024 yılında Yalova’da da hayata geçirilmiştir³. 6 hafta süren dijital girişimcilik, markalaşma süreci ve e-ticaretin temelleri eğitimleri ile toplamda bin beş yüz kadına ulaşılmıştır. Bugün kendi sosyal mecraları üzerinden ürünlerini pazarlayan, işini büyüten, e-ticaret platformları üzerinden satış yapan girişimciler gurur kaynağımızdır. Ayrıca bu süreçte Merkez yönetimi tarafından Kadınların Dijital Girişimcilikte Güçlendirilmesi Görsel İletişim Alanı Uygulamaları isimli bir kitap yayımlanmıştır⁴.

1 Bakınız; <http://acikerisim.gedik.edu.tr:8080/xmlui/handle/11501/452>

2 <https://www.gedik.edu.tr/kadin-girisimciligi-uygulama-ve-arastirma-merkezi-haberler-duyurular/pendik-kadin-dijital-girisimcilik-projesi-pekad-egitimleri-tamamlandi>

3 <https://www.gedik.edu.tr/haberler/yalovali-322-uretici-kadina-dijital-girisimcilik-ve-e-ticaret-sertifikasi-verildi>

4 Kadınların Dijital Girişimcilikte Güçlendirilmesi Görsel İletişim Alanı Uygulamaları, Aysin Şişman-Emel Birol, Literatürk Yayınları, İstanbul 2023.

Mary Wollstonecraft (1759-1797) tarafından ifade edilen “Zihnin Cinsiyeti Yoktur” cümlesi “erkek işi olarak” adlandırılan pek çok meslekte kadınların katılımını sağlama noktasında rehberimiz olmuştur. Kadın Kaynakçı Ustası Yetiştirme Projesi bunlardan biridir. 2021 yılında Mütevelli Heyet Başkanlığı ile Gedik Eğitim Vakfı (GEV) tarafından Pendik Kaymakamlığı işbirliğiyle başlatılmıştır. Sanayide eşit istihdamı ve toplumsal farkındalık yaratmayı önceleyen bir çalışma olarak Kütahya Sanayi ve Ticaret Odası, Gemi Mühendisleri Odası, yerel yönetimler, ve farklı sivil toplum örgütleri işbirliği ile devam etmektedir. Kadınların en düşük düzeyde istihdam edildiği (% 17) sanayi sektöründe bugün ikiye yakın kadın kaynakçı ustası yetiştirilmiş olup elliye yakını Organize Sanayi Bölgeleri ve tersanelerde istihdam edilmişlerdir.

İstanbul Gedik Üniversitesi'nin sanayi- üniversite işbirliğini geliştirmek amacı ile kurulmuş olması tüm birimlerinde bu yönde çalışmaları öncelikli hale getirmiştir. Kadın Dostu Markalar Platformu tarafından her yıl düzenlenen işletmelerde “kadın dostu” çalışmaların ödüllendirildiği platformda KAGİMER'in 2 projesi ödüle layık görüldü. 2023 yılında İstanbul Gedik Üniversitesinden Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projesi; İstanbul Pendik ve Kartal İlçelerinde Kadınlara Dijital Girişimcilik Eğitimleri” projesi ile Kadın Girişimi ve Kadın Gücünün Desteklenmesi kategorisinde ve 2025 yılında da Kadın Kaynakçı Yetiştirme Projesi jüri değerlendirmeleri sonucunda “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” kategorisinde Kadın Dostu Markalar Farkındalık Ödülü'nü almaya hak kazandı.

Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre 2023 yılında 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusun işgücüne katılımı kadınlarda %35,8, erkeklerde ise %71,2 dir. İşgücüne katılma oranı eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görülmektedir. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılma oranı %13,8, lise altı eğitimli kadınların işgücüne katılma oranı %26,8, lise mezunu kadınların işgücüne katılma oranı %37,4, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılma oranı %45,0 iken, yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılma oranı %68,9 dir. Herşeyden önce bir eğitim kurumu olarak kadınların mesleki eğitimler ile güçlendirilmesi ve girişimcilik yoluyla işgücüne katılması yönünde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, TOBB, yerel yönetimler ve sivil toplum işbirliği içinde çalışmalarımız devam etmektedir. KAGİMER'in dokuzuncu yılında güçlü paydaşlar ve akademik alt yapısı ile yürütülen çalışmalar

kadının toplumsal konumunun güçlendirilmesi adına inancımızı artırmaktadır.

Kaynakça

- Şişman, Aysin -Emel Birol Kadınların Dijital Girişimcilikte Güçlendirilmesi Görsel İletişim Alanı Uygulamaları, Literatürk Yayınları, İstanbul 2023.
- Şişman, Aysin -Emel Birol, Cumhuriyet'in 100. Yılında Her alanda Güçlü Kadın Çalıştay Kitabı, İstanbul Gedik Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2024.
- İstanbul Gedik Üniversitesi Kadın Girişimciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi (KAGİMER). (2022). *25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü Pendik Çalıştayı bildiri kitabı* [Açık erişim arşivi]. Gedik Üniversitesi Açık Erişim Arşivi. <http://acikerisim.gedik.edu.tr:8080/xmlui/handle/11501/452>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2025, 6 Mart). *İstatistiklerle Kadın, 2024* (Bülten No. 54076). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2024-54076>

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Prof. Dr. Göknur AKÇADAĞ¹

Kadın çalışmaları ve kadının güçlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği konusu, dünyada ve ülkemizde üzerinde çalışılan ve sürekli geliştirilen bir alandır. Üniversitelerin ve ilgili araştırma merkezlerinin bu gelişmelerin odağında olması ve katkı vermesi gerekliliği önem taşımaktadır. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi bünyesinde Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, 05.08.2020 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısının 2547 sayılı Kanun'un 2880 sayılı Kanun'la değişik 7/d-2 maddesi uyarınca kuruluşu gerçekleşmiştir.

Merkezin misyonu, alanda, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel uygulamalar ve araştırmalar yaparak, düzenlediği akademik ve toplumsal nitelikli panel, seminer, konferans ve benzeri toplantılar ve geliştirdiği projeler ile başta öğrenciler olmak üzere topluma, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi kazandırmak ve bu perspektiften hareketle de günümüzdeki çeşitli sorunlara çözümler arayıp katkı sağlamaktır. Merkezin vizyonu, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin kazanılmasıyla, kadın sorunları konusundaki duyarlılığı arttırarak, eşit hak ve özgürlüklere sahip, insan onuruna yakışır, adil bir dünyada yaşamasıdır.

Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi konuları bağlamında, kadınların ekonomik ve sosyal durumunun güçlenmesi, istihdam ve kalkınmada kadın, girişimcilik, karar alma mekanizmalarında kadın, kadına yönelik şiddet, eğitim ve kadın, sağlık ve kadın, kırsalda kadın, medya ve kadın, göç ve kadın, tarihsel süreçte kadın hakları ve kadın tarihi, kadınların adalete erişimi ve hukuk, kadınların bilgiye ve teknolojiye erişimi, kültür-sanat ve kadın,

---

1 İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Kadın ve Aile Çalışmaları Uyg. ve Ar. Merkezi Müdürü, goknur.akcadag@nisantasi.edu.tr

ulusal ve uluslararası dökümanlarda kadın hakları ve sözleşmeler, kent hayatı-çevre ve kadın vd. çalışma ve araştırma alanlarında faaliyet göstermesi hedeflenmiştir. Araştırma Merkezi, konferanslar, paneller, çalıştaylar ve farkındalık yaratmaya yönelik seminerler-kurslar, araştırma projeleri, sertifikalı kurs programları düzenlemek, süreli veya çeşitli yayınlar yapabilmek, düzenlenecek toplantılarla akademik bilginin erişilebilirliğine katkıda bulunmak, film-belgesel hazırlamak, eğitim alanında üniversite öğrencilerimizin alandaki bilgi ve yaklaşımını geliştirmek üzere dersler ve yürütülecek çalışmalar gerçekleştirmek, Üniversitede akademisyenler, çalışanlar ve öğrencileri bir araya getirecek platformlar oluşturmak, merkezin alanı ile ilgili öğrenci kulüpleri ile çalışmalar yapmak, kadınların toplumsal hayata katılımlarını güçlendirmek, STK ve çeşitli kuruluşlar ve uluslararası kuruluşlar, platformlar ile iş birlikleri geliştirmek, farklı disiplinlerdeki akademisyenlerinin alana farklı katkılarını sağlamak üzere çalışmalar yapılması gibi hedeflerle, üniversite camiasına ve topluma katkı sağlamak üzere kurulmuştur. Bu amaçlar doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmektedir.

İNÜ ve Araştırma Merkezi, eşitliği, katılımcılığı ve paylaşımı toplumun her kesimine yayma misyonu ile çalışmakta olup, kalite politikasında benimsediği topluma katkı sağlama misyonunu sürdürmek amacıyla da kadınların sosyal, ekonomik ve akademik hayatta görünürlüğünün ve katılımının artırılması, araştırma, akademi ve yönetimde cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi ve üniversitenin farklı birimlerinde istikrarlı olarak gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Bu hedeflere katkıda bulunmak üzere İNÜ 1 Kasım 2021 tarihinden itibaren UN Women Kadının Güçlenmesi Prensipleri (Women's Empowerment Principles- WEPs) imzacısı bir üniversitedir. İmza süreci Merkez'in katıları ile gerçekleşmiştir.

Eylem Planı ve Yönergeler:

Yönetim anlayışı, kadın ve erkekler için akademik, idari personel ve öğrenciler arasında eşit haklar sağlayan bir politika geliştirme ve uygulama temeline dayanmakta olan İstanbul Nişantaşı Üniversitesi'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planı (GEP), Üniversite'nin tüm çalışanları için fırsat eşitliği sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Belirlenen ana temalar çerçevesinde ayrımcılığın ve cinsiyetçi tutum ve davranışın önüne geçilebilmesi amacıyla, bilgilendirme, yürütme ve uygulama ayrıntılarını içerecek şekilde düzenlenmiştir. GEP için gerekli ön çalışmalar ve eylem planının yazımı, İNÜ KAM Müdürü Prof. Dr. Göknur Akçadağ tarafından gerçekleştirilmiştir. Kurumsal

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

Tarihçe, Misyon, Vizyon ve Temel Değerler, GEP Hedefleri ve Politika Belgesi, Üniversite Personeli ve Öğrencilerine İlişkin Verileri içeren bölümlerden oluşan eylem planı için kurum içi denetim yapılmış ve 2024-2028 yılları arasını kapsayacak GEP beş hedef esas alınarak hazırlanmıştır:

1- Üniversitede akademik ve idari personel ile öğrenci grupları arasında cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi, eğitim-öğretim müfredatına ve araştırma içeriklerine cinsiyet eşitliğinin dahil edilmesi ve farkındalığın artırılması amacıyla bilgilendirici çalışmaların yapılması ((İNÜ GEP Bildirgesi Madde-1, 9 Hedef),

2- İş-yaşam dengesinin sağlamaya katkıda bulunacak mekanizmalar ve uygulamalar geliştirmek (İNÜ GEP Bildirgesi Madde-2, 5 Hedef),

3- Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek etkin kurumsal yapıları oluşturmak ve tüm kurumsal süreç ve uygulamalarda toplumsal cinsiyet eşitliği kültürünü teşvik etmek (İNÜ GEP Bildirgesi Madde-3, 8 Hedef),

4- İstihdam, kariyer gelişimi, karar alma süreçleri, yöneticilik, yükseltme ve atamalarda toplumsal cinsiyet eşitliği dengesinin gözetilmesini teşvik etmek (İNÜ GEP Bildirgesi Madde-4, 7 Hedef),

5- Cinsel taciz ve toplumsal cinsiyet temelli şiddete karşı tedbirler almak (İNÜ GEP Bildirgesi Madde-5, 8 Hedef).

Dört yıllık bir dönemi (2024-2028) kapsayan bu eylem planının uygulanması, Üniversite Senatosu tarafından taahhüt edilerek 10.9.2024 tarihinde onaylanmıştır. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi belirtilen temel alanlar çerçevesinde gerekli adımları atmaya amaçlamaktadır. Dört yıllık bir dönemi kapsayan planının uygulanması ve izlenmesi gerçekleştirilecektir. İNÜ-GEP yürürlüğe girdikten sonra belirli aralıklarla gelişmeler izlenecek ve Rektörlüğe raporlanacaktır.

Merkez Müdürü Prof. Dr. Göknur Akçadağ'ın çalışma sürecini gerçekleştirmesi ve yazımı ile "İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Cinsel taciz ve Cinsel Saldırıya Karşı önlem ve Destek İlkeleri Belgesi" ve "Cinsel Tacize ve Cinsel Saldırıya Karşı Destek Birimi Yönergesi" Aralık 2024 tarihinde Üniversite Senatosunda kabul edilmiştir. Bu amaçla, "Cinsel Tacize ve Cinsel Saldırıya Karşı Destek Birimi" adını taşıyan bir birim kurulmuştur. Birim'in görev ve sorumlulukları, çalışma usul ve esaslarını düzenleyen bir yönerge oluşturulmuştur. Bu Belge ile İNÜ, açıklanan amaçlar, ilkeler ve usuller çerçevesinde,

Üniversite bileşenlerinin cinsel taciz ve cinsel saldırı konusunda farkındalığının artması ve engellenmesi için çaba göstereceğini, bu tür iddialar ve şikayetler söz konusu olduğunda etkin ve ivedi bir disiplin soruşturması ve yaptırım mekanizması işleteceğini duyurmuştur.

Araştırma Merkezinin Gerçekleştirdiği Çeşitli Etkinlikler ve Projeler:

- İNÜ Kadın Çalışmaları, TurkishWin & Binyaprak Dijital Kız Kardeşlik Platformu Toplantısı, Dünya Kız Çocukları Günü Etkinliği, 11 Ekim 2018
- “Kadının Sanata Yansıması” Projesi ve Sergisi, 8-12 Mart 2019.
- 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Paneli: Meslek Seçiminde Eşitsizlikleri Ortadan Kaldırmak, Yeni Mesleklere ve STEAM Alanına Katılımda Kadınlar ve Kız Çocukları, 12 Mart 2019
- 26 Aralık 2020- 11 Mart 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen “TCE Gelişim Sertifika Programı” İNÜ KAM ve İstanbul BPW işbirliğinde gerçekleşmiştir. Düzenlenen eğitim programı ile 85 kişiye sertifika-katılım belgesi verilmiştir.
- Eşitlikçi İş Bölümü ve Yönetim Mekanizmalarında Eşit Temsil Paneli, 11 Mart 2021
- Mars misyonu/ Uzay Müh. Pinella Bombaci çevrimiçi etkinliği (16 Nisan 2021)
- Değişen Dünyada Kadın Emeği ve Medyada Kadının Güçlenmesi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Programı, İki oturumlu panel (16 Mart 2022).
- UN Women CSW67 Commission On The Status Of Women, Parallel Activitiy “İmpact Oriented Women”, March 9, 2023.
- Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddeti Önleme Mekanizmaları Seminerleri, “Öğrenciler Kadına Yönelik Şiddeti Tartışıyor” Atölye Çalışması, 29.11.2021
- “Ulusal ve Uluslararası Bağlamda Kadına Yönelik Şiddet” Semineri,
- Kadınların Adalete Erişimi ve Kadına Yönelik Şiddet Paneli, 23.11.2022
- Cumhuriyetimizin 100. Yılında Konferanslar Serisi, 27 Kasım 2023, “Cumhuriyet ve Kadınlar” Konferansı, Prof. Dr. Serpil Çakır

- BM Kadın Örgütü tarafından gerçekleştirilen 16 Günlük Aktivizm kampanyalarına katılım.
- İstanbul Nişantaşı Üniversitesi TurkishWIN «Milyon Kadına Mentor Programı»nda ağ paydaşı olarak yer almıştır.
- Kapsayıcı Ekonomiler Odağında Kadınların Ekonomik Açıdan Güçlenmesi, Dünya Kadınlar Günü Etkinliği, 11 Mart 2024.
- Uluslararası Türk Dünyasının Bilge Kadınları Paneli & Uluslararası Katılımlı Türk Halk Giyim Kültüründe Kadın Sergisi, 7 Mart 2025

Şirketlerde Kadının Güçlenmesi İçin Kapasite Gelişim Programı “Eşit Fırsatlar: Küçük İşletmelerde Kadının Güçlendirilmesi Projesi”: Avrupa Birliği sivil Düşün Programı desteği ile, Prof. Dr. Göknur Akçadağ’ın proje koordinatörlüğünde, İNÜ KAM liderliğinde ve İstanbul BPW, TURKONFED SEDEFED, KAGİDER, TİM Wings, CEİD, FODER paydaşlığında gerçekleştirilen proje, küçük işletmelerin güçlenmesine katkıda bulunmak, kapasitelerinin gelişimine fayda sağlamak, kadınların işgücüne katılımını desteklemek, işletmelerin kadın çalışan varlığıyla gücünü artırmak ve rekabet avantajını geliştirmek amacıyla kurucusu veya yöneticisi kadın olan 40 işletme ile gerçekleştirildi. 6 aylık çalışma süresinde, çeşitli ihtiyaç analiz toplantıları, Eşit Fırsatlar: Küçük İşletmelerde Kadının Güçlendirilmesi Eğitimi (14-15 Haziran 2025), aynı isimde rehber kitapçık hazırlanması ve basımı, geniş kitlenin katılımına yönelik olarak webinar eğitimi gerçekleştirildi.

İstanbul Odağında Kadın Politikaları Arama Konferansı: İNÜ ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı KSGM paydaşlığında, İstanbul’da bulunan Üniversitelerin Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezleri ve benzeri merkezlerin temsilcileri ile 20 Haziran 2025 tarihinde İNÜ’de arama konferansı düzenlenmiştir. Konferansın amacı, kamu ve akademi iş birliğinde yeni çalışma alanlarını belirlemek, ortak bir zemin bulmak, farklı tarafları bir araya getirebilecek projeler geliştirmek ve stratejik çözümler üretilmesidir. İstanbul genelinde üniversitelerin KASAUM temsilcileri ve konusunda uzmanlaşmış araştırmacılar ve akademisyenler, ASHB-KSGM temsilcileri, İstanbul ASHB İl Müdürlüğü temsilcileri, İNÜ temsilcilerinin katılım sağladığı programda katılımcılar, ortak akıl aramak ve yeni projelere yönelik stratejiler geliştirmek amacıyla arama konferansı sürecinde küçük gruplara bölünerek genelden özele doğru çalışma grubu sorularına cevap bulmaya çalışmıştır. Yeni çalışma konularının, iş birliklerinin ve ortak proje konularının neler olabileceğinin ön planlanması

gerçekleştirilmiştir. Konferans Programının ilk bölümünde, İNÜ Rektörü Prof. Dr. Ayşegül Komsuoğlu'nun konuşmaları sonrası, ASHB Bakanı Sayın Mahinur Özdemir Göktaş'ın hitapları gerçekleştirmiştir. Programın ikinci bölümünde, Prof. Dr. Sezer Komsuoğlu'nun açılış konferansı sonrası ASHB-KSGM Genel Müdürü Süreyya Erkan'ın konuşmaları, İNÜ KAM Müdürü Prof. Dr. Göknur Akçadağ'ın arama konferansı program tanıtımı ve Müjde Çetin'in konferansı metodolojisini anlatımı gerçekleşmiştir. “KASAUM’ların Kurumsal Güçlenmesi, YÖK ve ASHB- KSGM İş Birliği Çerçevesinde Kadınlara Yönelik Projeler, Kadınların İşgücüne Katılımı ve Becerilerle Güçlenmesi, Kadınların Karar Alma Mekanizmalarına Katılımı, KYŞ Mücadelede Kurumsal Kapasite ve Toplumsal Katılım, Dijitalleşme, Yapay Zekâ ve Kadın Politikaları” konularında beş grup halinde gerçekleştirilecek grup çalışmaları sonrası değerlendir toplantısı ile program sona ermiştir. Gerçekleşen konferansın akademisyenler, uygulayıcılar ve politika yapıcıların önerilerini ve bulgularını proje tasarımı ve uygulamasına dönüştürebilmesi için tartışma ve istişare zemini oluşturması ve farklı üniversitelerde benzer konferanslara model teşkil edeceği düşünülmektedir.

Araştırma Merkezi, metinde örneklenen çeşitlendirilmiş faaliyetleri çerçevesinde üniversite camiasına, bulunduğu bölgeye, genelde topluma katkıda bulunma hedefi doğrultusunda yeni çalışmalara, iş birliklerine, ulusal ve uluslararası faaliyetlere devam edecektir. Önceliklendirilen faaliyetler ve projeler ülkemizdeki ve şehrimizdeki sorunlara göre şekillendirilmekte ve iş birliği kuruluşları da bu plana uygun olarak gerçekleştirilmektedir.

İzmir Ekonomi Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (EKOKAM) Çalışmaları

Prof. Dr. Gönül DİNÇ HORASAN¹, Dr. Öğr. Üyesi Arzu AŞÇI², Dr. Öğr. Üyesi Ebru DİĞRAK³, Doç. Dr. Derya NİZAM BİLGİÇ⁴, Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZKAN⁵, Dr. Helin Kardelen KAVUŞ⁶, Buse POLAT⁷, Selcan Zeynep ERGÖZ⁸, Milhan GÖNEN⁹

İzmir Ekonomi Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (EKOKAM), 14 Ekim 2009 tarihinde kurulmuştur. Merkez, kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin çözümüne katkı sağlamak amacıyla eğitim, araştırma ve toplumsal katkı alanlarında çalışmalar yürütmektedir. Merkezde Yönetim Kurulu üyelerine ek olarak, bir merkez sekreteri ve stajyer öğrenci görev yapmaktadır. Bağımsız bir fiziki mekânı olmamakla birlikte, toplantı ve etkinlikler için gerekli alan merkezi rezervasyon sistemi üzerinden sağlanmaktadır. Yönetim Kurulu toplantıları, olağan dışı bir durum olmadığı sürece her ay düzenli olarak yapılmaktadır. 2024–2025 eğitim yılı sonuna kadar planlanan etkinliklerin finansmanı Rektörlük bütçesinden karşılanmış; 2025–2026 eğitim yılından itibaren Merkez'e özel bütçe tahsisi de gerçekleştirilmiştir.

- 1 İEÜ Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD. EKOKAM Müdürü, gonul.horasan@ieu.edu.tr
- 2 İEÜ Hukuk Fakültesi, EKOKAM Müdür Yardımcısı, arzu.asci@ieu.edu.tr
- 3 İEÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği, EKOKAM Yönetim Kurulu Üyesi, ebru.digrak@ieu.edu.tr
- 4 İEÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, EKOKAM Yönetim Kurulu Üyesi, derya.nizam@ieu.edu.tr
- 5 İEÜ İletişim Fakültesi, Sinema Bölümü, EKOKAM Yönetim Kurulu Üyesi, derya.ozkan@ieu.edu.tr
- 6 İEÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi
- 7 Stajyer Öğrenci, Psikoloji Bölümü
- 8 İEÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi, EKOKAM WEB ve Sosyal Medya Sorumlusu
- 9 EKOKAM Sekreteri

İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin çalışma yaşamı, eğitim ve araştırma süreçlerine entegre edilmesini güvence altına almak amacıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planı (2022-2025) yayımlanmış ve uygulamaya konmuştur.

Bu planda;

- İş-yaşam dengesi ve kurumsal kültür,
- Yönetim ve karar alma mekanizmalarında dengeli toplumsal cinsiyet katılımı,
- İşe alım ve kariyer gelişiminde cinsiyet eşitliği,
- Ders içerikleri ve araştırmalarda toplumsal cinsiyet boyutu,
- Cinsel taciz ve cinsiyete dayalı şiddete karşı önlemler

olmak üzere beş temel alanda mevcut durum analizleri yapılmış; bu alanlar için hedefler, eylemler ve sorumlu birimler belirlenmiştir.

Planın uygulanmasını ve izlenmesini EKOKAM yürütmektedir. Her yıl Ocak ayında EKOKAM'ın hazırladığı faaliyet raporuna, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planı izleme verileri de eklenmektedir. (<https://ekokam.ieu.edu.tr/tr/toplumsal-cinsiyet-esitligi-planı>).

Yazının ilk bölümünde TCE Planının beş temel alanı için yapılan çalışmalar, ikinci bölümünde toplumsal katkı çalışmaları özetlenmiştir.

1. İEÜ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planının Beş Temel Alanı İçin Yapılan Çalışmalar

1.1. Hedef 1: İş-Yaşam Dengesi ve Kurumsal Kültür

1.1.1. Kurum içi toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının artırılması:

- 2023 yılında, İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanında yürütülen akademik ve eğitsel faaliyetlerin envanteri hazırlanmıştır. Envanter her yıl güncellenmektedir. Bu çalışma, hem ileride yapılacak projelerin planlanması ve geliştirilmesine katkı sağlamayı hem de kurum içi iş birliklerini artırmayı hedeflemektedir. (<https://ekokam.ieu.edu.tr/tr/toplumsal-cinsiyet-envanteri>)

- 8 Mart 2023'ten itibaren her yıl düzenlenen "İEÜ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Geliştirme Çalıştayları" kapsamında öğretim elemanları, toplumsal cinsiyet alanındaki çalışmalarını kısa

sunumlarla paylaşmakta, ardından yapılan forum oturumlarında gelişime yönelik öneriler tartışılmaktadır. (<https://ekokam.ieu.edu.tr/tr/ieu-toplumsal-cinsiyet-esitligi-gelistirme-calista>)

- Mor Kolektif, Tıp Kulübü ve Sağlık Kulübü ile düzenli toplantılar yapılmakta; özel günlerde düzenlenen stant etkinlikleri bu kulüplerle iş birliği ile gerçekleştirilmektedir.

- 2022 yılından bu yana her Ocak ayında yapılan akademik/ idari personel ve öğrenci memnuniyet anketlerine, toplumsal cinsiyet eşitliğini değerlendirmeye yönelik sorular eklenmiştir. Beşli Likert ölçeği (1: Hiç katılmıyorum – 5: Tamamen katılıyorum) ile ölçülen görüşler, iç değerlendirme raporlarında özetlenmektedir. Ankette sorulan örnek ifadeler:

- Üniversitede toplumsal cinsiyet eşitliği kültürünün yaygın olduğunu düşünüyorum.
- Üniversitede akademik ve kariyer gelişiminde, cinsiyet farkı gözetilmeksizin herkese eşit fırsatlar sunuluyor.
- Karar alma süreçlerinde cinsiyete bakılmaksızın eşit katılım olanakları sağlanıyor.

1.1.2. İEÜ’de görev yapan ebeveynlerin ve onların 0-18 yaş arası çocuklarına yönelik hizmetlerin geliştirilmesi:

- İhtiyaç ve durum analizi çalışması yürütülmüştür.(2021)
- İEÜ Çocuk Üniversitesi (İEÜ Uygulama Anaokulu) açılmıştır.
- İEÜ Çocuk Üniversitesi’nde kişisel gelişim ve ebeveynlik konusunda çocuk ve ebeveyn atölyeleri düzenlenmektedir.

1.2. Hedef 2: Yönetim ve Karar Verme Mekanizmalarında Dengeli Toplumsal Cinsiyet Katılımı

Yönetim mekanizmalarında toplumsal cinsiyet dengesinin izlenmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Akademik yönetici kadrolarda kadın oranı %60,2, idari kadrolarda ise %61,9’dur.

Üç rektör yardımcısından ikisi, sekiz dekinden altısı, üç meslek yüksekokulu müdüründen biri ve iki yüksekokul müdüründen biri kadındır.

1.2.1. Rol Model Kadınlarla Etkinlikler

8 Mart 2022 tarihinde gerçekleştirilen “İlham Veren Hayatlar” etkinliğinde; politikacı, iş kadını, sivil toplum yöneticisi ve sanatçı gibi alanında etkili kadınlar, öğrencilerle yaşam deneyimlerini ve başarı hikâyelerini paylaşmıştır.

Kariyer Ofisi iş birliğinde ya da öğretim üyelerinin davetleriyle, başarılı kadınlar, öğrenci ve genç akademisyenlerle düzenli olarak bir araya gelmekte; kariyer odaklı söyleşiler düzenlenmektedir.

1.3. Hedef 3: İşe alım ve kariyer gelişimi süreçlerinde cinsiyet eşitliği

Kadın öğretim elemanı yüzdesi, doktor öğretim üyelerinde %49.1, doçentlerde %51.8, profesörlerde %47.6, olup, idari personelin %61.0’i kadındır.

Toplumsal cinsiyet alanında hak ve sorumluluklara dair farkındalık kazandırmak amacıyla seminerler, söyleşiler, konferanslar, stant çalışmaları ve araştırma sunumları gibi çeşitli etkinlikler organize edilmektedir.

1.4. Hedef 4: Ders içerikleri ve araştırmalarda toplumsal cinsiyet boyutu

1.4.1. Toplumsal Cinsiyet Dersleri ve Eğitim Materyalleri

Toplumsal cinsiyet temalı derslerin sayısının artırılması, bu derslerin Güz ve Bahar dönemlerinde düzenli olarak açılması ve içeriklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Eğitim materyallerinin çeşitlendirilmesi (sunumlar, kitaplar, uluslararası kaynaklar, videolar vb.) ile öğrencilerin daha zengin bir öğrenme deneyimine erişimi sağlanmaktadır.

1.4.2. “Farkında” Eğitim Aracı

EKOKAM tarafından, toplumsal kimlikler ve eşitsizlikler konusunda farkındalık kazandırmayı amaçlayan “Farkında” adlı bir eğitsel materyal geliştirilmiştir.

Bu materyal ilk olarak bir kadın kongresinde tanıtılmış, ardından üniversite bünyesindeki öğrencilere, akademik ve idari personele yönelik eğitimlerde kullanılmıştır.

1.4.3. Toplumsal Cinsiyetle İlgili Dersler

Aşağıda doğrudan toplumsal cinsiyet temasına sahip bazı dersler listelenmiştir. Ayrıca, farklı fakülte ve bölümlerdeki çok sayıda ders kapsamında da toplumsal cinsiyet konularına değinilmektedir.

- MED 280 Toplumsal cinsiyet ve nicel araştırma ve MED 290 Toplumsal cinsiyet ve nitel araştırma dersleri kapsamında küçük ölçekli öğrenci araştırmaları yapılmaktadır.
- MCS 370 Toplumsal Cinsiyet ve Medya,
- SBUI Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmalarına Giriş,
- GEET 312 Kadın Hakları Hareketinin Tarihi,
- SOC 430 Toplumsal Cinsiyet ve Değişim,
- MI 370 Toplumsal Cinsiyet ve Medya,
- HUK 478 Cinsiyet ve Hukuk,
- CDM 430 Kadın Sineması,
- SOC 310 Türkiye’de İslam ve Toplumsal Cinsiyet,
- PSIR 480 Cinsiyet Politikaları,
- PSIR 560 Toplumsal Cinsiyet Politikaları,
- ECON 444 Toplumsal Cinsiyet ve Ekonomi
- MED 280 Toplumsal cinsiyet ve nicel araştırma
- MED 290 Toplumsal cinsiyet ve nitel araştırma

1.5. Hedef 5: Cinsel taciz ve cinsiyete dayalı şiddete karşı önlemler

1.5.1. Güvenli İlişkiler ve Flört Şiddeti Eğitimi

EKOKAM tarafından “Güvenli İlişkiler ve Flört Şiddeti” konularında çevrim içi bir eğitim materyali geliştirilmiştir. Bu eğitim, İzmir Ekonomi Üniversitesi’ne yeni başlayan tüm öğrencilere oryantasyon dersleri kapsamında sunulmaktadır.

1.5.2. Farkındalık Etkinlikleri

Cinsiyete dayalı şiddet ve cinsel taciz konularında öğrencilere, akademik ve idari personele, temizlik ve güvenlik çalışanlarına yönelik seminerler, interaktif eğitimler ve stant çalışmaları düzenlenmektedir. Bu etkinliklerle hem bilgilendirme hem de farkındalık kazandırma amaçlanmaktadır.

1.5.3. Destek Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

Cinsiyete dayalı şiddet ve cinsel taciz durumlarında başvurulabilecek “Cinsel Taciz Destek Birimi” kurulması planlanmıştır. Bu birimin işleyişini düzenleyen mevzuat hazırlıkları tamamlanmıştır.

2. Toplumsal Katkı Çalışmaları

İzmir Ekonomi Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (EKOKAM), yerel düzeyde kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliğine büyük önem vermektedir

Bu kapsamda; İzmir Kent Konseyi, İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi, İzmir İli Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı İzleme Teknik Kurulu, Balçova Kaymakamlığı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Komisyonunda görev alarak katkı sağlanmaktadır. Ayrıca, İzmir İl Sağlık Müdürlüğü, Türkiye Aile Planlaması Vakfı ve Rotary Kulüplerinin desteği ile kadın sağlığını geliştirmeye yönelik yaşam tarzı, kanserden korunma ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma konularında paneller ve stant etkinlikleri düzenlenmektedir.

EKOKAM, toplumsal cinsiyet konularında topluma yönelik eğitim faaliyetleri de yürütmektedir. Örnek olarak: Nazilli Anadolu Lisesi'nin yürüttüğü “Unite for Equality” AB projesi kapsamında paydaş ülkelerden gelen öğretmenlere “Güvenli İlişkiler Eğitimi”, Urla Kaymakamlığı ile ortak düzenlenen “Kadına Yönelik Şiddete Karşı Farkındalık ve Bilinçlendirme Eğitimi”, İzmir İstek Okulları'nda verilen “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” eğitimleri sayılabilir.

Ayrıca, EKOKAM üniversite personeli ve öğrencilerinin farklı kurumların yapılandırılmış eğitim programlarından yararlandığı etkinlikler de düzenlemektedir. Bunlar arasında; Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin “Cinsel Şiddetle Mücadele Temel Farkındalık Atölyeleri”, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin “Gençler Kendi Sağlığını Konuşuyor” ve “Play for Change – Değişim İçin Oyna” atölyeleri bulunmaktadır.

Son olarak, İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin “Çevresel Sürdürülebilirliği Destekleme” stratejisi kapsamında, 8 Mart 2025 Dünya Kadınlar Günü'nde, üniversitenin kadın çalışanları adına Manisa Yunt Dağ'ında bir “Hatıra Ormanı” oluşturulmuştur.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi: Topluma Duyarlı Bilimsel Faaliyetlerin Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Güleycan AKGÖZ AKTAŞ¹

Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmeyi, kadının ve ailenin toplumdaki yerini bilimsel veriler ışığında değerlendirmeyi ve bu alanlarda sürdürülebilir politikalar üretmeyi amaçlayan bir araştırma ve uygulama merkezidir. 2012 yılında kurulmuş olan merkez, hem akademik dünyada hem de yerel düzeyde etkili sosyal dönüşüm yaratmayı hedefleyen disiplinlerarası bir yapıya sahiptir. Yönetim yapısı, merkezi yönlendiren müdür ve müdür yardımcıları ile akademisyenlerden oluşan yönetim ve danışma kurulu ile desteklenmektedir. Ayrıca çeşitli çalışma grupları, uzmanlık alanlarına göre organize edilerek merkezin faaliyetlerinin etkin ve koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır. Bu yapı, karar alma süreçlerinin şeffaf ve katılımcı olmasına olanak tanırken, farklı disiplinlerin bilgi ve deneyimlerini bir araya getirerek zengin ve kapsamlı çalışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Merkezin temel amacı, kadınların ve aile üyelerinin yaşam kalitesini artıracak sosyal, ekonomik ve kültürel çalışmaları desteklemek, akademik bilgi birikimini sahaya taşıyarak toplumsal etki yaratmaktır. Bu doğrultuda merkez; araştırma faaliyetleri, eğitim programları, sosyal sorumluluk projeleri, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği çalışmaları ile bölgesel kalkınmaya katkı sunmayı misyon edinmiştir.

Merkezimiz faaliyetleri üç temel eksen etrafında şekillenmektedir: araştırma, eğitim ve toplumsal etki. Araştırma ve uygulama merkezimiz bünyesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, aile içi ilişkiler, çocuk hakları ve sosyal politika gibi konularda

---

1 KTÜ Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi, guleycanakgoz@ktu.edu.tr

yürütülen bilimsel araştırmalar, akademik bilgi üretimine önemli katkılar sunmaktadır. Ulusal ve uluslararası kaynaklarla desteklenen saha çalışmaları, merkezimizin bilimsel üretkenliğini artırmakta; elde edilen veriler, hem akademik camiada hem de politika yapıcılar nezdinde yol gösterici nitelikte değerlendirilmektedir. Bu araştırma çıktıları, karar alıcılara yönelik raporlar ve bilimsel yayınlar aracılığıyla toplumla paylaşılmakta, böylece kuramsal bilgi pratik çözümlere dönüştürülmektedir. Ayrıca, merkezimiz araştırma sonuçlarını yerel basın ve dijital platformlar üzerinden kamuoyuna aktarma konusunda da önemli adımlar atmakta, böylece toplumun geniş kesimlerinde farkındalık yaratılmasına katkı sağlamaktadır. Bu sayede, akademik bilgi ve saha deneyimi arasında güçlü bir köprü kurulmakta, bilimsel bulguların somut toplumsal değişimlere dönüşmesi teşvik edilmektedir.

Bunun yanı sıra, toplumsal farkındalığı artırmak amacıyla çeşitli eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürütülmektedir. Özellikle aile yılı kapsamında seminerler, çalıştaylar ve paneller aracılığıyla hem Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencilerine hem de akademik ve idari personele yönelik kapsamlı içerikler sunulmakta; ayrıca yerel halkın da bu faaliyetlerden doğrudan yararlanması sağlanmaktadır. Özellikle genç bireylerin ve üniversite öğrencilerinin bilinçlendirilmesi, uzun vadede toplumsal dönüşüm hedefimiz açısından büyük önem taşımaktadır. Merkezimiz, gençlerin katılımını artırmak amacıyla interaktif atölyeler ve dijital eğitim materyalleri geliştirmekte, böylece daha kapsayıcı ve etkili eğitim süreçleri tasarlamaktadır. Gençlerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki duyarlılıklarını artırmak için sosyal medya kampanyaları da aktif olarak kullanılmaktadır.

Topluma hizmet alanında ise merkezimiz, yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışarak sahaya dokunan projeler geliştirmektedir. Belediyeler, kaymakamlıklar, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ile kadını odak alan sivil toplum kuruluşları ve gönüllü platformlarla sürdürülen ortaklıklar sayesinde, kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesinden şiddet mağduru kadınlara rehberlik sunulmasına, aile danışmanlığından kırsal alandaki kadınların desteklenmesine kadar pek çok uygulama hayata geçirilmektedir. Bu çalışmalar, hem merkezimizin yerelde görünürlüğünü artırmakta hem de toplumsal fayda odaklı bir akademik anlayışı pekiştirmektedir.

Üniversitemizin kurumsal yapısında toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının yaygınlaştırılması ve sistematik bir politika haline getirilmesi amacıyla merkezimiz, GEP (Gender Equality Plan)

çalışmalarını sürdürmektedir. 2025 yılı itibari ile revize edilecek olan cinsiyet eşitliği planı, 2022'deki hazırlık sürecinin ardından, akademik ve idari personelin aktif katılımıyla yürütülmüştür. GEP kapsamında üniversitemiz genelinde kurumsal farkındalığın artırılması temel hedeflerimiz arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda, üniversitenin tüm birimlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık eğitimlerinin düzenli ve zorunlu hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Eğitimlerin, sadece bilgilendirme değil aynı zamanda davranış değişikliği oluşturacak içeriklerle desteklenmesi planlanmaktadır. Bununla birlikte, kadın akademisyenlerin kariyer yolculuklarında karşılaştıkları yapısal engelleri azaltmak ve potansiyellerini daha eşit koşullarda gerçekleştirmelerini sağlamak üzere çeşitli destek mekanizmaları geliştirilmektedir. Özellikle akademik terfi süreçlerinde cinsiyet eşitliğinin gözetilmesi, kadın araştırmacıların proje ve burs olanaklarına eşit erişimini sağlamak amacıyla mentorluk sistemlerinin kurulması bu hedefin önemli parçalarını oluşturmaktadır. Ayrıca, üniversite bünyesinde kadınlara yönelik şiddetle mücadele konusunda daha etkin bir destek yapısının kurulması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, şiddet mağdurlarına başvuru, danışma ve yönlendirme hizmetlerinin erişilebilir, güvenli ve profesyonel bir şekilde sunulması için gerekli düzenlemeler yapılmakta; üniversitenin tüm bileşenlerine yönelik bilinçlendirme ve önleme çalışmaları hayata geçirilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki toplumsal direnç, merkez olarak yürüttüğümüz çalışmalarda karşılaştığımız en temel zorluklardan biridir. Bu nedenle merkezin faaliyetlerini anlatan tanıtım faaliyetleri, yüz yüze iletişim ve katılımcı yöntemlerle yapılan etkinlikler büyük önem taşımaktadır. Bir diğer zorluk, özellikle saha çalışmaları ve danışmanlık hizmetlerinde yaygınlaşma hedefimizi sınırlandıran bütçe kısıtları olabilmektedir; ancak tüm bu zorluklara rağmen kararlılıkla yürüttüğümüz çalışmalar, hem kurumsal hem de toplumsal düzeyde önemli kazanımlarla sonuçlanmaktadır. Merkezimizin somut çıktıları hem üniversite birimlerine hem de bölge halkına yansımaktadır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında gerçekleştirilen paneller, kadınların hukuki hakları ve şiddetle mücadele konularını ele almış; ayrıca “Güven Toplumunun İnşası” temalı paneller ve “Türk Kültüründe Kadının Yeri” gibi oturumlarla kadınların toplumdaki rolüne dair kapsamlı tartışmalar gerçekleştirilmiştir. Yine 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü’nde düzenlenen paneller, bu alandaki farkındalığın artmasına hizmet etmiştir. Merkezimiz, toplumsal şiddet konusunda bilgilendirici eğitim seminerleri ve “Bağımlılık ve

Şiddetle Mücadelede Farkındalık” gibi programlarla geniş kitlelere ulaşmıştır. Ayrıca “Afetlerde İletişim ve İş Birliği” paneli ve “Kadınlar için Yaşanılabilir Kent” temalı yayınlar, kadının yaşam alanlarını iyileştirmeye yönelik toplumsal katkılar sağlamaktadır. Çevre ve kadın ilişkisini işleyen fotoğraf sergisi ve paneller de merkezin çok yönlü toplumsal duyarlılığını ortaya koymaktadır. Koruyucu ailelerle yapılan gönül buluşmalarla yerel toplumla doğrudan etkileşim artırılmıştır. Merkezimizin resmi açılışı ve yerel kadın çalıştayları, kurumun bölgesel görünürlüğünü güçlendirmiş, akademik ağların genişlemesine olanak sağlamıştır. Bu etkinlikler sayesinde uygulama merkezimiz; kadın hakları, şiddetle mücadele, aile içi ilişkiler ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında hem akademik bilgi üretmiş hem de yerel düzeyde farkındalık yaratmış, sivil toplum ve kamu kurumlarıyla iş birliklerini artırarak sosyal dönüşüme katkı sağlamıştır.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama Merkezi olarak hedefimiz, sadece bölgesel düzeyde değil, ulusal ve uluslararası düzeyde de tanınan, etkili ve dönüştürücü bir araştırma merkezi haline gelmektir. Bunun için Avrupa’daki kadın çalışmaları merkezleriyle iş birlikleri geliştirilerek karşılıklı deneyim paylaşımının artırılması hedeflenmektedir. Bu iş birlikleri sayesinde uluslararası düzeyde bilgi ve uygulama alışverişi sağlanarak, merkezin akademik ve toplumsal etkisi güçlendirilmeye çalışılacaktır. Ayrıca, lisansüstü düzeyde toplumsal cinsiyet çalışmaları derslerinin yaygınlaştırılması planlanmakta, böylece bu alandaki akademik eğitim derinleştirilerek daha fazla araştırmacı ve uzman yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra, engelli kadınlar, göçmen kadınlar ve yaşlı bireyler gibi toplumsal olarak kırılğan gruplara odaklanan özel projelerin sayısının artırılması önceliklerden biridir; bu sayede farklı ihtiyaçları olan kadınların sorunlarına daha duyarlı ve kapsamlı çözümler geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği sadece akademik bir konu değil, doğrudan hayatın kendisini ilgilendiren bir meseledir. Biz KTÜ-KAÇAUM olarak, bu gerçeğin bilinciyle çalışmalarımızı sürdürüyor ve geleceği eşitlikle kurmak adına; kadınların, ailelerin ve toplumun tüm bireylerinin daha adil, eşit ve kapsayıcı bir geleceğe sahip olması için var gücümüzle çalışmaya devam ediyoruz. Bu doğrultuda, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yenilikçi metodolojiler geliştirmek, sürdürülebilir ve somut etkiler yaratan projeleri hayata geçirmek önceliklerimiz arasında yer almaktadır. Ayrıca, kadınların ekonomik güçlenmesini destekleyecek girişimcilik atölyeleri ve

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

mentorluk programları gibi uygulamaların da merkezimiz bünyesinde yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla kadınların karar alma mekanizmalarındaki etkinliğini artırmak için farkındalık kampanyaları ve kapasite geliştirme eğitimleri düzenlenmesi hedeflenmektedir.

Kadınların Güçlenmesinde Üniversitenin Toplumsal Katkısı: Kocaeli Üniversitesi KASAUM Üzerine Bir Değerlendirme

*Prof. Dr. Ayla ERGİN¹, Doç. Dr. Ayşegül GÖKALP KUTLU², Dr. Öğr.
Üyesi Dilay GÜVENÇ³*

Toplumsal katkı bireylerin, grupların ya da kurumların içinde buldukları toplumun refahını artırmak, ihtiyaçlarına cevap vermek veya sorunlarını çözmek amacıyla gerçekleştirdikleri her türlü olumlu girişimi ifade etmektedir. Bu katkılar, genellikle toplumun sosyal, kültürel, ekonomik veya çevresel gelişimine yönelik somut faydalar yaratmayı amaçlar. Yükseköğretim kurumlarının toplumsal katkısı ise “üniversitenin sosyal sorumluluğu” olarak tanımlanmakta ve üniversitenin akademik ve idari personelinin yanı sıra öğrenciler gibi tüm iç paydaşlarının toplum yararına hayata geçirdiği etkinlik ve hizmetleri kapsamaktadır (Güleç & Demir, 2023). Bu bağlamda, üniversitelerin topluma yönelik gerçekleştirdiği sosyal sorumluluk projeleri ile araştırma ve geliştirme faaliyetleri toplumsal katkı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu yazıda Kocaeli Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Uygulama Merkezi'nin (KASAUM) toplumsal katkı çalışmaları ele alınmaktadır.

Kocaeli Üniversitesi'nin toplumsal katkı politikası, üniversitenin akademik, kültürel ve sosyal birikimini toplumla paylaşarak sürdürülebilir kalkınmaya, toplumsal refahın artırılmasına ve sosyal sorunların çözümüne katkıda bulunmaya odaklanmaktadır. Bu çerçevede benimsenen ilkeler, Kocaeli Üniversitesi'nin araştırma kapasitesini toplumsal sorunların çözümüne yönlendirmek; toplumun ihtiyaçlarına uygun projeler geliştirerek paydaşlarla işbirliği yapmak; yerel, ulusal ve uluslararası kalkınmayı desteklemek;

---

1 Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, KASAUM Müdürü, ergina@kocaeli.edu.tr

2 Kocaeli Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, KASAUM Müdür Yardımcısı, e-posta: aysegul.gokalp@kocaeli.edu.tr

3 Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, KASAUM Müdür Yardımcısı, e-posta: dilay.baser@kocaeli.edu.tr

üniversite-sanayi işbirliklerini toplumsal fayda odaklı geliştirmek; çevre bilincini artırıcı ve sürdürülebilirlik odaklı çalışmalar yapmak; kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklerle toplumsal kültürel zenginliği desteklemek; sosyal sorumluluk bilincini artıran projeler geliştirmek; toplumsal duyarlılığı güçlendiren bireyler yetiştirmek ve hayat boyu öğrenmeyi teşvik etmek; herkes için erişilebilir toplumsal katkı faaliyetleri sunmak ve sağlık alanında bilinç artırıcı ve hizmet kalitesini geliştiren çalışmalar yürütmektir (Kocaeli Üniversitesi, 2024).

Kocaeli Üniversitesi KASAUM, Üniversitemizin toplumsal katkı politikasının temel taşlarından biridir. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 2880 sayılı Kanunla değişik 7/d-2 maddesi uyarınca 05.06.2000 tarih ve 24070 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelik çerçevesinde kurulmuş olan Merkezimiz, özellikle 2011 yılından itibaren o dönemki Rektörümüz Prof. Dr. Sezer Şener Komsuoğlu'nun destekleri ile aktif çalışmalarını devam ettirmiştir. Halen Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Nuh Zafer Cantürk hocamızın destekleri ile çalışmalarını sürdürmektedir. KASAUM'un bu konudaki çalışmaları toplumu direk etkileyen konularla ilgili bilimsel araştırmalar gerçekleştirerek sonuçlarını paylaşma, topluma yönelik eğitim, bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirme, Kocaeli Üniversitesi'ni il genelindeki ilgili alanlarda temsil ederek ildeki resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla çeşitli projeler yürütmek ve bu projelere katkı sunmak şeklinde özetlenebilir.

Toplumsal katkı açısından KASAUM'un değinilmesi gereken ilk çalışmaları toplumu doğrudan ilgilendiren bilimsel araştırmalar yapması ve elde edilen sonuçları geniş bir kitleyle paylaşmasıdır. Bu çalışmalar özellikle kadının toplumdaki rolü ve sağlığı alanında yoğunlaşmaktadır. Merkezimizin ilk bilimsel çalışması 2011-2013 yılları arasında Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu işbirliği ile yaklaşık 400 kadınla gerçekleştirilen "Obez ve Obez Olmayan Kadınlarda Kiloyu Belirleyen Ruhsal-Toplumsal ve Tıbbi Risk Etkenleri ile Sonuçlarının Araştırılması Projesi" olmuştur. Bu bağlamda, proje kapsamında öncelikle tanıtıcı poster ve afişler hazırlanmış, üniversitenin klinik araştırma birimine başvuran kadınların boy ve kilo ölçümleri yapılmış ve ücretsiz testler gerçekleştirilmiştir. Seçilen katılımcılar, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin kadın doğum, kardiyoloji, psikiyatri ve endokrinoloji bölümlerinde ücretsiz muayene edilmiş, obezite dışında sağlık sorunu bulunmayan kadınlar için kişiye özel diyet programları oluşturulmuştur. Bu süreçten

sonra katılımcılar, sağlıklı beslenme ve obeziteden korunma eğitim programlarına dâhil edilmiştir. Eğitimlerin ardından kadınlar, 8 hafta boyunca Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğretim üyelerinin rehberliğinde spor eğitimi almış, haftalık ölçümlerle kilo durumları takip edilmiştir. Gerekli görülen durumlarda Psikiyatri bölümünden destek sağlanmıştır. Katılımcılar, 6 ay ve 1 yıllık periyotlarla düzenli olarak takip edilmiştir. Yapılan bu çalışmanın sonuçları bilimsel bir kongrede sunulmuştur.

Bir başka bilimsel projemiz, Kocaeli’de gebelik şiddetinin araştırılmasıdır. Bu amaçla, Mart 2018-Haziran 2018 arasında Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi’ne başvuran 259 gebe ile “Gebelikte Şiddet” ile ilgili bilimsel çalışma yapılmış, sonuçları bildiri olarak sunulmuş ve Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi’nde makale olarak basılmıştır. Bu çalışmalara ek olarak 2024 yılında 3 makale yayımlanmış olup, bir TÜBİTAK 1002, bir TÜBİTAK 2209 ve Ar-Ge projesi çalışması da devam etmektedir.

KASAUM’ un toplumsal katkı kapsamında gerçekleştirdiği bir diğer önemli faaliyet alanı, topluma yönelik eğitim, bilgilendirme ve farkındalık faaliyetleridir. Bu bağlamda, KASAUM, Kocaeli Üniversitesi öğrencileri ve personeline yönelik paneller, konferanslar, fotoğraf sergileri ve eğitim programları düzenlemektedir. KASAUM kuruluşundan itibaren sağlık, siyaset, aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, flört şiddeti, dijital şiddet, girişimcilik, erken yaşta ve zorla evlilikler, COVID-19 pandemisi ve akademide kadın olmak gibi pek çok konuda eğitimler düzenlemiştir. Ayrıca, öğrencilere ve Kocaeli genelindeki kadınlara ilham vermek amacıyla, üniversite, kamu ve özel sektörde yönetici veya girişimci olarak görev yapan kadınlarla söyleşiler düzenlenmiştir. Bu bağlamda özellikle akademide kadın olmak ve kadın liderliği ile ilgili iki panel düzenlenmiş, 27.12.2024 tarihinde düzenlenen “Akademide Kadın Çalışmaları” paneline Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından katılım sağlanmıştır.

KASAUM bünyesindeki hocalarımız kadınlara yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında farkındalık yaratmak amacıyla Kocaeli Üniversitesi Uygulama Radyosu (Radyo Ki), KOÜ Haber Ajansı ve Genç Açı’ya düzenli aralıklarla konuşmacı olarak katılmakta, bu programların üniversitemizin sosyal medya kanallarında yayınlanmasıyla bilinçlendirme çalışmalarına katkı sağlamış olmaktadır. Ayrıca, KASAUM’un diğer akademik birimlerle iş birliği içinde hazırladığı “Kadın Kitabı” 2012 yılında yayımlanmıştır.

Kitap, Orhun Yazıtları'ndan sağlık hizmetlerine ve spor alanlarına kadar uzanan geniş bir perspektifte önemli makaleler içermektedir.

KASAUM'un toplumsal katkı kapsamında gerçekleştirdiği üçüncü grup faaliyet ise şehirdeki resmi kurumlar ve sivil toplum örgütleri ile birlikte gerçekleştirdiği projelerdir. KASAUM, bu projelerin bazılarının hazırlanmasında yer almış, diğerlerinde ise eğitim desteği sağlamıştır. KASAUM'un bu bağlamdaki ilk projesi Sosyal Hizmetler Uzmanları Derneği Kocaeli Şubesi, Kocaeli Barosu, Sakarya Üniversitesi, Düzce Üniversitesi ile S.S. Nilüfer Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi'nin ortaklığında hazırlanan, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı ile Gölcük Kaymakamlığı'nın iştirakçi olarak yer aldığı "Güvenli Bir Hayat Var" adlı AB projesidir. Proje, 23.12.2014 tarihinde başlamış, 2015 yılı boyunca yürütülmesine devam edilmiş, 25 Kasım 2015'te kapanış toplantısıyla tamamlanmıştır. Proje ile Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerinde kadına yönelik şiddet ile mücadeleyi gündemine alan sivil toplum kuruluşlarının ve girişimlerinin kapasitelerinin geliştirilmesi, bu alanda yerel ve bölgesel işbirliğini teşvik etmek suretiyle toplumsal cinsiyet tabanlı şiddetle mücadelede hizmetlerin iyileştirilmesi ve bu yönde bilincin artırılması hedeflenmiş, bu bağlamda çalıştaylar ve eğitimler gerçekleştirilmiş, Almanya-Berlin'e bir eğitim gezisi düzenlenmiştir.

KASAUM, 01.10.2013-30.06.2014 tarihleri arasında, Başiskele Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi ile Kocaeli Kültürel Gelişim ve Dayanışma Derneği (KOGED)'nin yürüttüğü, Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı Sabancı Vakfı Hibe Programı'nın desteklediği "Konu Kadınsa" projesine ortak olmuştur. Proje, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların insan hakları konularında farkındalık yaratmayı amaçlamıştır. Proje bağlamında KASAUM, Başiskele Belediyesi'nden 20 erkek personel, ilçeden 20 kadın, bölgedeki bir ilköğretim okulundan 50 veli, 40 öğrenci (kız ve erkek) ve 20 öğretmene Toplumsal Cinsiyet Eşitliği eğitimleri vermiştir. Ayrıca Kadın Dostu Kent konulu bir çalıştay düzenlenmiş, kadınlardan kurulu bir tiyatro grubu ise proje sonunda gösteriler yapmıştır.

KASAUM'un eğitim desteği sağladığı bir başka proje, Kocaeli Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, İzmit Belediyesi, Kocaeli İŞKUR, KADEM Kocaeli Temsilciliği, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü işbirliği ile yürütülen "Şiddetle Yok etme, Sevgiyle Var Et" projesidir. Bu bağlamda KASAUM, Kocaeli'de denetimli serbestlikten yararlanan yükümlülere ve ildeki tüm cezaevlerindeki mahkûmlara kadınlara yönelik şiddetle mücadele

ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında eğitimler vermiştir. Proje 14 Aralık 2018 tarihinde başlamış, 26 Haziran 2019 tarihinde sona ermiştir.

Kadını güçlendirmeye yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları yürütme misyonu ile hareket etmekte olan KASAUM, Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında 2022 yılında, “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında 5 Milyon Erkeğe Bilgilendirme ve Farkındalık Eğitimi” Verilmesi için üniversitemizde görev yapmakta olan sürekli işçi statüsündeki erkek personellere ve koruma ve güvenlik görevlisi kadrosundaki erkek personellere yönelik olarak 304 kişiye kadına yönelik şiddetle mücadele eğitimi; 18-19 Haziran 2022 tarihlerinde ise Gölcük Belediyesi’nin düzenlediği Sürdürülebilir Yaşam Festivali’ne katılım sağlanarak Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddet eğitimleri verilmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele misyonu çerçevesinde KASAUM, ayrıca “25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü” kapsamında her yıl çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çeşitli etkinlik ve faaliyetler düzenlemekte veya düzenlenen etkinliklere katılım sağlamaktadır. 2024 yılı bu kapsamdaki etkinlikler arasında kurum ve kuruluşlar işbirliği ile “Değişen Dünyada Yeni Şiddet Türleri” ve “Toplumsal Dönüşümde Kadına Şiddetle Mücadele” panelleri düzenlenmiştir.

KASAUM’un öncülüğünde kadınların afet sonrası ihtiyaçlarının ele alınması hedefi ile Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Kocaeli ŞÖNİM ile işbirliği ile 27.09.2023 “Afetlerde Kadın Hizmetleri Çalıştayı” düzenlenmiş ve 2023 yılı 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinlikleri kapsamında Radyo Kİ’de “Deprem ve Kadın” başlıklı bir söyleşi gerçekleştirilmiştir.

KASAUM, kadınların karar alma mekanizmalarındaki temsilinin önemini vurgulamak amacıyla, 27 Şubat 2024 tarihinde Kocaeli Üniversitesi’nin ev sahipliğinde düzenlenen Marmara Kariyer Fuarı’nda, Yalova, Bartın valileri ve özel sektör yöneticilerinin katılımı ile “Yönetimde Kadın Liderler” panelini gerçekleştirmiştir.

2023 yılı içerisinde Kadın Dostu Kampüs çalışmaları kapsamında farklı tarihlerde üç toplantı düzenlenmiş ve ayrıca 04-05 Haziran 2024 tarihlerinde Yalova Üniversitesi Kadın Araştırmaları Birimi tarafından düzenlenen ve 13 üniversitenin paydaş olarak katıldığı “Kadın ve Aile Dostu Kent” çalıştayına üniversitemizi temsilen KASAUM katılım sağlamıştır.

KASAUM tarafından her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile etkinlik ve faaliyetler düzenlemekte veya düzenlenen etkinliklere katılım sağlamaktadır. Bu kapsamda 07.03.2025 tarihinde Kocaeli Denetim Serbestlik Müdürlüğü tarafından kurum personeline “Dünya Kadınlar Günü” başlıklı bir sunum gerçekleştirmiştir. KASAUM üniversite öğrencilerinin yanı sıra lise öğrencilerine yönelik “Yaşam ve Kariyer Dengesi Arayışında Kadın Olmak” başlıklı söyleşi gerçekleştirilmiştir.

Tüm bunlara ek olarak, KASAUM, 2016-2020 ve 2020-2025 dönemlerinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kocaeli İli İl Eylem Planlarının hazırlanmasında aktif bir rol üstlenmiş ve uygulanmasında kendisine düşen sorumlulukları yerine getirmiştir. 2024 yılında ise Kocaeli Üniversitesi Sürdürülebilirlik Ofisi ile birlikte hazırladığı “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı” (2024-2026) kabul edilmiştir.

Gerçekleştirdiğimiz tüm bu çalışmalar, Kocaeli Üniversitesi'nin topluma sağladığı katkıları ve üniversitenin sosyal sorumluluğunu pekiştirmektedir. KASAUM'un yürüttüğü araştırmalar, topluma yönelik farkındalık faaliyetleri ve katıldığı projeler, üniversitenin Kocaeli şehri ve sivil toplum örgütleriyle olan bağlantısını güçlendiren önemli bir faktör haline gelmiştir. Gelecek yıllarda da KASAUM, cinsiyet eşitlik ve adaletine ilişkin farkındalığı artırma ve kadına yönelik şiddetle mücadeleyi daha geniş kitlelere ulaştırma amacını sürdürerek, toplumun yaşam kalitesini iyileştirmeye devam edecektir.

Kaynakça

Güleç, İ., & Demir, S. (2023). Türk yükseköğretiminde toplumsal katkının kapsamı üzerine bir değerlendirme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-12.

Kocaeli Üniversitesi. (2024, Ekim 6). Toplumsal katkı politikası.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Yerelden Güçlenmek: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi

*Doç. Dr. Ayşe GÖNÜLLÜ ATAKAN⁴, Prof. Dr. Duygu ALPTEKİN⁵, Prof.
Dr. Aylin ÇANKAYA⁶*

Kadınların toplumsal, ekonomik ve akademik yaşamda güçlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye’de üniversitelerde faaliyet gösteren kadın araştırma merkezleri, kadın araştırmaları yüksek lisans programları ile lisans ve lisansüstü düzeyde sunulan kadın ve toplumsal cinsiyet odaklı dersler, kadınların eğitimden istihdama, sağlık hizmetlerinden sosyal destek mekanizmalarına kadar uzanan geniş bir alanda haklarına erişimini kolaylaştırmakta ve toplumsal eşitliği desteklemektedir. Bu yapılar yalnızca akademik üretimle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda aktif toplumsal aktörler olarak konumlanmaları gerekliliği gün geçtikçe daha belirgin hâle gelmektedir. Bu bağlamda, üniversitelerde kurulan Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezleri, hem bilimsel bilgi üretimi hem de toplumsal dönüşüme katkı sağlama açısından merkezi bir rol üstlenmektedir.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi (MCBÜKAM)⁷, toplumsal cinsiyet eşitliği vizyonu

4 MCBÜKAM Müdürü, MCBÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, ayse.atakan@cbu.edu.tr

5 MCBÜKAM Müdür Yrd., MCBÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, duygu.alptekin@cbu.edu.tr

6 MCBÜKAM Müdür Yrd., MCBÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü, aylin.cankaya@cbu.edu.tr

7 Merkezin resmî adı Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (MCBÜKAM) olmakla birlikte, kurum içi ve güncel kullanımda sıklıkla Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi adıyla anılmaktadır (Resmî Gazete, 2010)

doğrultusunda üniversitenin hem akademik hem de toplumsal katkı misyonuna stratejik düzeyde katkı sunmaktadır. 21 Temmuz 2010 tarihli ve 27648 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan yönetmelikle kurulan merkez; kadın sorunlarına ilişkin bilimsel araştırmalar yürütmek, kamuoyu farkındalığını artırmak, eğitim ve politika alanlarında kadın temsiline destek olmak ve eşitliği önceleyen projeler geliştirmek amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir.

Kuruluşunda temel hedefi; kadınların ve aile bireylerinin karşılaştığı toplumsal sorunları araştırmak, bu konularda bilimsel çalışmalar yürütmek ve elde edilen bulguları kamuoyuyla paylaşarak politika yapıcıların dikkatine sunmak olan Merkez, zaman içinde faaliyet alanlarını genişletmiştir. Yerel ve ulusal düzeyde kadınların toplumsal yaşama aktif katılımını teşvik etmeyi, kadın haklarına dair farkındalık yaratmayı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemeyi misyon edinmiştir. 2010’lu yılların başlarında saha araştırmaları, atölye çalışmaları ve yerel kurumlarla iş birliği odaklı bir yaklaşım benimseyen MCBÜKAM, 2015 sonrası süreçte ise toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini üniversite bünyesinde kurumsallaştırmaya yönelmiştir. Bu dönemde sosyal sorumluluk eksenli projeler ve kamu kurumlarıyla geliştirilen stratejik ortaklıklar ön plana çıkmıştır. 2020 yılı itibarıyla akademik kadrosunu genişleten Merkez, kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında hem bilgi üretme ve yaygınlaştırma hem de kapasite geliştirme yönünde önemli adımlar atmıştır. Bu kapsamda, yönetim kurulu kadrosunu sağlık, siyaset, sanat, sosyoloji ve felsefe gibi farklı disiplinlerden akademisyenlerle çeşitlendirmiş; danışma kurulunu ise üniversitenin kadın yöneticileri ile yerelde kadın odaklı hizmet sunan kamu ve yerel yönetim temsilcilerinden oluşturarak kurumsal yapısını daha kapsayıcı ve çok paydaşlı bir zemine oturtmuştur. Aynı zamanda, üniversitenin Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesindeki Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı ile de organik bir ilişki kurmuş; merkez yönetiminde görev alan akademisyenlerin önemli bir bölümü bu anabilim dalında da aktif görev üstlenmiştir. Bu doğrultuda MCBÜKAM, üniversite bünyesinde olduğu kadar Manisa genelinde de bu alanlarda referans alınan, iş birliği yapılan ve yön gösterici kabul edilen bir yapı hâline gelmiştir.

Metnin izleyen bölümlerinde, MCBÜKAM’ın temel faaliyet alanlarına, hedeflerine, yürüttüğü iş birliklerine, toplumsal katkılarına ve karşılaştığı zorluklara yer verilecek; bu çerçevede merkezin yürüttüğü çalışmalar aracılığıyla kadın araştırma merkezlerinin toplumsal dönüşümde üstlenebileceği roller üzerine bir değerlendirme sunulacaktır.

MCBÜKAM'ın Temel Faaliyet Alanları ve Hedefleri

MCBÜKAM kuruluş amacı, toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlamak ve kadınların ekonomik, sosyal ve akademik hayatta güçlenmesini desteklemektir. Merkez, bu amacını gerçekleştirmek için toplumsal farkındalık yaratmayı hedefleyen eğitim seminerleri, atölye çalışmaları ve projeler yürütmektedir. Özellikle, kadına yönelik şiddetle mücadele, ekonomik güçlenme ve eğitimde fırsat eşitliği konularına odaklanan faaliyetlerle yerelde güçlü bir etki yaratmaktadır. Bu faaliyetlerin tamamı, yalnızca akademik bir tartışmanın parçası değil; yerel halkla doğrudan temas eden, sahaya dokunan, farkındalık yaratmayı hedefleyen uygulamalı çalışmalarla örülmektedir.

MCBÜKAM, eğitim odaklı çalışmalarıyla kadınların bilgiye erişimini artırmayı amaçlamaktadır. Üniversite bünyesinde düzenlenen seminerler ve konferanslar, kadın hakları konusunda farkındalık yaratırken aynı zamanda öğrencilere toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda derinlemesine bilgi kazandırmaktadır. Merkezin çalışmaları şu başlıklar altında toplanabilir:

1. Akademik ve Kamusal Farkındalık Etkinlikleri

Konferanslar ve Paneller: Merkez tarafından düzenlenen konferanslar ve paneller, toplumsal cinsiyet eşitliği temelli farkındalığın artırılmasına katkı sağlamakta ve farklı dönemlerde kadınların toplumsal konumunu çok boyutlu bir biçimde tartışmaya açmaktadır. Hem tarihsel hem güncel meseleleri ele alan bu etkinlikler, merkez tarafından bilgi üretimi ve kamuoyu bilgilendirme misyonunun önemli bir parçası olarak görülmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen bazı etkinlikler şunlardır:

- **Medyada Kadın Temsili:** Medya sektöründeki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, temsil biçimleri ve cam tavan olgusu ele alınmıştır (MCBÜKAM, 2021a).
- **Antik Çağdan Anadolu Selçuklu'ya Kadın ve Mimari:** Tarihsel süreçte kadın kimliğinin mimari ve sosyal bağlamda nasıl temsil edildiği tartışılmıştır (MCBÜKAM, 2021b).
- **Çalışma Yaşamında Kadın:** Kadınların istihdamda karşılaştığı eşitsizlikler, temsil sorunları ve bu alanlardaki fırsatlar üzerine odaklanan bir sunum gerçekleştirilmiştir (MCBÜKAM, 2021c).

- **Güçlü Kadın Güçlü Toplum Paneli:** Kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamda güçlenmesine yönelik deneyimlerin paylaşıldığı; kadın dayanışması, rol model etkisi ve kolektif güçlenmenin önemi üzerine odaklanan bir panel gerçekleştirilmiştir (MCBÜKAM, 2022a).

- **Akademide Kadın:** Akademide kadın temsiline güçlendirilmesi, fırsat eşitliği ve kariyer engelleri gibi temalar öne çıkmıştır (MCBÜ, 2023).

- **25 Kasım Farkındalık Etkinliği:** Kadına yönelik şiddetle mücadelede toplumsal duyarlılığı artırmaya yönelik bir bilgilendirme ve farkındalık programı düzenlenmiştir (MCBÜKAM, 2021d; MCBÜKAM, 2024a).

- **Kadına Şiddetle Mücadele Paneli:** Kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuki, sosyal ve psikolojik boyutların tartışıldığı çok paydaşlı bir panel gerçekleştirilmiştir (MCBÜKAM, 2022b; MCBÜKAM, 2024b).

Uluslararası Etkinlikler: Merkez, sadece yerel değil, uluslararası düzlemde de kadın çalışmaları alanında bilgi alışverişi ve akademik iş birliklerini önemsemektedir. Bu tür etkinlikler, farklı ülkelerden akademisyen ve uzmanların katılımıyla çok disiplinli tartışma ortamları oluşturmakta; bilgi transferi, karşılaştırmalı analiz ve iyi uygulama örneklerinin paylaşımına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda Merkez tarafından 12-13 Mayıs 2022 tarihleri arasında “Uluslararası Kadın Çalışmaları Sempozyumu” adı altında kadın çalışmaları alanında uluslararası akademik katılım ve bilgi paylaşımının sağlandığı, çok disiplinli bir platform olarak organize edilmiştir (MCBÜKAM, 2022c).

Toplumsal Cinsiyet Farkındalığına Yönelik Atölye ve Eğitimler: MCBÜKAM, toplumsal cinsiyet eşitliği ko-nusunda hem üniversite içi hem de yerel düzeyde bilinç oluşturmayı hedefleyen çeşitli eğitim ve atölye faali-yetleri yürütmektedir. Bu çalışmalar, farklı yaş ve meslek gruplarına hitap ederek toplumsal dönüşümde yaygın etki yaratmayı amaçlamaktadır. Yerel yönetimlerden öğrencilere, gençlik yapılarına kadar uzanan geniş bir yelpazede gerçekleştirilen bu etkinlikler, merkezin kurumsal kapasitesinin sahaya yansıyan etkili örneklerindedir. Bu bağlamda Üniversitenin Sürekli Eğitim Merkezi ortaklığıyla, yerel yönetimlerde görevli personele yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri düzenlenmiştir (MCBÜKAM 2024c; MCBÜKAM, 2025a). Bununla birlikte İlçelerdeki fakülteler ve liselerde, öğrencilere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına

yönelik şiddetle mücadele atölyeleri gerçekleştirilmiştir (MCBÜKAM, 2025b).

2. Projeler ve Kurumsal Ortaklıklar

MCBÜKAM (2010), kurulduğu ilk yıllarda kadın sağlığı ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi alanlarda kamu kurumlarıyla iş birliği içinde saha temelli projeler yürütmüştür. Günümüzde ise merkezin yönelimi, adalet sistemi, yerel yönetimler ve kamu hizmeti alanlarında geliştirilen yeni nesil protokol ve iş birliklerine evrilmiştir. Bu çerçevede, denetimli serbestlik kapsamındaki bireylere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerinin önümüzdeki aylarda hayata geçirilmesi planlanmakta; böylece adalet sistemine entegre sosyal farkındalık ve rehabilitasyon süreçlerine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

3. Yerel Katkı ve Kadın Emegi ve Ekonomik Güçlenme

MCBÜKAM, kadınların ekonomik yaşama eşit katılımını destekleyen faaliyetlerle, toplumsal cinsiyet eşitliğini yalnızca söylem düzeyinde değil, uygulamada da güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, kadın emeğinin hem ücretli hem de ücretsiz biçimlerinin görünür kılınması, kadınların üretim ve karar alma süreçlerine etkin katılımının teşvik edilmesi merkezin temel yönelimleri arasında yer almaktadır.

Merkez, Manisa'daki kadın kooperatiflerinin ihtiyaçlarını analiz ederek; eğitim, tanıtım ve ağ kurma alanlarında destekleyici etkinlikler düzenlemiş, bu sayede kadınların ekonomik bağımsızlıklarını artırmaya yönelik somut adımlar atmıştır (MCBÜKAM 2022c; 2022d). Ayrıca ev içi emek ve düşük ücretli sektörlerdeki görünmeyen kadın emeğine dikkat çekmek amacıyla çeşitli seminer ve farkındalık programları gerçekleştirilmiştir (MCBÜKAM 2025c). Öte yandan, iş dünyası ve siyaset alanlarında başarı göstermiş kadınların öğrenci ve kamuoyuyla buluşturulduğu rol model programlarıyla, özellikle genç kadınlar için kariyer planlaması ve öz güven geliştirmeye katkı sunan ilham verici deneyimler paylaşılmıştır (MCBÜKAM 2021c). Bununla birlikte, Manisa Yunusemre Belediyesi ve Şehzadeler Belediyesi Kent Konseyleri ve Kadın Meclisleri ile kurulan iş birliği sayesinde yerel düzeydeki kadın odaklı politika önerileri, ihtiyaç analizleri ve farkındalık çalışmaları ortak bir zeminde yürütülmekte; bu yapı aracılığıyla kadınların kent yaşamına katılımı desteklenmektedir (MCBÜKAM 2025d).

4. GEP Hazırlık Süreci ve Kurumsal Hedefler

MCBÜKAM , üniversite bünyesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini kurumsallaştırmak amacıyla GEP (Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı) hazırlık sürecini başlatmıştır. Bu süreçte MCBÜKAM, farklı disiplinlerden akademisyenlerin yer aldığı bir komisyonun kurulmasına öncülük etmiş ve çalışmaları koordine etmiştir. 23 Kasım 2024'te kurulan bu komisyon, üniversite genelinde eşitlikçi politika ve ilkelerin geliştirilmesini, ayrıca Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politika ve Tutum Belgesi ile uygulanabilir bir GEP belgesinin hazırlanmasını hedeflemektedir. GEP sürecine destek sağlamak üzere bir toplumsal cinsiyet eşitliği birimi kurulması da planlanmakta; bu birim, hem politika geliştirme hem de farkındalık çalışmalarında kurumsal koordinasyonu üstlenecektir. Nihai belge, üniversitenin stratejik planlamasına entegre edilerek tüm paydaşlara duyurulacaktır. MCBÜKAM, bu süreçte hem içerik üretimi hem de izleme-değerlendirme aşamalarında etkin bir rol üstlenmeyi hedeflemektedir.

MCBÜKAM, “toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramını bireylerin yaşamın tüm alanlarında eşit hak, fırsat ve temsile sahip olması gerektiğini vurgulayan, sosyal bilimler literatüründe yerleşik bir çerçeve olarak benimsemektedir. Bu yaklaşım, merkezin eğitim, araştırma ve toplumsal katkı odaklı tüm faaliyetlerine yön vermektedir. Ancak merkezin bu çalışmaları, zaman zaman toplumsal ve kurumsal direnç, yanlış algılar ve farkındalık eksiklikleriyle karşılaşabilmektedir. Buna rağmen, sürdürülebilirlik ve esnekliğe dayalı stratejilerle bu engeller aşılmakta, toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımı açık iletişim ve yapıcı iş birlikleriyle geliştirilmeye devam etmektedir.

Yukarıda aktarılan faaliyetler çerçevesinde MCBÜKAM, kadın araştırma merkezlerinin yalnızca kriz anlarında değil; sürekli çalışan, strateji geliştiren, politika öneren ve uygulayan yapılar olabileceğini somut bir örnekle ortaya koymaktadır. Sahadan gelen ihtiyaçlara duyarlı etkinlikleri, yerel iş birlikleriyle güçlenen eğitim çalışmaları ve kurumsal düzeyde sürdürdüğü eşitlik politikaları sayesinde MCBÜKAM, kadın merkezlerinin toplumsal dönüşümde oynayabileceği yapıcı ve kalıcı rolü gözler önüne sermektedir. Bu yönüyle merkezin deneyimi; görünürlüğün artması, merkezler arası iş birliğinin çoğalması ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi açısından önemli bir model sunmaktadır.

Bu vizyon doğrultusunda MCBÜKAM, halihazırda yürüttüğü kadın emeğinin görünürlüğünü artırmaya yönelik seminerler, kadına yönelik şiddetle mücadele panelleri ve toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimlerine ek olarak; genç kadınların STEM alanlarına katılımını teşvik edecek projeler geliştirmeyi ve erkeklerin eşitlikçi dönüşüm sürecine dahil edilmesini sağlayacak çalışmaları yaygınlaştırmayı hedeflemektedir. Ayrıca dijitalleşen dünyada kadınların dijital okuryazarlık, siber güvenlik, yapay zekâ ve teknoloji temelli girişimcilik gibi alanlarda güçlendirilmesini amaçlayan çok yönlü programlar planlanmaktadır. Bu çalışmalar, dijital eşitsizlikleri azaltmayı ve kadınların dijital ekonomide daha etkin yer almalarını sağlamayı hedefleyen, merkezin yeni dönem vizyonunun temel bileşenlerindedir.

Sonuç Yerine

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (kadınların güçlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurumsallaşması ve yerel düzeyde sosyal adaletin sağlanması yönünde çok boyutlu bir çalışma yürütmektedir. Bu çaba, yalnızca akademik bilgi üretimiyle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda sahada karşılığı olan uygulamalar ve kurumlar arası iş birlikleriyle desteklenmektedir. Mimoza Dergisi'nin Haziran 2025 özel sayısında yer almak, merkezin bu çok yönlü katkılarının görünürlüğünü artırmakla kalmayacak; aynı hedeflere sahip kadın merkezleriyle bilgi ve deneyim paylaşımına da zemin hazırlayacaktır.

Kadın araştırma merkezleri arasındaki iş birliğinin güçlenmesi, ortak projelerle daha geniş kitlelere ulaşılması ve birlikte üretim kültürünün teşvik edilmesi, toplumsal eşitlik hedefi doğrultusunda sürdürülebilir bir etki yaratmanın en önemli adımları arasında yer almaktadır. Bu nedenle, bu tür platformların kalıcı ve destekleyici yapılarla sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

- MCBÜKAM. (2010). Projeler. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Sayfa/projeler>
- Manisa Celal Bayar Üniversitesi. (2023, Mart 8). Cumhuriyet'in 100. Yılında Akademide Kadın Olmak. https://www.mcbu.edu.tr/Etkinlik/Cumhuriyet%E2%80%99in-100_-Yilinda--Akademide-Kadin-Olmak_14_20_19
- MCBÜKAM. (2021a, Mart 3). Medyada Kadın Temsili. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/Medyada-Kadin-Temsili-1429>
- MCBÜKAM. (2021b, Mart 8). Anadolu Selçuklu Devleti Hanedan Kadınları ve Mimari. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/Anadolu-Selcuklu-Devleti-Hanedan-Kadinlari-ve-Mimari>
- MCBÜKAM. (2021c, Mart 8). 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Paneli. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/8-Mart-Dunya-Kadinlar-Gunu-Paneli>
- MCBÜKAM. (2021d, Kasım 25). 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/25-Kasim-Kadina-Yonelik-Siddete-Karsi-Uluslararası-Mucadele-Gunu>
- MCBÜKAM. (2022a, Mart 10). Güçlü Kadın Güçlü Toplum Paneli. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/Guclu-Kadin-Guclu-Toplum-Paneli>
- MCBÜKAM. (2022b, Kasım 24). Kadına Şiddetle Mücadele Paneli. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/Kadina-Siddetle-Mucadele-Paneli>

- MCBÜKAM. (2022c, Mayıs 12–13). Uluslararası Kadın Çalışmaları Sempozyumu. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/Uluslararası-Kadın-Calismalari-Sempozyumu>
- MCBÜKAM. (2022d, Mart 4). 8 Mart Dünya Kadınlar Günü: Manisa Kadın Kooperatifleri Söyleşisi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/8-Mart-Dunya-Kadınlar-Gunu-Manisa-Kadın-Kooperatifleri-Soylesisi>
- MCBÜKAM. (2024a, Kasım 27). Gençlerle Açık Oturum: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/Gençlerle-Açık-Oturum--Kadına-Yönelik-Siddetle-Mucadele>
- MCBÜKAM. (2024b, Kasım 24). Kadına Şiddetle Mücadele Paneli. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/Kadına-Siddetle-Mucadele-Paneli>
- MCBÜKAM. (2024c, Kasım 29). MCBÜ Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi'nden Şehzadeler Belediyesi personeline toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Haber/MCBU-Kadın-ve-Aile-Araştırma-ve-Uygulama-Merkezi%E2%80%99nden-Sehzadeler-Belediyesi-Personeline-Toplumsal-Cinsiyet-Esitligi-Egitimi>
- MCBÜKAM. (2025a, Mayıs 7). MCBÜKAM'dan Manisa Büyükşehir Belediyesi'ne Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Haber/MCBUKAMdan-Manisa-Buyuksehir-Belediyesine-Toplumsal-Cinsiyet-Esitligi-Egitimi>
- MCBÜKAM. (2025b, Mayıs 15). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Atölyesi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. <https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/Toplumsal-Cinsiyet-Esitligi-Atolyesi-1431>
- MCBÜKAM. (2025c, Mart 6). Kadın Emegi: Görünmeyenden Güce. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve

Uygulama Merkezi. https://cbukam.mcbu.edu.tr/Duyuru/Kadin-Emegi_-Gorunmeyen-Guce

MCBÜKAM (2025d, Ocak 3). MCBÜ Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Doç. Dr. Ayşe Gönüllü Atakan'dan "Kadın Kooperatifleri: Sorunlar ve Fırsatlar" semineri. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi. https://cbukam.mcbu.edu.tr/Haber/MCBU-Kadin-ve-Aile-Arastirma-ve-Uygulama-Merkezi-Muduru-Doc_-Dr_-Ayse-Gonullu-Atakan%E2%80%99dan-Kadin-Kooperatifleri_-Sorunlar-ve-Firsatlatlar_-Semineri

Resmî Gazete. (2010, Temmuz 21). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetmeliği (Sayı: 27648). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100721.html>

Marmara Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Alanda Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Prof. Dr. Fatma AYANOĞLU¹

Marmara Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi 1992 yılında resmi gazetede yayınlanan yönetmelikle kurulmuş, 2016 yılında ismi Ekonomik ve Sosyal Alanda Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi olarak yeniden düzenlenmiştir. Merkezimiz, ülkemizin öncü kadın araştırma merkezlerinden biri olarak örnek faaliyetlerine 1992 yılından günümüze aralıksız devam etmektedir.

Misyonumuz, ESKAR çatısı altında üniversitemizde farklı bilim alanlarında bulunan akademisyenler ve/ veya üniversite dışındaki diğer kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği sağlayarak ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına, kadınların ekonomik statüsünün yükseltilmesine yönelik politika ve uygulamaların geliştirilmesine olanak sağlayacak bilimsel bilginin üretilmesine olanak sağlamak, üretilen bilgiyi başta politikacılar olmak üzere çeşitli toplum kesimlerine ulaştırmak, ekonomide kadın istihdamının artırılmasına, kadınların çalışma hayatında yönetici pozisyonlarına gelmesi ve karar alma mekanizmalarına dahil olmalarına, kamusal kaynaklardan kadın sorunlarının aşılmasına yönelik faaliyetlere daha fazla kaynak ayrılmasını sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak, kadınları her alandaki hak ve olanakları ile bunlara erişim yolları hakkında bilgilendirip, erkeklerle eşit hakları istemek konusunda bilinçlendirmeye yönelik çeşitli faaliyetlerde bulunmaktır.

Vizyonumuz; ülkemizde kadın çalışmalarına yönelik eğitim faaliyetlerinde bulunmak ve bulunulmasını desteklemek, kadınların liderlik, girişimcilik ve yöneticilik vasıflarını geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmak, kadınları hakları konusunda bilgilendirip onlara ulaşımı konusunda destek vermek, kadın sağlığı konusunda

---

1 Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi, ESKAR Müdürü, fsisman@marmara.edu.tr

bilinçlendiren, yönlendiren faaliyetler gerçekleştirmek suretiyle kadının ekonomik ve sosyal statüsünü yükseltmek hususunda sadece ulusal değil uluslararası arenada öncü merkezlerden biri olmaktır. Kadın konusunda gerçekleştirilecek çalışmalar ile üniversitemizin ulusal ve uluslararası düzeyde itibarını yükseltmektedir.

Akademik Yayınlar

- Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi: Uluslararası hakemli, yılda iki kez, elektronik formatta disiplinler arası makalelerin yayınlandığı bir dergidir.

Akademik Katkılar ve Araştırmalar

- Sağlık 4.0 Çalıştayı Kitabı: 2022'de Medipol Üniversitesi ile ortak gerçekleştirilen çalıştayın sonuçları bir kitap halinde basılmıştır.
- Ulusal Spor ve Kadın Zirvesi Çalıştayı Kitabı: Ulusal olarak düzenlenen spor ve kadın zirvesi ile çalıştayının kitabı Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından basılmıştır.
- Disiplinlerarası Araştırmalar: Hukuki, ekonomik, sosyal, sağlık gibi çeşitli alanlarda kadının durumunu tüm boyutlarıyla inceleyen bilimsel çalışmalar yürütülmüştür.
- COVID-19 Sürecinde Uzaktan Eğitim, Kadın İstihdamı ve Dijital Dönüşüm konularında yapılan paneller, canlı yayınlar ve sempozyumlar düzenlenmiştir.

İş Birlikleri ve Ortak Proje Ağları

- Marmara Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (MÜSEM) & Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü arasında toplumsal destek çalışmaları yürütülmektedir.
- Kadına Yönelik Şiddet İzleme & Önleme: İstanbul Valiliği, Üsküdar Belediyesi ve İçişleri Bakanlığı koordinasyonu ile yapılan toplantılar ve şiddetle mücadele projelerine teknik katkılar verilmiştir. (Nisan 2021).

Etkinlikler ve Zirveler

- Dijital İşletme Zirvesi (Aralık 2021): ülkemizin önde gelen firmaların yöneticileriyle dijital dönüşümde kadın istihdamı ele alınmıştır.
- 3. Ulusal Spor ve Kadın Zirvesi “Sporuma Engel Yok” temasıyla 2022’de düzenlenmiştir.
- Engelli Kadınların Sosyal Hayata Katılımı ve İstihdamı Çalıştayı (Mayıs 2024) ilgili kurum ve kuruluşlar ile stkların katılımı ile düzenlenmiştir. Yukarda yapılan çalışmalardan sadece birkaçının paylaşıldığı faaliyetlerin niteliğinde güncel ve sosyal içerikli çalışmalar geniş çaplı toplumsal katkı sağlanacak şekilde düzenlenmektedir.

Genel Değerlendirme

ESKAR, 1992’den bu yana ülkemizde kadın çalışmaları konusunda hem akademik hem toplumsal alanda önemli katkılar sağlamaktadır. Yayınları, kitap çalışmaları ve bilimsel dergisiyle bilgi üretirken; TÜBİTAK, kamu kurumları ve üniversitelerle yaptığı iş birlikleriyle teorik bilgiyi pratik uygulamalara dönüştürmektedir. Düzenlediği konferanslar, dijital zirveler ve kültürel etkinliklerle ulusal ve uluslararası platformlarda kadın çalışmaları konusunda önemli rol almaktadır.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (OMÜKAM)

Prof. Dr. Mucize ÜNLÜ¹

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (OMÜKAM) ilk olarak Kadın ve Toplum Uygulama ve Araştırma Merkezi ismi ile 23.10.2008 tarihli ve 27033 sayılı Resmi Gazete kararı ile kurulmuş ve 2011 yılından itibaren faaliyetlerine başlamıştır. 2023 yılında alınan 11/9/2023 tarih ve 32306 sayılı kararla merkezin adı “Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi” olarak değiştirilmiştir.

Merkezin amacı; kadının toplumsal ve ekonomik kalkınma içerisinde yerini alabilmesi için kadının statüsü ve sorunları ile ilgili her konuda duyarlı, bilgili ve yeterli kadroların yetiştirilmesine yönelik olarak faaliyetlerde bulunmak, yurt içinde ve yurt dışında kadın ve aile ile ilgili her alanda araştırma ve incelemeler yapmak, programlar gerçekleştirmek, yayınlar yapmak ve bu yönde yapılan etkinliklere katılmaktır. Belirtilen amaç doğrultusunda Merkezimizce kadın ve aile konularında kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılarak kongre, sempozyum, çalıştay, panel, konferans, atölye çalışması, kurs ve seminer gibi bilimsel, kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlenmektedir. Resmi veya özel kurumlardan gelen talepler doğrultusunda, ihtiyaç duyulan alanlarda eğitimler verilmekte, önerilen projeler değerlendirilmekte ve gerektiğinde ilgili kuruluşlardan maddi destek de alarak kadın ve aile konularındaki çalışmalara katkı sunulmaktadır. Bu çerçevede kadın girişimciliğini desteklemek, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik eğitim çalışmaları yapmak hususuna öncelik verilmiştir. Kadın ve aile çalışmalarıyla ilgili bir kitaplık ve arşiv oluşturmak hedefi de olan Merkezimiz, talep edildiği takdirde danışmanlık hizmeti sunmak gibi faaliyet alanlarına da sahiptir.

---

1 Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü. OMÜKAM Müdürü, munlu@omu.edu.tr

Merkezimiz, yönetim kurulu ve alt çalışma grubunda yer alan öğretim üyelerinin desteği ve gönüllü katkılarıyla üniversite içinde akademik ve idari personel ile öğrencilere, Samsun ilinde yer alan kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak suretiyle de tüm vatandaşlara yönelik eğitim ve sosyal sorumluluk çalışmaları yürütmektedir. Merkezimizin çalışmaları Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne bağlı disiplinler arası Kadın ve Aile Araştırmaları Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı ile ortak yürütülen akademik çalışmalar ile de desteklemektedir. Ayrıca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Samsun Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Samsun Valiliği ile kadına yönelik şiddetle mücadele ve aile çalışmaları kapsamında oluşturulan eylem planları doğrultusunda ortak çalışmalar yürütülmektedir.

Merkezimiz amacı ve üstlendiği misyon çerçevesinde dezavantajlı gruplar, kadın sağlığı ve kadın liderliği konularında ulusal ve uluslararası projeler yürütmüştür. Bunlardan ilki 2013 yılında Akademi Grup işbirliği ile yapılan “Kadın ve Toplum Beden ve Ruh Gibi Bir Bütündür” isimli projedir. Proje kapsamında üniversitemiz öğretim üyeleri tarafından Samsun'un 18 farklı ilçesinde kadının toplumdaki yeri, konumu ve önemini yanı sıra kadınların sağlık sorunları ve sosyal problemleri ile ilgili eğitimler verilmiştir. Bir diğer proje Samsun Valiliği ve Samsun İl Sağlık Müdürlüğü işbirliğiyle yürütülen “Kadın Sağlığı Eğitimi Projesi” olup Kasım 2012- Nisan 2013 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 18-55 yaş aralığında bulunan üniversite personeli ve öğrencilere yönelik Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu öğretim üyeleri tarafından üniversitemizin çeşitli birimlerinde meme ve rahim kanserinin erken tanısı ve çözüm yollarına ilişkin bilgilendirici eğitimler verilmiştir. Proje kapsamında 2600 öğrenci ve 550 kadın personel eğitim almıştır.

2015 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Destekleme Programı ile 15-16 Ekim 2015 tarihlerinde Samsun Serra Otel'de “Göç, Kadın ve Sağlık Çalıştayı” gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya ülkemizdeki birçok üniversiteden öğretim elemanları, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı, İl Sağlık Müdürlüğü ve çeşitli sağlık kuruluşları ile Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırmacılar olmak üzere toplam 56 kişi katılmıştır.

Merkezimiz bünyesinde 2016 yılında “Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ile İstihdam Edilebilirliklerinin Desteklenmesi Hibe Programı” kapsamında Avrupa Birliği tarafından desteklenen “Hayatımız Roman” isimli proje yürütülmüştür. Yürütücülüğünü

dönemin Merkez Müdürü Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI'nin yaptığı 142.435 Euro bütçeye sahip olan ve 12 ay süre ile devam eden proje kapsamında Roman genç kadınların sosyal entegrasyonu ve istihdam edilebilirliklerine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yanı sıra Almanya ve Çek Cumhuriyetinde bulunan Roman dernekleri ile işbirliği kurularak Avrupa Roman Ağı faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında ayrıca 50 Roman kadına yaşlı bakımı ve konut temizliği eğitimleri verilmiştir.

Samsun Valiliği tarafından düzenlenen Kadın Dostu Kent-2 Projesi kapsamında merkezimiz koordinatörlüğünde ilçelerde eğitimler gerçekleştirilmiştir. Samsun Valiliği Yerel Eşitlik Birimi, Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, üniversite akademik personeli iş birliği ile belediye çalışanları, din görevlileri, muhtarlar ve öğretmenlere; toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve erken yaşta evliliklerin önlenmesi konularında eğitimler verilmiştir. Proje kapsamında verilen bu eğitimlerde 4000 kişiye ulaşılmıştır.

İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” konulu genelgesi ve Samsun Valiliği'nin 2020-2021 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon İl Eylem Planı doğrultusunda Kasım 2019 ile Mart 2020 tarihlerinde Samsun'un farklı ilçelerindeki ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler, idareciler, yardımcı personel ve öğrencilerin yanı sıra velilere yönelik “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Erken Yaşta Evlilikleri Önleme” konusunda farkındalık eğitimleri verilmiştir.

Merkezimiz tarafından hazırlanan “Geleceğin Kadın Liderlerinin Liderlik Becerilerinin Geliştirilmesi” projesinin ilki 2023 yılında TÜBİTAK –BİDEB 2237-A Bilimsel Eğitim Etkinlikleri Desteği Programı kapsamında desteklenmeye hak kazanmıştır. Lisansüstü öğrenim gören kadın öğrencilerin, uygulamalı çalışmalarla geleceğin kadın liderlerinin liderlik becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlayan ve dönemin Merkez Müdürü Prof. Dr. Hatice KUMCAĞIZ tarafından yürütülen projeye farklı üniversitelerden 30 kadın katılımcı katılmış ve çevrimiçi olarak 37 saat teorik ve 25 saat uygulamalı olmak üzere toplamda 62 saat eğitim verilmiştir. Projeye gösterilen ilgi ve oluşan talep üzerine ‘Geleceğin Kadın Liderlerinin Liderlik Becerilerinin Geliştirilmesi’ projesinin ikincisi hazırlanmış ve 2024 yılında TÜBİTAK –BİDEB 2237-A Bilimsel Eğitim Etkinlikleri Desteği Programı kapsamında desteklenmeye hak kazanmıştır. 24 farklı üniversiteden katılan genç kadın akademisyenlerle yürütülen proje başarılı bir şekilde tamamlanmıştır.

Her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde farklı etkinlikler düzenleyen Merkezimiz 2023 yılındaki etkinliğinde 6 Şubat 2023'te yaşanan deprem felaketinden etkilenen depremzede kadınlarla buluşarak dayanışma ve beraberliğin anlamlı bir örneğini sergilemiştir. Türkiye'de büyük bir yıkıma ve acıya sebep olan Kahramanmaraş merkezli büyük depremlerin ardından afetzedeler Türkiye'nin farklı illerinde misafir edilmişlerdi. Merkezimiz düzenlediği dayanışma yemeğiyle Ondokuz Mayıs Üniversitesi Konukevi'nde kalan kadın ve çocuk depremzedeler ile bir araya gelerek üzüntülerini paylaşmışlardır.

Merkezimiz genç kadın akademisyenlerin liderlik becerilerinin geliştirilmesi konusundaki araştırma projesi ve özellikle de depremzede kadınlara yönelik toplumsal fayda yaratan öncü çalışmalarından dolayı Mart 2024'te Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (KOÇKAM) ve Ekonomi Gazetesi tarafından Kadınların Geleceğini Güçlendiren Üniversite Ödül'üne layık görülmüştür.

Bir çok sosyal sorumluluk çalışması yürüten merkezimiz bu kapsamda Kasım 2019 tarihinde düzenlediği etkinlikle Türkiye'de cinayete kurban giden kadınların anısına 28 adet fidanı toprakla buluşturmuştur. Şiddet sonucunda hayatını kaybeden kadınların anısını yaşatmak için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Bahçesi'nde bir araya gelen akademik ve idari personel ile öğrenciler ağaç dikme etkinliğiyle kadın cinayetlerine dikkat çekmişlerdir.

Merkezimiz çeşitli projeler ve sosyal sorumluluk çalışmalarının yanı sıra bilimsel faaliyetler de yürütmektedir. 2021 yılında Uluslararası Kadın ve Aile Sempozyumu'na ev sahipliği yapmıştır. Samsun Valiliğinin desteğiyle düzenlenen "Pandemi Sürecinde Kadın ve Aile" ana temalı sempozyum çevrimiçi platformda gerçekleşmiş olup farklı disiplinlerde uzman araştırmacılarla birlikte pandemi sürecinde kadın ve aile konularının akademik düzeyde tartışılması, güncel araştırmaların paylaşılması, araştırma sonuçlarının yaygınlaştırılması ve alana katkı sunulması hedeflenmiştir.

Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi iç ve dış paydaşlarıyla işbirliği yapmak suretiyle 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü gibi önemli günler kapsamında toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik çalışmaların yanı sıra kültürel etkinliklere de önem vermektedir. Üniversitemiz kadın akademik ve idari personelinden oluşan OMÜKAM Kadınlar Korosu

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

2020 yılından bu yana üniversitemizde, ilimizde ve il dışında çeşitli konserler vermek suretiyle Merkezimizin çalışmalarına ve misyonuna katkı sunmaktadır. Merkezimiz koordinatörlüğünde gerçekleştirilen kadın temalı fotoğraf ve resim sergileri, öykü yarışmaları, masal atölyeleri de yürütülen diğer kültürel çalışmalar arasındadır.

Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin kadın ve aile araştırmaları alanında yapılan çalışmaların yayınlandığı "Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi" (OKAD) isimli akademik bir yayını da bulunmaktadır. Söz konusu dergi 2020 yılından bu yana Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere yılda iki defa elektronik olarak Dergipark üzerinden yayınlanmaktadır.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı

Prof. Dr. Fatma Umut BEŞPINAR¹

ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü aracılığıyla sağlanan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) desteğiyle Şubat 1994'te kurulmuştur. Kuruluşundan bu yana program, Türkiye'de toplumsal cinsiyet çalışmalarının kurumsallaşmasına öncülük eden önemli akademik yapılardan biri olmuştur.

Programın en güçlü yönlerinden biri disiplinlerarası yapısıdır. Hem öğretim üyesi kadrosunun hem de programa kabul edilen öğrencilerin farklı akademik geçmişlerden geliyor olması, programa özgün bir entelektüel zenginlik kazandırmaktadır. Programın akademik kadrosu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, İşletme, Felsefe, Tarih, Psikoloji ve diğer bölümlerinde görev yapan; toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanında uzun yıllara dayanan araştırma deneyimine sahip, ulusal ve uluslararası düzeyde yetkin akademisyenlerden oluşmaktadır.

Programın kuruluşundan bu yana kabul edilen öğrenciler de benzer biçimde geniş bir disiplinler çeşitlilik göstermektedir. Farklı lisans programlarından mezun olan öğrenciler, toplumsal cinsiyet alanında uzmanlaşma hedefiyle programa katılmakta; kendi disiplinler birikimlerini feminist kuram ve eleştirel analizle buluşturarak çok boyutlu bir perspektif geliştirmektedir. Program, tezli ve tezsiz seçenekler sunmakta olup kuruluşundan bu yana çok sayıda mezun vermiştir. Akademik alanda derinleşmek ve toplumsal cinsiyet çalışmalarına katkı sunmak isteyen lisans mezunları için güçlü, eleştirel ve üretken bir akademik ortam sağlamaktadır.

Bu yazı, ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı'nı, eleştirel bilgi üretimi ile kurumsal ve

---

1 ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, bespinar@metu.edu.tr

toplumsal dönüşüm arasında kurduğu bağa odaklanarak, tanıtmayı amaçlamaktadır.

Eleştirel Bilgi Üretiminden Kurumsal Dönüşüme

Programın temel varsayımı, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin bireysel deneyimlerin ötesinde, kurumsal, ekonomik ve siyasal yapılara içkin olduğudur. Bu nedenle eğitim, araştırma ve savunuculuk programın üç temel ayağını oluşturur. Öğrenciler yalnızca kuramsal derinlik kazanmakla kalmaz; saha araştırması, veri analizi, politika değerlendirme ve etki analizi gibi yöntemsel beceriler geliştirerek toplumsal sorunlara müdahil ve dönüştürücü olabilecek akademik ve profesyonel yetkinliklere sahip olurlar.

Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini incelemenin yanı sıra bu eşitsizliklerle kurumsal ve toplumsal düzeyde mücadele etmeye katkı sunmayı hedefleyen disiplinler arası bir akademik birimdir. Program, feminist kuramın eleştirel gücünü ampirik araştırma ile birleştirerek, toplumsal cinsiyet ilişkilerini hem yapısal hem de mikro düzeyde analiz etmektedir.

İki yıllık yüksek lisans programı, toplumsal cinsiyet çalışmalarını sosyoloji, siyaset bilimi, psikoloji ve felsefe gibi farklı disiplinlerin keşişiminde konumlandırır. Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyeti yalnızca kadın-erkek eşitsizliği bağlamında değil; emek rejimleri, siyasal temsil, yurttaşlık, beden politikaları, bilgi üretimi, aile yapıları ve küresel dönüşümler çerçevesinde ele alma imkânı sunar. Türkiye bağlamı çalışmaların temel referans noktalarından biri olmakla birlikte, programın araştırma ufku karşılaştırmalı ve uluslararası perspektiflerle sürekli genişlemektedir.

Araştırma Profili: Yapısal Eşitsizliklerden Güncel Krizlere

Programın araştırma gündemi, toplumsal cinsiyet kuramları ile ampirik analizi bütünlleştirir. Ekonomik eşitsizlikler ve emek rejimleri temel odak alanlarıdır; kadınların işgücüne katılımı, kırsal alanda kaynaklara erişim, ekonomik şiddet, STEM alanlarında eşitliğin izlenmesi ve güvencesiz emek bu kapsamda ele alınır. Bu çalışmalar sosyal politika üretimine katkı sağlar. Toplumsal cinsiyet ile siyaset arasındaki ilişki de önemli bir araştırma hattıdır. Siyasal partilerde kotalar, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler, İstanbul Sözleşmesi tartışmaları ve eşitlik politikaları demokrasi ile toplumsal cinsiyet arasındaki bağı eleştirel biçimde analiz eder.

Kadına yönelik ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet üzerine yürütülen TÜBİTAK destekli projeler, yakın partner şiddeti ve ekonomik şiddet gibi konularda müdahale mekanizmalarının etki analizini yaparak politika önerileri geliştirir. Afetler ve toplumsal cinsiyet kesişimi de öne çıkan alanlardandır; deprem sonrası kadınların güçlenmesine yönelik çalışmalar afet politikalarının toplumsal cinsiyet duyarlı tasarlanması gerektiğini vurgular. Program ayrıca beden politikaları, feminist fenomenoloji ve cinsel politikalar gibi kuramsal alanlarda üretim yaparken; psikoloji ile kesişen çalışmalar kuşaklar arası aktarım, hafıza ve çocuklukta toplumsal cinsiyetin inşasına odaklanır.

Akademik Kadro ve Entelektüel Süreklilik

Program, disiplinler arası birikimi temsil eden güçlü bir akademik kadroya sahiptir. Program başkanı Prof. Dr. Fatma Umut Beşpınar, toplumsal cinsiyet, aile, emek sosyolojisi, şiddet ve afet alanlarında çalışmalar yürütmektedir. Prof. Dr. Ayşe Gündüz Hoşgör toplumsal eşitsizlikler, kır sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet alanındaki çalışmaları, Prof. Dr. Ayşe İdil Aybars'ın toplumsal cinsiyet ve sosyal politika alanındaki katkıları; Doç. Dr. Canan Aslan Akman'ın toplumsal cinsiyet ve demokratikleşme eksenindeki çalışmaları; Doç. Dr. Başak Şahin Acar'ın gelişim psikolojisi, hafıza ve kuşaklar arası aktarım araştırmaları; Doç. Dr. Fulden İbrahimhakkıoğlu'nun feminist felsefe ve beden politikaları üzerine üretimi; Dr. Hilal Arslan Türkoğlu'nun toplumsal cinsiyet verileri ve endeksleri; Dr. Leman Korkmaz Karaoğlu'nun sosyal psikoloji, ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet eşitliği araştırmaları programın disiplinler arası yapısını güçlendirmektedir.

Program Prof. Dr. Yakın Ertürk, Prof. Dr. Feride Acar, Prof. Dr. Mehmet Ecevit, Prof. Dr. Yıldız Ecevit, Prof. Dr. Ayşe Ayata ve Prof. Dr. Ayşe Saktanber gibi Türkiye'de toplumsal cinsiyet çalışmalarının öncü isimlerinin oluşturduğu güçlü entelektüel geleneği sürdürmektedir.

Kurumsal Liderlik ve Politika Üretimi

Programın akademik birikimi, üniversite içinde somut kurumsal dönüşümlere de katkı sunmuştur. 2016 yılında kurulan Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme ve Cinsel Tacizi Önleme Birimi'nin (CİTÖB) kurulma sürecinde program öğretim üyeleri öncü rol üstlenmiştir. Uluslararası iyi uygulama örnekleri dikkate alınarak hazırlanan yönerge ve usul belgeleri, CİTÖB'ün kurumsal çerçevesini

oluşturmuş; birim Türkiye’de üniversite bünyesinde kurulan ilk birimlerden biri olmuştur.

2021 yılında hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planı (GEP) sürecinde de program öğretim üyeleri aktif rol almış, toplumsal cinsiyet eşitliğinin üniversite politikalarına entegre edilmesine katkı sağlamıştır. GEP kapsamında CİTÖB faaliyetlerinin yaygınlaştırılması öncelikli hedeflerden biri olarak belirlenmiştir. Bu gelişmeler, programın akademik bilgi üretimini kurumsal politika tasarımıyla buluşturan liderlik rolünü göstermektedir. Program öğretim üyeleri GEP kapsamında alınan kısa, orta ve uzun vade hedeflerin yerine getirilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir.

Son olarak, Avrupa Komisyonu tarafından yürütülen ve araştırmacıların çalışma koşullarının Avrupa Araştırmacılar Şartı ve İşe Alım Davranış Kuralları ilkeleri doğrultusunda iyileştirilmesini amaçlayan Human Resources Strategy for Researchers (HRS4R) süreci kapsamında, 2026 yılında gerçekleştirilen anket çalışmasına toplumsal cinsiyet eşitliği ve iş-yaşam dengesi başlıklarında değerlendirme sorularının eklenmesi, kurumsal eşitlik politikalarının izlenmesi ve güçlendirilmesi açısından önemli bir kazanım olarak değerlendirilmektedir.

Uluslararası Etkileşim ve Kamusal Akademik Faaliyetler

Programın akademik kimliği, araştırma ve yayın faaliyetlerinin yanı sıra güçlü bir uluslararası etkileşim ve kamusal tartışma üretme kapasitesiyle de şekillenmektedir. Kuruluşundan itibaren toplumsal cinsiyet, insan hakları ve feminist teori alanlarında uluslararası akademisyenleri bir araya getiren konferans ve paneller düzenlenmiş; Türkiye’deki tartışmalar küresel feminist düşünceyle buluşturulmuştur.

Prof. Dr. Sylvia Walby’nin katıldığı “Gender and Globalisation” konferansı ile Prof. Dr. Jane Bayes ve Prof. Dr. Nayereh Tohidi’nin yer aldığı paneller programın erken dönemden itibaren uluslararası bir perspektife sahip olduğunu göstermektedir. “‘Culture’, Women, Violence” ve “Against Empire” başlıklı konferanslar feminist kuramı şiddet ve küresel güç ilişkileri bağlamında tartışmaya açarken; “Emigration, Gender and Marriage”, “Turkey at the Crossroads” ve “The De-secularizing Impact of Politicized Religions” etkinlikleri toplumsal cinsiyetin devlet, din ve vatandaşlıkla ilişkisini ele almıştır.

Prof. Dr. Yıldız Ecevit’in öncülüğünde 2015’te düzenlenen “International Conference on Knowledge & Politics in Gender

& Women’s Studies,” bilgi üretimi ile siyaset arasındaki ilişkiyi disiplinlerarası bir çerçevede tartışmıştır. 2024’teki “Girls’ Rights in Turkey” konferansı ve 2025’teki kadına yönelik şiddet webinarı ise programın güncel meselelerle bağını sürdürdüğünü göstermektedir.

Mezun Profili ve Gelecek Vizyonu

Program mezunları, edindikleri kuramsal derinliği ve metodolojik yetkinliği farklı kurumsal ve toplumsal alanlarda etkin biçimde hayata geçirmektedir. Akademide doktora çalışmalarını sürdürerek bilgi üretimine katkı sunan mezunların yanı sıra, uluslararası kuruluşlarda, Birleşmiş Milletler mekanizmalarında, Avrupa Birliği projelerinde, kamu kurumlarında ve ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinde çalışan mezunlar da bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hakları, şiddetle mücadele, sosyal politika tasarımı, kurumsal eşitlik mekanizmaları ve kapsayıcı politika geliştirme alanlarında uzmanlaşan mezunlar, hem ulusal hem de küresel düzeyde politika üretim süreçlerine ve savunuculuk çalışmalarına katkı sağlamaktadır. Programın kazandırdığı eleştirel düşünme becerisi, araştırma tasarlama ve yürütme kapasitesi ile disiplinlerarası bakış açısı, mezunların farklı alanlarda dönüştürücü roller üstlenmesine imkân tanımaktadır.

Şırnak Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Dicle ÖZCAN ELÇİ¹

Şırnak Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Resmî Gazete’de yayınlanan 19 Ekim 2018 tarihli ve 30570 Sayılı Yönetmelik ile faaliyete geçmiştir. 13 Ekim 2020 tarihli 31273 Sayılı Yönetmelik ile ise Merkezimizin adı Şırnak Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak güncellenmiştir. Merkezimiz kısa adıyla ŞIRNAK KAÇAUM olarak bilinmektedir. Merkezimiz halihazırda Üniversitemizin farklı birimlerimde kadın, çocuk ve aile odaklı akademik çalışmalar yürüten akademisyenlerden oluşan Yönetim ve Danışma Kurullarımız ile faaliyetlerine devam etmektedir.

Merkezimizin temel hedefleri

- Atatürk İlke ve İnkılâplarında belirtilmiş olan haklar göz önüne alınarak kadınların çağdaş medeniyet düzeyine ulaşmalarını sağlamak amacıyla kadın konulu ulusal ve uluslararası çalışmaları organize etmek,
- Kadınların sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamlarıyla ilgili konularının geliştirilmesi ile ilgili olarak araştırmalar yapmak,
- Ulusal ve uluslararası arenada kadın çalışmalarıyla ilgili yaşanan gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmelere ilişkin bilgileri kamuoyuyla paylaşmak için panel, konferans, çalıştay, sempozyum ve kongre gibi bilimsel toplantılar düzenlemek
- Üniversite bünyesinde yer alan enstitü, fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarında yürütülen eğitim programları içerisinde kadın konulu ders ve çalışmaların yapılmasını teşvik

---

1 Şırnak Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, dicleozcan88@gmail.com

etmek ve kadın ve aile çalışmalarıyla ilgili programlar açılmasını önermek,

- Kadınların gerek aile içerisinde gerekse kır ve kent yaşamı içerisinde eğitim, sosyal, sanat, siyasal, sağlık ve ekonomik alanda güçlendirilmesine yönelik kurs, seminer ve sertifika programları oluşturmak,

- Kadın ve aile çalışmaları konusunda duyarlılığı arttırmak ve kamuoyunu bilgilendirmek için kitap, dergi, bülten, afiş, broşür, e-bülten, e-dergi ve e-kitap gibi eğitim materyalleri bastırmak,

- Kadın ve aile çalışmaları konusunda kamu kuruluşları, özel kuruluşlar, dernekler ve kadın merkezleri ile fikir ve proje iş birliği yaparak koordineli bir şekilde çalışmak,

- Kadın ve aile temalı yapılmış çalışmalar ile ilgili yazılı ve görsel dokümantasyon merkezi oluşturmak,

- Kadın araştırmaları ve toplumsal cinsiyet alanında gönüllü öğrencilerden oluşan çalışma grupları oluşturarak okuma grupları, kitap-makale-film analizleri, atölye çalışmaları, saha araştırmaları ve proje faaliyetleri yürütmek,

- Kadınlara yönelik ulusal ve uluslararası platformlarda kabul görmüş 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü, 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü, 5 Aralık Dünya Kadın Hakları Günü gibi hak savunuculuğu temelli günlerde toplumsal farkındalık ve bilinçlendirmeye katkı sağlayacak etkinlikler düzenlemek biçiminde ifade edilebilir.

Söz konusu temel hedeflerimiz doğrultusunda Merkezimizin aktifleştiği 2020 yılından bu yana başta kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet çalışmaları olmak üzere, erken yaşta ve zorla evlendirilme ile mücadele, kadın emeği, istihdamı ve girişimciliği, kadın eksenli sivil toplum faaliyetleri, ev-içi emek ve kadının el-emeği, bilim, sanat ve sporda ezber bozan kadınlar, aile içi iletişim, aile içi şiddetle mücadele, aileyi güçlendirme yaklaşımları bağlamında birçok eğitim, bilinçlendirme ve farkındalık faaliyeti yürütmeye devam etmekteyiz.

Merkez faaliyetlerimiz sonucundaki en somut kazanımlarımızın başında, öncelikle Üniversitemizin yönetim, akademik ve idari personeli ile öğrencilerinin kadınların farklı toplumsal konumlarda uğradığı ayrımcılık pratiklerine yönelik duyarlılık geliştirmiş olmasıdır. Elbette ki kadın hakları konusuna bireysel düzeyde duyarlılık geliştirenler önceden de olmakla birlikte, Merkez çalışmalarımız ile bireysel hassasiyetler kurumsal bir politikaya dönüşmüştür. Nitekim Üniversite ve il düzeyinde çeşitli kurum ve kuruluşların iş birliğiyle

25 Kasım Kadına Yönelik Uluslararası Mücadele Günü, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü gibi uluslararası ölçekte anılan günlerde geniş katılımlı paneller, konferanslar, çalıştaylar, sinema ve tiyatro gösterimleri, konserler yürütülmektedir. Söz konusu etkinlikler Merkezimiz tarafından başta yerel düzeyde, ardından ulusal ve küresel düzeyde kadınlara yönelik süregelen ayrımcılık mekanizmalarına dikkat çekerek değişim ve çözüm talep etmek için fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Kurumsal politikamızın bir örneği olarak belirli periyotlarla “Akademide Kadın Buluşmaları” gerçekleştirmekteyiz. Söz konusu buluşmalara bazen Üniversitedeki akademisyen ve idari kadın personeller ile kız öğrenciler katılırken, kimi zamanda ilimizde yer alan kadın sivil toplum kuruluşları ile örgütlerinden temsilciler katılım sağlamaktadır. Burada amacımız, Üniversitemizi ve ilimizi “kadın dostu” bir kampüs ve şehir haline getirmek için taleplerimiz ile rol ve sorumluluklarımıza dikkat çekmektir.

Kadın çalışmaları merkezlerinin toplumsal katkılarının somut tezahürlerinden biri olarak Merkezimizin yaptığı kurumsal iş birlikleri ile özellikle kadınların kamusal görünürlüğüne katkıda bulunduğumuzu söylemek yanlış olmayacaktır. Şırnak'ta ücretli emekle çalışan kadınlar dışında ev-eksenli emek üreten kadınlar en çok Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı Aile Destek Merkezleri ile Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) aracılığıyla kamusal alanda yer almaktadır. Her ne kadar kadınlara yönelik ve kadınlar tarafından yürütülen sivil toplumculuk faaliyetleri halihazırda yeterli düzeyde olmasa da kabuğunu kırmaya çalışan birtakım sivil toplum örgütlerinin varlığından ve bu kurumlarla yaptığımız iş birliklerinden söz etmek gerekmektedir. Bunlardan biri olarak Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kadın Girişimciler İl Kurulu ile birlikte kadın girişimcilerin sorunları ve çözüm önerilerine dair yürüttüğümüz çalıştay sonuçları Valilik, Belediye, Ticaret ve Sanayi Odası gibi kamu kurumları ile paylaşılmıştır. Yine Merkezimiz tarafından Şırnak'taki kadın kooperatiflerine yönelik yapılan bir çalışmada kooperatifçiliğin güçlenmesine yönelik çözüm önerileri tartışılmıştır. Düzenli zaman aralıklarıyla ilimizde faaliyet gösteren kadın esnaflar ziyaret edilerek danışma ve yönlendirme desteği sağlanmaya çalışılmaktadır. Bir başka aktif sivil toplum platformu olan KAMER (Kadın Merkezi) Şırnak İl Temsilciliği ile özellikle kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin danışma ve rehberlik faaliyetleri yürütülmektedir. İlimizin Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Sosyal Hizmet Merkezi, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)

gibi kamu kurumlarıyla da Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı ve Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi İl Eylem Planı doğrultusunda düzenli olarak toplantılarla bir araya gelinmekte, bu kurumlara yapılan faaliyetler ile ilgili düzeni olarak raporlar sunulmakta ve veri sağlanmaktadır.

Ataerki toplumsal ilişkilerin gündelik yaşamın birçok alanında görece karşılık bulmaya devam ettiği bir coğrafya olarak Şırnak'ta yerele özgü kadına yönelik toplumsal sorunlar olarak gördüğümüz kadının miras hakkı, çok eşlilik ve kumalık sorununa yönelik araştırma projeleri yürüterek neden ve sonuçlara dikkat çekerek çözüm önerileri geliştirdik. Kadınların miras hakkının medeni hukuk veya örfi hukuka göre tesisini sağlamaya odaklı konferanslar düzenlenmiş olup, proje çıktıları yayın olarak kamuoyu ve akademi ile paylaşılmıştır. Ayrıca genel olarak azalmakla birlikte Şırnak'ın özellikle kırsal bölgelerinde görece daha fazla vuku bulan kuma evliliklerin toplumsal nedenlerine odaklanan bilimsel araştırma projesi yürütülmüş olup sonuçları akademik yayın olarak paylaşılmıştır. Böylesi akademik faaliyetlerin Şırnak'taki kadın sorunlarına çözüm önerileri geliştirdiği ve kadınların toplumsal konularının iyileşmesine katkıda bulunduğu söylenebilir.

Merkezimizin eğitim, bilinçlendirme ve farkındalık geliştirme faaliyetlerini devam ettirmekle birlikte, gelecek dönemde daha büyük ölçekli ve uzun vadeli çalışmalar planlamaktayız. Bir örnek olarak 2025'in aile yılı ilan edilmesi ve Mayıs ayındaki aile haftası münasebetiyle Şırnak'taki kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinden temsilcilerin katılımıyla "Kadın ve Aile Dostu Kent Çalıştayı"na yönelik hazırlıklarımız tamamlanmak üzeredir. Gelecek dönem planlamalarımızdan bir diğeri, Üniversitemizin Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne bağlı disiplinler arası bir tezli yüksek lisans programı açmak olup, buna yönelik başvuru sürecimiz devam etmektedir. Bununla amacımız, Şırnak özelinde kadın ve aile eksenli çalışmalar yürütmek ve yerele özgü çözümler geliştirmektir.

Yine gelecek dönem planlamalarımızdan biri olarak kadın ve aile temalı hakemli bir dergi oluşturmaya yönelik çalışmalarımız devam etmektedir. Ayrıca Şırnak'ı da içine alan TRC-3 Bölgesi'ni kapsayan üniversitelerde daha önce yapılmamış olmasıyla elzem hale gelen ulusal ya da uluslararası düzeyde bir kadın ve aile çalışmaları sempozyumu/kongresine dair planlamalarımız da sürmektedir.

Sonuç itibarıyla Şırnak Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama Merkezi, kurulduğu 2020 yılından bu yana yerelden başlayarak küresel düzeyde devam eden cinsiyet özgü ayrımcılık

**TÜRKİYE GENELİ KADIN ARAŞTIRMA MERKEZLERİ PROFİLİ
VE TOPLUMSAL KATKILARI**

pratikleri, önyargı ve kalıp yargıları; kadına yönelik şiddet, çalışma yaşamında cam tavan, mobbing ve ücret eşitsizlikleri, eğitim, sağlık ve hukuk alanındaki kadın sorunlarına yönelik projeler ve bilimsel araştırmalar yaparak, panel, konferans, çalıştay ve seminerler düzenleyerek, kurumsal işbirlikleri sağlayarak, en önemlisi merkezlerimizin öznesi olan kadınlarla gerek Üniversite içinde gerekse de il düzeyinde temaslar kurarak toplumsal katkı sağlamaya çalışmaya devam edecektir.

Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi

Prof. Dr. Nazife AYDINOĞLU¹, Dr. Öğr. Üyesi Merve UYSAL²

Uluslararası Final Üniversitesi (UFÜ) Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (AKAUM), Eylül 2024 tarihinde kurulmuş olup, aile ve kadın odaklı sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel ve hukuki konularda bilimsel araştırma yapmak, uygulamalı çalışmalar geliştirmek ve eğitim faaliyetleri düzenlemek amacıyla faaliyetlerine başlamıştır. Henüz yeni kurulmuş olmasına rağmen AKAUM, kısa sürede toplumun çeşitli kesimlerine dokunan projeler gerçekleştirerek önemli bir aktör haline gelmiştir. Kadınların toplum içerisindeki yerini güçlendirmeyi ve aile kurumunu desteklemeyi hedefleyen AKAUM, farklı disiplinleri bir araya getirerek çok boyutlu bir yaklaşımla çalışmalarını sürdürmektedir.

1. Merkezin Amacı ve Misyonu

Merkezin ana amacı; yurt içi ve yurt dışında aile ve kadın sorunlarına ilişkin bilimsel araştırmalar yapmak, toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek, kadınların sosyal ve ekonomik hayatta daha aktif rol alabilmesi için uygulamalı çalışmalar yürütmek ve kamuoyunu bu konularda bilinçlendirmektir. Merkez, insan hakları ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde çalışmalar yürüterek, bireysel hak ve özgürlüklerin ön plana çıktığı bir toplumsal yapıya katkı sağlamaktadır. Bu misyon doğrultusunda, akademik bilgi ile pratik deneyimi buluşturan projeler hayata geçirilmekte, aynı zamanda üniversite öğrencilerine sosyal sorumluluk bilinci aşılanmaktadır.

---

1 Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Müdürü, nazife.aydinoglu@final.edu.tr

2 Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Müdür Yardımcısı, merve.uyisal@final.edu.tr

2. Faaliyet Alanları

- Sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel ve hukuki alanlarda aile ve kadın sorunlarına ilişkin disiplinler arası araştırmalar yapmak,
- Ulusal ve uluslararası düzeyde konferanslar, seminerler, sempozyumlar ve çalıştaylar organize ederek bilgi alışverişini ortamları yaratmak,
- Bilimsel yayınlar yapmak ve çeşitli akademik platformlarda bilimsel çalışmalara katılmak,
- Bitirme tezleri, projeler, yüksek lisans ve doktora çalışmalarını destekleyerek genç akademisyenleri teşvik etmek,
- Kamuoyunu bilinçlendirmeye yönelik danışmanlık ve eğitim hizmetleri sunmak,
- Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve diğer akademik kurumlarla ortak saha uygulamaları gerçekleştirmek,
- Akademik içerikli internet sitesi, arşiv ve kitaplık oluşturmak; böylece bilgiye erişimi kolaylaştırmak ve sürdürülebilir bir kaynak sunmak.

3. Gerçekleştirilen Faaliyetler

3.1. 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü Etkinliği

Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, ilk etkinliğini 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında gerçekleştirmiştir. Merkez Müdürü'nün şiddetin önlenmesine yönelik toplumsal farkındalık ve dayanışmanın önemine vurgu yaptığı açılış konuşmasıyla başlayan etkinlikte, kadına yönelik şiddet konusu farklı açılardan ele alınmıştır. Program kapsamında, Uluslararası Final Üniversitesi öğrencileri şiddet konusundaki düşüncelerini Türkçe ve İngilizce olarak paylaşmış; gençlerin bakış açıları ve önerileri etkinliğe önemli katkı sağlamıştır. Ayrıca, üniversite akademisyenleri şiddetin psikolojik ve hukuki boyutlarına ilişkin sunumlar gerçekleştirilmiştir.

3.2. 5 Aralık Türk Kadınına Seçme ve Seçilme Hakkı Paneli

Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi tarafından, 5 Aralık Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verililişinin yıl dönümü dolayısıyla özel bir panel etkinliği düzenlenmiştir. Bu anlamlı günde gerçekleştirilen etkinlikte, siyasal alanda önemli görevler üstlenmiş üç seçkin kadın davet

edilerek deneyimlerini katılımcılarla paylaşımları sağlanmıştır. Panel, 5 Aralık tarihinin tarihi önemi ile Kıbrıs Türk kadınının siyasal katılım sürecindeki yeri ve mücadelesine vurgu yapan bir açılış konuşmasıyla başlamıştır. Panelin moderatörlüğünü, Merkez Müdürü Prof. Dr. Nazife Aydınoglu üstlenmiş, etkinlik konuşmacıları olarak Cumhuriyet Meclisi Eski Başkanı Fatma Ekenoğlu, Mehmetçik Büyükkonuk Belediye Başkanı Fatma Çimen Tuğlu ve 9. Dönem Milletvekili Gülşah Sanver Manavoğlu yer almıştır. Panelde, kadınların siyasete katılım sürecinde karşılaştıkları yapısal engeller, toplumsal önyargılar ve bu zorlukların nasıl aşıldığına dair kişisel deneyimler aktarılmış; kadın temsilcilerin karşılaştığı güçlüklerin yanı sıra elde ettikleri başarılar da vurgulanmıştır. Katılımcılar, siyaset gibi erkek egemen bir alanda kadınların varlık göstermesinin önemine dikkat çekmiş; genç kadınlara cesaret ve ilham vermeyi amaçlamışlardır. Panelde kadınların siyasal hayatta daha güçlü ve görünür olması gerektiği fikri öne çıkmıştır. Bu etkinlik aracılığıyla, kadınların karar alma mekanizmalarında yer almasının demokratik toplumlar için taşıdığı önem bir kez daha hatırlatılmaya çalışılmıştır.

3.3. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Kapsamında Badminton Etkinliği

Merkezimizin üniversitenin Spor Kulübü iş birliğiyle 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında bir spor etkinliği düzenlenmiştir. “Badminton Zamanı” başlıklı bu etkinlik, 10 Mart 2025 tarihinde üniversitenin Spor Salonu’nda akademik ve idari personelin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, badminton oynayarak hem bireysel hem de takım çalışması deneyimi kazanmıştır. Bu faaliyet, kadınların spora katılımını desteklemek, fiziksel ve sosyal güçlenme süreçlerini teşvik etmek amacıyla planlanmıştır.

3.4. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Kapsamında “İlham Veren Kadınların Başarı Öyküleri” Projesi

Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında kadınların toplumdaki rolüne dikkat çekmek amacıyla “İlham Veren Kadınların Başarı Öyküleri” başlıklı bir proje gerçekleştirmiştir. Çalışma kapsamında, Kıbrıs’ta farklı alanlarda öncülük etmiş kadınlarla röportajlar yapılmış ve bu kadınların yaşam mücadeleleri ile başarı hikâyeleri kayıt altına alınmıştır. Eğitim, girişimcilik, sanat, siyaset, spor ve sivil toplum gibi çeşitli alanlarda topluma değer katan kadınların ilham verici öyküleri, üniversite giriş alanında

sergilenen özel posterlerle görünür kılınmıştır. Projenin amacı kapsamında, kadınların toplumsal engellere rağmen elde ettikleri başarılar belgelenecek, sosyal hayattaki görünürlükleri artırılmaya gayret edilmiştir. Röportaj yapılan kadınlar arasında, eğitimde ve sivil toplumda kadın dayanışmasını güçlendiren çalışmalarıyla tanınan Esen Yalın Aktoprak; sağlık sektöründeki deneyiminin ardından yerel yönetimde kadın temsiliyetini artıran ilk kadın belediye başkanı Fatma Çimen Tuğlu; sanat alanında önemli katkılar sunan ve Kıbrıs Kâğıt Sanatçıları Derneği'ni kuran İsmet Tatar; beden eğitimi ve gençlik çalışmalarıyla tanınan Lütfiye Fedai; kadın hakları alanında aktif çalışmalar yürüten Rabia Özcömert; girişimcilik ve özel eğitim projelerinde yer alan Serap Derim; kadın girişimciliğine örnek teşkil eden Sevtap Şah; kültürel miras ve sanatsal üretimlerde etkin rol üstlenen Sevil Emirzade; uzun yıllar muhtarlık yaparak yerel yönetimde kadın temsiline katkı sağlayan Vahibe Özkasırga ve ticaret sektöründe liderlik yapan Ziyet Şah gibi isimler yer almaktadır. Daha sonraki bir tarihte projeye gönüllü olarak katkı sunan katılımcılara teşekkür etmek, emeği geçenleri bir araya getirmek ve toplumsal dayanışma kültürünü güçlendirmek amacıyla Acapulco otelde bir teşekkür etkinliği düzenlenmiştir. Katılımcılar ve üniversite yetkilileri tarafından büyük ilgiyle karşılanan proje benzerlerinin ilerleyen dönemlerde sürdürülmesi ve kadınların başarı öykülerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması hedeflenmektedir.

3.5. “Bir Fidan, Bir Hayat” Fidan Dikimi Etkinliği

Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, Girne Belediyesi ve Kıbrıs Türk Girişimci Kadınlar Derneği (GİKAD) iş birliğinde, 3 Nisan 2025 tarihinde “Bir Fidan, Bir Hayat” başlıklı anlamlı bir etkinlik gerçekleştirmiştir. Etkinlik kapsamında, yaşamdan koparılan 200 kadının anısını yaşatmak amacıyla 200 fidan toprakla buluşturulmuştur. Kadın cinayetlerine dikkat çekmek, toplumsal farkındalığı artırmak ve kaybedilen kadınların anısını onurlandırmak amacıyla düzenlenen etkinlik, duygusal bir atmosferde gerçekleşmiştir. Her bir fidan, kaybedilen kadınların adını yaşatmak amacıyla dikilmiş; doğa ve toplumsal hafıza arasında güçlü bir sembolik bağ kurulmuştur.

Etkinlik, katılımcıların hem çevresel duyarlılık hem de sosyal sorumluluk bağlamında aktif rol üstlenmelerine fırsat tanımıştır. Program sonunda yapılan açıklamada, “Bir fidan sadece bir ağaç değil; bir direniş, bir anı, bir gelecek demektir” vurgusu yapılmıştır. Proje,

kadın cinayetleri ve çevresel farkındalık konularında sürdürülebilir toplumsal bilincin oluşmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

3.6. “KKTC ve Türkiye’de Kadın ve Hukuk” Konferansı

Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi ile Hukuk Fakültesi iş birliğinde, 14 Nisan 2025 tarihinde “KKTC ve Türkiye’de Kadın ve Hukuk” başlıklı bir konferans gerçekleştirilmiştir. Konferans kadının hukuk sistemlerindeki yeri, hak arama süreçleri ve hukuki temsil konularını derinlemesine ele almak amacıyla düzenlenmiştir. Konferans kapsamında, KKTC’de Yüksek Mahkeme başkanlığı yapan tek kadın yargıç Narin Ferdi Şefik

tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde yargı süreçlerinde kadının temsiline, hukuki eşitlik mücadelesine ve Türkiye’de kadının aile ve miras hukuku alanındaki haklarına ilişkin akademik bir değerlendirmeler yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkin olan hukuki konular üniversitemizin Hukuk Fakültesi öğretim elemanları tarafından açıklanmıştır. Etkinlik, hem KKTC hem de Türkiye özelinde kadının hukuk alanındaki konumuna yönelik karşılaştırmalı bir bakış açısı sunarak, katılımcıların hukuki farkındalık düzeyini artırmayı hedeflemiştir.

3.7. Mehmetçik Büyükkonuk Belediyesi ve GİKAD İş Birliği Protokolü ve Eğitim Serileri

Uluslararası Final Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, 5 Aralık 2024 tarihinde Mehmetçik Büyükkonuk Belediyesi ile bir iş birliği protokolü imzalamıştır. Bu protokol, bölgedeki toplumsal ihtiyaçları tespit etmek ve bu doğrultuda eğitim ve sosyal farkındalık faaliyetleri yürütmek amacı taşımaktadır. Protokolün imzalanmasının ardından, merkezin akademik kadrosu ile belediye yetkilileri arasında yapılan görüşmelerde bölgenin öncelikli ihtiyaç alanları belirlenmiş ve eğitim planlaması buna göre şekillendirilmiştir.

Bu kapsamda hazırlanan Toplumsal Farkındalık Eğitim Serileri çerçevesinde planlanan eğitim konuları aşağıda verilmiştir:

- Yapay Zekâ ve Medya Okuryazarlığı
- Meme Kanseri Farkındalığı
- Turizm ve Hijyen
- Anne Baba Eğitimi
- Girişimcilik ve Pazarlama
- Sağlıklı Yaş Alma ve Spor

Bu farkındalık ve bilgilendirme eğitimleri üniversite ilgili öğretim elemanlarının köylere GİKAD tarafından temin edilen TIR ile yaptıkları ziyaretler sırasında gerçekleştirilmektedir.

4. Protokoller ve İş Birlikleri

AKAUM, kurulduğu ilk yıl içinde önemli protokoller imzalamıştır. Bu protokoller, merkezin yerel yönetimler ve sivil toplumla etkili bağlar kurmasını sağlamıştır.

GİKAD İş Birliği Protokolü (20 Aralık 2024): Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının sosyal-ekonomik güçlenmesini destekleyen projeler geliştirilmesine yönelik ortak çalışmalar yapılması hedeflenmiştir.

Mehmetçik Büyükkonuk Belediyesi ile Protokol (5 Aralık 2024): Yerel düzeyde eğitim, sağlık ve sosyal hizmet alanlarında iş birliği gerçekleştirilmiş, bu sayede yerel halkla doğrudan temas kurulmuştur. Ortak yürütülen projeler, yerel yönetimlerin katılımıyla daha etkili ve sürdürülebilir hale gelmiştir.

5. Karşılaşılan Zorluklar ve Kazanımlar

Köylerde yapılan etkinliklerin yerel yönetimlerce köylülere yeterince duyurulamaması nedeniyle katılım istenen düzeyde olamamış, toplantılara 15-25 arası kadın katılımcı sağlanmıştır.

Kuruluşundan bu güne kadar geçen 8 aylık süre içerisinde yapılan etkinliklerle aşağıdaki kazanımlar elde edilmiştir.

- Toplumsal cinsiyet farkındalığını artırılması,
- Kadın hakları konusunda kamuoyunda bilinç oluşması,
- Aile yapısının güçlenmesine ve aile içi bilinçlenmenin artmasına katkı sağlanması,
- Üniversitenin sosyal sorumluluk misyonunun güçlendirilmesi,
- Yerel düzeyde paydaş ağının genişletilmesi

Sonuç ve Gelecek Vizyonu

Uluslararası Fınal Üniversitesi Aile ve Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, daha ilk yılında, toplum tabanlı projeleriyle önemli bir fark yaratmış; kadınların güçlenmesine, aile yapısının desteklenmesine ve toplumda farkındalığın artmasına katkı sağlamıştır. Gelecek yıllarda AKAUM'un daha kapsamlı projeler geliştirerek yerel ve uluslararası düzeyde etki alanını genişletmesi hedeflenmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Akademiden Sahaya: YÜKAM'ın Etki Yolculuğu

Prof. Dr. Huriye TOKER¹, Av. Destina Berfin SEVER²

Yaşar Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (YÜKAM), toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan yapısal ve kültürel sorunlara dikkat çekmek, bu alanda farkındalık oluşturmak ve bilimsel temelli iş birlikleri geliştirmek amacıyla 7 Aralık 2020 tarihinde kurulmuştur. Kısa sürede üniversite bünyesinde önemli bir dönüşümün taşıyıcısı hâline gelen YÜKAM, yalnızca akademik bir birim olarak değil; aynı zamanda yerelden ulusala ve uluslararası düzleme yayılan bir toplumsal etki aktörü olarak konumlanmaktadır.

YÜKAM, Avrupa Birliği Horizon 2020 kapsamında yürütülen “CALIPER: Cinsiyet Eşitliği için Araştırma ve Yenilikçilik” Projesi ile şekillenmiş ve bu proje aracılığıyla Yaşar Üniversitesi’nde toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurumsallaşmasına yönelik önemli adımlar atmıştır. Projenin bir çıktısı olarak hazırlanan GEP (Gender Equality Plan), üniversitenin araştırma politikaları, insan kaynakları stratejisi ve karar alma mekanizmalarına toplumsal cinsiyet perspektifinin dâhil edilmesini sağlamıştır. Bu dönüşüm süreci, yalnızca akademik değil; aynı zamanda stratejik, yönetsel ve etik temelleri kapsayacak şekilde çok yönlü olarak ilerlemiştir. YÜKAM, Yaşar Üniversitesi bünyesinde hazırlanan “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık, Şiddet ve Cinsel Tacizi Önleme Politika Belgesi”nin ve buna bağlı yönergenin hazırlanmasına öncülük etmiş; bu belgeler doğrultusunda hayata geçirilen “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık, Şiddet ve Cinsel Tacizi Önleme Destek Birimi (YASTÖB)”nin kurulmasını sağlamıştır. Ayrıca, Avrupa Komisyonu’nun 2020-2025 dönemi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi doğrultusunda geliştirilen “Yaşar Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planı (GEP)” ile araştırma, insan kaynakları, öğretim süreçleri ve yönetim gibi temel alanlarda eşitlikçi yaklaşımın yerleşmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, üniversitede görev yapan akademik ve idari personele yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri gerçekleştirilmiş, işe alım ve terfi süreçlerinde eşitlik ilkesinin gözetilmesine yönelik rehberlik sağlanmıştır.

1 Yaşar Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkez Müdürü, huriye.toker@yasar.edu.tr

2 Yaşar Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Toplumsal Cinsiyet Uzmanı, destinaberfin.sever@yasar.edu.tr

YÜKAM'ın faaliyetleri yalnızca politika üretimiyle sınırlı değildir; toplumsal cinsiyet eşitliğini farklı düzlemlerde yaygınlaştırmak amacıyla eğitim, araştırma, farkındalık ve iş birliği temelli etkinlikler düzenlemektedir. Üniversite çalışanlarına yönelik gerçekleştirilen toplumsal cinsiyet odaklı farkındalık eğitimleri, kapsayıcı kurum kültürünün güçlendirilmesine katkı sunmaktadır. Ayrıca öğrencilere yönelik seminerler, atölyeler, kamusal paneller ve yaratıcı tartışma platformlarıyla, gençlerin eşitlikçi düşünce yapısına sahip yurttaşlar olarak yetişmeleri desteklenmektedir. Lisans düzeyinde verilen SCUL 0705 “Toplumsal Cinsiyet” ve PRAD 0040 “Ayrımcılık” derslerine katkı sunulmakta; öğrencilerin hak temelli düşünme becerilerini geliştirmeleri ve eleştirel bir bakış açısıyla sosyal sorunlara yaklaşımları teşvik edilmektedir. Üniversite dışındaki paydaşlarla kurulan ilişkiler, YÜKAM'ın çok düzlemliliği etki üretme kapasitesini artırmakta; çalışmalarını yalnızca kampüsle sınırlı bırakmamaktadır. YÜKAM, İzmir Valiliği bünyesinde faaliyet gösteren Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Kurulu'na katkı sunmakta; yerel yönetimlerin Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlık süreçlerine destek sağlamaktadır. Yükseköğretim Kurulu'nun “Akademide Kadın” başlıklı çalışmalarında Yaşar Üniversitesi'ni temsilen aktif rol almakta; toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yükseköğretimde iyi uygulama örneklerinden biri olmaya çalışmaktadır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin eşitlik, kapsayıcılık ve çeşitlilik temelinde gönüllülük esaslı yürüttüğü projelerine içerik, rehberlik ve alan desteği verilmekte; gençlerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda özneşmeleri desteklenmektedir. Bu doğrultuda, öğrenci topluluklarıyla ortak etkinlikler düzenlenmekte; sanat, spor, dijital medya ve sosyal girişimcilik gibi alanlarda farkındalık yaratan projelere katkı sağlanmaktadır.

YÜKAM, yürütücüsü olduğu projeler aracılığıyla akademik bilgi birikimini sahada karşılaşılan toplumsal ihtiyaçlarla buluşturmayı amaçlamakta; bu sayede yalnızca kuramsal değil, uygulamaya dönük dönüşüm yaratmaktadır. 2022 yılında Fransız Büyükelçiliği desteğiyle gerçekleştirilen “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İzmir'deki Kapasiteyi Artırma ve Pandemi Döneminde Gönüllülük Ağını Güçlendirme Projesi” kapsamında YÜKAM eğitim faaliyetlerine katkı sunmuş, yerel kadın örgütleriyle iş birlikleri geliştirmiştir. Aynı yıl SPARK, YÜKAM ve UNESCO Göç Kursüsü iş birliği kapsamında “Gender Equality and Social Cohesion: Pathways for Future” başlıklı konferans/çalıştay gerçekleştirilmiş, “Gender Equality and Social Cohesion in Iraq” başlıklı bir rapor yayımlanmış ve Iraklı akademisyenlere yönelik “Training on Preparing Project Proposals for the Call for Grants” adlı çevrim içi proje eğitimi düzenlenmiştir. 2023 yılında ise toplumsal cinsiyet eşitliği ile bilim-teknoloji alanlarının kesiştiği projeler ön plana çıkmıştır. Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı desteğiyle yürütülen “STEAM'de Kızlar Öncü” ve ABD Kamu Diplomasisi Fonu tarafından desteklenen “Breaking Gender Barriers

in STEAM” projeleri, özellikle Kahramanmaraş depremi sonrasında afet bölgelerindeki kız çocuklarının bilim, teknoloji, mühendislik, sanat ve matematik alanlarına erişimini desteklemiştir. Bu projelerde yalnızca eğitime erişim sağlanmamış; aynı zamanda yerelde ihtiyaç analizi yapılmış, katılımcı odaklı modelleme ve veri temelli değerlendirme süreçleri geliştirilmiştir. Aynı yıl hayata geçirilen “Anadolu Kadınları Haklarını Konuşuyor” projesiyle, kadınların hak temelli bilgiye erişimi güçlendirilmiş, bu bilgiyi kendi yaşamlarında nasıl uygulayabilecekleri üzerine diyalog ortamları yaratılmıştır. 2024 yılında Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen “Kadınım, Haklarımla Varım” projesi kapsamında kırsal bölgelerde yaşayan kadınların hukuki ve sosyal haklara ilişkin bilgiye erişimini desteklemek amacıyla eğitim modülleri, uygulamalı içerikler ve kolaylaştırıcı materyaller geliştirilmiştir. Ayrıca “Sürdürülebilir Kalkınma İçin Kültürel Mirasına Sahip Çıkan Genç Kadınlar” projesi kapsamında ne istihdamda ne eğitimde yer alan genç kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden, kültürel haklarıyla bağ kurmaları ve yaratıcı üretim süreçlerine katılmaları sağlanmıştır. YÜKAM, aynı zamanda CEİD İzler Projesi kapsamında platform ortağı olarak görev almakta; toplumsal cinsiyet eşitliği göstergelerinin izlenmesi konusunda yerel düzeyde veri toplamaya, raporlamaya ve savunuculuk geliştirmeye devam etmektedir. Sanatı bir hak arama ve anlatım aracı olarak değerlendiren IPA III “Sanatla” Projesi’nde ise iştirakçi olarak yer alan YÜKAM, gençlerin yaratıcı yollarla toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri ifade etmelerini ve bu alanda sanatsal içerikler üretmelerini teşvik etmiştir.

YÜKAM, yalnızca politika belgeleri ve stratejik planlamalarla değil, aynı zamanda doğrudan hedef kitleye dokunan çok sayıda etkinlikle de toplumsal cinsiyet eşitliği alanında fark yaratmaktadır. Kurulduğu dönemden bu yana, üniversite içinde ve dışında gerçekleştirilen etkinlikler, YÜKAM’ın çok paydaşlı ve disiplinlerarası çalışma anlayışını sahaya yansıtmaktadır. Her yıl düzenlenen ve Birleşmiş Milletler’in 16 Günlük Aktivizm Kampanyası ile eşgüdümlü yürütülen “Turuncu Zirve” etkinlik serisi, lise ve üniversite öğrencilerinin katılımıyla manifesto atölyeleri, çevrimiçi paneller ve kurumsal farkındalık faaliyetleriyle sürdürülmüştür. “Female Future: Roundtable with International Female Founders” başlıklı uluslararası söyleşi, kadın girişimciliğini destekleyen ve farklı ülkelerden ilham veren örneklerin paylaşıldığı bir diyalog zemini sunmuştur. Bu etkinlikler yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayıp, öğrencilerin gönüllü katılımıyla birlikte yürütülmekte; gençlerin eşitlik mücadelesinde özneşmesini ve kolektif üretim süreçlerine aktif katılımını teşvik etmektedir. Ayrıca, sanat, hukuk, medya ve teknoloji gibi disiplinlerarası alanları kesiştiren bu etkinlikler; yalnızca farkındalık değil, kalıcı sosyal etki yaratmayı amaçlayan yaratıcı formatlar ile tasarlanmaktadır. Bunların yanı sıra, “Kadınlar İçin Hak ve Haber”, “Şiddetle Mücadele Mekanizmaları”, “Erkekler,

Erkeklik ve Şiddet”, “Kadınlar Hayalindeki Kenti Konuşuyor”, “Kadın Liderlerle Dönüşüm Buluşmaları”, “Kırılgan Gruplar İçin Eşitlik Mücadelesi”, “Flört Şiddeti Farkındalık Eğitimi” ve “Şiddetsiz Sözlük” gibi başlıklarla gerçekleştirilen seminer, panel ve atölyeler; YÜKAM’ın farklı yaş, meslek ve ilgi alanlarına sahip gruplarla eşitlikçi bir diyalog kurmasına olanak tanımıştır. YÜKAM, değişen toplumsal koşullara yanıt verebilecek esnek ve bütüncül stratejiler geliştirmekte ve bilgi üretimini, savunuculuğu ve iş birliğini merkeze alan bir anlayışla hareket etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini yalnızca ulaşılması gereken bir hedef değil, aynı zamanda sürekli inşa edilen bir süreç olarak görmekte; bu süreci çok paydaşlı, disiplinler arası ve kesişimsel bir yaklaşımla ele almaktadır. Sivil toplum, akademi, özel sektör ve yerel yönetimlerle birlikte çalışarak, sürdürülebilir ve yapısal bir eşitlik kültürünün yerleşmesine katkı sunmaktadır. YÜKAM, kapasite geliştirme çalışmaları ile yalnızca uygulayıcı değil; aynı zamanda ilham verici ve örnek teşkil eden bir yapı olarak konumlanmaktadır. YÜKAM, gerçekleştirdiği etkinlik ve çıktılarla görünürlüğünü artırmak amacıyla sosyal medya mecralarını ve kurumsal web sitesini aktif biçimde kullanmakta; düzenli bilgilendirme yoluyla kamuoyunu bilgilendirme sorumluluğunu yerine getirmektedir. Instagram hesabı @yu_gender ve resmi web sitesi yugender.yasar.edu.tr üzerinden yürütülen bu iletişim stratejisi, bilgiye erişimi kolaylaştırmakta ve katılımı artırmaktadır.

Kurulduğu günden bu yana genç, dinamik ve kararlı bir yaklaşımla faaliyetlerini sürdüren YÜKAM hem üniversite içinde hem de dışında kapsayıcı bir öğrenme ve iş birliği ortamı yaratmayı hedeflemektedir. Toplumsal cinsiyet temelli proje yazımı, izleme ve değerlendirme yöntemleri, insan hakları temelli eğitim tasarımları gibi alanlarda çalışmalarını sürdürmekte; bilimsel bilgi ve saha deneyimini harmanlayarak örnek uygulamalar üretmektedir. YÜKAM, toplumsal cinsiyet eşitliğini kurumsal ve yerel düzlemde yerleştirme sürecinde kimi zaman farkındalık eksikliği, insan kaynağı sınırlılıkları ve dirençli yapılarla karşılaşmakta ancak bu zorluklara rağmen stratejik kararlılık ve çok paydaşlı işbirlikleri ile dönüşümün sürekliliğini sağlamaktadır. Yaşar Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (YÜKAM), toplumsal cinsiyet eşitliğini temel bir insan hakkı olarak görmekte; çeşitliliği ve kapsayıcılığı merkeze alan bir yükseköğretim kurumu vizyonunun ayrılmaz bir parçası olarak çalışmalarını kararlılıkla sürdürmektedir. Bu vizyonla hareket eden YÜKAM, yalnızca mevcut eşitsizlikleri gidermeye değil, aynı zamanda adaletli, saygılı ve eşitlikçi bir toplumun inşasına katkı sunmaya odaklanmaktadır. YÜKAM’ın hedefi, yalnızca eşitliğin sağlandığı değil; farklılıkların karşılıklı saygı ve dayanışma içinde bir arada var olabildiği bir akademik ve toplumsal yapı kurmaktır.

BÖLÜM 3

Nesiller Arası Kadın Çalışmaları

Bir Cumhuriyet Kadın Mimarı; Üniversite Hocası, İlk Kadın Dekanı olarak Hande SUHER

Prof. Dr. Hatice AYATAÇ¹

Sevgili Doktora danışmanım ve çok sevgili hocamız Prof. Hande Suher’i, Bir cumhuriyet kadını, üniversite hocası, İTÜ Mimarlık Fakültesi’nin İlk kadın dekanı olarak ve Türkiye’de kadın mimarların genel profili ile değerlendireceğim.

Türkiye’de kurumsal anlamda mimarlık eğitiminin verilmeye başlanması, 1883 yılına, resmi adı “Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane” olan güzel sanatlar okulunun açılışına, tarihlenmektedir. Bu okulun, geleneksel mimar anlayışı ile ilintili olarak, yalnızca erkek öğrencilere eğitim vermek amacıyla kurulduğu ve kız öğrencileri kabul etmediği bilinmektedir. Aynı yıllarda, askeri mühendis yetiştirmek amacıyla eğitim veren “Mühendishane-i Berri-i Hümayun”un içerisinde, “Hendese-i Mülkiye” adlı mimar ve mühendis yetiştiren okulun kurulmasıyla, mimarlık eğitimindeki ilk sivil girişim görülmektedir. Cumhuriyet dönemiyle benimsenen çağdaş toplum kurma ideali ve modern Türk kadını imgesi, ilk sonuçlarını 1930’larda vermiştir. İTÜ arşivlerinde yapılan bir çalışma sonucunda Maarif Vekaleti’ne bağlı Mühendis Mektebi’nin ilk kadın mezunlarının 1933’te olduğu görülmüştür. Fakat, Avrupa ve Amerika’dan farklı olarak, bu “diploma” sahibi bir mimar olacaktır. Böylece ilk kadın mimar, kurumsal mimarlık eğitimine başlanmasından 51 yıl sonra mezun edilmiştir.

1944 yılında, ikinci sivil mimarlık okulu İstanbul Teknik Okulu Mimarlık Bölümü (bugünkü adıyla Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi) ve 1945 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi’nin kurulması ile ülke genelinde mimarlık eğitime duyulan gereksinim giderilmeye çalışılmıştır. Bu kurumlara hem erkek hem de kız öğrencilerin kabul edilmesiyle, kadın mimarların sayısında bir artış meydana gelmiştir.

---

1 İTÜ BMT KAUM Müdürü, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, ayatac@itu.edu.tr

Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü'nün 1934 yılı mezunlarından Leman Tomsu ve Münevver Belen, 1936 yılı mezunlarından Şekure (Üçer) Niltuna ve 1939 yılı mezunlarından Leyla Turgut Türkiye'nin ilk kuşak kadın mimarlarıdır. 1934-1960 yılları arasındaki 26 yıllık dönemde, toplam 125 kadın mimarın mesleğe adım attıkları belirlenmiştir. Bu dönemde mezun olan kadınların Mimar olmayı tercih etme nedenlerinin ve meslek yaşamlarının doğrultusunu belirleyen etmenlerin, aile kökenlerinden ve çocukluk yıllarında içinde buldukları ortamla ilgili olduğu beyan edilmiştir (Özgüven, 2002). 2 Haziran 1929 yılında, Hadiye Çağlar'ın ve Ali Ağah Çağlar'ın kızı olarak, İstanbul'da doğan Hande (Çağlar) Suher de mezuniyeti bu tarih aralığında olan Cumhuriyetin kadın mimarları arasındadır.

Cumhuriyetin kadın mimarlarının aile kökenleri incelendiğinde, ressam ve şair akrabaları hukuk, mühendislik ve mimarlık gibi yüksek eğitim almış olan aile büyüklerinin bulunduğu, benzer biçimde, ailesinde mimarlık mesleğinin bir “mühendislik” olmasından dolayı, mühendisliğin kuşaktan kuşağa geçen bir aile mesleği olduğunu belirtmektedirler. Özellikle, o yılların küçük endüstri kentlerinde, Zonguldak ve Ereğli Demir ve Çelik fabrikalarında görev alan inşaat ve elektrik mühendislerinin o kentin ileri gelenleri arasında yer aldığı, mimar kızları tarafından sık sık belirtilmiştir. Yine, kendileri için söylenen “mühendis beyin kızı” sıfatı, çocukluk yıllarından itibaren hafızalarında önemli bir yer tutmaktadır.

Hande Suher'in babası Ağah Çağlar da bir inşaat mühendisidir. O dönemki adıyla Yüksek Mühendis Mektebi'nde okurken kazandığı devlet bursuyla Berlin Teknik Üniversitesi'nde okumuştur. Annesi Hadiye Çağlar Fransız okulunda okurken 1.Dünya Savaşı nedeniyle öğrenimini yarım bırakmış bir ev hanımıdır. Ağabeyi Haluk Çağlar Berlin Teknik Üniversitesi mezunu inşaat mühendisidir. Ailedeki erkeklerin hemen hemen hepsi gerek yurtdışında gerekse Yüksek Mühendis Mektebinde öğrenim görmüş mühendislerdir. Babasının görevi nedeniyle taşındıkları mühendis kenti Zonguldak'ta ilkokulu ve orta eğitimini Mithat Paşa İlkokulu'nda, lise eğitimini ise, fen ve matematik derslerinin ayrı bir önem taşıdığını tek lise olan, Zonguldak Mehmet Çelikel Lisesi'nde tamamlamıştır. Çocukluk yıllarını bu kentte geçiren mühendis çocuklarında olduğu gibi, lise yıllarında başlayan arkadaşlıklarını koparmamak amacıyla aynı üniversiteyi ve bölümü tercih etmişlerdir. Mimar kızlarının ifadeleriyle, gayet “disiplinli, dirayetli, akıllı” olan anneler, yaratılmak istenen modern toplum örüntüsü içerisinde, bir sanat dalı ile ilgilenmişler ve çoğunlukla

müzikte yoğunlaşarak keman, piyano veya ud gibi dönemin oldukça popüler ve moda müzik aletlerini çalmışlardır.

“Annesi Hadiye Hanım ve Nazlı Hanım piyano, dayım keman çalıyor, çoğu akşamlar ikili olarak müzik yapıyorlar. Piyano çalan Fransızca eğitim görmüş ve bir kentli olarak yetiştirilmiş, çok erken yaşta okumayı öğrenmesini sağlayan anneannesi ve annesiyle şiir okumaları, edebiyat sohbetleri, gazete makaleleri ve tartışmalarda hep cumhuriyeti yaşamış.”

Cumhuriyet sonrasında yaratılmak istenen, eğitilmiş ve diplomalı “yeni Türk kadını” imajıyla birebir bağlantılıdır. Dönemin çeşitli basılı yayınlarında, kadının yeni imajına yönelik pek çok konunun yer aldığı, modern kadının nasıl giyinip, nasıl makyaj yapacağına kadar her yönüyle anlatıldığı düşünüldüğünde, toplumun önemli kesiminin her konuda modernleşmeye inandığı ve desteklediği böylece söylenebilir. Yaşanan zorlu savaş yıllarının ardından içinde bulunulan refah ve ilerleme döneminde, “modernleşme”nin kadınlara da yüksek öğrenim hakkı tanınmasıyla (en başta mimarlık eğitimi) gerçekleşebileceği düşüncesinin kabul edilmesi bunun göstergesidir.

Cumhuriyetin kadın mimarları arasındaki bu benzer ve ayrışan yaşam koşulları içerisinde Prof. Hande (Çağlar) Suher, 1946 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi’nde yüksek eğitime başladı. 1951 yılında mimar oldu. Aynı yıl İTÜ Mimarlık Fakültesi’nde şehircilik bölümünde asistan oldu. 1956 yılında doçent, 1965 yılında ise profesör unvanlarına hak kazandı. Hem İTÜ’de hem de diğer akademik platformlarda çeşitli görevler aldı. 1977 yılında dekanlık seçimlerinde birinci oldu ve İTÜ Mimarlık Fakültesi’ndeki ilk kadın dekan olarak 1977 ile 1980 yılları arasında görev yaptı.

Edebiyat eleştirmeni, şair Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki yazarlarından Mustafa Şerif Onaran’ın eşi, Ulusal Eğitim Derneği’nin kurucularından Prof. Dr. Leziz Onaran,

“Yurdumuzun içinden geçtiği 70’li, 80’li karmaşa yıllarında, erkek egemen toplumun ağırlığı altındaki İstanbul Teknik Üniversitesi’nde, Hande Suher gibi bir kadının dekanlık yapması, öğrencileriyle bütünleşmesi, kendini değil hep yurdunun çıkarlarını düşünmesi, kaç öğretim üyesinin üstesinden geleceği bir çalışmadır? İyi ki ben de, eşim de öğrencilik yıllarımızdan bu yana Hande Suher gibi yiğit bir kadını tanımak onuruna ermişiz. Bir insanın yaşama düzenine sığmayacak o çalışmalarla nasıl bütünleştiğine tanık olmuşuz. Eşim Dr. Leziz Onaran’la yaşamaya alışmaya çalışıyorsak, Hande- Esat

Suher çiftiyle arkadaşlığımızın bunda payı var. Onlarla arkadaş olmak demek, insanın kendine duyacağı saygıyı yitirmemesi demektir.”

Prof. Hande Suher, akademik faaliyetlerine ek olarak mesleki alanda da uygulamalar gerçekleştirdi. Türkiye mimarlık tarihinin 1960'lı yıllarda tasarlanmış en önemli binalarından birisi olarak kabul edilen Taksim Vakıflar Otel'i'ni Kemal Ahmet Aru, Tekin Aydın, Mehmet Ali Handan, Yalçın Emiroğlu ve Altay Erol ile birlikte kurdukları AHE Mimarlık firması ile gerçekleştirmişlerdir. Günümüzde ise bu yapı halen otel olarak hizmet vermektedir. Hande Suher'in Taksim Vakıflar Otel'i dışında birçok projesi de uygulanmıştır.

Prof. Hande Suher, ülkemizde şehircilik eğitiminin başlangıcı olarak kabul edilen ve kurucularının Prof. Gustav Oelsner ve Prof. Kemal Ahmet Aru olduğu İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehircilik Kürsüsü'ne asistan olarak katıldığı yıldan itibaren, yarım asrı aşan bir süre şehircilik eğitimi ve mesleğine ilişkin bütün gelişmelerde etkili olmuş öncü bir bilim ve meslek insanıdır. Seçilmiş olduğu dekanlık ve bölüm başkanlığı görevleri yanı sıra, fakülte senatörü, Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürü, Fakülte Kurulu ve Fakülte Yönetim Kurulu üyesi, Şehircilik Enstitüsü, Yapı Araştırma Kurumu, Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü, İTÜ Çevre ve Şehircilik UYG-AR Merkezi Yönetim Kurulu üyesi, Şehircilik Anabilim Dalı Başkanı olarak İstanbul Teknik Üniversitesi'nin değişik kademelerinde uzun yıllar etkin hizmetlerde bulunmuştur. Devlet Planlama Teşkilatı 1. ve 6. Beş Yıllık Kalkınma Planları Özel İhtisas Komisyonlarında üye ve başkanlık, İmar ve İskân Bakanlığı Büyük İstanbul Nâzım Plan Bürosu başkanı, Kültür Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu üyesi ve başkanı, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yönetim Kurulu üyesi, Danıştay ve bölge idare mahkemeleri önemli davalarında bilirkişi olarak, şehircilik biliminin kamu uygulamalarına yansımada, kamu yararı doğrultusunda görevler üstlenmiş, önemli ve etkin katkılar sağlamıştır. Şehircilik bilimine değerli katkılar sağlayan örnek bir bilim insanı olarak, genç araştırmacıları ve öğrencileri sürekli destekleyerek ön planda tutmuş, onların gelişmesinde yoğun çabalar sarf etmiştir. Akademik çalışmalara, yürütmüş olduğu 33 yüksek lisans ve 14 doktora tezi, 11 ders notu ve 10 kitapla önemli katkılar yapmıştır. Bilimsel katkılarını mesleki alanda da sürdürerek ulusal ve uluslararası proje yarışmalarında 17 ödül kazanmış, çeşitli şehircilik ve mimarlık uygulama projeleri gerçekleştirmiştir. İTÜ Senatosu'nun 354 sayılı toplantısındaki (2004) kararıyla “Fahri Doktora” unvanı verilen Prof. Hande Suher, İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümünün önerisi ve

İTÜ Senatosu kararıyla TÜBİTAK Hizmet Ödülüne aday gösterilmiş, aynı yıl İTÜ Kampüs arazisinde Prof. Hande Suher adına bir “anı ormanı” oluşturulmuştur. İTÜ’deki doktora öğrencilerinin önerisi ve TMMOB İstanbul Büyükşehir Şubesi ve Yapı Endüstri Merkezi’nin (YEM) desteğiyle 2009 yılında basılı hale gelen “Kamu Yararı”nı Öncelikli Gören Bir Yaşam Öyküsü: İnsanlar Anıldıkça Yaşar başlıklı kitabında anılarını ve yaşam öyküsünü kitaplaştırmıştır. TMMOB Mimarlar Odası’nın 76 sicil numaralı üyesi ve Mimarlar Odası Mesleki Denetimde Mimari Çevre Etki Değerlendirmesi Danışma Kurulu’nun kurucu üyesi olan, Mimarlar Odası’na planlama, şehircilik ve koruma konularında her daim destek ve katkı veren, yaşamı boyunca “Cumhuriyet kadını” olmakla övünen ve Kamu yararına adanmış yaşamıyla sürekli rehberimiz olan Prof. Hande Suher, 21 Şubat 2016 günü aramızdan ayrılmıştır.

Kaynakça

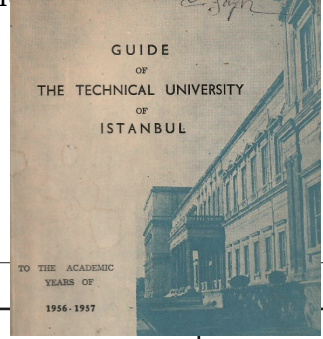
- Erdoğan Erkarlan, Ö. (2002) Modern Türkiye’nin İnşasında Kadın Mimarlar, Mimarlık ve Kadın Kimliği, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Özgüven, Y. (2002) Türkiye’de Kadın Mimar Kariyerinin Başlangıcı (1934-1960), Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Suher, H. (2010) Kamu Yararı’nı Öncelikli Gören Bir Yaşam Öyküsü İnsanlar Anıldıkça Yaşar, Yem Yayınları.
- Suher, H. (2018) Geçmişin Dersleri, Geleceğin Düşleri Kent, Kentleşme ve Planlama Yazıları, TMOBB Mimarlar Odası Yayınları.

İTÜ'nün İlk Kadın Doktorantı: Prof. Dr. Cazibe ARIÇ SAYAR

Prof. Dr. Nilgün OKAY¹

Bu çalışma, 1950'li yıllarda İstanbul Teknik Üniversitesi kadrosunda yer alan kadın akademisyenleri ele almaktadır. Dönemin üniversite ortamının, araştırmaya ve eğitime bakımdan kadın akademisyenlerin katkısını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda 1956-1957 İTÜ Kataloğu incelenmiş, beş fakültede görev yapan kadın doçent ve asistanların dağılımı bir tablo aracılığıyla sunulmaktadır.

Fakülte	T	Doçent	İTÜ Giriş		
İnşaat	34	Selma Soysal (M)	1945		
Mimarlık	26	Leman Cevat Tomsu Celile Berk Butka	1941 1950	Nilüfer Ağat Sevim Akyüz Hande Çağlar İffet Özbaşarel Şüküfe Yamantürk (M)	1951 1951
Makina	37	Selma Öztürk (M)	194?	Münire Özkan (M)	
Elektrik	25	Sıdıka Saltan	194?		1954
Maden	17	Saime Ergener (F) Remziye Hisar (K) Seniha Sargın (K)	1947	Cahide Ardor (F) Jale Kırbaş (F) Huriye Kutlu (F) Asuman Onaran (F) Mürüvet Şenalp (F) Cazibe Sayar (J)	1949
	139	8		13	

İncelenen dönemde İTÜ'de toplam 139 öğretim üyesi bulunmakta olup, bunların sadece 8'inin kadın olduğu görülmektedir (T:

1 İstanbul Teknik Üniversitesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü ve Afet Yönetimi Enstitüsü, okayn@itu.edu.tr

toplam öğretim üyesi sayısı, F: fizik, J: jeoloji, K: kimya, M: matematik, İTÜ giriş: kadro tarihi).

Tabloya göre kadın akademisyenlerin özellikle temel bilimlerde, başta matematik olmak üzere daha yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Bu durum, matematik ve fiziğin mühendislik alanındaki gelişmeleri yönlendirmesi nedeniyle, söz konusu yıllarda temel bilimlere verilen önemi göstermektedir. İTÜ'de eğitim ve araştırmalar bu fakültelerde Matematiksel Mekanik, Yüksek Matematik ve Tasarı Geometrisi kürsülerinde yürütülmüş; çalışmalar büyük ölçüde uygulamaya dönük olmuştur. Matematikğin yaygın bir uygulama alanı olması, bu alanda çalışan doktora öğrencilerini üniversitenin en üretken gruplarından biri hâline getirmiştir.

Bu dönemde İTÜ'de yurtdışından gelen misafir öğretim üyeleri de önemli rol oynamıştır. Pierre Langlade (Paris, Fransa) 1934–1946 yılları arasında, Rene Dehevels (Paris, Fransa), Jacques Dufresnoy (Bordeaux, Fransa) ve Andre Révuz (Paris, Fransa) 1946–1950, Heinz Horninger (Graz, Avusturya) 1948–1963, Rudolf Weyrich (Brünn, Çekoslovakya) 1950–1960 yıllarında dersler vermiş ve araştırmaları yönlendirmiştir. Bu katkılar, İTÜ'nün ülkede ileri düzey araştırma ve eğitimin üretildiği kurum olma niteliğini sürdürmesini sağlamıştır.

Nüzhet Gökdoğan (1910-2003), 1936-1946 yılları arasında İTÜ'de matematik doçenti olarak görev yapmış ve Türkiye'nin ilk kadın üniversite senatörü olmuştur.

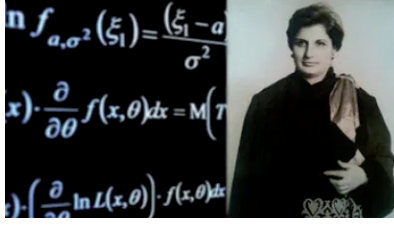
1945 yılında İTÜ'de asistan olarak akademik yaşamına başlayan **Fatma Selma Soysal (1924-2011)**, Prof. Dr. Cahit Arf (1910-1997)'in ilk

Nüzhet Gökdoğan, Celal Erkman ve Malik Sayar, arka sırada Marcel Foucher, Hulki Erem, Salih M Uzdilek (1936).

doktora öğrencisi olarak fonksiyonel analiz alanında tez hazırlamıştır. Türkiye'de bu alandaki ilk doktora çalışmalarından birini 1949 yılında tamamlamış, 1952'de öğretim üyesi olarak atanmıştır.

Asistan **Şüküfe Yamantürk**, Cahit Arf'ın diğer bir öğrencisi olup, küre şeklinde oyulmuş elastoplastik bir kübün emniyet katsayısının

Resim: Prof. Dr. Fatma Selma Soysal (1924-2011)

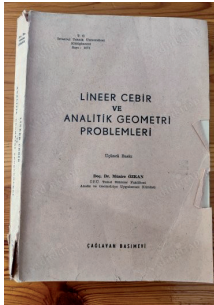
tayini konulu doktora çalışmasını 1955 yılında tamamlamıştır. Asistan **Münire Özkan** ise Prof. Rudolf Weyrich'in doktora öğrencisi olmuştur. Derslerini Fransızca veren Weyrich'in tercümanlığını **Selma Soysal** yapmıştır.

Daha sonra Temel Bilimler Fakültesi'ne geçen Prof. Dr. Şüküfe Yamantürk ve Doç.Dr. Münire Özkan uzun yıllar lineer cebir derslerini yürütmüştür.

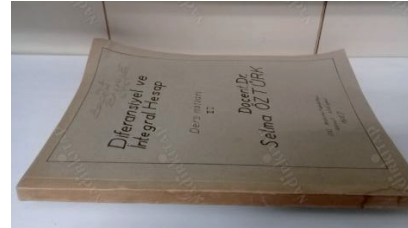
Selma Öztürk 1946 yılında İstanbul Üniversitesi'nde doktorasını tamamlamış, Diferansiyel ve İntegral Hesap Ders Notları kitaplarını 1967 yılında yayınlamıştır.

Prof. Mikdat İdemem, Ord. Prof. Salih Murat Uzdilek'in (soldan ikinci) evinin bahçesinde, Prof. Selma Öztürk, Prof. Mehmet Öğder ve Güner Yavaşer ile birlikte.

Lineer cebir ve analitik geometri derslerinde okutulan Doç.Dr. Münire Özkan'ın 1970'de basılan Lineer cebir ve Analitik Geometri kitabı.

Selma Öztürk'ün 1946 yılında yayımlanan Diferansiyel ve İntegral Hesap Ders Notları kitabı.

Makine Fakültesi'nde 1947 yılında kimya doçenti olarak göreve başlayan **Remziye Hisar (1902-1992)** Sorbonne Üniversitesi'nde doktora yapan ilk Türk bilim insanıdır. 1953 yılında kurulan Maden Fakültesi'nin kadrosuna geçmiş ve 1959 yılında profesör olmuştur.

Remziye Hisar, öğrencileri ile birlikte.

Elektrik Fakültesi'nde görev yapan **Sıdıka Saltan** Fransız fizikçi Prof. Marcel Foucher (1892-1971)'in doçenti idi, onun derslerinde tercümanlık yapmış; elektroteknik alanında önemli çeviri eserler kazandırmıştır.

Elektrik Fakültesi'nin ilk kadın öğrenci olan **Nesrin Tarkan**, mezun olunca 1954 yılında asistan olmuş ve 1966'da doktora tezini tamamlayarak fakültenin ilk doktoralı kadın olmuştur.

Mimarlık alanında **Leman Cevat Tomsu (1913-1988)** 1941 yılında İTÜ'de Bina Kürsüsünde Prof. Emin Onat'ın asistanı olarak göreve başlamış; 1942 yılında "Bursa Evleri" konulu yeterlik teziyle Türkiye'nin mimarlık alanında ilk kadın doçenti olmuştur. 1960 yılında ise mimarlık alanında ilk kadın profesör unvanını almıştır. O yıllarda Mimarlık Fakültesi'nde doktora eğitimi programı bulunmamaktaydı. Öğretim kadrosundaki asistanlar doktora tezi yerine yeterlik tezi hazırlamaktaydı.

1942 yılında **Celile Berk** ilk kadın mühendis mimar olarak mezun olmuştur. Sonraki yıllarda, 1945'te **Hande Çağlar** ve **Nilüfer Ağat** İTÜ Mimarlık Bölümü'nden mezun olan ilk kadın mimarlar olmuştur. Fatma Celile Berk Butka (1915-1984) yüksek lisansını 1947'de Amerika Birleşik Devletleri'nde Massachusetts Institute of Technology (MIT) Mimarlık ve Planlama Fakültesi'nde "A Tuberculosis Sanatorium for Istanbul Turkey" başlıklı tezi ile tamamlamıştır. 1950-1958 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki akademik kariyerine devam etmiştir.

Hande Çağlar Suher (1929-2016) 1951 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehircilik bölümünde asistan oldu. 1954 yılında "İskan Üniteleri" isimli yeterlik tezini verdikten sonra, 1956 yılında "İstanbul'da Bölge Planlamasına Yardımcı Bir Araştırma" isimli tezini tamamlayarak doçent, 1965 yılında Mimarlık ve Şehir Bölge Planlama alanında ilk kadın profesörü oldu.

İTÜ 1949-1955 yılları döneminde 17 doktora tezinin ikisi Hande Suher ve Cazibe Arıç tarafından tamamlanmıştır. Bu kısımda en az bilinen yerbilimleri alanına yer verilmektedir.

Cazibe Arıç (1925-2021) İstanbul Üniversitesi Jeoloji bölümünden birincilikle mezun olduktan sonra 1949 yılında Gümüşsuyu binasında bulunan Teknik Üniversitesi'nin İnşaat Fakültesi Jeoloji Kürsüsü'ne asistan olmuş ve doktora başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde sanayileşme ile madenlerin önemi artmış ve jeolojik yapısının ortaya konulmasında ve haritalarının yapımında araştırmalar yürütecek bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur. 1950'li yılların başında bir Kanun kapsamında İTÜ'de Maden Fakültesi'nin yapılmasına başlanmıştır. Cazibe Arıç, 1953'te Maden Fakültesi'nin kurulmasıyla ilk kadroda yer alır. 1954'te tamamladığı Fakülte'nin ilk doktora çalışması ile Haliç'ten Küçükçekmece'ye uzanan kaya birimlerini ilk defa (Bakırköy, Güngören, Çukurçeşme ve Gürpınar Formasyonu) ayırarak haritalamıştır.

Asistan Cazibe Arıç'ın 1950 yılında İTÜ Dergisi'nde yayınlanan makalesi.

Cazibe Arıç, 1952 yılında İstanbul Ramide arazide.

Cazibe Arıç Sayar'ın çalışma konuları paleontoloji, biyostratigrafi ve İstanbul kent ve çevresinin jeolojisidir. 1950'li yılların başında doktora çalışmalarına başladığında İstanbul'un kent jeolojisi henüz bilinmiyordu. 1940-50 yıllarında Marmara Bölgesi ve çevresinin depremselliğini araştıran önemli çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalardan 1942 yılında Nuriye Pınar tarafından Marmara denizi havzasının sismik Jeolojisi ile 1952'de Nuriye Pınar ve Ervin Lahn tarafından Türkiye Depremleri İzahlı Kataloğu yayınlanmıştır. Büyüyen İstanbul'un gereksinimlerini karşılayacak ana jeolojik sorunların yanıtları henüz araştırılmamıştı. Cazibe Sayar, 1950'li yıllardaki çalışmaları süresince uzun ve zor arazi şartlarında çalışmış, inşaat sırasında çıkan kayaları, sondaj verileri ile işletilen taş

ocaklarında gözlemlerle haritalamıştı. İstanbul'daki tarihi yapılarda, surlarda ve su kemerlerinde kullanılan krem renkli Küfeki taşının oluşumu ve yapısını ortaya koymuştur. 1950'li yıllarda bu ayrıntıda ve kalitede harita üretilmesi sadece bilimsel açıdan değil, günümüzde deprem korkusuyla yaşayan milyonlarca İstanbullu için de bina zeminlerinin kalitesini bilinmesi açısından büyük bir şanstır. Bu yıllardan sonra binlerce konutun inşa edilmesi nedeniyle kayaların artık görülemediği günümüzde, Sayar'ın bu haritaları önemli bilgi kaynağıdır.

İstanbul'un kaya gruplarının farklı yaşları, kaya türleri, içerdikleri fosiller ve bunların incelenmesi ayrıntılı araştırmaları gerektirmekteydi. Kaya topluluğunun aralarındaki yaş ilişkileri ve bunları birbirlerinden ayıracak kılavuz seviyeler ise henüz bilinmiyordu. Cazibe Sayar bu konuları aydınlatmak için brakiyopod adlı denizel özel bir fosil türünü incelemeye başlamıştır. İstanbul'da özellikle sığ deniz ortamında yaşamış fosilleri üzerine çalışmıştır. Bu fosiller bölgenin yaşam ortamını, paleocoğrafyası ve ikliminin anlaşılmasını, farklı jeolojik zamanlarda iklim nasıldı, buldukları kaya gruplarının konumu ve ekolojisini tanımlamayı sağlar. Yüzlerce fosilin sabırla tanımlanması ile bu ilişkiler kurulmadan jeolojik harita üretilmesi mümkün olmamaktadır.

Fakülte'nin kurulmasından sonra üniversite tarafından görevlendirilerek Imperial College of London'da araştırmalarda bulunan Sayar, lisansüstü eğitim sonrası araştırmacılara verilen DIC (Diploma of Imperial College) diplomasını almıştır (Sayar 1960 Kartal-Pendik ve civarının Silüriyen-Devoniyen Brakiyopodları ve bölgenin stratigrafisi. DIC Thesis, Imperial College, Univ London). Bu çalışması ile 1961'de "Kartal-Pendik civarındaki Silüriyen-Devoniyen Brakiyopodlarının Paleontolojisi, Stratigrafisi" konulu doçentlik tezini hazırlamıştır.

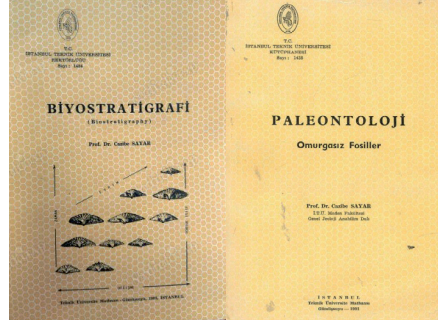
Cazibe Sayar 1960 ve 1970'li yıllarda misafir araştırmacı olarak Washington Doğa Tarihi Müzesi, Paleontoloji Laboratuvarında Brakiyopod fosilleri incelemiş, biyolojik özellikleri ile kayaların jeolojik yaşı ve kayaların çökelirken ortamlarının paleoekolojik koşulları üzerine çözümler getirmiştir. Bu çalışmasıyla "İstanbul, Pendik kuzeyinde Kayalidere Grovıklarının Biyostratigrafisi ve Brakiyopodları" isimli "Profesörlük Takdim Tezini tamamlayarak 1980'de profesör ünvanı almıştır.

Bunun yanı sıra, 1950'li yıllarda İstanbul'da yapılması planlanan bir metro hattının jeolojik ön çalışmalarına katılmış, hattın uygun

yerlerden geçmesine katkılarda bulunan jeoloji raporları yazmıştır. Bu raporlara dayalı olarak Haliç bölgesinin ayrıntılı jeolojik yapısını ortaya koymuştur. Büyükçekmece-Küçükçekmece bölgesi geoteknik ve sismik etüdlerini ele alan çalışmalar yapmıştır.

1950 yılında İTÜ dergisinde yazdığı makalesinde İstanbul'un su ihtiyacı ele almış, meteorolojik ve jeolojik şartlara işaret ederek, Bakırköy ve civarı artezyen sahasında tedbirler alınmadığı takdirde, yeni kuyular açılması kuyulardaki verimin azalmasına işaret ediyor, bu havzanın kıymeti kaybolabileceği konusunda uyarıyordu.

Prof. Dr. Cazibe Sayar paleontoloji ile ilgili çeviri ve yerli kitaplar yazılmış olsa da paleontolojiyi tümünden ele alan ve bu disiplinin alt kollarını tanıtan kitaplar yetersizdi. İTÜ yayını olarak basılan kitapları günümüzde de paleontolojik çalışmalarda temel bir eğitim kitabı olarak kullanılmaktadır.

Paleontoloji Ders Notları, Paleontoloji (Omurgasız Fosiller), Biyostratigrafi ve Biyostratigrafi Terimler Sözlüğü, İTÜ yayınları arasındadır.

Bilim ve teknolojik gelişmenin kadın bakış açısıyla da ele alınması gerekmektedir. Giderek teknik üniversitelerde kız öğrencilerin artmasıyla rol model ihtiyacı sorgulanmaya başlamıştır. Bunun için üniversitelerde disiplinler arası çalışma yapmayı kendi bakış açıları ile bilgi üretme alanı olan Kadın Araştırma Merkezleri kurulmuştur. Aslında kadınlar, yüzyıllardır bilgi alanındadır. Ancak özellikle bazı alanlarda yapılan çalışmaların görünürlüğü olmamış, böylece günümüze ulaşmaları mümkün olamamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında kadınların toplumsal rollerinde köklü değişiklikler yaşanmıştır. Bu dönemin kadın akademisyenleri, azimleri ve üretkenlikleriyle günümüz için güçlü rol modelleri sunmaktadır. Kadınların bilim tarihindeki katkılarının ortaya çıkması, hem bilim dünyasının zenginleşmesine hem de toplumsal eşitliğin güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Arhatır, B. Ç., Arslan, E., & Eden, A. (2014). Selma Soysal'ın yazılarına dipnotlar. *Matematik Dünyası*, 100, 30-35.
- Gülersoy Zeren, N. (2012). Prof. Kemal Ahmet Arû - Biography. *ITU/AZ*, 9(1).
- İshakoğlu-Kadioğlu, S. (1998). İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi tarihçesi (1900-1946). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- İTÜ Vakfı. (n.d.). İTÜ'de 'ilk'ler: Öncü bilim insanları ile İstanbul Teknik Üniversitesi. <https://www.ituvakif.org.tr/itu-de-ilkler-oncu-bilim-insanlari>
- Okay, N. (2023). Yüksek Mühendis Mektebi'nden Teknik Üniversite'ye: Çok disiplinli mühendislik eğitiminde jeoloji. In *İTÜ 250. Yıl Külliyyatı: Türkiye'de mühendislik ve mimarlığın 250 yılı* (Cilt 1, ss. 144-191).
- Türk Matematik Tarihi Arşivi. (n.d.). <https://www.turkmath.org/beta/turkmattariharsivi>
- Yükseler, N., & Toker, E. (2011). İTÜ'nün çınarları: Elektrik Elektronik Fakültesi - Anılar ve görüşler. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Müziği'nde Kadın Sanatçılar

Prof. Dr. Gözde ÇOLAKOĞLU SARI¹

Özlem Doğuş Varlı editörlüğünde “Kadınlar Dünyayı Çalıyor Söylüyor II: Kuramsal Yaklaşımlar ve Deneyimler” başlığıyla yayına hazırlanmış olan 2023 tarihli kitabın Gözde Çolakoğlu Sarı tarafından yazılan “Osmanlı-Türk Müziği'nde Kadın” başlıklı bölümünden de alıntılanarak hazırlanmıştır (s. 39-65).

Kadın ve müzik konusu son 10 yıllar içerisinde farklı yönleriyle ele alınmış, değerli kitap ve makaleler yazılmış, projeler gerçekleştirilmiştir. Bu yazı ise Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Müziği'nde kadın icracı ve bestecileri genel olarak değerlendirecek ve konuya farkındalık yaratacak niteliktedir.

Osmanlı (1299-1920) 779 yıllık tarihi içerisinde üç farklı başkent ve aynı aileye mensup 36 padişahı ile tarihte yer etmiş sayılı medeniyetlerden biridir ve bıraktığı zengin miras müziğine de yansımıştır. Pek çok ünlü müzisyen Osmanlı sarayında yetişmiş, diğer müzisyenler de devamlı surette buradan desteklenmiştir. Sarayda padişah huzurunda kurulan müzik meclisleri; konak, köşk ve halk arasında yapılan toplantılara örnek teşkil etmiş, 'saray' müzik hayatındaki etkileşim ve değişimin aynası olma görevini üstlenmiştir.

Osmanlı'da II. Murad zamanından itibaren hükümdarların haremının olduğu bilinmektedir (Ülkütaşır, 1967: 49). Saraydaki erkek meclislerinde ve özellikle padişah huzurunda (iç ya da dış mekânda) yapılan müzik icralarının erkek hânende, sazende ve besteciler tarafından gerçekleştirildiği, kadınlardan oluşan toplulukların ise sadece padişah huzurunda ya da kadınlar arasındaki meclisler ve haremde (iç mekânda) müzik icra ettiği kaynaklar doğrultusunda tesbit edilmektedir.

---

1 İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Müzikoloji Bölümü, colakoglug@itu.edu.tr

Belgelere geçmeden evvel, yerel alana kısaca değinmek yerinde olacaktır. Müziğin beslendiği temel iki kol olarak yerel ve şehir müziğini düşünecek olursak, şehir dışında gelişmiş olan ‘halk müziği’ pratiklerinde ve folklorik özellikler taşıyan ürünlerde kadının izini rahatlıkla sürebiliriz. Şenel resmi saha araştırmalarında kadın ağzı türkülerin yok denecek kadar az derlenmiş olduğundan bahsetmiş, 1929 Darülelhân, 1943 Ankara Devlet Konservatuvarı, 1967 TRT ve 1991 HAGEM derlemelerinde kadın ağzı türkü derlenemediğini vurgulamıştır. 1937 Ankara Devlet Konservatuvarı derlemelerinde kadın ağzı türküler tesbit edilebilmiştir, ancak derleme yapılan kadın sayısı ve derlenen kadın ağzı parça sayısı sadece 12’dir (1994: 141).

Türk Müziği ve kadın icracılar arasındaki ilişkinin bu yönü başlı başına bir inceleme konusudur ve alanda çok değerli araştırmalar yapılmış, hâlihazırda yapılmaktadır.

Tarihsel Belgeler ve Kadın İcracılar

Tasvîri de olsa dönemsel bilgileri tahayyül etmemizi sağlayan minyatürler, el yazması eserler, dönemi anlatan her türlü yazılı belge, hatırat ve risale, Osmanlı saray ve şehir müziğinde kadın icracıların tespiti için temel kaynaklardandır. Padişah huzurunda yapılan şenliklerde ve dış mekânda erkekler tarafından çalınan çalgıların, iç mekânda, harem bahçesinde yapılan icralarda kadınlar tarafından çalındığını kanıtlayan belgeler mevcuttur. Bunlar arasında Eski Sultanahmet Meydanı ile padişah penceresi arasındaki eğlence mekânı, tasarımı bakımından her ne kadar rastlamsal görünse de yüzyıllar boyunca tarihin önemli eğlencelerine tanıklık edecek kadar benimsenmiş ve gelenekselleşmiştir. Şekil 1a, 1b ve 1c’de Kanûnî Sultan Süleyman, III. Murad ve III. Ahmed’in şehzadelerinin sünnet düğün şenliklerinden pasajlar ve buradaki erkek icracılar görülmektedir (Sırasıyla Arifi Çelebi, 1558, TSM H1517, 321b ve 412a’dan ayrıntılar, Atıl, 1986: r. 29, r. 40, İntizâmî, 1588–1997: 33, TSM H1344, y.389b 390a ve 18b’den ayrıntılar, Vehbî, TSM A3593, y. 115b ve 116a’dan ayrıntı).

Kadınların icra mekânları incelendiğinde ise saray haremi, şehir konağı haremi, köy konağı haremi ve kına eğlenceleri gibi mekânlar karşımıza çıkmaktadır. Saray ve konak haremelerinde kadınların çalgı çalıyor olması tercih sebebi iken, köy konağı ve taşra haremelerinde çalgı ve sestən ziyade dans yeteneğinin ön planda olduğu anlaşılabilir. Saray haremelerinde müzik dersleri, günlük yaşam alışkanlıklarındandır. Bununla birlikte edebiyatçı ve kültür tarihi araştırmacısı Akman, “Batılı Kadın Seyyahların Gözüyle Osmanlı’da Kadın” başlıklı eserinde,

Şekil 1a. Sultan Süleyman'ı fasıl takımını izlerken tasvir eden minyatür

Şekil 1b. III. Murad'ın şehzadelerinin sünnet düğünü ve erkek icracılar

Şekil 1c. III. Ahmed'in dört şehzadesinin sünnet düğününün üçüncü gününü tasvir eden bir minyatürden ayrıntı

Osmanlı toplumundaki kadının yerinin ve ona verilen değerin pek çok kadın seyyahı şaşırttığını, batıda bilinen ve inanılanın aksine Osmanlı kadınının kendilerinden daha özgür olduğunu bizzat batılı kadın seyyahların söylemleri doğrultusunda dile getirmiştir². Bu sebeple Osmanlı'da kadının toplumsal hayata ve dış mekâna belirli kurallar dahilinde çıkışı 18-19. yüzyıllara rastlansa da temel hak ve özgürlüklere sahip olmak gibi bir avantajı her zaman olmuştur (Akman, 2017: 48).

Osmanlı-Türk Müziği'nde kadın icracılarla ilgili ilk kayıtlardan biri, Fatih dönemi tarihçilerinden Tursun Bey'in "Tarih-i Eb'ül Feth" adlı eserinde geçer. Tursun Bey, 1457 yılında padişah huzurunda yapılan müzik icrasından şu şekilde bahsetmiştir: "Üd ü şeştâr ve tanbûr ü rebâb ve barbût ü nây kânun-ı pâdişâhî üzere taraf taraf efgâna başladı ve bölük bölük muganniye cariyeyeler çene çeng urdılar.." (Tursun Bey, 1977: 90).

16. yüzyılda kadın icracı topluluklarıyla ilgili betimlemeler, Aksoy tarafından Osmanlı topraklarını ziyarete gelmiş yabancı

2 Ayrıca bkz. Fariba Zarinebaf-Shahr'ın "Women, Law and Imperial Justice" isimli makalesi ve Türkiye Başbakanlık Arşivi Şikâyet Defterleri, 82.

seyyahların eserlerinden Türkçe'ye aktarılarak bildirilmiştir. Fransa Kralı I. Francois'in elçi yardımcısı olarak 1537'de İstanbul'a gönderdiği Guillaume Postel'in "De la Re Publiques des Turc" başlıklı eseri, Danimarkalı ressam Melchior Lorichs'un 1555-1560 yılları arasında İstanbul'daki gözlemleri sonucunda verdiği resimleri ve 1586 dolaylarında tarihçi Johannes Lewenklaun'un yaptığı Osmanlı toplumuyla ilgili resimlerindeki tasvirler birbirini doğrulamaktadır. Hepsinin eserlerinde kadınların ortak olarak çaldığı çalgı çengdir. Ayrıca kanun, def ve halile çalan kadınlar ve çengiler de betimlenmektedir. Aksoy dönemsel seyahatnameleri ayrıntılı olarak incelemiş, kadın meclislerinin bu eserlerdeki betimlemelerini değerlendirmiştir (Aksoy, 1999: 789). Fransız elçi Guillaume Postel'in eserinden İstanbul eğlenceleriyle ilgili bir bölümü aktaran Metin And, şu konulara vurgu yapmıştır: "Şölen sırasında müzik olurdu. Kadınlar kendilerine ayrılan bölümde, kafes arkasında görülmeden hem müziği duyabilir hem de şöleni izleyebilirlerdi. Çalgılar genellikle vurmali çalgılar, ziller ve bir tür obuaydı (Postel, 1552: 17-19'dan aktaran And, 2022: 248).

16. yüzyılda kadınların çalgılarıyla ilgili başka bir bilgi Gelibolulu Mustafa Âli'den gelir. Kadın ve erkek çalgıları olarak bir ayrım yapan Âli, "Mevâdü'n-Nefâis fi Kavâdi'l Mecâlis" başlıklı eserinde çeng, kemañçe, çarpara ve def gibi çalgıları kadın çalgısı olarak bildirir (1978: 85).

Ünlü tarihçi İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın verdiği bilgilere göre, 17. yüzyılda müzik muallimleri sarayda ders programı çerçevesinde kemañçe, santur, çenk, kemañçe, 18. yüzyılda ise keman ve kanun gibi çalgıları öğretirlerdi. Örneğin 2344 numaralı ve Hicrî 1092, Milâdî 1680 tarihli harc-ı hasa kâğıdında 'içeri' yani 'harem-i şerif' için bir kıt'a kemañçe yaptırıldığı bildirilmektedir (Uzunçarşılı, 1977: 87). Uzunçarşılı'nın verdiği başka bir saray vesikasında ise saray cariyeleri arasında ney, tanbur, kanun, santur, çeng, çögür, musikar, keman, kemañçe, daire ve nefir çalgılarının eğitiminin verildiği bildirilmektedir (Uzunçarşılı, 1977: 90-91).

17. yüzyılın ilk yarısında I. Ahmed döneminde yapılan ve Kalender Paşa albümü olarak da bilinen albümdeki minyatürlerden birinde, bir havuzun çevresinde çeng, ud, def ve çalpara çalan kadın icracılar görülmektedir (Topkapı Sarayı I. Ahmed Albümü, B408, 19a), (Şekil 2).

IV. Mehmed döneminde sarayda kadın icracıların sayısının arttığı, bunların çoğunlukla tanbur veya çögür çalabildikleri, ayrıca hânende ve oyuncu oldukları bilinmektedir (Özmutlu, 2014, LXXVII,

Şekil 2. I. Ahmed albümünden bir minyatür

Şekil 3. IV. Mehmed, sazendeler ve kızlar ağasını tasvir eden minyatür

183: 1035). 1671 yılında sâzendelerin IV. Mehmed huzuruna çıkışını gösteren minyatürde çöğür ve kemançe çalan kadın icracılar vardır (Tuğlacı, 1985: 111), (Şekil 3).

IV. Mehmed'in saltanat döneminde yaşanan bir bayram gününde, sazendeler, cariyeler ve rakkaseler Valide Turhan Sultan'ın önünde sanatlarını icra ederken tasvir edilmiştir. Bu minyatürde kemançe, çeng, miskal ve bendir çalan kadın icracılar görülmektedir (Tuğlacı, 1985: 111, Gürtuna, 1999: 56), (Şekil 4).

Kadın ve müzik konusunu işleyen Lady Montagu, doğu hakkında batılı kadınların yazdığı seyahatname geleneğinin başlatıcısıdır ve konsolos eşiyile beraber İstanbul'a gelmiş, akabinde "Turkish Letter" adındaki meşhur seyahatnamesini oluşturmuştur. Bu seyahatname Montagu'nun İstanbul'da geçirdiği iki yıllık gözlemlerinin eseridir. Eserinde Türk yaşantısına ve geleneklerine sempatik bir tutumla yaklaşmıştır. Seyahatnamesini oluşturan mektuplarında gerek Osmanlı günlük hayatından, gerekse sağlık alanında gözlemlediği gelişmelerden bahsetmiştir (Akman, 2017: 33). Kadınların çalgı çalma ve müzikteki maharetlerini de kaleme alan Montagu'nun 1 Ağustos 1718 tarihli mektubundan bir pasaj aşağıda aktarılmıştır: "...Fatma Hanım (kethüdanın eşi) çalgı çalmalarını, oynamalarını işaret etti. Derhal içlerinden dördü lâvtaya, kitaraya benzer çalgılarla gayet rakik

Şekil 4. 1671 yılında Valide Sultan'ın önünde sanatlarını icra eden müzik topluluğu

havalara çıkmaya, türküler söylemeye başladılar, o esnada öbürleri de sıra ile oynuyorlardı. Böyle oyun ömrümde görmedim. Nağmeler o kadar müessir, rakkaselerin hareketleri o derece bitâbane idi ki..” (Montagu, 1933: 75). Söz konusu dönemin kadın icracılarını betimleyebilmek amacıyla, Şekil 5'te 19. yüzyıla ait olduğu tahmin edilen “Le Portraits des Difeerens Habillemens qui

Şekil 5a Sarayda kemançe çalan bir cariyeyi gösteren minyatür

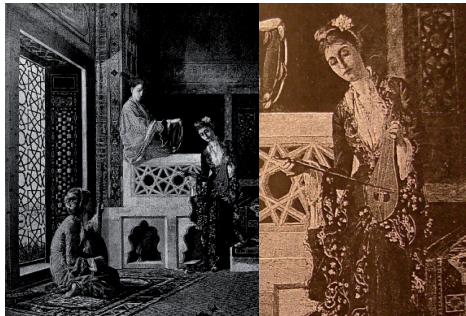

Şekil 5b Sarayda sinekeman çalan bir cariyeyi gösteren minyatür

sons en Usage à Constantinople et dans Tout la Turquie” adlı eserden sarayda kemançe ve sinekeman çalan cariye tasvir eden iki minyatür görülmektedir (Tuğlacı, 1985: 102).

Türk müzeciliğinin kurucusu olarak kabul edilen arkeolog, müzeci ve ressam Osman Hamdi Bey (1842 – 1910) şekil 6'da görülen tablosunda haremden bulunan iki genç kızı resmetmiştir. Kızlardan biri kemançe, diğeri ise tanbur çalmaktadır (Cezar, 1971: 207), (Şekil 6). “Osman Hamdi Bey’in yapıtlarının genel bir üslubu olarak Batılılaşma döneminde çeşitli yeteneklere ve güçlü kişisel kimliklere sahip kadın figürleri önemli rol oynamıştır. Bu yüzden bu resim dahil yapıtlarında çalgı çalan, kitap okuyan kadınlara rastlanılmaktadır” (Tüybek, Baysal ve Sayın, 2021: 4, 58).

Batılılaşma hareketlerinin etkileri ve Tanzimat Devri ile ister saray, isterse şehir konağı hareminden olsun, kadının dış dünya ile bağlantısı kurulmaya başlanmıştır. Bu dönem, İstanbul halkının ve

Şekil 6. Osman Hamdi Bey'in tablosundan pasajlar

özellikle kadınların da farklılaşma fikriyle evden çıkıp, eğlencelere katıldığı, Tanburi Mustafa Çavuş'un "Küçüküsu'da Gördüm Seni" gibi şarkılarına konu olduğu yılları içinde barındırır. İstanbul'a gelen batılı kadın elçilerden biri olan Julia Pardoe de İngiliz Kraliyet ordusunda binbaşı olarak görev yapan babası Thomas Pardoe ile birlikte 1835 yılında dokuz ay İstanbul'da yaşamış ve bu döneme dair anılarını "City of the Sultan" adlı kitabında (Şehirlerin Ecesi İstanbul: Bir Leydi'nin Gözüyle 19. Yüzyılda Osmanlı Yaşamı) toplamıştır. Bu anı kitabında yer alan pasajlardan alıntılar aşağıda verilmiştir: "Bir kâtibenin dairesindeyken, solgun ziyaretçisinin ricası üzerinde, Nazif Habı bir halayığa kemeçesini getirtti. Küçümsenmeyecek bir beceri ve tatlılıkla çalıp, şarkı söyledi. ....Firuze Hanım kemeçe çalan bir halayığa kendi eserlerinden birini söyleyerek, daha doğrusu uyararak eşlik etti. Ardından haremın gözdesi de çaldı ve gruptan biri ona defle eşlik etti. Bu arada yarım düzine kadar ses aynı zamanda bir şair olan padişahın şarkılarını koro halinde söylediler. Padişah sık sık soylu ablasının ev halkını kendi eserlerini söylerken dinleme mutluluğu tadarmış" (Pardoe, 2004: 179-180). Pardoe kadınların gittikleri mesire yerlerinin başında gelen Küçüküsu'yu anlatmış ve kadın müzisyenlerin çeng, santur, kanun, ney, daire, tanbur gibi çalgıları çalmakta olduğunu gözlemlemiştir. Ayrıca bu mesire yerlerindeki Türk kadınların ne kadar misafirperver olduklarını, yabancı olsa dahi kendisi ve arkadaşını güzel ağırladıklarını da bildirmiştir (Pardoe, 1854, 264-266)³.

Gençlik yıllarının büyük bir bölümünü Çırağan Sarayı'nda geçirerek, saray ve harem hayatına yakından tanık olan besteci ve yazar Leyla Saz (1845-1936) II. Mahmud'un kızı Adile Sultan'ın sarayında keman, viyolonsel, kopsa, klarnet, obua gibi sazlardan oluşan bir kadın orkestrası ve bandosundan bahsetmiştir (Borak, 1974: 206).

Tanzimat dönemi padişahı Abdülmecid, sarayda kadın orkestrası kuran ilk padişaktır ve Leyla Saz, bu orkestranın bir bayram gününde yaptığı icrayı anılarına şu şekilde aktarmaktadır: "Abdülmecid devrinin son yıllarında Vahdeddin'in doğumunda (1861) Mabeyn bando takımı bahçede, harem takımı bahçe kapısında paravana arkasında münavebe ile çalmışlardı. Muzikacı beylerin ne dediklerini anlamak için biz birkaç çocuğu takımın yanına göndermişlerdi. Beyler, hayretle 'kadınlar nasıl olur da bu kadar mükemmel çalabilirler? Hemen

3 "Avrupalı kadınlardan oluşan bir grup, kendi aralarına giren iki yabancı kadını bu kadar sıcak bir şekilde kabul etmezdi" (Pardoe, 1854: 263).

hemen bizden iyi çalışıyorlar denmiye layık' dediklerini koşup sazende kalfalarla tebşir ettik. Memnun oldular. Padişahın marşından sonra, o vakit İstanbul'da pek moda olan Guillaume Tell⁴ ile La Traviata⁵'dan bazı parçalar çaldılar, hakikaten pek mükemmeldi"⁶ (Borak, 2004: 94-95).

Abdülmeccid dönemine kadar iç mekân ve haremde, 19. yüzyıl itibarıyla da paravana arkasında olsa dahi, dış mekânda müzik icra etmeye başlayan kadının zamanla toplum hayatına girdiği, çeşitli yayın organlarında duygu ve düşüncelerini dile getirdiği görülmektedir (Yosmaoğlu, 1996: 13). Saray ve üst düzey ailelerin kadınları cuma ve bayram alaylarına, şehir kadınları ise mesire yerlerinde gündelik hayata katılmaya, toplumsal ve sivil yaşamın pek çok alanında yer almaya başlamıştır.

Kadın Besteci ve İcraçılar

Osmanlı müzik geleneği, kadınların da katılımıyla var olup gelişmiştir. Bu nedenle özellikle Osmanlı saray haremde kabiliyetli cariyelerin müzik eğitimi görmeleri, bu eğitimden sonra hânende veya sâzende olarak fasıllara katılıp, icrada bulunmaları, sarayın en önemli ve etkili eğlence unsurlarındandır. Haremde Osmanlı müziğine hizmeti geçmiş ünlü bestekâr, hânende ve sazendeler hocalık yapmışlar ve öğrencilerini nitelikli bir şekilde yetiştirmişlerdir (Beşiroğlu, 2018: 150).

Kadınlar için eğitim aldıkları 'meşkhâne' onlara bir konservatuar ortamı yaratmıştır. Bu kadınlar eğitilmiş icraçılar olarak sarayda ve şehirde etkin bir biçimde müzik ve raks ile uğraşmışlar, müzikâl bir kimlik geliştirmişler, haremde sâzende ve bestekâr olarak çalışmalarını devam ettirip, hocalık düzeyine de erişmişlerdir. Sâzendeler genellikle kalfalık payesine yükselmişler ve sarayın diğer hizmetlerinde de çalışmışlardır. Bunlara 'sâzende kalfa', 'baş sâzende', 'sâzende başı' gibi unvanlar verilmiştir (Beşiroğlu, 2018: 151).

Kadın icracı ve bestecilerin sayısı 20. yüzyıla değin çok fazla olamasa da belgeler doğrultusunda aşağıda belirtilmiş olan isimlere ulaşılabilmektedir. Aksoy, kadın besteci ve isimlerinin üzerinin örtüldüğünü ve mahlas olarak 'kız' ismi verildiğini anlatırken,

4 İtalyan besteci Gioacchino Antonio Rossini'nin (1792-1868) ünlü operası.

5 İtalyan besteci Giuseppe Fortunino Francesco Verdi'nin (1813-1901) ünlü operası.

6 İtalyan besteci Giuseppe Fortunino Francesco Verdi'nin (1813-1901) ünlü operası.

Kantemir'in "Kitab'ül İlm'ül Mûsikî alâ Vech'ül Hurûfât" adlı eserindeki "Hüseyni Düyek Kız Peşrevi" ve Ali Ufki'nin mecmuasındaki "Peşrev-i Kız" adlı eseri örnek verir. Aynı eser, Hekimbaşı Mecmuasında "Kız Semaisi" ile birlikte verilmiştir (Der Faslı Hüseyni, 391). "Peşrevin de semainin de aynı adla anılmış olması, kızın tek bir eserin özel adı olmadığını göstermektedir. Buna göre 'kız' asıl adını gizleyen bir kadın besteciye ait olabileceği gibi, eserin bir kadına ait olduğunu belirtmek amacıyla kullanılmış bir işaret de olabilir" (Aksoy, 1999: 798). Aynı şekilde Kantemir'de kimi eserlere verilen "Dilkeş", "Nigâr", "Nazîre-i Şükûfezâr", "Nazîre-i Gamzekâr", "Perizâd" gibi isimler aynı zamanda besteci kadın isimleri de olabilirler. Aksoy, 'Dilkeş' adlı peşrevin Kantemir ve Ali Ufki mecmualarında (Paris, Biblioth que Nationale MS Turc 292) kaydedildiğini bildirmiştir (Aksoy, 1999: 797).

Tespit edebildiğimiz en erken döneme rastlayan kadın besteci, Kantemir'in eserinde bahsi geçen Sabâ Peşrevi'nin bestecisi Reftar Kalfa'dır (Sabâ-i Reftâr, Sabâ Peşrev). Kalfa, sarayda ve konaklarda cariyeler için kullanılan bir terimdir. Reftar ise Farsça kökenli, gidiş-yürüyüş anlamında bir isimdir. Değirmenci'ye göre, Kantemiroğlu Edvârî ve Hamparsum defterlerinde Reftar adıyla kaydedilmiş eserleri gördüğümüzde bir kadın besteciye ait olduğunu düşünürüz. Kalfa tanburî ya da musahip gibi unvan adlarının önüne eklenerek, Reftâr'ın bestekârlığına ilave görev tanımları oluşturulmuş ve kültür tarihinin akışına uyumu sağlanmıştır (Değirmenci, 2021, 18/2: 145). Ali Ufki Bey, aynı eseri Faslı Sabâ'nın ilk eseri olarak MSS 175'te "Dilnüvâz" adıyla kaydetmiştir (Cevher, 2003: 584). Suphi Ezgi ise "Nazarî ve Amelî Türk Musikisi" adlı eserinin dördüncü cildinde eserin notasını vermiş ve Reftar Kalfa'dan şöyle bahsetmiştir: "Mahlasının Reftar olduğunu kuvvetle zannettiğimiz zatın, Kantemir'in mecmuasında peşrevlerinin mevcut olduğuna göre IV. Mehmed zamanında iştihar ettiğini tahmin ettik. Mecmualarda onun Sabâ peşrevini tercüme ile aşağıda dercettik" (Ezgi, 1940, IV: 14-16).

Reftar Kalfa ile yakın dönemleri idrak etmiş bir diğer kalfa lakaplı kadın besteci Evcârâ makamındaki peşrev ve saz semaisiyle ünlü Dilhayat Kalfa'dır (?-1737). Günümüzde sarayda görev alan kadın kalfaların yetkinliğine dair göstergeler Dilhayat Kalfa'nın kadın müzisyen ve besteci olarak Osmanlı Sarayı'nda yaşayıp, eserler verdiğini doğrular niteliktedir. Söz konusu bilgiler Dilhayat Kalfa'nın müziği haremde öğrendiğini, iyi bir tanbûri ve bestekâr olarak nitelendirildiğini göstermektedir (Ersoy Çak, 2002: 985). Terkesi ise kitapları, saatleri, mücevherleri, kürkleri, seccadeleri, işlemeleri, tombakları, cam eşyaları, mutfak eşyaları gibi özel objeleri, günlük

yaşamı ve hayat standardı konularında bilgi vermektedir. (Mert, 1999: 68-73, Turan, 2018: 326). 18. yüzyıl güfte mecmualarından olan ve yukarıda bahsi geçen Hekimbaşı Mecmuası'nda Dilhayat Kalfa adına kayıtlı Rast ve Eviç makamlarında murabba beste ve Segâh makamında bir semâi bulunmaktadır. Bestekârın eserlerinden oluşan bir repertuar, akademisyen ve icracı Şehvar Beşiroğlu'nun (1965-2017) kurduğu "Lale Kadınlar Topluluğu" tarafından albümde toplanmıştır. Burada Sabâ Beste, Mahûr Beste, Rast Beste, Eviç Beste, Evcârâ Peşrev, Evcârâ Saz Semaisi, Hüseyini Saz Semaisi ve Sipihr Peşrev yer almaktadır (Kalan Müzik, 2017).

Abdülhamid'in kızı Esmâ Sultan (1778-1848), II. Mahmud'un kızı Âdile Sultan ve Sultan Abdülmecid'in annesi Bezmiâlem Valide Sultan'ın da saraylarında kadınlardan oluşan ince saz takımları bulunmaktadır (Beşiroğlu, 2003: 75). Ayrıca Abdülmecid dönemi saray kalfalarından olan, Donizetti'nin öğrencisi 'Kadınlar Orkestrası'nın birinci kemancısı ve piyano hocası Dürrinigâr ile Şöhret, Lenifer, Payamnigâr kalfalar haremde keman icracıları ve hocalarındandır (Beşiroğlu, 2018: 159; Beşiroğlu, 2009: 8). Abdülmecid'in torunu Arife Kadriye Sultan (Şehzâde İbrahim Tefik Efendi'nin kızı) (1895-1933), V. Murad'ın kızları Fehime Sultan (1875-1929) ve Hatice Sultan (1870-1950), II. Abdülhamid'in kızı Ayşe Sultan (1886-1960), V. Mehmed için marş bestelemiş olan Fatma Nuri Hanım, Sultan Abdülaziz'in torunu Gevheri Sultan (Seyfeddin Osmanoglu'nun kızı, Abdülaziz'in torunu) ve babasının görevi sebebiyle gençlik yıllarının büyük bir bölümünü Çırağan Sarayı'nda geçiren Leyla Saz (1845-1936) dönemin diğer kadın bestecileri arasındadır (Sevengil, 1970: 62). Harem-i Hümayûn'da yukarıda bahsi geçen kızıdan oluşan saray bandosunun ilk kadın orkestra şefi Tambur Majör'dür.

Cumhuriyet öncesi ve erken cumhuriyet döneminde büyük şehirlerde ve özellikle İstanbul çevresinde batılı anlamda müzikal etkileşimler söz konusudur. Şehzadebaşı, Vezneciler, Direklerarası ve Pera; geleneksel ve yenilikçi tiyatro ve operetlerin icra edildiği yerlerdir. Özellikle Pera'da Türk Müziği'nin ilk popüler türlerinden biri olarak kabul edebileceğimiz kanto icracılarından bahsedilebilir. Kanto İtalyanca şarkı söylemek anlamına gelen 'cantare'den ortaya çıkmış bir kelime olarak 1870 tarihli İstanbul'a gelmiş gezginci bir tiyatrodan sonra kullanılmaya başlanmıştır (Beşiroğlu, 2018: 164). 19. yüzyılın son çeyreği itibarıyla Peruz, Şamran, Kamela (Fatika), Virjin, Agaumi, Aranik, Pipina, Anjel, Matilt Viktorya, Büyük Mori, Eleni, Büyük Amelya, Minyon, Virjin, Viyalet, Flora, Küçük Amelya dönemin tesbit edilen popüler kadın kantocuları olmuşlardır.

Söyledikleri kantoların bestelerinin kendilerine ait olması da bu kadınların bestecilik yönleri açısından dikkat çekicidir (Beşiroğlu, 2009: 10). Dönemin ünlü kantolarının birçoğunun notaları ne yazık ki günümüze kadar ulaşmamıştır. Elimizde bulunan örnekler ise “Nuhbe-i Elhân” adlı mecmuadan olup, sayısı 89 kadardır.

Besteci Turan Taşan’ın 2000 yılında yayınladığı “Kadın Besteciler” kitabında, alfabetik olarak 184 kadın bestecinin kısa hayat öyküsüne, eserlerinin listesine ve bestelerinden birinin notasına yer verilmiştir. Kitapta Adile Sultan, Esmâ Sultan, Fatma Sultan, Hatice Sultan, Ulviye Sultan, Ayşe Sultan (Hamide Ayşe Osmanoğlu) gibi saray erkanından kadınlar ile Reftar Kalfa, Dilhayat Kalfa, Dürri Nigâr Kalfa, Menekşe Kalfa gibi hizmetli grubundan olup, çeşitli mevkilere gelmiş müzik insanlarından bahsedilmiştir (Taşan, 2000).

Cumhuriyet döneminden günümüze müzisyen, icracı ve besteci kadınların sayısı oldukça artmış, Mehveş Hanım, Neveser Kökdeş (1902-1962), Nefise Özses (1908-?), Melahat Pars (1917-2005), Nazahat Soysev gibi bestecilerden, Faize Ergin (1884-1954), Enise Can (1896-1975), Fahire Fersan (1900-1997), Vecihe Daryal (1908-1970), Laika Karabey (1909-1989) gibi sâzendelere, Safiye Ayla (1917-1998), Müzeyyen Senar (1918-2015), Muzaffer Akgün (1924-2015), Perihan Altındağ Sözeri (1925-2008), Neriman Altındağ Tüfekçi (1926-2009), Nezahat Bayram (1926-2004), Cemile Cevher Çiçek (1926-2010), Seha Okuş (1933-), İnci Çayırılı (1935-2021), Tülin Korman (1937-2018), Meral Uğurlu (1939), Özdal Orhon (1941-1986), Tülûn Yakarçelik (1940) gibi hânende ve solistlerden günümüze çok sayıda kadın besteci, çalgı ve ses solisti, eğitmen ve akademisyen Türk Müziği’ne iz bırakmış ve bırakmaya devam etmektedir.

Kısaca kadın topluluklarına da değinmek gerekirse; 1950’lerden sonra Neriman Altındağ Tüfekçi yönetiminde “Yurttan Sesler Kadınlar Korosu” kurulsun da, topluluktaki çalgı eşlikleri erkek sanatçılar tarafından icra edilmiştir (Güvençoğlu, 2022: 218-222). Zaman içerisinde bu konu da ivme kazanmış, Münir Nurettin Selçuk’un konserlerinde icra yapan kadınlar topluluğu belki de kadın korolarına ve bu korolardaki kadın çalgı icracılarına örnek teşkil etmiştir⁷.

7 1990’lı yıllarda “Altın Kızlar” ve “Güldeste” gibi Türk Müziği icrasıyla popülerleşen kadın toplulukları, 2005 yılında akademik bir topluluk olarak kurulan “Âvâze Türk Müziği Kadınlar Topluluğu”, 2003 yılında Mevlâna Eğitim Derneği bünyesinde kurulan “Revna Kadın Tasavvuf Korosu” ve 2006 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde kurulan “Türk Tasavvuf Musikisi Kadın Korosu” gibi çeşitli yapılanmaların sayısı her geçen gün artmaktadır (Güvençoğlu, 2022: 218-222).

Kurumsal Türk Müziği Eğitiminde Kadın Sanatçılar

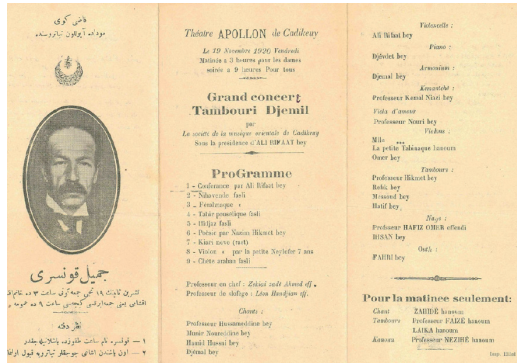
19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde kadınların kamusal alanda görünür olma durumunda bir artışın başladığı bilinmektedir (Turan, 2018: 205). 1869 Maarif Umum Nizamnâmesi'nin getirdiği yenilikler ve koyduğu kurallar ile Osmanlı'da eğitim yapılandırılmış, müzik dersi bazı okulların eğitim programına devlet eliyle eklenmiştir. Kız okullarında ve dönemin kız öğretmen okulu olan Dârümuallimât'ta müzik dersi seçmeli olarak verilmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda 19. yüzyılda kadınlara verilen müzik eğitimi devlet eliyle harem dışına taşınmıştır (Özden ve Toker, 2013, 18: 124).

Kurumsal eğitimde kadın izlerine ilk olarak Dârüttâ'lim-i Musiki Cemiyeti'nde rastlamaktayız. Özel müzik okulları içinde en uzun ömürlü olan ve 1916 yılında Şehzadebaşı'nda açılan Dârü't-tâlim-i Mûsikî Mektebi'nin kurucuları arasında Fahri Kopuz, Âmâ Nazım Bey ve Neyzen İhsan Aziz Bey bulunmaktadır. İlerleyen dönemlerde eğitim kadrosuna Sadettin Arel ve Suphi Ezgi'nin de katıldığı okulda hizmet veren muallim ve sanatçıları Özden şu şekilde sıralanmaktadır: Reşad Erer, Cevdet Çağla, Arap Cemal, Hafız Memduh, Celal Tokses, Zeki Çağlarman, Zühdü Bardakoğlu, Ferid Alnar, Safiye Ayla (1917-1998), Naime ve Nebile Hanımlar (Özden, 2013, ½, 21-22). Gültekin Oransay, Nefise Özses, Melahat Pars ve daha birçok sanatçı kadının da bu kurumdan yetiştiğini belirtmiştir (Oransay, 1973: 244).

Yusuf Ziya Paşa'nın başkanlığındaki Musiki Encümeni'nin 9 Ocak 1916 tarihinde hazırladığı yönetmelik ve Sultan Reşad'ın emriyle Dârülelhân'ın kurulduğu bildirilmiştir. 1 Ocak 1917'de Maarif Nazırı Ahmed Şükrü Bey zamanında Vekiller Heyeti kararı ile erkekler bölümünün Şehzadebaşı'nda Fevziye caddesindeki bir konakta, kadınlar bölümünün ise yine aynı semtte başka bir binada açılış merasimleri yapılmıştır. Şark musikisi bölümündeki başlıca hocalar arasında Nuri Bey (Duyguer), Mustafa Bey (Sunar), Sedat Bey (Öztoprak), Ziya Bey (Santur), Refik Bey, Emin Bey (Yazıcı), Ruşen Ferit Bey (Kam), Rauf Yekta Bey, Zekâizâde Hafız Ahmet Bey, İsmail Hakkı Bey, Ziya Bey, Kevser Hanım, Hayriye Hanım (Örs), Faika Hanım, Zehra Hanım, Şeref Hanım, Muazzez Hanım (Yurcu), Faize Hanım (Ergin), Zahide Hanım gibi kadın sanatçılar da yer alıyordu (Özcan, DİA, 8: 518-520). Oransay ise bu kurumdan yetişen kadın icracılar arasından Vecihe Daryal'ı özellikle vurgulamıştır (Oransay, 1973: 247).

Kadın eğitimcilerin yer aldığı bir başka kurum olan Şark Musikisi Cemiyeti ise 'Madenciler Köşkü' denilen bir konakta kurulmuştur.

Hocaları arasında Leon Hancıyan, Kemal Niya-zî (Seyhun), Sinekemanî Nuri (Duyguer), Foto Ferit, İbrahim Tamburi Atıf'ın yanı sıra Fatma Enise Hanım (Can) ve Hânende Zahide Hanım da yer almıştır. Şark Musikisi Cemiyeti'nin 19 Kasım 1920 (1336) Cuma günü Moda'daki Apollon Tiyatrosu'nda verdiği ilk konserde erkek icracılar ile birlikte kadın icracılar da sahne almışlardır. Konserde reis olarak Ali Rifat Bey, ser muallim Zekaizâde Hafız Ahmed Efendi, serhânende ve solfej muallimi Leon Hancıyan vardı. Hânendeler Münir Nureddin Bey, Hâmid Hüsnü Bey, Hâfız Cemal Bey'di. Sâzendeler ise viyolonselde Ali Rifat Bey, piyanoda Cevdet Bey, armonyumda Cemal Bey, kemançede Muallim Kemal Niyazi Bey, kemanda Matmazel..., Küçük Tabnâk Hanım ve Muallim Ömer Bey, sînekemanda Nuri Bey, tanburda Muallim Hikmet Bey, Refik Bey, Hatif Bey, neyde Muallim Hafız Ömer Efendi, İhsan Bey, udda Fahri Bey idi. Hanımlar kısmında ilaveten serhânende Zahide Hanım, tanburda Faize Ergin, kanunda Muallime Nezihe Hanım, tanburda Laika Hanım da yer almaktaydı (Doğrusöz ve Ergur, 2017: 60), (Şekil 7). Oransay bu kurumdan yetişen kadınlar arasında özellikle Laika Karabey ve Kemâni Tabnak Hanım'ı bildirmiştir (Oransay, 1973: 248).

Şekil 7. Tanburi Cemil Konser Programı
(Paçacı, 2010: 239)

İsmail Hakkı Bey tarafından Beyazıd'da kurulan Mûsikî-i Osmani Hanımlar Dershanesi muallimleri de (Kemani Kevser, Hânende Zehra, Tanbûri Şeref, Üdi İrfan Hanımlar ve bazı erkek sanatçılardan kurulu konser heyeti) 1920 yılına ait bir vesikada belirtildiğine göre Beyazıd Türk Ocağı konferans salonunda çok kalabalık bir topluluğa konser vermiştir. Özden'in aktardığı bilgilere göre konser oldukça beğenilmiş ve derslane hakkında olumlu mütalaalarda bulunulmuştur. Bu dershaneye ait program, müfredat ya da imtihan gibi herhangi bir belgeyle karşılaşılmamıştır (Özden, 2013,1/2: 22-23).

Kayıt Teknolojisi ve Kadın Sanatçılar

1877 yılında Edison'un icadının ardından, 1887-1889 tarihleri arasında ticari anlamda dünya piyasasına çıkan fonograf, 1890'lı yılların sonlarında Osmanlı ülkesine ulaşmıştır. Titreşen bir iğne vasıtasıyla, kalay folyo kaplı silindir üzerine ses kaydedilmiş ve bu silindire de 'kovan' adı verilmiştir. Amerikan Victor firmasının 'Victorola'sı ve Columbia firması ile kaydedilen Tanûuri Cemil Bey, Hafız Sami, Hafız Aşir, Hafız Osman Efendi, Karakaş Efendi, Bahriyeli Şahap, Hafız Aşir Efendi, Zurnazen Arap Mehmet'in kayıtları ilk kovan kayıtları arasındadır (Karabey, 1998: 168). Plak sanayinin İstanbul'a gelişi itibarıyla, kaydedilen ilk türler arasında gazeller ve fantezi şarkılar, karagöz ve meddah havaları, Mevlevî âyinleri ve Kur'ân tilâveti sayılabilir. Plak dolduran ilk kadın icracılar Fikriye Hanım (Şakrakses) ile Deniz Kızı Eftalya, Seyyan, Lale, Nerkis, Faize (Ergin) ve Nezahat Hanımlardır.

Değerlendirme

Bu yazıda, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Müziği'nde kadın sanatçılar, tarihsel belgeler aracılığıyla incelenmiş ve 'Türk Müziği icra eden, besteleyen kadınların kimler olduklarına', 'tarih boyunca nasıl ve nerelerde var olduklarına' dair farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır. Veriler doğrultusunda, sultan efendilerin, paşaların, vezirlerin, devletin ileri gelenlerinin saray, konak ve yalılarında müzik icra eden kadınların varlığı belgelenebilmekte, ancak 19. yüzyıla kadar pek azının ismi tesbit edilebilmektedir. Yerel kültür içerisinde de kadının önemli rol oynadığı, ancak isimsiz kahraman olarak görevini icra ettiği net bir şekilde görülmektedir.

Kadınların müziğimizdeki yeri yüzyılımızda gözle görünür bir şekilde ele alınabilmektedir. Müziğimizde geleneği özümseyen ve yeni anlayışlara yelken açarak sanatını icra eden kadınların sayısı gün geçtikçe artmakta, 'kadına ait bir üslup' oluşmaktadır.

Bizler de İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nın 50. Yılında Üniversitemizden aldığımız destek ile akademik, profesyonel ve sosyal alanlarda güçlü ve etkin, şef, icracı, solist, besteci, akademisyen, müzikbilimci, eğitimci kadınlar olarak çalışmaya devam etmekteyiz.

Kaynakça

- Aksoy, Bülent. 1999. “Osmanlı Musikisi Geleneğinde Kadın”, Osmanlı Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, 10: 788-800.
- Akman, Filiz Barın. 2017. Batılı Kadın Seyyahların Gözüyle Osmanlı Kadını, İstanbul: Kopernik Yayınları.
- Âli, Gelibolulu Mustafa. 1978. Ziyafet Sofraları, Tercüman Yayınları, Yayına hazırlayan: Orhan Şaik Gökyay.
- Arifi Çelebi. 1558. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine/ no.1517, y. 321b ve TSM H1581, y, 412a.
- And, Metin. 2022. 16. Yüzyılda İstanbul, Kent-Saray-Günlük Yaşam, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 5. Baskı.
- Atıl, Esin. 1999. Levni ve Surname, İstanbul: Koçbank Yayınları.
- Atıl, Esin. 1986. Süleymanname: The Illustrated History of Süleyman the Magnificent, New York: National Gallery of Art.
- Beşiroğlu, Şehvar. 2018. “Türk Müzik Geleneğinde Kadınlardan Kadınca Müzik”, Kadın ve Müzik, editör: Şeyma Ersoy Çak ve Ş. Şehvar Beşiroğlu, İstanbul: Milenyum Yayınları, 139-176.
- Beşiroğlu, Şehvar. 2009. “Türk Müzik Geleneğinde Kadınlardan Kadınca Müzik”, Kadınlardan Kadınca Müzik, İstanbul: İTÜ TMDK Yayınları Bestekâlar Serisi 3.
- Beşiroğlu, Şehvar. 2003. “Türk Müziğinin Popülerleşme Sürecinde Yeni Bir Tür: Kantolar”, Folklor Edebiyat, 33:69-79.
- Borak, Sadi. 2004. Haremin İç Yüzü, İstanbul: Kırmızı Beyaz Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları No:39.
- Borak, Sadi. 1974. Haremin İç Yüzü-Leyla Saz, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Cevher, Hakan. 2003. Ali Ufki ve Mecmua-i Saz ü Söz, İzmir : Efe Üniversitesi Yayınları

- Cezar, Mustafa. 1971. Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi, İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Değirmenci, Tülin. 2021. Tarihsel Musiki Yazılarında Reftâr'ın İzleri, "Journal of Human Sciences", 18/2: 143-158.
- Doğrusöz, Nilgün, Ergur, Ali. 2017. "Çatışmalar ve Dönüşümler Çağında Bir Bileşimci: Ali Rifat Çağatay", Musikinin Asrî Prensi Ali Rifat Çağatay, İstanbul: Gece Yayınları, 29-91.
- Ersoy Çak, Şeyma. 2022. "Güfte Mecmualarındaki Kadın İzleri: Bestekâr Dilhayat Kalfa", Türkiye'de Arşivciliğin Bugünü ve Yarını, Kadınların Arşivdeki Yeri Sempozyum Bildiri Kitabı, yayına hazırlayan Birsal Talay Keşoğlu, Seval Ünlü ve Tuba Demirci, Kadın Eserleri Kütüphanesi Vakfı ve Beykoz Üniversitesi, 984-1009.
- Ezgi, Suphi. 1940. Nazarî Ameli Türk Musikisi, İstanbul Belediye Konservatuvarı Yayınları, IV.
- Gürtuna, Sevgi. 1999. Osmanlı Kadın Kıyafetleri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güvençoğul, Şerife. 2022. Türk Müziği'nde Kadın Toplulukları ve Bir Kadın Müzik Topluluğu: Âvâze: İTÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Türk müziğinde kadın toplulukları ve bir kadın müzik topluluğu örneği: Âvâze
- İntizâmî, 1588. Sûrnâme-i Hümayûn, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine/no.1344.
- İntizâmî, 1997. 1582 Surnâme-i Hümayun: Dügün Kitabı, haz. N. Atasoy, İstanbul: Koçbank.
- Karabey, Muammer. 1998. "Müzik Piyasamızın Yüz Yılı", Cumhuriyetin Sesleri, İstanbul: Tarih Vakfı, 168-173.
- Montagu, Lady. 1933. Şark Mektupları, çeviren: Ahmet Refik, İstanbul: Hilmi Kütüphanesi.
- Oransay, Gültekin. 1973. "Cumhuriyetin İlk Elli Yılında Geleneksel Sanat Musikimiz", 50. Yıl, 227-271, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Özcan, Nuri. 1993. "Dârülelhan", TDV İslam Ansiklopedisi, 8, 518-520.

- Özden, Erhan. 2013. “Osmanlı'nın Musiki Okulları”, Rast Müzikoloji,1/2: 17-29.
- Özmutlu, Günnaz. 2014. “Harem Cariyelerinin Musiki ve Seyirlik Oyunlardaki Eğitimleri (1677-1687)”, Belleten, LXXVII: 183, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1033-1074.
- Pardoe, Julia. 1854. The City of Sultan, London: George Routledge and Sons.
- Pardoe, Julia. 2004-1854. Şehirlerin Ecesi İstanbul (The City of Sultan), çeviren: Banu Büyükkal, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Postel, Guillaume. 1552. De la Re Publiques des Turc, Poitiers.
- Sevengil, Refik Ahmet. 1970. Türk Tiyatrosu Tarihi IV, Saray Tiyatrosu, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Şenel, Süleyman. 1994. Trabzon Bölgesi Halk Musikisine Giriş, İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
- Talip, Mert. 1999. “Dilhayat Kalfa'nın Mirası”, Musiki Mecmuası, 66: 68-73.
- Taşan, Turan. 2000. Kadın Besteciler, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Toker, Hikmet, Özden, Erhan. 2013. “Osmanlı Devletinde Müzik Eğitimi Veren Önemli Kurumlar”, Rast Müzikoloji Dergisi, 1/2: 107-128.
- Tuğlacı, Pars. 1985. Osmanlı Saray Kadınları, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Turan, Namık Sinan. 2018. “Osmanlı 18. Yüzyılında Müziğin Kamusal Görünümü”, Şehvar Beşiroğlu'ya Armağan Kitabı, editör: Şeyma Ersoy Çak ve Namık Sinan Turan, İstanbul: Yayıncılık, 317-339.
- Tursun Bey. 1977. Tarih-i Ebu'l Feth, Yayına hazırlayan: Merol Tulum, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.
- Tüybek, Baysal ve Sayın, 2021.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. 1977. “Osmanlılar Zamanında Saraylarda Musiki Hayatı”, Belleten, XLI Ocak, 161: 79-114.
- Ülkütaşır, M. Şakir. 1967. “Türk Toplumunda Kadının Yeri”, Hayat Tarih Mecmuası, 1/4: 46-49.
- Vehbî. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, A3593, 115b, 116a.

Yosmaoğlu, İpek. 1996. “Yüzyıl Başında Bir Kısım Osmanlı Hanımı ve Talepleri Öncü Feministler”, Toplumsal Tarih, V/27: 12-17.

CD: Lale Kadınlar Topluluğu, 2017. Dilhayat Kalfa Eserleri, İstanbul: Kalan Müzik.

Topkapı Sarayı I. Ahmed Albümü, 408, v19a.

Kanun Sanatçısı ve Müzikolog Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu Anısına

Doç. Dr. Şeyma ERSOY ÇAK¹

Türk Müziğine ömrünü adanmış, ürettiği eserler, sanatçı kimliği ve akademik çalışmalarıyla öncü olmuş çok kıymetli bir Hoca, Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu!

İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı öğretim üyesi olarak kaybettiğimiz değerimiz Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu'nun çalışmalarını anlatan bu yazı, doğumunun 60. yılında sanatçı ve müzikolog kimliğiyle ülkemize kattığı değerler, dünyaya açılan ufku ve sanat yaşamının kısa bir panoramasını okuyucuyla paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır.

İstanbul, Şişli Terakki'deki eğitimini sürdürürken, ilkokul üçüncü sınıftan başlayarak aynı zamanda Konservatuar öğrencisi olmuştur. Uzun yıllar boyunca Kanun öğretmenliğini yaparak yetişmesinde büyük emeği geçen Sayın Prof. Erol Deran'ın öğrencisi olarak 1986 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Çalgı Eğitim Bölümü Mızraplı Ana Sanat Dalı Kanun Bölümü'nden mezun olmuştur. 1986-1989 yılları arasında İstanbul Senfoni Orkestrası Arp sanatçılarından Uğutan Aksel ile Arp çalışmış ve bu tekniği Kanun çalgısına uygulamıştır.

Prof. Erol Deran danışmanlığında yürüttüğü "Sekiz Parmak Kanun Alıştırılmaları ve Etüdüleri" başlıklı Yüksek Lisans tezini 1988 yılında tamamlamıştır. Küçük yaşlarından itibaren çalgısına verdiği önem lisansüstü tez çalışmasındaki pedagojik yaklaşımla ortaya çıkmış, bu çalışmayla Türkiye'de çalgı bilim alanında müfredat oluşumuna katkı sağlamıştır. Çok genç yaşlarından itibaren Sayın Neyzen Niyazi Sayın, Bestekâr Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca ve Klasik Kemençe sanatçısı İhsan Özgen gibi Türk Müziği ustalarından aldığı feyz, önemli müzik toplulukları ve yine çok değerli sanatçılarla aynı sahneyi paylaşmasına yol açmıştır. Bu dönemde İhsan Özer'in yönettiği Okul Orkestrası'nda

1 İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü, ersoyseyma@itu.edu.tr

Arp çalarak yine aynı yıllarda İhsan Özgen, Fırat Kızıltuğ, Lale Akay, Berrak Acar, Necip Gülses ve Esmâ Özcan ile bir dizi konser çalışmasında yer almış, 1987-1988 yılları arasında Kültür Bakanlığı Devlet Türk Müziği Topluluğu üyeleri arasında görev yapmıştır.

1991 yılında Lale Hanımlar Topluluğu'nu kurmuş, Osmanlı- Türk Müziği'nde kadın bestekârlar konusuna dikkat çekerek, eserlerin icrası konusunda çalışmalar yapılmasını sağlamıştır. Bu toplulukla yurtiçi ve yurt dışında gerçekleştirilen çeşitli konserlerin yanı sıra Osmanlı Dönemi kadın bestekârimiz Dilhayat Kalfa'nın eserlerinden oluşan bir CD (2017) çalışması da yayınlamıştır.

Sanatsal faaliyetleriyle birlikte Osmanlı dönemi Sultan bestekârlar ve eserleri hakkında araştırmalar yürütmüş, Sanatta Yeterlilik çalışmasını 1993 yılında "III. Selim Döneminin Müzik ve Müzisyenler Açısından İncelenmesi" adlı teziyle tamamlamıştır. III. Selim hakkında yazmış olduğu tez çalışmasından faydalanarak ortaya çıkardığı Ölümünün 200. Yılında Sultan III. Selim adlı kitap çalışması, Sultan III. Selim'in eserlerinden oluşan notaların da dâhil olduğu şekliyle İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nın ilk yayını olarak 2008 yılında basılmıştır.

1993 yılından itibaren her yıl Amerika Birleşik Devletleri'nin Boston şehrinde bulunan New England Konservatuvarı'nın davetli konuşmacısı olarak "Osmanlı ve Türk Musikisi" hakkında seminerler verip, Eurasia Ensemble ile konserler vermeye başlamıştır. Yunanistan'dan değerli müzisyenlerin içerisinde yer aldığı Romeiko Ensemble ile 1996 yılında Nashville Parthenon, Princeton Üniversitesi, New York Hunter Collage, Boston Meliotis Center'da "Parthenon to Istanbul" başlıklı bir dizi konserler vermiş ve bu proje 1999 yılında CD olarak yayına dönüşmüştür.

1995 yılından itibaren Harvard Üniversitesi "Department of Middle East Studies"de, Berklee Collage of Music, İtalya Bologna Üniversitesi gibi önemli kurumlarda düzenlenen Osmanlı ve Türk Musikisi konulu seminerleriyle makam müziğini tanıtmış, Osmanlı dönemi müzikal repertuarından örneklerle Kanun ve Çeng icraları gerçekleştirmiştir. Osmanlı dönemi müzik çalgıları ve çalgı bilim alanlarıyla ilgili uygulamalı seminerler vermiştir.

Centre for Middle Eastern Studies bünyesinde düzenlenen toplantılarda "Sultan II. Mehmet dönemi kültürel hareketleri ve Osmanlı Dönemi müzik yaşamı"nı anlatmış, 1995-1999 yılları arasında Harvard Üniversitesi'nde davetli araştırmacı statüsüyle periyodik olarak katıldığı seminer ve atölye çalışmalarında Osmanlı- Türk

kültürü ve müziğini aktarmıştır. Seminer serisinde “Classical Turkish Music in the Era of Selim III (1789-1807)” ve “Traditional Music Education Method in Turkish Music” başlıkları altında Osmanlı- Türk makam müziği tarihi, müzik nazariyatı ve Sultan III. Selim dönemi müzik repertuarına dair eserlerin anlatımını gerçekleştirmiş, Kanun icrasıyla döneme dair repertuar seçkisi sunmuştur. Aynı yıllarda Classical Turkish Music Ensemble ile Harvard Üniversitesi’nde çeşitli dinletiler gerçekleştirmiştir. 2000’li yıllardan itibaren Kahire, Şam ve Beyrut gibi Arap müzik kültürünün önemli merkezlerindeki konservatuvarlarda misafir öğretim üyesi olarak verdiği dersler ve seminerlerin yanı sıra Türk musikisinin eğitim programlarında yer almasıyla ilgili önemli katkılar sağlamıştır.

1986 yılından itibaren İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Çalgı Bölümü’nde öğretim üyesi olarak görev yapmış, Müzikoloji Bölümü öğretim üyesi olarak görev yaptığı yıllardan itibaren ise müzikoloji, tarihsel müzikoloji, etnomüzikoloji, sistematik müzikoloji, Türk müzikolojisi, organoloji alanlarında çeşitli dersleri yürütmüştür. 2001- 2014 yılları arasında İTÜ TMDK Müzikoloji Bölümü’nde bölüm başkanlığı görevini sürdürmüştür. Konservatuar ve MİAM lisansüstü program kurucusu ve koordinatörü olarak mevcut programlarda kırk sekiz lisansüstü tez çalışmasına danışmanlık vermiş, bu süreçte çeşitli idari görevleri yürütmüştür. 2008-2013 yılları arasında ise İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Müdür Yardımcılığı görevini üstlenmiştir.

1999 yılında İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak kurulan Dr. Erol Üçer Müzik İleri Araştırmalar Merkezi program kurucuları arasında yer alıp, 2012 yılından itibaren vefatına kadar bu merkezin Müdürlük görevini yürütmüştür. Bu kurumun Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne bağlı anabilim dalı başkanlığı ve koordinatörlüğünü yaptığı Müzikoloji ve Müzik Teorisi lisansüstü programlarında müzikoloji, etnomüzikoloji ve organoloji alanlarında çeşitli dersler vermiştir. 2000 yılında Doçent, 2005 yılında Profesör unvanına sahip olmuş; pek çok yayın, tebliğ, konferans ve sanatsal etkinlikte yurt içi, yurt dışı temsilîyetlerinde bulunarak alanında öncü kadın müzisyen ve akademisyenler arasında yer almayı başarmıştır.

2000 yılında Murat Aydemir, Hüseyin Tuncel, Salih Bilgin ve Cengiz Onural ile kurdukları Kantemir Ensemble ile konserler vermiş, aynı grupla Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayınları tarafından Prof. Yalçın Tura’nın çevirisiyle yayınlanan Kantemiroğlu Edvar kitabı için iki CD kaydetmişlerdir. 2008 yılından itibaren İzmir Barok Topluluğu’yla yaptığı konserler ilgi görmüş ve CD haline getirilmiştir.

2011 yılında TMDK Müzikoloji bölümü üyeleriyle birlikte yayına hazırladığı Prof. Ercümen Berker ve Yazıları adlı kitap çalışmasını, İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Yayınları aracılığıyla okuyucusuna ulaştırmıştır. MESA, ICTM, SEM, AMİS, POMAD, SECM, BFE gibi dünyanın çeşitli ülkelerindeki bilimsel kuruluşlara üyeliğinin yanı sıra Türkiye'nin ilk Etnomüzikoloji Derneği'nin kurucu üyeleri arasında yer almış, dernek 2016 yılında faaliyete geçmiştir. Sanatsal ve akademik çalışmalarının yanı sıra öğrencileri ve meslektaşlarıyla ürettiği çeşitli projelerle çok sayıda sanatçı ve akademisyenin yetişmesine katkı sağlamıştır.

Vefatından önce son konserini ABD Boston'da vermiş ve son kez Japonya'da gerçekleştirilen Musicology: Theory and Practice East and West 20th Congress of the International Musicology Society'nin düzenlediği bir kongrede konuşmacı olarak bulunmuştur. 20-23 Mart 2017 tarihinde "Towards a Global History of Music: Reasons, Chances and Requirements" başlığıyla Reinhard Strohm başkanlığında gerçekleştirilen panelde, Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu'nun yanı sıra Philip V. Bohlman, Jin-Ah Kim ve Daniel Chua yer almıştır.

Yaşama veda ettiği 2017 senesinin Şubat ve Mayıs aylarında Doç. Dr. Şeyma Ersoy Çak ile iki kitap çalışması yayınlamıştır. Bunlardan ilki, Türkiye'de kadın araştırmaları ve müzikoloji ilişkisinin kurulduğu ilk akademik kitap çalışması olarak nitelendirilebileceğimiz, Kadın ve Müzik adlı yayındır. Kitap içerisinde farklı coğrafya ve çeşitli yüzyıllardan kadının müzikal varlığı, temsili ve konumlanması hakkında birbirinden bağımsız 8 ayrı yazı bulunmaktadır. İkincisi ise arka planda Cumhuriyet Türkiye'si'nin müzikal serencamı anlatılırken, TRT Radyo sanatçısı olarak müzik kariyerine başlayan ve popüler bir ikona dönüşen Zeki Müren biyografisinin aktarıldığı şekliyle, Şeyma Ersoy Çak'ın doktora tez çalışmasından kitaba dönüştürülerek ortaya çıkarılmıştır.

Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu'nun 26 Mayıs 2017 tarihinde vefatının ardından Bursa ve İstanbul'da gerçekleştirilen kitap tanıtım toplantıları, Prof. Beşiroğlu'yu anma vesilesiyle Türkiye müzikolojisinde kadının varlığına dair akademik ortamların aktifleşmesini sağlamıştır.

Bunlardan biri de 2018 yılında İTÜ MİAM çatısı altında düzenlenen, Kadın ve Müzik kitabının ithaf edildiği Sayın Prof. Dr. Fatmagül Berktaş moderatörlüğünde gerçekleştirilen "Toplumsal Cinsiyet ve Müzik" başlıklı toplantıdır. Toplantının açılış konuşmasında Türkiye'de kadın araştırmalarının öncü akademisyenlerinden Sayın Prof. Dr. Fatmagül Berktaş, Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu'nun

alana katkısını şöyle ifade etmiştir: “Prof. Beşiroğlu, ‘Türk Müzik Geleneğinde Kadınlardan Kadınca Müzik’ başlıklı yazısında, toplumsal cinsiyet analizini müzikoloji tarihçiliğiyle olağanüstü bir yetkinlikle birleştiriyor. Feminist metodolojinin bu alana bu kadar yetkin bir biçimde uygulanıyor olması, Türkiye’de kadın çalışmalarının geldiği düzeyi gösterirken, ‘bana gurur vermiştir”.

Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu’nun vefatının ardından yapılan bir diğer çalışma, yakın dostu tarihçi Prof. Dr. Namık Sinan Turan ve müzikolog Doç. Dr. Şeyma Ersoy Çak editörlüğünde hazırlanan Şehvar Beşiroğlu’ya Armağan (2019) kitap çalışmasının Pan Yayıncılık tarafından yayınlanmasıyla devam etmiştir. Kitabın içeriğinde Prof. Beşiroğlu’nun birlikte çalışmış olduğu öğrenci ve meslektaşları tarafından müzikoloji, müzik teorisi, organoloji ve kültür tarihi alanlarıyla ilgili yazılmış 28 farklı makale yer almaktadır ve bu kitap, Türkiye müzikoloji tarihinde bu yönüyle öncü bir çalışma olarak literatüre katkı sağlamaktadır.

2 Ekim 2019 tarihinde Prof. Beşiroğlu’nun yaş gününe denk gelecek şekilde planlanan bir başka etkinlik; Şehvar Beşiroğlu’ya Armağan kitap tanıtım toplantısı olarak Konservatuar kütüphanesinde gerçekleştirilmiştir. Kitap editörleri olarak Prof. Dr. Namık Sinan Turan, Doç. Dr. Şeyma Ersoy Çak ve yayına hazırlayan Sayın Ersu Pekin’in konuşmalarıyla yapılan toplantıda, kitap içerisinde yer alan müzikolojik yazılar tanıtılmıştır.

2022 yılında basılan Kadın Özel Arşivlerinde 40 Kadın 40 Hayat (2022) başlıklı kitap ise Pertevnihal Valide Sultan’dan Fatma Aliye Hanım’a, Halide Edip’den, Adalet Ağaoğlu’na ve Muazzez İlmiye Çığ’a kadar pek çok isimle birlikte genç kuşaktan Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu’nun yaşamı ve çalışmalarından oluşmaktadır. Devlet Korosu emekli sanatçısı Sayın İncilâ Bertuğ tarafından kaleme alınan Beşiroğlu’nun yaşam öyküsü incelikli bir üslûpla tarih sayfalarına işlenmiş, yazı içerisinde son öğrenci ve çalışma arkadaşlarıyla kısa anılara da yer verilmiştir. Son olarak 28 Mayıs 2025 tarihinde İTÜ Bilim Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (KAUM) ve İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı iş birliğiyle düzenlenen “Türk Müziğinde Kadın Eserleri” temalı toplantıda kıymetli değerimiz Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu anlatılmış, eserleri gelecek kuşaklara aktarılmış ve varlığı yâd edilmiştir. Âşıklar ölmez!

Bilim ve Teknoloji Tarihimizde İTÜ'lü İlk Kadın Mühendisler

Prof. Dr. Tuncay ZORLU¹, Gül AYDIN²

George Sarton'ın (1884-1956) 1936 yılında Harvard Üniversitesi'nde bilim tarihi doktora programını kurmasının ardından dünya ölçeğinde ve bunun yansıması olarak da Türkiye'de bilim ve teknoloji tarihi alanında yapılan araştırmaların arttığı görülmektedir. Bu çalışmalar içerisinde kadınların bilime, teknolojiye ve mühendisliğe katkılarını ele alanlar sınırlı olmakla birlikte son yıllarda umut verici bir şekilde artış göstermektedir. Özellikle 21. yüzyılın ilk çeyreğine kadar neredeyse tamamen ihmal edilmiş olan “kadınların mühendislik alanına girişleri” konusunun İTÜ'de Bilim ve Teknoloji Tarihi Programı bünyesinde tamamlanmak üzere olan bir doktora tezine konu olması sevindiricidir. Ayrıca bu program içerisinde 2025 yılı itibarıyla biri doktora olmak üzere yaklaşık 15 yüksek lisans tezinin kız öğrenciler tarafından bitirilmiş olması da manidardır.

Türkiye'de mühendisliğin tarihi büyük ölçüde İstanbul Teknik Üniversitesi'nin tarihiyle örtüştüğünden kadınların mühendislik mesleğine girişleri de İTÜ'nün atası olan eğitim kurumlarından takip edilebilmektedir. Bir başka deyişle İTÜ'nün ilk kadın mühendisleri aynı zamanda Türkiye'nin de ilk kadın mühendisleridir.

Bilindiği üzere kurumsallaşmış mühendislik tarihimiz Ulufeli Humbaracı Ocağı'na (1735) kadar götürülebilir. Bu kurumu Mühendishâne-i Bahrî-i Hümayun ve Mühendishâne-i Berrî-i Hümayun'u doğuracak olan Hendesehâne (1775), 1862'de nizamnâmesi hazırlanan ancak birkaç kez açılıp kapanan Turuk u Maabir Mektebi, ilk sivil mühendislik okulumuz Hendese-i Mülkiye Mektebi (1883), ardından kurulan Mühendis Mekteb-i Âlîsi (1909), Cumhuriyetin

1 İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü, İTÜ BMT-KAUM Yönetim Kurulu Üyesi, zorlu@itu.edu.tr

2 İstanbul Teknik Üniversitesi, Bilim ve Teknoloji Tarihi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, ayding19@itu.edu.tr

ilanından sonra Yüksek Mühendis Mektebi (1928) ve İTÜ (1944) takip etmektedir.

Bu tarihsel kurumlardan Yüksek Mühendis Mektebi ülkemizde kadınların mühendislik eğitimine başlayarak mezun oldukları ilk mekteptir. Aynı zamanda dünya ölçeğindeki ilk örnekler arasında bulunmaktadır. Dolayısıyla Türkiye örneği bu konuda dünyadaki akademik çalışmalar için de önemli tarihsel veri sunma potansiyeline sahiptir.

Ancak hemen belirtmek gerekir ki konvansiyonel tarih yazımı genellikle mucitlerin, kaşiflerin ve dâhilerin tarihini yazmaya meyillidir. Bu kategorilerin dışında kalan ve yeterince görünür olmayan isimler veya topluluklar tarihin malzemesi olarak değer görmez. Bu husus kadınlar söz konusu olduğunda daha da belirgin bir hal alır. Kadın tarihi çalışmalarına ancak “İdealize edilmiş” kadınlar çerçevesinde değinilirken sıradan kadınlar bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde önemsizleştirilir. Sıradan kadınların tarihsel süreç içerisinde bilime, teknolojiye, mühendisliğe ve sanayi alanına zamana yayılmış olarak yaptığı toplumsal katkılar ve sürecin işleyişinde gördükleri işlevler görünmez olur.

Tüm bu hassasiyetleri gözetererek ve alandaki boşluğu doldurmanın önemini idrak ederek yola çıkıp bu konunun bir doktora tezi çerçevesinde ele alınmasına karar verdik. 2020 yılında, İTÜ Bilim ve Teknoloji Tarihi Anabilim Dalı'nda başlayan doktora tezimiz, İTÜ-BAP (Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi) tarafından Lisansüstü Tez Projesi olarak da desteklendi. Hemen ardından Eylül 2023'te TÜBİTAK 2214-A Yurtdışı Doktora Sırası Araştırma Bursuna da layık görüldü. Çalışmanın teorik çerçevesinin belirlenmesi ve alana sağlayabileceği katkılar takdir gördüğünden dünyada bu alanda çalışma yapan önemli akademik çevrelerin de dikkatini çekti. Almanya'nın Nürnberg şehrindeki Friedrich Alexander Üniversitesi, Bilim, Teknoloji ve Toplumsal Cinsiyet Kürsüsü Bölüm Başkanı Prof. Dr. Maria Rentetzi'nin daveti ve TÜBİTAK'ın desteği ile araştırmamızın teorik-bağlamsal çeşitlilik ve yeterlilik kazanabilmesi için çalışmalar gerçekleştirildi ve tamamlayıcı eğitimler alındı.

Dünyada kadınların profesyonel anlamda mühendislik mesleğine girişi, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarına tekabül eder. Bu alana dair tarihi ve kuramsal araştırmaların ortaya çıkması da 20. yüzyılın ortalarına denk düşer. Genel anlamda dünyada/ ya da ulus ötesi bağlamda kadınların mühendislik meslek dallarına girebilmeleri, kendilerini bu alanlarda var edebilmelerinin farklı

kanallar aracılığıyla gerçekleştiğini görürüz. Aile şirketleri, mühendis eşleri, akademik eğitim, ülkelerin sosyoekonomik koşulları, savaş dönemleri ve bu doğrultudaki ihtiyaçlar kadınların profesyonel kariyerlerinin belirleyicisi olagelmıştır. Mühendislik alanlarına erişimleri ülkelere ve sosyal bağlamlarına göre değişiklik gösterse de kadınlar öncelikli olarak eğitimi mühendislik mesleğine girmenin bir yolu olarak kullanmışlardır. İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye’de kadınların ilk kez yüksek mühendislik eğitimi ve diploması olarak mezun oldukları, kendilerine mühendislik mesleğini icra edebilme fırsatı sunan ilk eğitim kurumudur.

1927’de Yüksek Mühendis Mektebi’ne kız öğrencilerin alınması kararı Atatürk’ün öngörüsü ve Cumhuriyet döneminin sağladığı imkanlarla mümkün olabilmıştır. Bu tarihte Yüksek Mühendis Mektebi’ne ilk defa üç kız öğrenci kabul edilmiştir. Bunlar kayıt numara sırasıyla Sabahat Hüsnüye Hanım, Ayşe Melek Hanım ve Sabiha Rifat Hanım’dır. Ayşe Melek ve Sabiha hanımlar 1933 yılı Nisan ayında Yüksek Mühendis diploması almaya hak kazanarak Yüksek Mühendis Mektebi’nin ve dolayısıyla Türkiye’nin ilk kadın mühendisleri olarak mezun olmuşlardır. Sonraki senelerde de bu sayının aynı oranda devam ettiğini gözlemliyoruz. Resmi arşiv kayıtlarına göre 17 yılda 17 kız öğrencinin mezun olduğu bilinmektedir. 1933-1950 yılları arasında Yüksek Mühendis Mektebi/İTÜ’den mezun olan 1429 öğrenciden yalnızca 17’si kız öğrencidir. Bu rakamlar yıllara göre şu şekildedir: 1933’te iki ve 1935’te bir kız öğrenci Yol/İnşaat Mühendisliği bölümünden, 1938’de bir kız öğrenci Su Mühendisliğinden, 1939’da bir kız öğrenci Elektromekanik Mühendisliğinden, 1940’da bir kız öğrenci Elektrik ve Haberleşme Mühendisliğinden, 1942’de bir kız öğrenci Mühendis-Mimar unvanıyla Mimarlıktan, 1944’de iki kız öğrenciden biri Su Mühendisliği diğeri Mimarlıktan, 1945’de üç kız öğrenciden ikisi Mimarlık, biri Elektrik Mühendisliğinden, 1947’de iki kişi Mimarlıktan, 1948’de bir kız öğrenci İnşaat Mühendisliğinden, 1949’de bir kız öğrenci İnşaat Mühendisliğinden ve 1950’de ise yine bir kız öğrenci Elektrik Mühendisliğinden 6 yıllık eğitim süresiyle “yüksek mühendis” unvanlarıyla mezun olmuşlardır.

Yüksek Mühendis Mektebi’ne kabul edilen her öğrenci buradan mezun olmadığı gibi farklı kurumlardan buraya geçiş yapan kız öğrenciler de bulunmaktadır. Zonguldak Maden Mühendis Mektebi’nin 1931 yılında kapanması üzerine Yüksek Mühendis Mektebi’ne kaydını yaptıran Erenköy Kız Lisesi mezunlarından Senia Nafi Hanım bu kız öğrencilerden biridir. 1929’da okula başlayan 31 numaralı Münevver Hanım, 55 numaralı Hayret Hanım ve 56 numaralı Hikmet Hanım da

nehari (gündüzcü) olarak Resim ve Topografya şubesine kaydolmuş, ikinci sınıfa kadar okumuşlarsa da okula devam etmemişlerdir.

İlk kadın mühendislerimizden Yüksek İnşaat/Yol Mühendislerimiz Melek, Sabiha ve Hürriyet Hanımlar hem hayat görüşleriyle hem de ülkemize kazandırdıkları mesleki çalışmalarla uluslararası sahalarda da tarihsel öneme sahiplerdir. 1938 mezunu ilk kadın Yüksek Su Mühendisimiz Mülhime Yazar, 1939 mezunu ilk kadın Yüksek Elektromekanik Mühendisimiz Nezihe Önyay, 1940 mezunu ilk kadın Yüksek Elektrik ve Haberleşme Mühendisimiz Asiye Senia Menküer ve 1942 mezunu ilk kadın Mühendis-Mimarımız Celile Berk, Cumhuriyet döneminin inşasında birbirinden önemli sorumluluklar ve görevler üstlenmişlerdir. Dönemin koşulları göz önüne alındığında her biri mesleki olarak toplumsal cinsiyet ayrımlarına maruz kalmışlardır. Nitekim Melek Hanım'ın bir röportajında kendisine yöneltilen “yapacağınız köprülerden erkekler emniyet edip geçer mi” sorusuna “benimki tamamıyla hesap işidir, ölçü işidir... hesap ve ölçü doğru olunca artık emniyet meselesi kalmaz” cevabını vererek, konunun kendisinin cinsiyetiyle bir ilgisi olmadığını, meselenin mantık ve matematik işi olduğunu açıkça özetlemektedir. 1930 ve 1940'lı yıllar gibi erken Cumhuriyet dönemlerine baktığımızda; Melek Hanım'ın mesleki fikirleri, Sabiha Hanım'ın Anıtkabir'in inşasındaki başmühendislik serüveni, Hürriyet Hanım'ın ülkemizde ilk kez geliştirdiği çelik köprü hesaplamaları, Mülhime Hanım'ın İstanbul'un su hattı projelerindeki üstün gayretlerinden dolayı elde ettiği başarılar, Nezihe Hanım'ın ülkedeki elektrik üretiminin yaygınlaşması konusundaki çabaları, TRT'nin kurucularından ve ilk yönetim kurulu üyelerinden olan Senia Hanım'ın ülkemize radyo ve televizyon sahasındaki yenilikleri kazandırmak için yurtiçi ve yurtdışında sarf etmiş olduğu yüksek performansı, Celile Hanım'ın yine yurtiçi ve yurtdışında yürüttüğü akademik ve mesleki çalışmaları, Türkiye'nin ilk kadın mühendislerinin global anlamda nitelikli bir konuma sahip olduklarını göstermektedir.

Türkiye'de kadınların mühendislik eğitimine pek çok ülkeden önce başladığı da bilinmektedir. 1944 yılı mezunu Yüksek Su Mühendisi Bilge Atillasoy 1946'da Prof. Dr. Mustafa İnan'ın çağrısı üzerine İTÜ Mekanik-Mukavemet Kürsüsü'ne asistan olarak girmiş ve “Yüksek Yapılara Deprem Etkisi” isimli bir yeterlik çalışması hazırlamıştır. 1945 yılı İTÜ mezunlarından Güner Gören, meslektaşı Yıldız Tolun ile birlikte 1945-1947 yıllarında Emlak Bankası bünyesinde Saraçoğlu mahallesi inşasında Prof. Ponatz ile ve 1947-1952 yılları arasında da Prof. Holzmeister ile birlikte Yeni Meclis İnşaatı proje bürosunda

çalışmıştır. Bayındırlık Bakanlığı bünyesinde birçok önemli projede yer alan Yıldız Tolun da benzer şekilde birçok projede yer almış staj için Amerika ve İsviçre'ye gönderilmiştir. 1947 mezunu Melahat Filibe ve Zehra Alpsoy da ilk kadın Mühendis-Mimarlarımızdandır. Melahat Filibe pek çok inşaat projelerinde yer almış ve kimi çalışmalarında da oldukça önemli dereceler ve ödüller kazanmıştır. İTÜ'den 1945'te mezun olan Mualla Acar ve 1950 mezunu Güzin Kansu da ilk kadın elektrik mühendislerimizdendir. Her bir mühendisimiz mesleki olarak uluslararası tanınırlıklara da sahiplerdir. Güzin Kansu mezun olduktan sonra 1962-63 yıllarında İngiliz Kültür Heyeti Bursu'nu kazanır ve İngiltere'de Manchester Üniversitesi'nde Nükleer Enerji ile ilgili bir proje hazırlar. Daha sonra New York'a yerleşen Güzin Hanım nükleer mühendislikte doktora çalışmaları için hazırlığa başlar. 1948 yılı inşaat mühendisliği mezunu Mizyal Alpaslan ve 1949 mezunu Şemsibanu Özentürk de alanlarında iyi dereceyle mezun olmuş, devlet işlerine atanmış ve buralarda uluslararası tecrübeleri olmuş ilk kadın mühendislerimizdendir. Büyük çoğunluğu Yüksek Mühendis Mektebi'nden mezun olduktan hemen sonra devlet bünyesindeki kurumlara atanmış olan ülkemizin ilk kadın mühendis-mimarları bu kurumların inşasına da büyük katkılar sunmuşlardır. Kadın olmaları başlarda dikkatleri çekerken, kısa sürede gayret ve başarılarıyla bu kurumlarda büyük saygınlık kazanmışlardır. Kadın mühendislerin neredeyse büyük çoğunluğu mesleki bilgisini arttırmak, teknik cihazlar üzerindeki deneyimlerini geliştirmek ve bunları kendi ülkemizde uygulamak üzere kurum bünyesinde staj, konferans veya eğitim adı altında yurtdışı görevlendirmelerine gönderilmişlerdir. Bu da yeni kurulmuş olan ülkemizin bilim ve teknolojiye vermiş olduğu önemin ve aynı zamanda kadınlara teknik alandaki ihtiyacın önemli bir göstergesidir. İlk kız öğrencilere kapı aralayan Yüksek Mühendis Mektebi de her alanda olduğu gibi bu alanda da tarihsel özgünlüğünü korumaktadır.

Çalışmamız kadınların mühendislik mesleğine girişleri, faaliyetleri ve alana katkılarının tarihine ilişkin özgün ve öncü çalışmalardan biri olmakla beraber hem yerel düzeyde hem de ulusal düzeyde kurulacak yeni iş birlikleriyle birlikte "mühendislikte kadın tarihi" alanında yapılacak çok şey olduğu da bir gerçektir. Bu çerçevede İTÜ'de faaliyet gösteren İTÜ Bilim, Teknoloji ve Mühendislikte Kadın Araştırmaları UYG-AR Merkezi ile koordineli olarak bu konuda bir envanterin oluşturulması ve 2025 yılında açılan Mühendislik ve Teknoloji Tarihi Enstitüsü bünyesinde hazırlanacak yeni tezler ve yapılacak araştırmalar da önem kazanmaktadır.

Bilim, Teknoloji ve Mühendislik Alanlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: İTÜ Örneğinde Sızıntılı Boru Hattı Olgusu ve Kurumsal İyi Uygulamalar

Dr. Öğr. Üyesi Gizem SARIBAY ÖZTÜRK¹

Üniversiteler yalnızca akademik bilgi üreten kurumlar değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümün en güçlü aktörleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle kadınların staj ve iş imkanlarına erişimde güçlenmesi, yalnızca bireysel kariyer gelişimini desteklemekle sınırlı kalmamakta; daha kapsayıcı, yenilikçi ve sürdürülebilir bir toplumsal yapının inşa edilmesine de katkı sunmaktadır. Özellikle bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik gibi yenilik ve üretimin merkezinde yer alan alanlarda kadın öğrencilerin nitelikli staj ve iş fırsatlarına erişiminin artması, mesleki özgüvenlerini ve teknik yetkinliklerini güçlendirerek iş hayatına daha sağlam bir başlangıç yapmalarını mümkün kılmaktadır.

Kadınların bu alanlarda daha görünür hale gelmesi, kurumlarda çeşitliliği ve kapsayıcılığı artırmakta; yaratıcılığı, yenilik kapasitesini ve problem çözme becerilerini güçlendirmektedir. Bu çerçevede üniversiteler; kariyer merkezleri, kadın odaklı araştırma ve uygulama merkezleri, mentorluk programları, sektör işbirlikleri ve eşitlikçi politika uygulamaları aracılığıyla kadın öğrencilerin staj ve iş imkanlarına erişimini kolaylaştırarak hem bireysel hem de toplumsal dönüşümü güçlendiren kritik bir rol üstlenmektedir.

İTÜ’de Kadın Temsiline İlişkin Cinsiyet Dağılımı ve Akademik İlerlemenin Analizi

İstanbul Teknik Üniversitesi’nin 2019-2024 yıllarını kapsayan öğrenci verileri, lisans düzeyinde kadın öğrenci oranının %31,6’dan %34,9’a yükseldiğini göstermektedir. Altı yıllık dönemde gerçekleşen bu 3,3 puanlık sınırlı artış, fakülteler arası dağılımın oldukça heterojen

---

1 İTÜ İşletme Fakültesi, Kariyer ve Staj Merkezi Müdür Yardımcısı, İTÜ BMT-KAUM Yönetim Kurulu Üyesi

olduğu gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır. Mimarlık Fakültesinde kadın oranı 2024 itibarıyla %69,2 düzeyine ulaşırken; Makina, Elektrik-Elektronik, Uçak ve Uzay, Gemi İnşaatı ve Maden Fakültelerinde kadın temsili çoğu zaman %5-%15 aralığında kalmaktadır. Buna karşılık yüksek lisans ve doktora seviyelerinde kadın oranının lisansa kıyasla belirgin biçimde arttığı; doktora düzeyinde toplam kadın oranının %43-45 bandına ulaştığı görülmektedir. Bu durum, lisans aşamasında özellikle mühendislik alanlarında düşük temsil edilmesine rağmen akademik ilerlemeye devam eden kadınların oranının görece daha yüksek olduğunu göstermekte; ancak bu artışın fakülteler arasında eşit dağılmadığı ve cinsiyet dengesizliğinin akademik kariyer basamaklarına da yansıdığı anlaşılmaktadır (Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi, 2019-2024).

İTÜ'nün 2000-2024 dönemine ilişkin akademik personel verileri ise kadın akademisyen oranlarında uzun vadeli ancak sınırlı bir artış eğilimine işaret etmektedir. 2000 yılında %37,5 olan kadın akademisyen oranı, 2010'da %44,4'e, 2020'de %45,23'e ve 2024 yılında %45,67'ye yükselmiştir. Yaklaşık yirmi beş yıllık süreçte 8,2 puanlık bu artışa rağmen, özellikle 2012 sonrasında artış hızının belirgin biçimde yavaşladığı ve kadın oranının uzun süre %45-46 bandında yatay seyrettiği görülmektedir. Aynı dönemde erkek akademisyen oranı %62,5'tan %54,33'e gerilemiştir. Bu bulgular İTÜ'de akademik personelin cinsiyet dağılımının tarihsel olarak daha dengeli bir yapıya evrildiğini, ancak son on iki yılda belirgin bir plato noktasına ulaşıldığını ortaya koymaktadır (Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi, 2000-2024).

Ünvan bazında dağılım incelendiğinde ise araştırma görevlisi ve öğretim görevlisi pozisyonlarında görece dengeli bir cinsiyet yapısı gözlenirken, profesörlük düzeyinde kadın oranının 2024 itibarıyla %38'de kaldığı anlaşılmaktadır. Bu tablo lisans girişinde fakülteler arasında ortaya çıkan cinsiyet farklarının zaman içinde akademik kadrolara da aktarıldığını; başlangıç aşamalarında nispeten dengeli olan yapının üst akademik ünvanlara gelindiğinde yeniden erkek ağırlıklı hale dönüştüğünü göstermektedir.

Literatürde sızıntılı boru hattı (leaky pipeline) olarak tanımlanan bu yapı, akademik yolculuğun ilerleyen aşamalarında kadın oranının sistematik biçimde azalmasını ifade etmektedir. İTÜ'de kadın akademisyen oranlarının 2012 sonrası uzun süre %45 bandında sabit kalması, bu sızıntının sürdüğünün ölçülebilir bir göstergesidir. (Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi, Cinsiyet Eşitliği Planı, 2021-2026).

Avrupa ve Küresel Veriler Işığında Sızıntılı Boru Hattı (Leaky Pipeline)

Kadınların akademik hayatın belirli aşamalarında adeta delik bir borudan suyun sızmasına benzetilerek sistem dışına düşmelerini ifade eden bir kavram olan sızıntılı boru hattı olgusu, kadınların akademiye girmelerine rağmen ilerleyememe ve bu sistemde kalıcı olamamaları sorununa işaret etmektedir (Jackson, 2023, 186; Karakuş, 2016, 533).

İTÜ'de gözlenen bu yapı, Avrupa ve küresel ölçekteki verilerle karşılaştırıldığında istisnai bir durumdan ziyade yaygın bir örüntüye karşılık gelmektedir. Avrupa Komisyonunun She Figures 2024 raporu, AB-27 ülkelerinde doktora mezunları düzeyinde kadın ve erkekler arasında görece bir denge sağlanmış olmasına rağmen, akademik kariyer ilerledikçe kadınların temsil oranının belirgin biçimde azaldığını ortaya koymaktadır. Raporda kadınların araştırmacı nüfusundaki payının sınırlı kaldığı ve özellikle profesörlük ile akademik liderlik gibi üst düzey pozisyonlarda kadın temsilinin halen düşük olduğu vurgulanmaktadır. Bu durum literatürde cam tavan etkisi olarak tanımlanan yapısal bir mekanizmaya işaret etmektedir. Cam tavan etkisi, kadınların eğitim, yetkinlik ve deneyim düzeyleri erkeklerle karşılaştırılabilir olmasına rağmen, açıkça tanımlanmamış ancak fiilen işleyen kurumsal ve kültürel engeller nedeniyle akademik ve yönetsel hiyerarşinin üst basamaklarına erişimlerinin sistematik biçimde sınırlandırılmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla doktora aşamasında görece sağlanan cinsiyet dengesinin akademinin üst basamaklarında bozulması, sızıntılı boru hattı olgusunun Avrupa akademik sistemlerinde yapısal bir sorun olarak varlığını sürdürdüğünü göstermektedir (European Commission, 2024).

Küresel ölçekte de benzer bir tablonun var olduğunu ifade etmek mümkündür. UNESCO verilerine göre, dünya genelinde araştırmacıların yalnızca %33'ü kadındır. Alan bazında incelendiğinde, mühendislik yükseköğrenim mezunları içinde kadın oranı %28, yapay zeka alanında çalışan profesyoneller arasında %22, yazılım geliştiriciler arasında %6 düzeyindedir. Bu göstergeler, özellikle teknik ve dijital alanlarda kadınların kariyer ilerledikçe sistematik biçimde elendiğine işaret etmektedir (UNESCO, 2025).

ABD için yayımlanan Diversity and Science, Technology, Engineering and Mathematics: Women, Minorities, and Persons with Disabilities 2023 raporuna göre kadınların bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarındaki işgücünde ve kariyer

ilerlemesinde halen belirgin farklılıklar olduğunu ve bu alanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürdüğünü göstermektedir (National Science Foundation, 2023; ayrıca bkz. Calhoun et al., 2022).

Sızıntılı Boru Hattının Nedenleri ve Yapısal Boyutu

Sızıntılı Boru Hattı olgusuna dair uluslararası literatür, UNESCO'nun Cracking the Code raporu ve Avrupa Birliği politika analizleri doğrultusunda çok boyutlu bir çerçeve sunmaktadır. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, bilim ve mühendisliğin erkek işi olarak kodlanması ve kız çocuklarının meslek seçimlerinin erken yaşlardan itibaren daraltılması temel belirleyiciler arasında yer almaktadır. Bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında kadın rol modellerinin sınırlı olması, kız öğrencilerin bu alanlarda kendilerini hayal etmelerini zorlaştırmaktadır. Okul ortamı ve öğretim pratiklerindeki örtük cinsiyetçi önyargılar özgüven ve alan aidiyetini zedelemektedir. Akademik kariyerin yoğun ve öngörülemez çalışma temposu, bakım sorumluluklarının büyük ölçüde kadınlara yüklenmesiyle birleştiğinde özellikle doktora sonrası ve doçentlik dönemlerinde sistemden ayrılma olasılığını artırmaktadır. Bunun yanı sıra terfi süreçlerindeki gizli önyargılar, dışlayıcı akademik kültür, taciz ve mobbing deneyimleri de kadınların akademide kalıcılığını olumsuz etkilemektedir (UNESCO, 2017; CEPAL, 2020). Bu faktörler, akademik kaybın yalnızca bireysel tercihlere indirgenemeyeceğini; sızıntılı boru hattının çok boyutlu ve yapısal bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

İTÜ'de Kadın Odaklı İyi Uygulamalar: Sızıntılı Boru Hattına Karşı Kurumsal Müdahale Araçları

İTÜ'de kadınların eğitimden akademik ve mesleki yaşama uzanan yolculuklarında karşılaştıkları yapısal engellerle mücadeleye yönelik geliştirilen uygulamalar, sızıntılı boru hattı (leaky pipeline) olgusuna karşı farklı aşamalarda müdahale etmeyi hedefleyen çok katmanlı bir kurumsal çerçeve sunmaktadır. Bu çerçevenin merkezinde yer alan Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (KAUM), Üniversite genelinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin veri üretimi, araştırma, farkındalık ve politika geliştirme faaliyetleriyle, cinsiyet eşitsizliğinin görünür kılınmasını ve kuramsal düzeyde ele alınmasını sağlamaktadır. KAUM'un koordinasyonunda hazırlanan ve uygulamaya alınan Cinsiyet Eşitliği Planı (Gender Equality Plan) ise karar alma mekanizmalarında kadın temsili, akademik yükseltme ve terfi süreçlerinde şeffaflık, iş yaşam

dengesi ve ayrımcılıkla mücadele gibi alanlarda yapısal hedefler belirleyerek, sızıntılı boru hattının özellikle akademik kariyerin orta ve üst basamaklarında ortaya çıkan etkilerine müdahale etmeyi amaçlamaktadır.

Sızıntılı boru hattının erken ve orta aşamalarına yönelik müdahaleler ise üniversitenin eğitimde iş yaşamına geçiş süreçlerinde geliştirdiği uygulamalar aracılığıyla somutlaşmaktadır. Bu bağlamda İTÜ Staj ve Kariyer Merkezi, kadın öğrencilerin staj ve istihdama erişim sürecinde karşılaşılabilecekleri yapısal engelleri görünür kılan danışmanlık, mentorluk ve ağ kurma faaliyetleri yoluyla eşitlikçi bir geçişi destekleyen önemli bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Merkezin yürüttüğü çalışmalar, kadın öğrencilerin yalnızca iş bulmalarını değil, aynı zamanda mesleki kimliklerini eşit koşullarda inşa edebilmelerini hedeflemektedir. Böylece sızıntılı boru hattı olgusunun eğitimden istihdama geçiş aşamasında yoğunlaşan etkilerine karşı koruyucu bir rol üstlenmektedir.

Uluslararası düzeyde ise bir Erasmus+ Projesi olan ve İTÜ'nün bir paydaşı olduğu EELISA Avrupa Üniversitesi İttifakı ile bu çerçevede yürütülen Kariyer Elçileri Programı, kadın öğrencilerin bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında görünürlüğünü, liderlik becerilerini ve uluslararası ağlara erişimini güçlendiren önemli bir iyi uygulama örneği sunmaktadır. Kariyer Elçileri Programı, kadın öğrencilerin rol model olarak öne çıkmalarını ve akran öğrenmesi yoluyla güçlenmelerini destekleyerek sızıntılı boru hattı olgusunun erken kariyer ve yönelim aşamalarına yönelik etkili bir müdahale alanı oluşturmaktadır.

İTÜ'de yürütülen projelerden bir diğeri, DE-TECH (Deep Tech European Venture Builder) Projesi, akademiden girişimciliğe uzanan geçiş alanlarında kadınların görünürlüğünü artırmaya yönelik kapsayıcı bir yaklaşım sunmaktadır. Proje kapsamında düzenlenen kadın odaklı etkinlikler ve girişimcilik destekleri, kadınların teknoloji ve derin teknoloji alanlarında liderlik ve girişimcilik rollerine erişimini teşvik ederek, sızıntılı boru hattı olgusunun akademi dışına taşan boyutlarına müdahale etmektedir.

Diğer taraftan İTÜ'de 250'yi aşkın öğrenci kulübü bulunmaktadır. Bu kulüpler spor, kültür, sanat, bilim, teknoloji ve sosyal sorumluluk gibi geniş bir kapsamda çalışmalarını yürütmektedirler. Bu zengin kulüp ekosistemi, öğrencilerin yalnızca akademik bilgi değil, aynı zamanda toplumsal farkındalık, liderlik, network geliştirme ve uzmanlık alanlarında uygulamalı deneyim kazanmalarına da olanak

tanılmaktadır. Kadın öğrencilerin, öğrenci kulüpleri aracılığıyla edindikleri organizasyonel deneyim, kamusal görünürlük ve ağ kurma imkanları, sızıntılı boru hattı olgusuna karşı akademik olmayan ancak tamamlayıcı bir müdahale alanı oluşturmaktadır. Bu yönüyle öğrenci kulüpleri, kadınların üniversite yaşamının bütününde aktif özne olarak yer almalarını sağlayan ve kariyer yönelimlerini destekleyen bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde, İTÜ'de geliştirilen kadın odaklı iyi uygulamaların, sızıntılı boru hattı olgusuna karşı tekil ve parçalı müdahalelerden ziyade, eğitimden akademik ilerlemeye, istihdamdan girişimciliğe uzanan çok aşamalı ve tamamlayıcı bir kurumsal yaklaşım sunduğu görülmektedir. Bu yaklaşım üniversitelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini yalnızca normatif bir hedef olarak değil, izlenebilir, ölçülebilir ve geliştirilebilir bir kurumsal politika alanı olarak ele alabileceğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Sonuç

İTÜ özelinde ve Avrupa, ABD ile küresel eğilimlerle karşılaştırmalı olarak ele aldığımız veriler birlikte değerlendirildiğinde, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kendiliğinden gerçekleşen bir süreç olmadığı ifade edilmelidir. Aksine bu eşitliğin, öğrencilerin üniversiteye kabulünden akademik yükselmelerine, istihdama ve girişimciliğe uzanan çok aşamalı bir yolculuk olduğu ve bu yolculuk boyunca bilinçli, bütüncül ve kurumsallaşmış politikalar gerektirdiği ortaya çıkmaktadır. Lisans düzeyinde başlayan cinsiyet dengesizliklerinin yeterli destek mekanizmaları oluşturmadığı takdirde akademik kariyerin orta ve üst basamaklarında yeniden üretildiği, bunun da literatürde sızıntılı boru hattı olarak tanımlanan yapıyı beslediği görülmektedir.

Her ne kadar İTÜ'de kadınların öğrenci ve akademik personel düzeyindeki görünümü tamamen yetersiz olarak değerlendirilemese de, tam anlamıyla bir eşitliğin sağlandığını söylemek mümkün değildir. Kadınların akademik ve mesleki yaşamda daha görünür hale gelmesi, bireysel başarı öykülerinden ziyade uzun vadeli, kurumsal ve sürdürülebilir destek mekanizmalarına bağlıdır. Teknik üniversitelerde kadın varlığının güçlenmesi, yalnızca sayısal bir artış değil; mühendislik ve teknoloji alanlarına ilişkin kalıplaşmış mesleki algıların dönüşmesi anlamına da gelmektedir. Bu bağlamda kadın öğrencilerin iş yaşamına geçiş sürecinde sistematik biçimde desteklenmesi ve eşit koşullarda var olabilmelerinin sağlanması kritik bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda İTÜ'de geliştirilen kadın odaklı

iyi uygulamalar, sızıntılı boru hattı olgusuna karşı farklı aşamalarda ve tamamlayıcı bir biçimde müdahale eden çok katmanlı bir kurumsal çerçeve sunmaktadır.

İTÜ örneği üniversitelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini yalnızca normatif bir hedef olarak değil, ölçülebilir, izlenebilir ve geliştirilebilir bir kurumsal politika alanı olarak ele alınabileceğini göstermektedir. Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi'nin cinsiyet eşitliği planı (GEP), Kariyer ve Staj Merkezinin kadın odaklı çalışmaları, EELISA ve Kariyer Elçileri Programı'nın erken müdahale araçları ve DE-TECH gibi girişimcilik odaklı projeler birlikte değerlendirildiğinde, sızıntılı boru hattı olgusuna karşı parçalı değil, bütüncül ve sürdürülebilir bir üniversite modeli ortaya çıkarmaktadır. Bu model, teknik üniversitelerde kadınların bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında güçlenmesine yönelik politikaların nasıl tasarlanabileceğine dair önemli bir referans noktası sunmaktadır. Bu bağlamda Üniversitelerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikalarının, tekil iyi uygulamaların önüne geçerek kurumsal stratejinin ayrılmaz bir parçası haline gelmesi, kalıcı ve etkili dönüşümün temel koşulu olarak ortaya çıkmaktadır. İTÜ özelinde, cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kurumsal stratejinin var olduğunu tespit etmekle birlikte, yolun uzun olduğunu ve daha yapılacak çok işin olduğunu hatırlamak ve hatırlatmak gerekmektedir.

Kaynakça

- Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi. (2024). İTÜ Cinsiyet İstatistikleri <https://kaum.itu.edu.tr/hakkimizda/itu-kadin-erkek-sayilari>).
- Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi. (2021). İTÜ Cinsiyet Eşitliği Planı (2021–2026) <https://kaum.itu.edu.tr/en/about-us/gender-equality-plan>).
- CEPAL. (2020). Gender equality in science, technology and innovation in Latin America and the Caribbean. United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean (<https://www.cepal.org/en/publications/45443-gender-equality-science-technology-and-innovation-latin-america>)

- Calhoun, L., Jayaram, S., & Madorsky, N. (2022). Leaky Pipelines or Broken Scaffolding? Supporting Women's Leadership in STEM. *Stanford Social Innovation Review*. <https://doi.org/10.48558/8Y3B-5F80>.
- European Commission. (2024). She figures 2024: Gender in research and innovation – Statistics and indicators. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7646222f-e82b-11ef-b5e9-01aa75ed71a1/language-en>
- Jackson, M. A. (2023). The leaky pipeline in academia. *Missouri Medicine*, 120(3), 185–187 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10317101/>).
- Karakuş, H. (2016). Delik boru: Türkiye'deki akademisyen kadınlar üzerine bir analiz / Leaky pipeline: An analysis on female academics in Turkey. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (53), 533–556 (<https://doi.org/10.9761/JASSS3635>)
- National Science Foundation. (2023). Diversity and STEM: Women, minorities, and persons with disabilities 2023 (NSF 23-315). <https://www.nsf.gov/reports/statistics/diversity-stem-women-minorities-persons-disabilities-2023> NSF - U.S. National
- UNESCO. (2017). Cracking the code: Girls' and women's education in science, technology, engineering and mathematics (STEM). UNESCO Publishing. (<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000253479>)
- UNESCO. (2025). Women in science. UNESCO (<https://www.unesco.org/en/articles/women-science>).

Hocaların Hocası: Nermin Abadan Unat

Ayça FİLCAN¹

104 sene önceden başlayan ve “Hocaların Hocası” olmaya çıkan yolculuk...

Nermin Suley, Milli burjuvazinin temsilcisi olarak İzmir’de ve Hamburg’da firması olan Mustafa Süleyman ve kentsoylu olup Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’na mensup Barones Mari Leshain’in kızıdır. Viyana’da dünyaya gelmiş fakat sonrasında İstanbul’da ikamet etmeye başlamışlardır. Viyana’da iken evde eğitim alan Nermin Suley, İstanbul’a taşındıktan sonra okula gitmeye başlamış; ancak babasının ani vefatıyla annesi ile birlikte Budapeşte’ye gitme kararı almıştır. Burada devam ettiği eğitim boyunca Almanca öğrenmiş, bu okulda kendini ‘Türk’ olarak tanıtmıştır. Zaten İlber Ortaylı’nın da dediği gibi hep tekrarladığı bir söz vardır, “siz Türklüğün içine doğdunuz, ben onu seçtim.”

Bir süre sonra annesinin maddi sıkıntılar nedeniyle onu okumaktan ziyade çalışmaya yönlendirmek istemesi, onda eğitimine devam edememe endişesi yaratmıştır. Bu sebeple Atatürk’ün yaptığı reformlarda eğitimin parasız olduğunu Almanca ve Fransızca gazete ve dergilerden okuduktan sonra Budapeşte Büyükelçiliği’nin yolunu tutmuş, Büyükelçi Behiç Erkin’den babasının ülkesinde okuyup eğitim reformlarından yararlanmak istediğini dile getirmiştir. 14 yaşında Büyükelçinin sağladığı Türk pasaportu, tren bileti ve harçlık ile İzmir’e ulaşan Nermin Suley, kendi kitabında da bunun onun için bir dönüm noktası olduğunu ifade etmiştir. Belki de bu, “Hocaların Hocası” olma yolunda attığı ilk adımdır.

İzmir Kız Lisesi’nde eğitimine başlayan Nermin Suley, hem Türkçesini geliştirmek adına dersler almış hem de bu dersleri maddi olarak karşılayabilmek için Türk öğrencilere yabancı dil dersleri vermiştir. Bu süreçte kendisinin de dahil olduğu “Yedili Çete”

1 İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ayca.filcan@bilgi.edu.net

arkadaş grubu ve hocaları sayesinde Türkçesini pekiştirmiştir. Son sınıfı yatılı okuyabilmek adına dönemin İzmir Belediye Başkanı Behçet Uz'dan iş istemesi de hayatındaki bir diğer önemli dönüm noktası olmuştur.

Nermin Suley'in Türkiye'ye geldiği dönemde Avrupa'da kız çocuklarının üniversiteye gitmesi oldukça sınırlıyken, Atatürk'ün Türkiye'sinde bu imkânın kızlara sunulması ve kızların birey olarak kimlik kazanabilmesi, onun annesini bırakıp Türkiye'ye gelmesinde

belirleyici olmuştur. Ne var ki Türkiye'ye geldikten sonra annesini bir daha görme şansını elde edememiştir.

Atatürk'ün açtığı bu yolda ilerlemek isteyen Suley, Hukuk Fakültesi'ne kayıt yaptırmış ve 1944 yılında mezun olmuştur. Falih Rıfkı Atay tarafından Ankara'ya çağrılarak Ulus Gazetesi'nde gazeteciliğe başlamış, böylece Türkiye'nin ilk kadın gazetecilerinden biri olmuştur. Akademik çalışma açısından çok önemli olan bu meslek, ona toplumu gözleme ve analiz etme konusunda büyük katkılar sağlamıştır.

Eşi Yavuz Abadan'ın teşvikiyle Fulbright bursuna başvuran ve Minnesota Üniversitesi'nde yüksek lisans yapan Nermin Abadan, ardından Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde asistan olarak göreve başlamış ve burada doçent olmuştur. Doçentlik tezini tamamlaması gereken dönemde oğlu Mustafa Kemal'e hamile olan Nermin Abadan, bu süreci şu sözlerle anlatmıştır:

“Sağlık sorunlarım sebebiyle yataktan hiç kalkmamam gerekiyordu. Fakat tezimi bitirmem gerektiğini bildiğimden yatağın iki tarafına kitapları koyarak çalıştım ve bu sayede tezimi tamamladım. Oğlum Mustafa Kemal de 28 Temmuz'da dünyaya gelerek büyük sevincime vesile oldu.”

1966 yılında profesör olan Nermin Abadan, Siyasal Davranış Kürsüsü'nü kurmuştur. Kendi ifadesiyle siyaset sosyolojisiyle uğraşırken “kadın meselesi” ile her zaman yakından ilgilenmiştir. Kamusal alana kadınların katılımının son derece sınırlı olduğunun farkındadır. Kendisi, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin ilk kadın asistanı, ilk kadın doçenti ve ilk kadın profesörüdür. Çağdaş siyaset

biliminin Türkiye'ye girmesine öncülük etmiş; Türkiye'de bireylerin düşüncelerinin ve oy verme davranışlarının nasıl şekillendiğini inceleyen ilk araştırmaları gerçekleştirmiştir. Ayrıca "kamuoyu" ve "halkla ilişkiler" kavramlarını literatüre kazandıran isim olmuştur. Türk Sosyal Bilimler Derneği'nin kurucuları arasında yer almış; İlk Basın Yayın Yüksek Okulu'nun kurulmasına öncülük etmiş ve bu okulun ilk kadın müdürü olmuştur ve ilk eşini kaybettikten sonra İlhan Unat ile evlenerek Unat soyadını almıştır.

Akademik kariyerinin yanı sıra ulusal ve uluslararası düzeyde önemli görevler üstlenen Nermin Abadan Unat; Uluslararası Siyasi İlimler Derneği (IPSA) Başkan Yardımcılığı ve Türk Sosyal Bilimler Derneği Başkanlığı görevlerinde bulunmuş; 1978'den itibaren Avrupa Konseyi Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu Başkan Yardımcılığı görevini yürütmüştür. 1978-1980 yılları arasında Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından kontenjan senatörü olarak atanarak Cumhuriyet Senatosu'nda görev almış, böylece akademik birikimini doğrudan siyasal alana da taşımıştır.

Kendi deyişiyle "kadın meselesi" ile ilgisini yalnızca sözle değil, çalışmalarıyla da ortaya koyan Nermin Abadan Unat, Türk Toplumunda Kadın adlı eserini yayımlamıştır. Bu kapsamlı çalışma 1979'da ilk kez basılmış, 1982'de genişletilmiş baskısı yapılmış ve daha sonra Women in Turkish Society adıyla İngilizceye (ayrıca Almancaya) çevrilerek uluslararası literatüre kazandırılmıştır. Eserde Türk kadınının eğitim düzeyi, ekonomik hayata katılımı, siyasal temsil durumu ve hukuki hakları ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Yurt içi ve yurt dışında çok sayıda akademik çalışmaya imza atan Nermin Abadan Unat, pek çok üniversiteye eğitimci ve konuşmacı olarak davet edilmiştir.

Toplumsal gelişime yaptığı çok yönlü katkılar, Nermin Abadan Unat'a çok sayıda saygın ödül kazandırmıştır. 1998 yılında Aydınlanmanın Kadınları Ödülü, 2004'te "Yürekli Kadın" Ödülü, 2012'de Vehbi Koç Vakfı Eğitim Ödülü, 2015'te İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi Ödülü ve Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali Tema Ödülü, 2016'da ise Mülkiyeliler Birliği Büyük Ödülü'ne layık görülmüştür. Ayrıca yaptığı çalışmalarla 1978 yılında Federal Almanya Cumhurbaşkanlığı tarafından Yüksek Liyakat Madalyası ile onurlandırılmıştır.

Nermin Abadan Unat, ödül konuşmalarında ve söyleşilerinde kadınların yükselmesini daima toplumsal ilerlemenin temel şartı olarak görmüştür. Eğitimin dönüştürücü gücüne dikkat çekerek,

“Eğitim verebilmek insanı yücelten bir şeydir; bilgiyle donanmış bireyler yetiştirmek, kadını ve erkeği eşit yurttaş kılmamanın temel yoludur” sözleriyle kadınların kamusal hayatta güçlenmesinin altını çizmiştir. Ona göre kadınların özgürleşmesi, yalnızca bireysel bir kazanım değil, toplumun tamamının özgürleşmesidir.

“Ne olduysam Atatürk ve arkadaşlarının politikaları sayesinde oldum” diyen Nermin Abadan Unat, Cumhuriyet’in kadınlara açtığı eğitim ve düşünme alanının yaşayan bir örneği olmuştur. Yurt dışındaki göçmen Türk işçiler ve kadın sorunları ile ağırlıklı olarak ilgilenen Nermin Abadan Sunat, cinsiyet eşitliğinin Türkiye’de kök salmasında önemli katkılar sunmuş; kız çocuklarının eğitimi, kadınların akademide, siyasette ve kamusal alanda var olabilmesini savunmuş ve bu savunuyu bilimsel araştırmalarla desteklemiştir. Türkiye’de kadın sorunlarına dair ilk sistematik sosyolojik araştırmalarda onun imzasının bulunması, bu mücadelenin yalnızca bir düşünce değil, kalıcı bir bilimsel miras haline geldiğini göstermektedir.

Türkiye akademisine yaptığı katkılar, öğrenmeye duyduğu bitmeyen merak, bilime olan sarsılmaz inancı ve kadın akademisyenler için açtığı yol hiçbir zaman unutulmayacaktır. İlber Ortaylı, Mete Tunçay, Baskın Oran, İnal Batu, Üstün Ergüder, Emre Kongar, Taner Timur, Deniz Baykal, Filiz Dinçmen ve daha nice adını duyurmuş öğrencisini yetiştirmiş bir “Hocaların Hocası”dır Nermin Abadan Unat.

Yaşamı ve bu yolculuktaki mücadelesi, onu tanıyan ya da bu satırlar aracılığıyla ilk kez tanıyan her bir kişi için, özellikle de kadınlar için, eğitimin, cesaretin ve kararlılığın neleri mümkün kılabileceğini gösteren güçlü bir rol model olmaya devam edecektir.

Kaynakça

- Deutsche Welle Türkçe. (2025, 12 Aralık). “Hocaların hocası” Nermin Abadan Unat hayatını kaybetti. <https://www.dw.com/tr/hocalarin-hocası-nermin-abadan-unat-hayatını-kaybetti/a-75126412>
- Gezer, G. (2025). Siyasal iletişimde bir dönüm noktası: Prof. Dr. Nermin Abadan Unat. Belgi Dergisi. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4492462>
- Sözcü. (n.d.). Hayatını ve Atatürk’ü seçen kadın. <https://www.sozcü.com.tr/hayatini-ve-ataturku-secen-kadin-wp6305072>

YouTube. (n.d.). Nermin Abadan Unat – Video. https://www.youtube.com/watch?v=2GsjWqt_cW4

YouTube. (n.d.). Nermin Abadan Unat – Video. <https://www.youtube.com/watch?v=bmckWDZxMQ4>

YouTube. (n.d.). Nermin Abadan Unat – Video. <https://www.youtube.com/watch?v=pgW6LlEAPRE>

Metalurji ve Döküm Sektöründe Kadın Temsiliyeti: Mevcut Durum Analizi ve Değerlendirmesi

Özlem AYAR¹

Son yıllarda ulusal ve uluslararası sahada sürdürülebilir kalkınma, kapsayıcı büyüme ve toplumsal cinsiyet eşitliği, sanayi politikalarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın beşincisi, kadınların ekonomik ve sosyal hayata eşit katılımını hedeflerken, ağır sanayi kolları arasında yer alan Metalurji ve Döküm sektörü bu dönüşümün görece yavaş gerçekleştiği alanlardan birisi olarak öne çıkmaktadır.

Metalurji, metallerin uygun yöntemlerle üretilmesi, işlenmesi ve geliştirilmesi yoluyla insan ihtiyaçlarını karşılayacak hale getirilmesini sağlayan, insanlık tarihinin gelişimi ve çağların isimlendirilmesinde de kritik role sahip bir bilim dalıdır (Güler, 2012). Döküm ise metallere şekil verme yöntemlerinden birisidir. Metal döküm, bir metale istenen şekli vermek için, o şekle uygun bir kalıp kullanarak, seçilen metalin ergitilmesi ve kalıba dökülerek katılaşmasının beklenmesi aşamalarını kapsar (MetSoc, n.d.). Burada bahsedilen üretim, şekillendirme ve geliştirme iş paketlerinin barındırdığı yüksek sıcaklık, fiziksel zorluklar, vardiyalı üretim ve ustalık temelli meslek yaklaşım faktörleri, metalurji ve döküm sektörünün uzun yıllar boyunca erkek egemen bir yapıda şekillenmesine neden olmuştur. Bu durum, sektörde kadınların sayısal temsilietine olduğu kadar, karar alma mekanizmalarında kadın görünürlüğüne de doğrudan etki etmiştir. Buna karşın, son yıllarda küresel ölçekte yürütülen farkındalık ve teşvik çalışmalarlarıyla birlikte kurumsal politikalar ve teknolojik dönüşüm süreçleri, metalurji ve döküm sektöründe kadın temsilietinin artırılmasına olanak sağlamaktadır. Bu yazıda, kadınların metalurji ve döküm sektöründeki konumunun ulusal ve uluslararası ölçekte ele alınması, karşılaşılan engellerin analiz edilmesi ve ağır sanayi kollarında görev alan kadınların temsilietini

---

¹ İTÜ Kimya-Metalurji Fakültesi, Metalurji ve Malzeme Mühendisliği Bölümü, ayar24@itu.edu.tr

artırmaya yönelik çalışmalara örnekler verilerek sürecin gidişatına ışık tutulması hedeflenmektedir.

Dünya genelinde, metalürji ve malzeme biliminde kadınların temsil oranı düşüktür. ABD'de yapılan, metalürji mühendisliğinin demografik istatistiğini çıkarmaya yönelik çalışmada; metalürji mühendislerinin yalnızca %16,2'sinin kadınlar olduğu görülmüştür (The Circular Board, n.d.). Metalürji ve malzeme alanında çalışan kadınların oranı yaklaşık %15'tir (TMMOB Metalürji Mühendisleri Odası, 2014). Mühendislik alanında iş yerlerindeki çeşitliliğin ne durumda olduğunu ortaya koymak için yürütülen bir istatistik çalışmasında, genel mühendislikte kadın oranının %13-%16 arasında değişirken, küresel ölçekte mühendislik mezunlarının sadece %28'inin kadın olduğu görülmüştür (Türkiye Döküm Sanayicileri Derneği, n.d.). Bu istatistik çalışmaları, STEM alanlarında -özellikle de Metalürji ve malzeme alanındaki- cinsiyet dengesizliğini açıkça ortaya koymaktadır. Oysaki iş yerinde çeşitlilik çok önemlidir. Bir ekip, bünyesindeki çeşitli takım arkadaşları ile birlikte ortadaki işe farklı perspektiflerden yaklaşır ve bir zorluğu farklı açılardan ele alır. Böylece yenilik kaçınılmaz olur.

Türkiye'de metalürji ve malzeme mühendisliği bölümünde eğitim gören veya metalürji ve döküm sektöründe çalışan kadınlara ilişkin kapsamlı, resmi bir istatistiki çalışma bulunmamaktadır. Fakat parçalı olarak YÖK, TÜİK ve sektör dernekleri kayıtları incelenerek çıkarımlarda bulunulabilmektedir. Örneğin; Yükseköğretim Girdi Göstergeleri 2024 Yükseköğretim Kurum Sınavı'na göre incelendiğinde; İstanbul Teknik Üniversitesi Metalürji ve Malzeme Mühendisliği'ne yerleşen öğrencilerin %70,2'sinin erkek, %29,8'inin kız öğrenci olduğu görülmektedir. 2025 yılına göre bakıldığında; bölümde kayıtlı 365 öğrencinin %68,77'si erkek, %31,23'ü kız öğrencidir. Bölüm, 2024 yılında 56 öğrenci mezun etmiştir ve bunların %57,14'ü erkek öğrenciyken %42,86'sı kız öğrencidir (Türkiye Döküm Sanayicileri Derneği, n.d.). Bu veriler, metalürji bölümünde cinsiyet dengesizliğinin giriş aşamasında halen devam ettiğini fakat kız öğrencilerin temsilinde bir artış eğiliminin de bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca mezuniyet aşamasında kız öğrencilerin oranlarındaki artış, kız öğrencilerin akademik süreçte yüksek süreklilik ve başarı gösterdiği anlamına gelmektedir.

Çalışanlar açısından bakıldığında TÜİK'in "İstatistiklerle Kadın" bültenleri kadın istihdamını tarım, sanayi, hizmet sektörleri genelinde

vermektedir. 6 Mart 2025 tarihinde 54076 sayısı ile yayımlanmış haber bülteninde işgücüne katılım oranı eğitim durumuna göre incelendiğinde, kadınların eğitim seviyesindeki artışla, işgücüne katılma oranlarının artışı arasında doğru orantı olduğu açıkça görülmektedir. Lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılma oranı %26,8 iken, yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılma oranı %68,9 olmuştur. Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre 2023 yılında 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus özelinde %48,3 olan istihdam oranının kadınlarda %31,3, erkeklerde ise %65,7 olduğu görülmektedir. Bu da kadınların istihdam oranının erkeklerin yarısından daha az olduğu anlamına gelmektedir. Kadın Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) personeli oranları üzerine yapılan araştırmaya göreyse Kadın Ar-Ge personel oranı totalde %34,1 bulunmuştur. Yükseköğretimde ise bu oran %47,7'dir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024). Yükseköğretimde kadın Ar-Ge personel oranının neredeyse cinsiyet dengesi seviyesine ulaşması, üniversitelerin kadın araştırmacılar için diğer sektörlerle göre daha kapsayıcı ve erişilebilir bir ortam sunduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, kadınların Ar-Ge alanındaki temsili yükseköğretimde güçlü bir görünüm sergilerken, bu potansiyelin sanayi ve kamu Ar-Ge sistemlerine yeterince yansımadağı görülmektedir. Bu istatistiklerden alınacak ders ve görev ise, kadın Ar-Ge personelinin akademiden sanayi sektörüne geçişini teşvik edecek veya iki sektörü entegre edebileceği politikaların, mentorluk mekanizmalarının ve kurumsal dönüşümün geliştirilmesidir.

Ulusal ve uluslararası istatistiklerin incelenmesi sonucu 3 ana temada yürütülecek çalışmaların, ağır sanayi kollarında kadın temsiliyetini artıracığı görülmektedir. Bunlardan ilki, kız çocukların daha oyun çağlarında STEM alanlarına teşvik edilmesi ve oyun temelli yaklaşımlarla, erkek oyuncağı olarak görülen inşa blokları, mekanik setler, deney kitleri ve malzeme keşif oyuncaklarıyla etkileşiminin artırılmasıdır. İkinci tema kız öğrencilere, mesleklerin cinsiyetinin olmadığı öğretmesidir. Bu konuyla ilgili olarak okul çağında doğru mentorluk ve atölye çalışmalarıyla kız öğrencilerin buluşturulması kritiktir. Üçüncü tema ise metalürji ve döküm sektörünü seçmiş, meslek aşamasındaki kadınlara teknik ve davranışsal yetkinliklerin kazandırılmasıdır. Çünkü metalürji ve döküm sektörü, yüksek teknik uzmanlık, saha deneyimi, proses kontrolü ve kalite bilgisi gerektiren bir sanayi koludur. Bu sektörde görev alan mühendislerin, teknik yetkinliklerin yanı sıra karmaşık üretim ortamlarında etkili iletişim, problem çözme ve liderlik becerilerine de ihtiyacı vardır. Sanayideki mevcut cinsiyet dengesizliği ve kültürel önyargılar göz önünde bulundurulduğunda, kadın metalurjistlerin istihdamda kalmasını

sağlamak için yükseköğretimde ve sektörde kazandıkları teknik yetkinliklere ek olarak meslekte kuracakları iletişimde duygusal dayanıklılıklarını artıracak, davranışsal ve bilişsel yetkinlikleri de onlara kazandırmak önemlidir.

Türkiye’de bu konuya ilişkin çalışmalara önem verildiği görülmektedir. 19-21 Eylül 2024 tarihinde gerçekleştirilen ve Türkiye Döküm Sanayicileri Derneği (TÜDÖKSAD) tarafından organize edilen 12. Uluslararası Döküm Kongresi’nde ilk kez Kadın Dökümcüler Paneli düzenlendi. Panelde sektörün başarılı kadın liderleri, kendi kariyer yolculuklarını ve sektördeki kadın çalışanlara sundukları katkıyı anlatarak, dinleyiciler arasında bulunan genç kadın meslektaşlarına ilham oldular (Ümraniye İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, n.d.). TürkDöküm dergisinin Nisan-Mayıs-Haziran’22 sayısında ise Dökümcü Kadınlarla Sektörü Konuşuyoruz özel haberine yer verilmiştir. Haberde sanayinin en zorlu kollarından birisi olan metal döküm sektöründe istihdama devam eden kadın profesyonellerle Türkiye’nin ve dünyanın döküm sektörü konuşulmuş ve sektöre dair içgörülerıyla birlikte gelecek için önerileri alınmıştır (Yükseköğretim Kurulu, n.d.). Bunun yanında Türkiye’de yıllardır öğretime devam eden Ümraniye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Metalürji Teknolojileri Alanı, MEB’e bağlı web sitelerinde “Bu mesleği kimler tercih etmeli?” sorusuna, “Tasarım yapmaya hevesli, üretime dönük çalışabilen ,yetenekleri hedefleri olan, , temel ve teorik dersleri kavrayabilen, teknik ve meslek resim derslerinde başarı gösterebilecek, araştırmacı ruha sahip,mikroskop ve diğer laboratuvar araçlarına ilgi duyan kullanabilen, matematik, fizik ve kimya bilen sorumluluk sahibi kız yada erkek öğrenciler tercih etmelidirler.” cevabını vererek öğrenci tercihlerindeki kapsayıcılığı ve çeşitliliği teşvik ettiklerini göstermişlerdir (Zippia, n.d.). Bu örnekler incelendiğinde, Türkiye’de gelecek yıllarda metalürji ve döküm sektöründe kadın profesyonel oranının ve karar verici pozisyonlarda kadın görünürlüğünün artacağı çıkarımı yapılabilir.

Özetle, metalürji ve döküm sektöründe kadın temsiliyetine ilişkin mevcut göstergeler, güncel dengesizliğin bireysel tercihlerden çok yapısal ve kurumsal dinamiklerle şekillendiğini ortaya koymaktadır. eğitim ve Ar-Ge ekosisteminde kadınların artan varlığı, bu alanlarda güçlü bir insan kaynağı potansiyelinin bulunduğunu açıkça göstermektedir. Ancak bu potansiyelin sanayiye aktarılması ve sürdürülebilir biçimde istihdamda tutulması, ancak kapsayıcı insan kaynakları politikaları, üniversite-sanayi iş birlikleri, mentorluk mekanizmaları ve kültürel dönüşümü önceleyen kurumsal

yaklaşımlarla mümkün olacaktır. Dijitalleşen ve yüksek katma değerli üretime yönelik metalurji ve döküm sektörü için kadınların bilgi, yetkinlik ve liderlik katkısı bir tercih değil, sektörel sürdürülebilirliğin temel unsurlarından biri olarak ele alınmalıdır.

Kaynakça

- Güler, K. A. (2012). Dereceli hassas döküm yüzey kalitesi ve boyutsal hassasiyet. İstanbul Sanayi Odası. https://www.iso.org.tr/sites/1/upload/files/Dereceli_Hassas_Dokum-256.pdf
- MetSoc. (n.d.). Women of impact. <https://metsoc.org/women-of-impact/>
- The Circular Board. (n.d.). Women in engineering statistics. <https://thecircularboard.com/women-in-engineering-statistics/>
- TMMOB Metalurji Mühendisleri Odası. (2014). Hurdacı (Sayı 11). https://www.metalurji.org.tr/hurdaci/hurdaci_11.pdf
- Türkiye Döküm Sanayicileri Derneği. (n.d.). 12. uluslararası döküm kongresi gerçekleşti. <https://www.tudoksad.org.tr/12-uluslararası-dokum-kongresi-gerceklesti>
- Türkiye Döküm Sanayicileri Derneği. (n.d.). Dökümcü kadınlarla sektörü konuşuyoruz. In Türk Döküm (s. 44). <https://tudoksad.org.tr/upload/files/Tu%CC%88rkdo%CC%88ku%CC%88m-BASKI.pdf>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). İstatistiklerle kadın, 2024 (Haber Bülteni No. 54076). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2024-54076>
- Ümraniye İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü. (n.d.). Metalurji teknolojileri alanı. Millî Eğitim Bakanlığı. https://umraniye.meb.k12.tr/icerikler/matalurji-teknolojileri-alani_4643834.html
- Yükseköğretim Kurulu. (n.d.). Lisans programı bilgileri [Veri sayfası]. YÖK Atlas. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=105510741>
- Zipppia. (n.d.). Metallurgical engineer demographics. <https://www.zipppia.com/metallurgical-engineer-jobs/demographics/>